

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ANDREJ ZAMAN

**DECENTRALIZACIJA OSNOVNEGA
ŠOLSTVA V SLOVENIJI – VLOGA
STARŠEVSKIH ORGANIZACIJ V
SLOVENSKEM OSNOVNOŠOLSKEM
SISTEMU**

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ANDREJ ZAMAN

MENTOR: DOC. DR. MIRO HAČEK

**DECENTRALIZACIJA OSNOVNEGA
ŠOLSTVA V SLOVENIJI –
VLOGA STARŠEVSKIH ORGANIZACIJ V
SLOVENSKEM OSNOVNOŠOLSKEM
SISTEMU**

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2008

Kazalo:

1	UVOD	1
1.1	Predmet raziskave in cilji proučevanja.....	3
1.2	Metodologija	3
1.3	Hipoteze.....	4
1.4	Intervjuji	4
1.5	Opis intervjuvancev	6
1.6	Vprašanja za preverjanje hipotez z intervjuji.....	6
1.7	Struktura naloge.....	8
2	ORGANIZIRANOST IN DECENTRALIZACIJA ŠOLSKEGA SISTEMA	10
2.1	Novo upravljanje javnega sektorja.....	10
2.2	Decentralizacija	11
2.2.1	Centralizacija vs decentralizacija	11
2.2.2	Prednosti in pomanjkljivosti centralizacije in decentralizacije	12
2.2.2.1	Upravno – tehnični vidik.....	12
2.2.2.2	Politična razsežnost centralizacije in decentralizacije	13
2.2.3	Politični nadzor uprave.....	14
2.3	Politični vidik izobraževanja	14
2.4	Decentralizacija šolstva.....	16
2.4.1	Organizacijska decentralizacija šolskega sistema	18
2.4.2	Politična decentralizacija šolskega sistema.....	18
2.4.3	Decentralizacija in demokratizacija šolskih sistemov ter družbena participacija	19
2.4.4	Starši in decentralizacija šolskega sistema.....	20
2.4.4.1	Starši in decentralizacija šolskega sistema v Evropi.....	20
2.5	Nivoji organiziranosti šolskega sistema in razmerja med njimi.....	21
2.6	Organiziranost šolskega sistema v Sloveniji z vidika nivojev organiziranosti, centralizacije in decentralizacije.....	22
2.7	Decentralizacija šolstva v Sloveniji.....	23

2.8	Sodelovanje med starši in šolo.....	23
2.9	Organiziranost osnovnega šolstva v Sloveniji.....	25
3	PARTICIPACIJA STARŠEV V SLOVENSKEM ŠOLSKEM SISTEMU	26
3.1	Določila Ustave RS	26
3.2	Nacionalni dokumenti v zvezi s participacijo staršev v šolskem sistemu.....	27
3.3	Pravice in dolžnosti staršev do šole in šole do staršev.....	27
3.4	Zakonska določila glede participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu	28
3.4.1	Svet šole	28
3.4.2	Svet staršev.....	30
3.4.3	Ostala pomembna določila ZOFVI	32
3.4.4	Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.....	34
3.5	Poslovnik o delovanju sveta staršev osnovne šole	35
3.6	Demokratska participacija vs politična demokracija.....	36
3.7	Demokratska participacija vs politična demokracija staršev v slovenski zakonodaji v osnovnošolskem sistemu.....	37
3.8	Mnenja intervjuvancev v zvezi s participacijo staršev	38
4	ORGANIZACIJE IN ZDRUŽENJA STARŠEV V EVROPI.....	46
4.1	Razvoj participacije staršev v Evropi.....	46
4.1.1	Razvoj zakonodaje	46
4.2	Organizacije in združenja staršev na nacionalnem in nadnacionalnem nivoju ...	47
4.3	Organizacije in združenja staršev, ki delujejo v nekaterih državah v Evropi	48
4.3.1	Avstrija	48
4.3.1.1	Združenja staršev v Avstriji	50
4.3.2	Belgija	51
4.3.2.1	Francoska skupnost	51
4.3.2.1.1	Združenja staršev v francoski skupnosti.....	52
4.3.2.2	Flamska skupnost	52
4.3.2.2.1	Združenja staršev v flamski skupnosti.....	53

4.3.2.3	Nemško govoreča skupnost.....	53
4.3.2.3.1	Združenje staršev v nemško govoreči skupnosti	53
4.3.3	Danska.....	54
4.3.3.1	Združenje staršev na Danskem.....	55
4.3.4	Finska	55
4.3.4.1	Združenja staršev na Finskem	56
4.3.5	Grčija.....	57
4.3.5.1	Združenja staršev v Grčiji	58
4.3.6	Irska.....	59
4.3.6.1	Združenje staršev na Irskem.....	60
4.3.7	Nemčija	60
4.3.7.1	Združenja staršev v Nemčiji.....	62
4.3.8	Nizozemska	62
4.3.8.1	Združenja staršev na Nizozemskem.....	63
4.3.9	Norveška.....	64
4.3.9.1	Združenje staršev na Norveškem	65
4.3.10	Škotska	66
4.3.10.1	Združenje staršev na Škotskem	66
4.3.11	Švedska.....	67
4.3.11.1	Združenje staršev na Švedskem	68
4.4	Moč teles, kjer so zastopani starši.....	68
4.5	European Parents Association	70
4.5.1	Poslanstvo in namen EPA	70
4.5.2	Definicija starševske organizacije EPA	71
4.5.3	Cilji starševske organizacije po EPA	71
4.5.4	Cilji EPA	71
4.5.5	Članstvo v EPA	72
4.5.6	Generalna skupščina EPA	73
4.5.7	Upravni odbor EPA.....	73
4.5.8	Financiranje EPA	74
4.5.9	Listina pravic in odgovornosti staršev v Evropi.....	74
4.6	ERNAPE	75

5 OBLIKE DELOVANJA ORGANIZACIJ IN ZDRUŽENJ STARŠEV NA RAZLIČNIH NIVOJIH ORGANIZIRANOSTI V SLOVENIJI ... 77

5.1	Pravice in dolžnosti staršev v šolskem sistemu.....	77
5.2	Sodelovanje z različnimi pričakovanji na institucionalnem nivoju.....	77
5.3	Parentokracija	78
5.4	Organiziranost in informiranost staršev.....	79
5.4.1	Možnosti za informiranje staršev v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Zakonu o osnovni šoli	81
5.4.2	Mnenja intervjuvancev v zvezi z informiranostjo staršev.....	83
5.5	Organiziranost staršev v Sloveniji.....	89
5.5.1	Enotnost staršev ob nastanku problemov	90
5.5.2	Politični odziv na poziv na spremembe.....	92
5.5.3	Prva odmevnejša aktivnost združenja staršev	92
5.5.4	Srečanja ministra za šolstvo s starši	93
5.5.5	Napoved sprememb v sistemu devetletke	93
5.5.6	Ideja o združevanju staršev na Primorskem.....	93
5.5.7	Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol	94
5.5.8	Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol	95
5.5.9	Aktiv svetov staršev domžalske regije.....	98
5.5.10	Podobnosti in različnosti med aktivni svetov staršev.....	100
5.5.11	Težave, s katerimi se srečuje Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol	101
5.5.12	Združenje staršev Slovenije	102
5.5.13	Participacija staršev v slovenskem šolskem sistemu na nacionalnem nivoju	107
5.5.13.1	Svet praktikov za osnovne šole	107
5.5.13.2	Ostale delovne skupine v okviru osnovnošolske problematike na MŠŠ.....	108
5.5.14	Mnenja intervjuvancev v zvezi z zastopanostjo in organiziranostjo staršev.....	108
5.6	ZOFVI	114
5.6.1	Institucionalni nivo.....	114
5.6.1.1	Nova formulacija sveta staršev	114
5.6.1.2	Redefinicija sveta staršev na institucionalnem nivoju	114
5.6.1.2.1	Izvršni odbor sveta staršev.....	116
5.6.1.2.2	Letno srečanje sveta staršev.....	117
5.6.1.3	Sodelovanje pri upravljanju šole	117

5.6.1.4	Ključna področja partnerstva med starši in šolo	118
5.6.1.5	Informacije, ki jih starši potrebujejo v šolskem procesu na institucionalnem nivoju.....	118
5.6.1.6	Svet staršev in pritožbe staršev	118
5.6.1.7	Sodelovanje med starši.....	119
5.6.2	Združevanje svetov staršev na lokalnem in regionalnem nivoju	119
5.6.2.1	Lokalni in regionalni nivo	120
5.6.3	Združevanje svetov staršev na nacionalnem nivoju.....	120
5.6.3.1	Naloge nacionalnega sveta staršev	121
5.6.4	Realnost uresničevanja večje participacije organizacij staršev preko ZOFVI.....	122
5.7	Zakon o društvih	122
5.7.1	Nacionalno združenje staršev	122
5.7.2	Konfederacija nacionalnih združenj staršev.....	124
5.8	Nacionalno združenje staršev vs nacionalni svet staršev.....	124
5.9	Vloga države pri večanju participacije staršev	125
5.9.1	Policy instrumenti	125
5.9.1.1	Regulativni instrumenti	126
5.9.1.2	Ekonomski instrumenti	127
5.9.1.3	Informacijski instrumenti	128
5.9.1.4	Policy mix	128
6	PREVERJANJE HIPOTEZ Z OBRAZLOŽITVAMI.....	130
7	SKLEP	140
8	LITERATURA	145
9	PRILOGE.....	156

1 UVOD

Decentralizacija je eno izmed načel novega upravljanja javnega sektorja, ki se ga v strokovni literaturi imenuje tudi novi javni menedžment. Hkrati s spremembami v postkomunističnih državah so se tam začele uvajati tudi spremembe v javnem sektorju, in sicer v skladu z novim javnim menedžmentom (Rado 2004: 13).

Decentralizacija je značilna za vse režime, tako avtorske kot demokratične, in je proces, ki ima močne politične komponente.

Decentralizacija upravnih sistemov se giblje od relativno majhnega prenosa funkcije izvrševanja do skoraj celotnega prenosa vseh funkcij (izvrševanja, odločanja in nadzora), razen dela kontrole, ki v tem primeru deluje kot njihovo zadnje vezno gradivo (Trpin v Ferfila 2000: 234). Decentralizacija je zato izrazito političnega pomena, saj gre za prenos odločanja na interesni ravni. Z odločanjem se namreč soočata pojma moči in odgovornosti (Ferfila 2000: 234).

Skupaj z decentralizacijo se pojavlja tudi demokratizacija,¹ saj poudarja večjo zastopanost civilne sfere, v okviru katere se pojavljajo starši, tudi na področju upravljanja šolstva.

Participacija občanov (tudi staršev) je del politične decentralizacije.² Centraliziran sistem starše in druge občane posredno vključuje v oblikovanje šolske politike. Z decentralizacijo pa se povečuje tudi njihova neposredna participacija. Večja kot je stopnja decentralizacije šolskega sistema, večja je možnost participacije staršev. Šole namreč obstajajo zaradi staršev in njihovih otrok, ti otroci pa obiskujejo neko določeno osnovno šolo. Ustava daje staršem izključno pravico do vzgoje in izobraževanja svojih otrok. Torej te pravice nima država. Država mora le ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavljajo. Po sedanji zakonodaji, konkretno po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje izobraževanja, so starši zastopani v svetih staršev, kjer je po en predstavnik vsakega razreda, v svetih šol pa so po trije starši. Participacija staršev v osnovnošolskem sistemu je torej možna, kar pa ne pomeni, da je tudi učinkovita. Običajno je odvisna od agilnosti predsednika sveta staršev. Če te agilnosti ni, je participacija staršev na tisti šoli še na nižji stopnji. Roditeljski sestanki so večinoma namenjeni seznanitvi staršev z obstoječimi zakonskimi določbami in šolskim redom, pogovorne ure pa seznanitvi z ocenami.

Temeljni problem, ki ga čutijo starši na institucionalnem nivoju, je, da so vedno seznanjeni le z implementacijo vseh sprememb. To pomeni, da na nivoju šole vodstvo šole in učitelji starše le seznanijo o tem, kako bo potekal pouk v tekočem šolskem letu, opozorijo na razne posebnosti, npr. glede ocenjevanja, meril za vpis v srednjo šolo, in drugo, pred koncem šolskega leta pa tudi o posebnostih, ki zadevajo šolanje otrok v naslednjem šolskem letu.

---

¹ Glej tudi Mrmak v Lipužič: 1997: 7-8.

² Glej tudi Resman 1999: 15.

Starši torej, kljub temu da opažajo probleme v šolskem sistemu in včasih ta mnenja tudi posredujejo na šolsko ministrstvo, niso prisotni pri pripravi teh sprememb, kakor tudi niso seznanjeni s pripravo morebitnih sprememb, ki se obetajo. Tu se že pojavi vprašanje zastopstva staršev na posameznem nivoju organiziranosti šolskega sistema.

Glede problematike organiziranosti staršev v slovenskem šolskem sistemu je potrebno poudariti, da se stvari le počasi odvijajo na bolje. Enotnost staršev se običajno najbolj pokaže ob raznih kriznih situacijah, ki se lahko nanašajo na institucionalni ali pa na nacionalni nivo. V zadnjem času se je ta problem še posebej izrazito pokazal v začetku leta 2004, ko se je na takratno Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport vsul plaz pisem Svetov staršev širom po Sloveniji, v katerih so le-ti podali svoje videnje uvedbe devetletke na celotnem področju Slovenije, ki se je zgodila v šolskem letu 2003/04 in se je diametralno razlikovalo od videnja tega problema takratnih šolskih oblasti. Ker ima vsaka negativna stvar tudi svojo pozitivno plat, je bila določena pozitivnost tudi v teh kritikah. Te so namreč pripeljale do združevanja staršev, ki so spoznali, da so le povezani močnejši in se tako njihov glas sliši dlje. Ne glede na težave, s katerimi se ta neformalna združenja spopadajo, pa še vedno bolj ali manj delujejo. Poleg tega je bilo konec leta 2007 ustanovljeno Združenje staršev Slovenije, katerega področje in namen sta delovanje na celotnem območju Slovenije. Želja in potreba po sodelovanju v šolskem sistemu je premagala običajno apatičnost staršev na tem področju. Seveda se tu poraja vprašanje, do kod sploh lahko sega vloga staršev v šolskem sistemu. Ali se starši sploh lahko ukvarjajo z vprašanji, ki se tičejo šolskega sistema, saj so na tem področju laiki? Če se lahko, potem do katere stopnje? Sestavni del demokracije je tudi (samo)omejevanje. Kakšna naj bo torej participacija staršev: v obliki politične demokracije ali v obliki demokratične participacije? Ali kot neka vmesna oblika? Svet staršev deluje na principu demokratične participacije in velja za posvetovalni organ. Nasprotno pa je svet šole upravljalni organ šole, tako da deluje na principu politične demokracije.

Država ima na tem področju še veliko manevrskega prostora, da lahko s svojimi policy instrumenti ustvari boljše pogoje za delovanje navedenih združenj staršev, vprašanje pa je, koliko volje ima za to.

Večina evropskih nacionalnih starševskih organizacij je vključena v Evropsko starševsko združenje, na nadnacionalnem nivoju pa deluje tudi organizacija ERNAPE (European Research Network About Parents in Education), ki se ukvarja s proučevanjem vključenosti staršev v šolskih sistemih, na to temo pa vsaki dve leti organizira konferenco. Enako kot za EPA velja tudi za ERNAPE. Slovenija tudi tu še ni imela svojega predstavnika.

Vsebina te magistrske naloge se nanaša predvsem na participacijo staršev v osnovnošolskem sistemu. Seveda bi bila ta participacija potrebna tudi na nivoju srednjih šol, vendar pa je tam vsa zadeva še bolj zapletena zaradi veliko bolj kompleksnega področja, predvsem pa zaradi neobveznega šolanja otrok po končani osnovni šoli.

V tej magistrski nalogi se nismo posebej ukvarjali s problematiko staršev otrok s posebnimi potrebami. Zagovarjanje pravic te skupine staršev mora biti urejeno in zastopano v obstoječih združenjih staršev v Sloveniji, kakor tudi v tistih, ki bodo šele nastale.

Vsi izrazi v tej magistrski nalogi, ki se nanašajo na pojmovno zvezo "starši", veljajo tudi za skrbnike otrok.

1.1 Predmet raziskave in cilji proučevanja

Izhodišče magistrske naloge ni vprašanje, ali je participacija staršev v šolskem sistemu potrebna. Izhodišče je vprašanje, ali je participacija staršev v slovenskem šolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega (šolskega), sploh možna. Če je možna, v kakšni meri? Predmet raziskave bo vloga starševskih organizacij v slovenskem šolskem sistemu predvsem v smislu njihove participacije in pristojnosti ter pričakovanj. Prikazali bomo:

- Zakonodajo Republike Slovenije, ki ureja participacijo staršev v šolskem sistemu.
- Primerjalno analizo nekaterih nacionalnih starševskih organizacij v Evropi z njihovo vlogo v šolskem sistemu. Njihove pristojnosti so različne, kar je lahko odvisno tudi od nivojev organiziranosti šolskega sistema in od stopnje decentralizacije šolskega sistema.
- Podatke, pridobljene z intervjuji, v katerih bomo poskušali pridobiti mnenje aktualnih političnih in strokovnih krogov do starševskih organizacij v Sloveniji (kakšen naj bo pomen teh organizacij, kaj od njih pričakujejo ...) in staršev v Sloveniji in tujini.

Cilj proučevanja bodo ugotovitve:

- Ali je slovenska nacionalna starševska organizacija, ki bi združevala regionalne starševske organizacije, sploh potrebna?
- Ali je država pripravljena na tako stopnjo decentralizacije, da je možna večja stopnja starševske participacije kot do sedaj?
- Katera od oblik participacije staršev je v tem trenutku bolj primerna: politična demokracija, demokratična participacija ali kombinacija obojega?

1.2 Metodologija

Pri pisanju magistrskega dela bomo poleg uporabljenih metodoloških pristopov in lastnih izkušenj na tem področju upoštevali tudi zastavljene cilje, hipoteze ter literaturo iz tega področja.

Uporabili bomo naslednje raziskovalne metode:

- S primarno analizo – analizo pravnih virov (zakoni, podzakonski akti ter ostali pravni predpisi) s področja osnovnošolske zakonodaje in sekundarno analizo – analizo pisnih virov, knjig, zbornikov, člankov, dosedanjih raziskav, in drugega, bomo predstavili in opredelili temeljna spoznanja o obravnavani temi.

- S primerjalno analizo bomo primerjali trenutno stanje na tem področju v Sloveniji in nekaterih evropskih državah.
- Z opazovanjem z udeležbo, kjer ima avtor te magistrske naloge kot popoln udeleženec vpogled v reševanje zadevne teme, saj je predsednik Sveta staršev Osnovne šole Šturje (in še prej Danila Lokarja) iz Ajdovščine, predsednik Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol, začasni predsednik novoustanovljenega Združenja staršev Slovenije (ZSS) in član delovne skupine Svet praktikov za osnovne šole na Ministrstvu za šolstvo in šport (MŠŠ).
- S pomočjo kvalitativne analize bomo podrobneje prikazali in opredelili značilnosti izbranih enot. Z delno strukturiranimi intervjuji bomo pridobili mnenje aktualnih političnih in strokovnih krogov ter staršev iz Slovenije in tujine glede na raziskovalno temo.
- Skozi celotno besedilo magistrske naloge pa bosta nedvomno nepogrešljivi metodi dedukcije in indukcije.

1.3 Hipoteze

Hipoteza 1:

Po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji je participacija staršev v šolskem sistemu možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju, na nivoju, ki je višji od tega, pa ne.

Hipoteza 2:

Pravico staršev do ustrezne informiranosti je mogoče zadovoljiti le s spremembo nacionalne zakonodaje in ustanovitvijo nacionalne starševske organizacije.

Hipoteza 3:

Participacija staršev naj bo urejena tako v obliki politične demokracije kot tudi v obliki demokratične participacije oziroma kombinaciji obojega.

Hipoteza 4:

Starševske organizacije, ki že obstajajo ali še bodo obstajale na višjem nivoju, kot je institucionalni (šolski), morajo imeti ustrezno organiziranost, da lahko dejansko zastopajo starše na nižjih nivojih.

1.4 Intervjuji

Intervjuje smo opravili s sedmimi osebami iz Slovenije, eno osebo iz Nemčije in eno osebo iz Nizozemske,³ vsi intervjuvanci pa so bili pred izvedbo intervjuja opozorjeni, da gre za intervjuje za namen magistrske naloge, da bodo njihovi odgovori javno objavljeni v tej magistrski nalogi, poleg tega pa so v tej magistrski nalogi omenjeni tudi vsi intervjuvanci z imenom, priimkom in funkcijo, ki jo intervjuvanec opravlja. Vsi intervjuvanci so se strinjali z navedenimi pogoji.

---

³ Pri izboru intervjuvancev nas je najbolj zanimalo območje delovanja in videnja obravnavane teme.

Vsem intervjuvancem iz Slovenije smo zastavili ista vprašanja v obliki delno strukturiranega intervjuja, za katerega je značilno, da nima vnaprej določenih odgovorov (Mesec 1998: 210). Intervjuvanci so lahko na postavljeno vprašanje prosto odgovarjali, ne da bi bili časovno omejeni. Vprašanja so bila sestavljena tako, da je iz odgovorov razvidno tudi, kaj na tem področju zanima intervjuvanca. Vprašanja so se nanašala na postavljene hipoteze, vsa pa so bila postavljena po sklopih, ki predstavljajo osnovo za preverjanje hipotez. Pred vsakim sklopom vprašanj je bil tudi spremni tekst, ki je določal vsebino sklopa. Ponekod je bil spremni tekst tudi med sklopom vprašanj.

Intervjuvancema iz Nemčije in Nizozemske smo zastavili eno vprašanje, in sicer obema enako.

Namen te magistrske naloge ni pretvorba dobljenih odgovorov v numerične podatke in kasnejša kvantitativna analiza, temveč primerjava stališč intervjuvancev. Kot smo že omenili, je bilo intervjuvanih devet oseb, intervjuji pa so potekali od 15.3. do 30.11.2007. Intervjuvance smo razdelili v tri skupine in sicer med politike (1), strokovnjake (3) in starše (5). Vprašanja so bila sestavljena na podlagi teoretičnih izhodišč in osebnih izkušenj. Izbor intervjuvancev ni reprezentativen.

Intervjuji smo opravili na različnih krajih, potekali pa so na način, da je bilo intervjuvancem prebrano vprašanje, le-ta pa je zatem nanj odgovarjal. Ko je odgovoril na prvo vprašanje, je sledilo naslednje vprašanje, postopek z odgovorom pa se je ponovil, razen seveda v obeh primerih, ko sta bila intervjuvanca tujca in jima je bilo zastavljeno le eno vprašanje. V teh dveh primerih sta bila intervjuja opravljena v angleškem jeziku. V nekaterih primerih so bili nekateri odgovori na posamezna vprašanja podani pri drugih vprašanjih in ne pri točno določenem odgovoru. Pri tem je bilo ravno toliko pomembno, kaj zanima spraševalca, kot to, kaj zanima intervjuvanca pri določenem vprašanju. Intervjuji so bili vedno posneti na diktafon in kasneje čimbolj točno prepisani, v primerih intervjujev s tujcema pa tudi prevedena. Ker nas v tej raziskavi ne zanima način izražanja, ampak le vsebina, je v nekaterih primerih predloga prepisana v skladu s pravopisom v knjižni jezik, a kolikor mogoče zvesto originalu (Mesec 1998: 88). Zapisi opazovanj in pogovorov, ki sestavljajo izhodiščno empirično gradivo za analizo, so bili celoviti, podrobni in izčrpni, čim bolj zvesti in življenjski in ne sistematično razčlenjeni po variablah (Mesec 1998: 45).

1.5 Opis intervjuvancev

Intervjuvance smo razdelili v tri skupine.

V prvo skupino smo uvrstili osebo, ki se trenutno profesionalno ukvarja s politiko. To je nekdanji minister, pristojen za šolstvo, dr Slavko Gaber, zdaj pa poslanec v Državnem zboru (glej prilogo A).

Drugo skupino sestavljajo osebe, ki se z obravnavano temo tudi ukvarjajo profesionalno, vendar delujejo na področju stroke. To so Mojca Škrinjar, generalna direktorica Direktorata za osnovne šole in vrtce na Ministrstvu za šolstvo in šport (glej prilogo B), dr. Zdenko Medveš, profesor na Filozofski fakulteti v Ljubljani in član Stokovnega sveta za splošno izobraževanje (glej prilogo C) in Angelca Likovič, članica Stokovnega sveta za splošno izobraževanje, nekdanja ravnateljica na osnovni šoli in članica društva Pobuda za šolo po meri človeka (glej prilogo D).

Tretjo skupino sestavljajo osebe, ki se z obravnavano temo ne ukvarjajo niti profesionalno (proti plačilu) niti strokovno, temveč gre za starše. To so dr. Anton Meden, predsednik Aktiva svetov staršev domžalskih osnovnih šol in član delovne skupine Svet praktikov za osnovne šole na Ministrstvu za šolstvo in šport (glej prilogo E), Dominika Verhnjak, katehistinja in članica delovne skupine Svet praktikov za osnovne šole na Ministrstvu za šolstvo in šport (glej prilogo F) in Marta Zabret, predsednica Sveta staršev Osnovne šole Toma Brejca iz Kamnika (glej prilogo G).

Poleg navedenih staršev smo intervjuvali še Elviro Werner, članico nemškega združenja staršev LEV Bavaria in članico upravnega odbora EPA (Evropskega združenja staršev) (glej prilogo H), in Roba Limperja, direktorja nizozemskega združenja staršev VOO (glej prilogo I).

1.6 Vprašanja za preverjanje hipotez z intervjuji

Intervjuvanci iz Slovenije so odgovarjali na naslednja vprašanja:

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega

leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje letih?
3. Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?
V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.
4. Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?
5. Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju, če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?
6. Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?
8. Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?
9. Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?
10. Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?
11. Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

Intervjuvanca iz tujine sta odgovarjala na naslednje vprašanje:

- 1 Kakšno je vaše mnenje glede pravice staršev do informacij o izobraževalnem sistemu, ki se nanašajo na njihove otroke? Ali to zajema tudi pravico do prejema informacij o pripravi ali spremembah zakonodaje in drugih predpisov v šolskem sistemu v času priprave teh sprememb s strani šolskih oblasti, ali je dovolj, da starši prejmejo le informacijo o implementaciji teh sprememb?

1.7 Struktura naloge

Magistrsko delo je sestavljeno iz devetih poglavij:

V uvodnem delu magistrskega dela smo predstavili predmet in cilj proučevanja, hipoteze, uporabljene metode proučevanja, opis intervjuvancev in zastavljena vprašanja intervjuvancem.

V drugem poglavju smo predstavili procesa novega upravljanja javnega sektorja in decentralizacije, vključno s političnim vidikom decentralizacije in izobraževanja ter že znane izsledke o pozitivnih in negativnih straneh centralizacije in decentralizacije. V tem poglavju smo predstavili tudi decentralizacijo šolstva in vlogo staršev v tem procesu, vključno s povezanostjo z demokratizacijo in slovensko osnovnošolsko organiziranost z nivoji organiziranosti, ter nekatere oblike sodelovanja med starši in šolo.

V tretjem poglavju smo predstavili ustavne in zakonske določbe, ki urejajo participacijo staršev v slovenskem šolskem sistemu, pravice in dolžnosti staršev do šole in šole do staršev ter svet staršev in svet šole kot zakonsko formulirana organa, v katerih sodelujejo starši na institucionalnem nivoju. V tem poglavju smo orisali tudi nekatera druga pomembna določila Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, predlog novele tega zakona, ter temeljne razlike med politično demokracijo in demokratično participacijo kot možnima oblikama participacije. Prikazali smo tudi poslovnik sveta staršev, ki služi kot pomoč pri delu tega organa. V tem poglavju so intervjuvanci izrazili svoje mnenje v zvezi s participacijo staršev.

Četrto poglavje smo namenili vlogi staršev v nekaterih evropskih državah, opisu nacionalnih združenj staršev v teh državah, moči teles, v katerih nastopajo starši in primerjalni analizi med temi državami na tem področju, hkrati pa tudi primerjavi s trenutnim stanjem v Sloveniji. Prikazali smo tudi Evropsko združenje staršev (EPA), ki na nadnacionalnem nivoju združuje starše in zastopa njihove interese v Evropi, ter ERNAPE (European Research Network About Parents in Education), organizacijo, ki se ukvarja z raziskovanjem vključenosti staršev v šolske sisteme.

Peto poglavje smo namenili oblikam delovanja organizacij in združenj staršev na različnih nivojih organiziranosti v Sloveniji. Predstavili smo pojem parentokracija, ki pomeni bojazen, da ne bi, z izgovorom o večji vključenosti staršev, ideologija dobila preveliko vlogo v

šolskem sistemu. Del poglavja smo namenili problematiki pravice staršev do informiranja, vključno z zakonskimi določbami na to temo, in mnenju intervjuvancev v zvezi s tem. Del poglavja smo namenili tudi predstavitvi načina, kako je pred nekaj leti prišlo do spontanega organiziranja staršev na nekaterih območjih Slovenije, ki je kasneje pripeljalo do organiziranja staršev v aktivne svetov staršev. Te aktivne smo podrobneje predstavili, kakor tudi njihove podobnosti in razlike ter nekatere težave, s katerimi se spopada Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol. Prikazali smo tudi Združenje staršev Slovenije, ki deluje na osnovi Zakona o društvih, ter mnenje intervjuvancev v zvezi z zastopanostjo in organiziranostjo staršev. Del poglavja smo namenili tudi predlogu redefinicije sveta staršev na institucionalnem, lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju in pomenu participacije staršev na nacionalnem nivoju, ne glede na to, ali gre za nacionalni svet staršev ali za nacionalno združenje staršev ter vlogi države prek svojih policy instrumentov pri večanju participacije staršev.

Šesto poglavje smo namenili preverjanju hipotez z obrazložitvami, sedmo poglavje sklepnim ugotovitvam, osmo poglavje predstavitvi uporabljene literature in virov, zadnje, deveto, pa prilagam.

2 ORGANIZIRANOST IN DECENTRALIZACIJA ŠOLSKEGA SISTEMA

Šolski sistem je del sistema državne uprave. V času globalizacije, informatizacije in čedalje večje vključenosti občanov v vse več por tega sistema je državna uprava pod velikim drobnogledom javnosti. Enako velja za njene podsisteme, kamor spada tudi šolski sistem. V zadnjem času se pojavljajo vse večje težnje za modernejšo ureditev državne uprave, kamor vsekakor sodi koncept novega upravljanja javnega sektorja in decentralizacija, ki je eno izmed načel novega upravljanja javnega sektorja.

2.1 Novo upravljanje javnega sektorja

Načela novega upravljanja javnega sektorja (NUJS) pomenijo novo paradigmo upravljanja javnega sektorja ter državne uprave s poudarkom na usmerjenosti k uporabnikom in splošni učinkovitosti z uvajanjem aplikabilnih menedžerskih metod dela in tržnih mehanizmov iz zasebnega v javni sektor (Kren 2004: 58).

Sami vzroki za uveljavljanje NUJS izhajajo iz zahtev po večji kakovosti dela, integriteti, transparentnosti, zanesljivosti in učinkovitosti upravnih institucij in njihovih dejavnosti. NUJS zato danes obstaja kot ena izmed paradigem upravljanja javnega sektorja in državne uprave. Deset glavnih načel NUJS, ki sestavljajo koncept celovitega obvladovanja kakovosti upravnega delovanja, predstavljajo naslednja področja:

- usmerjanje namesto izvajanje,
- usmerjenost k uporabniku,
- poslanstvo in strateški menedžment,
- naravnost k rezultatom, uspešnosti in učinkovitosti dela,
- ekonomičnost,
- avtonomnost in delegiranje,
- decentralizacija,
- konkurenčnost,
- preventivno in proaktivno delovanje,
- tržišče in tržnost (Kovač v Kren 2004: 59).

Chris Hood je leta 1990 med prvimi povzel skupne točke novih reform javnega sektorja in uprave:

- usmeritev na profesionalni menedžment,
- uvedba standardov in merjenja uspešnosti,
- izhodna kontrola,
- decentralizacija,
- konkurenca,
- poslovne metode dela,
- ekonomična uporaba virov (v Kovač 2004: 183).

Cilj reforme slovenske javne uprave in njene preobrazbe v evropsko primerljiv sistem je približevanje sodobni javni upravi, ki je učinkovita, strokovna in politično nevtralna ter omogoča hitre javne storitve. Reforma javne uprave je dolgoročen in kompleksen proces, ki je posledica hitrega družbenega razvoja, ki zahteva nenehno prilagajanje in nenehen razvoj upravnih sistemov ter vedno večjo učinkovitost pri izkoriščanju človeških in finančnih virov (Haček v Brezovšek in Haček 2002: 696).

Richli navaja deset bistvenih principov novega javnega menedžmenta:

- naravnost k uporabnikom,
- ekonomska učinkovitost,
- izhodna namesto vhodne kontrole,
- ločitev politično-strateške in operativne funkcije,
- jasna definicija ponudnikov in uporabnikov,
- decentralizacija,
- reorganizacija javnih gospodarskih služb,
- pogodbeni menedžment znotraj in zunaj javnega sektorja,
- merjenje učinkovitosti,
- nefinančni dejavniki motivacije javnih uslužbencev (v Kovač 2004:185).

Ena od stičnih točk NUJS je vsekakor decentralizacija.

2.2 Decentralizacija

V zadnjih dveh desetletjih 20. stoletja smo bili priča mnogim pomembnim spremembam v vladnih administracijah. Vzpon tržnih mehanizmov, privatizacije, deregulacije in decentralizacije je imel velik vpliv na javni sektor. V mnogih delih sveta so se države spremenile iz diktatorskih v demokratične in uvedle tržno gospodarstvo. Najbolj vidne so bile te spremembe na območju Centralne in Vzhodne Evrope (Rosenbaum in Gajdošova 2003: 3).

Rosenbaum (2003: 34) ugotavlja, da je leta 1998 63 od 75 razvijajočih se in tranzicijskih držav s številom prebivalstva nad pet milijonov uporabljalo kakršnokoli obliko decentralizacije.

Decentralizacija zahteva novo politiko upravljanja, ki vključuje ugotavljanje rezultatov, elemente tržnega sistema in usmerjenost k uporabnikom (Setnikar-Cankar 1997: 343).

2.2.1 Centralizacija vs decentralizacija

Centralizacija je v najširšem smislu vsaka tendenca k večjemu nadzoru z enega mesta v organizaciji nad nekim delom, decentralizacija pa je vsaka tendenca, ki tak nadzor slabi in teži k delitvi nadzora na več mest. Meja pojmov centralizacija in decentralizacija je z ene strani obstoj organizacije kot utelešene delitve dela, z druge pa obstoj organizacije kot povezane celote. Nadzor nad neko dejavnostjo z enega mesta je najpopolnejši, kadar se celotna

dejavnost od začetka do konca opravlja na enem mestu. Če izhajamo iz predpostavke, da se v vsaki organizaciji delo deli, to pomeni, da popolno centralizirana organizacija sploh ne more obstajati. Vsaka delitev dela je namreč že decentralizacija. Vendar pa je tudi popolna decentralizacija, to je popolni konec nadzora iz centra v organizaciji, enako nemogoča kot popolna centralizacija (Pusić 2002: 178-179).

2.2.2 Prednosti in pomanjkljivosti centralizacije in decentralizacije

O prednostih in pomanjkljivostih centralizacije in decentralizacije razni avtorji danes razpravljajo predvsem z upravno-tehničnega ali političnega vidika.

2.2.2.1 Upravno – tehnični vidik

Z upravno-tehničnega vidika so poudarjene naslednje prednosti centralizacije:

- omogoča širši horizont obravnave problemov,
- olajšuje doseganje širših ciljev,
- zagotavlja večjo enotnost in boljšo koordinacijo,
- omogoča pocenitev uprave in večjo specializacijo ter strokovnejše opravljanje zadev,
- nudi večje možnosti za uvajanje modernih in dragih strojev za obdelavo podatkov,
- zagotavlja uporabo enotnih standardov pri zadovoljevanju potreb državljanov ... (Brezovšek 1994: 207-208).

Prednosti decentralizacije so:

- omogoča lažje opravljanje zadev, ki imajo lokalni značaj,
- je cenejša, ko gre za te zadeve,
- hitreje pride do potrebnih informacij, ker je stik z okoljem neposrednejši,
- lahko mobilizira lokalne materialne in delovne potencialne,
- omogoča večjo elastičnost v izvedbi upravnih akcij,
- zagotavlja lažji pristop državljanom v njihovih stikih z upravo in podobno (Brezovšek 1994: 208).

Pozitivni učinki decentralizacije so učinkovitejši in racionalnejši proces dela, večja kvaliteta odločitev zaradi mesta odločanja bliže mestu dogajanja, prilagodljivost in hitra odzivnost na zahteve okolja, naraščajoča motivacija hierarhično nižjih zaposlenih in s tem večja želja po usposabljanju in inovativnosti, večja pripadnost na temelju organizacijske kulture in skupnega poslanstva kot substituta za prisilno regulativo idr. (Ferfila 2000: 235).

Negativni učinki decentralizacije so vprašljivost učinkovite koordinacije, običajno pomanjkanje sposobnega vodilnega kadra idr. (Ferfila 2000: 235).

Slabosti centralizacije so:

- počasnost, togost in formalnost,
- je neprimerna oblika za organizacijo učinkovitega upravljanja v pogojih relativno velikih razlik v stopnji razvitosti različnih delov države,
- ni sposobna korigirati lastnih pomanjkljivosti, temveč se stalno vrti v začaranem krogu,
- ne daje dovolj prostora za inovacije in podobno (Brezovšek 1994: 208).

Iz tega bi se dalo sklepati, da so pomanjkljivosti centralizacije hkrati prednosti centralizacije, vendar tudi za decentralizacijo nekateri smatrajo, da je draga in počasna, glede inovacij pa opozarjajo, da obstaja t.i. inovacijska dilema med centralizacijo in decentralizacijo, ker decentralizacija ustreza prvi fazi v inovacijskem procesu (invenciji), centralizacija pa drugim fazam (spremljanju in uresničevanju) (Brezovšek 1994: 208).

2.2.2.2 Politična razsežnost centralizacije in decentralizacije

Politične razsežnosti centralizacije in decentralizacije so prav tako različno ocenjene. Centralizacija naj bi zagotavljala politično enotnost in omogočala učinkovitejše uresničevanje velikih idej, revolucionarnih idej, razvijanje občutka skupne pripadnosti, nevtralizirala separatistične težnje, ..., decentralizacija pa naj bi omogočala participacijo državljanov v upravno-političnih procesih, odpirala možnosti za razvoj nacionalnih individualnosti v heterogenih nacionalnih sredinah, vzpodbujala politizacijo državljanov, parcializirala konflikte in tako v veliki meri amortizirala konflikte širših razmer (Brezovšek 1994: 208).

Tudi o povezanosti centralizacije in decentralizacije obstajajo nasprotujoča si mnenja. Nekateri avtorji povezujejo idejo demokracije z organizacijskim principom decentralizacije, medtem ko drugi opozarjajo, da decentralizacije ni potrebno nujno povezovati z idejo demokracije. Nekateri avtorji opozarjajo politično previdnost do decentralizacije, kar omogoča nezaželen vpliv interesnih skupin, ki jih je lažje uresničiti v ožjih teritorialnih enotah, ker je tu manjša možnost njihovega omejevanja s strani konkurenčnih interesnih skupin. Čeprav so vrednostne ocene centralizacije in decentralizacije različne, pa jih ni mogoče zožiti zgolj na racionalne motive. Vrednostna nesprejemljivost centralizacije je pogosto izraz negativnih zgodovinskih izkušenj (Brezovšek 1994: 208).

Steuenberg in Mol (2002: 235) menita, da decentralizacija vodi k bolj učinkoviti alokaciji resursov, lahko poveča legitimnost vlade, saj imajo volivci na razpolago več možnosti izbire blaga in storitev, pomeni zmanjšanje stroškov, medtem ko centralizacija vodi k večanju stroškov nadzora.

Fiske (1996) ugotavlja, da je bil proces decentralizacije uveden v različnih državah po svetu z različnimi razlogi. Ti razlogi so lahko politični, vzgojno-izobraževalni, upravni ali finančni.

Ko govorimo o decentralizaciji, moramo biti pozorni na kontekst razprave, saj se pojem običajno nanaša na decentralizacijo odločanja (nosilce odločanja), torej distribucijo moči in odgovornosti, včasih pa le na organizacijsko decentralizacijo (Ferfila 2000: 234).

Razlogi za decentralizacijo so politični (demokratizacija odločanja kot postopno izenačevanje moči med različnimi skupinami in organizacijami) in tehnični (prevelika količina informacij, hitrost dela, rast organizacij po številu in velikosti, nestabilnost okolja) (Ferfila 2000: 235).

Decentralizacija naj bi zagotavljala bolj učinkovito obliko izvajanja javnega servisa, zato se državna oblast pogosto sklicuje na decentralizacijo, ko gre za državne reformne strategije.

2.2.3 Politični nadzor uprave

Politični nadzor uprave pomeni z ene strani primerjava trenutnega stanja s pričakovanim, z druge strani pa usodno vplivanje na nek pojav ali proces (Pusić 2002: 132). Nosilci političnega nadzora uprave so politični organi in politični funkcionarji, ki imajo za to legitimno pooblastilo. Sredstva političnega nadzora uprave so institucije ali postopki, ki so izrecno predpisani in so običajni v nekem političnem sestavu, ki je namenjen preverjanju upravnih organizacij in upravnega delovanja oziroma vplivanju na njih. Sredstva političnega nadzora uprave se delijo na organizacijske in funkcionalne (Pusić: 2002: 132).

Učinek decentralizacije je močnejši, čim večja je samostojnost odločanja organizacij, na katere se prenesejo naloge. Učinek stvarne decentralizacije kot političnega nadzornega sredstva je prav tako sestavljen iz ohlapljanja monolitnosti upravnega organizacijskega sestava in v možnosti lažjega političnega vplivanja posamezne posebno organizirane dele (Pusić 2002: 135-136).

2.3 Politični vidik izobraževanja

Fiske (1996: 5) pravi, da se politične dimenzije vzgoje in izobraževanja kažejo v:

- zedinjenju nacionalnih vrednot, kar je bistvenega pomena za nacionalno identiteto,
- viru politične moči, ko šolstvo zahteva visok delež državnega proračuna in zaposluje veliko število ljudi,
- vodilu izvršilne oblasti, ko močan šolski sistem vleče nacionalni gospodarski razvoj, z elementi tega sistema pa se lahko manipulira v politične namene (npr. učbeniki in kurikulum),
- političnim orožjem, saj se lahko model in upravljanje šolskega sistema nagibata k skupinam z določenimi gospodarskimi in političnimi interesi.

Lundgren (v Duilović 2004: 30) meni, da ni nič tako političnega, kot je izobraževanje.

V šolskem sistemu se križajo interesi naslednjih interesnih skupin: političnih liderjev in oblikovalcev politik, zaposlenih na ministrstvu, učiteljev, učiteljskih zbornic, univerz, staršev, lokalnih skupnosti, učencev, dijakov in študentov (Fiske 1996: 6).

Decentralizacija izobraževanja kot reformna strategija je zelo politična, saj je njen namen spremeniti obstoječi status quo s prenosom oblasti z enega nivoja oblasti in enih igralcev na drug nivo z drugimi igralci (Fiske 1996: 7).

Važen je tudi vzrok, zakaj bi se kdorkoli, ki ima moč vplivanja in odločanja, odločil za prenos odgovornosti. Razlogi za to so različni. Kompetentni voditelji in tisti, ki so varno na oblasti, to počnejo zaradi tega, ker decentralizacija šolskega sistema utemeljuje dobro vlado, kar vodi k izboljšanju na področju vzgoje in izobraževanja ter zaradi njihove podpore volivcev (Fiske 1996: 8).

Weiler (v Fiske 1996: 8) meni, da so državni politični voditelji razdvojeni med vzdrževanjem učinkovite kontrole in vzdrževanjem legitimnosti pravil, saj centralizacija uvaja kontrolo, decentralizacija pa legitimnost.

Van Zantnova (2005: 164) pravi, da je pojem decentralizacija varljiv. Uporablja se predvsem za prikrivanje političnih in administrativnih sprememb, kot so avtonomija šol, razporeditev novih odgovornosti na lokalni nivo ali redistribucijo moči med nacionalnimi državami, regijami ali občinami. Decentralizacijo legitimira heterogena politična retorika, ki teži k poudarjanju lokalnih različnosti, širjenju participacije in večanju demokracije v smislu lokalne avtonomije šol, šolskega restrukturiranja in učinkovitosti.

Tu je zelo pomembna vloga države, ki z decentralizacijo pridobi večjo legitimiteto, ko prepušča implementacijo in rezultate lokalnemu nivoju (Weiler v Van Zanten 2005: 164).

Resman (1999: 23) navaja, da je največja prednost in vrednost decentralizacije njena fleksibilnost, največja nevarnost pa, da lahko lokalne strukture in politične stranke dobijo prevelik vpliv na šolske programe in druga vprašanja šolskega dela, kar ne bi bilo dobro za šolstvo oziroma vzgojo in izobraževanje.

Fiske (1996) ugotavlja, da je decentralizacija šolskih sistemov globalni proces, ki so se ga lotile velike države, kot npr. Indija, majhne, kot npr. Burkina Faso, demokratični Avstralija in Španija, ter tudi avtokratični režim v Argentini. Decentralizacija šolskega sistema je kompleksen proces, ki se lahko izkaže v različnih spremembah. Decentralizacija šolskega sistema pa je tudi političen proces, saj prinaša bistveno spremembo moči. Vzgoja in izobraževanje sta namreč odločilni za nacionalni gospodarski razvoj, šolski sistem pa je vodilo za stopnjevanje političnega vpliva. Decentralizacija ponavadi uspe ali ne zaradi političnega, ne pa zaradi tehničnega modela.

2.4 Decentralizacija šolstva

Kolikšna je centralizacija ali decentralizacija šolske uprave v posamezni državi, pokaže analiza stopnje odločanja na posamezni ravni teritorialne organiziranosti pri naslednjih nalogah:

- načrtovanje izobraževalnega sistema (kdo opredeljuje ravni in stopnje, ki sestavljajo izobraževalni sistem, trajanje izobraževanja na posamezni stopnji, trajanje obveznega šolanja, zahteve pri prehodu na sekundarno in visokošolsko stopnjo),
- odločanje o učnih programih (kdo določa cilje, vsebino, metode, merila za vrednotenje na vsaki šolski stopnji),
- skrb za učno in neučno osebje (kdo zaposluje šolsko osebje, kdo odloča o njegovem napredovanju),
- vrednotenje in nadzor sistema in
- financiranje izobraževanja (iz katerih virov se financirajo šole in kdo je odgovoren za upravljanje s finančnimi sredstvi).

V večini držav, razen v Belgiji in Nemčiji, ki sta zaradi federativne sestave decentralizirani, imajo centralne oblasti poglavitno – če ne izključno – politično, upravno in zakonodajno vlogo pri splošni organizaciji šolskega sistema (Lipužič 1997: 15-16).

V prvi polovici devetdesetih let se je v državah članicah EU in EFTE⁴ povečala splošna družbena skrb za izobraževanje. To se kaže v količinskem in kakovostnem naraščanju oblik in načinov družbene participacije pri odločanju na vseh stopnjah. O tem pričajo telesa (sveti, odbori), ki jih sestavljajo s predpisi določeni zastopniki raznih področij širše izobraževalne politike na centralni, regijski in lokalni ravni ter v samih šolah (Lipužič 1997: 18).

V primerjavi s politično in izobraževalno decentralizacijo v državah članicah EU in Efta se je zelo utrdila samostojnost šol pri upravljanju, vodenju in organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela predvsem zaradi povečane udeležbe in vpliva zainteresiranih družbenih skupin v širši izobraževalni skupnosti pri odločanju. Šole so z reformami v posameznih državah dobile večjo ali manjšo moč odločanja o svojem življenju in delu, kar je dobra podlaga za nadaljevanje decentralizacije. Samostojnost šol se je utrjevala z razvijanjem participacije za šolstvo zainteresiranih družbenih skupin, predvsem zastopnikov staršev, učiteljev in učencev pri upravljanju šole (Lipužič 1997: 18-19).

Florestalova in Cooper (1997) ugotavljata, da se v centraliziranih sistemih osnovnega šolstva vse pomembnejše odločitve, nadzor, monitoring in upravljalne funkcije koncentrirajo na nivoju ministrstva. Decentralizacija pa je proces, ko se odgovornost prenaša na nižje nivoje. Večina izobraževalnih sistemov je tako centralizirana kot tudi decentralizirana, države pa se za decentralizacijo šolskega sistema odločajo iz različnih razlogov, kot so prihranek finančnih sredstev, večja učinkovitost in fleksibilnost, prenos odgovornosti na nižje nivoje, za porast

---

⁴ Evropska cona proste trgovine (European Free Trade Association – EFTA) je bila ustanovljena s podpisom konvencije v Stockholmu 4. 1. 1960 (t. i. konvencija EFTA). Danes so članice EFTE Islandija, Liechtenstein, Norveška in Švica.

proračunskega prihodka, uskladitev s širšo reformo javnega sektorja, dati uporabnikom večjo moč, bolje prepoznati lokalne jezikovne in etnične raznolikosti. Decentralizacija je lahko del širše politične reforme, lahko pa je uvedena brez tega. Dosežena je lahko hitro ali bolj postopno. Za uspešno implementacijo decentralizacije je potrebna vključenost tako učiteljev in njihovih zbornic, staršev, regionalnih in lokalnih oblasti kot tudi cerkev in donatorjev.

Jemiaieva (2003) ugotavlja, da decentralizacija poudarja potrebo in krepi široko intenzivnost vključitve državljanov v politični proces in politično življenje.

Ciolan (2004: 72) v primeru Romunije ugotavlja, da decentralizacija izobraževanja pomeni prenos odločanja na nižje nivoje, prenos odgovornosti na lokalni nivo, spremeni se mesto kontrole sistema, hkrati pa s sabo prinaša tudi nevarnost zaradi morebitnega pomanjkljivega nadzora.

Reforma izobraževanja v Bosni in Hercegovini je izrednega pomena, za kar je najprej potrebna politična volja političnih odločevalcev, temu mora slediti stroka, izobraževalni sistem pa mora temeljiti na povezanosti med različnimi elementi, kot so politični odločevalci, strokovnjaki, učitelji, starši, pa tudi zasebni sektor in lokalne skupnosti (Duilović 2004: 22). Duilovićeva (2004: 28) ugotavlja tudi, da mora biti kvaliteta izobraževanja odraz vseh vključenih elementov, ki so zanj tudi odgovorni, kar pomeni demokratično participacijo, ne pa kolektivno odgovornost v skladu z nekdanjim komunističnim načelom, ko ni bil nihče nikoli za nič odgovoren.

Mazurkiewicz (2004: 41-43) pravi, da je bil šolski sistem na Poljskem pred letom 1989 popolnoma centraliziran in pod strogo državno kontrolo. Participacije staršev, lokalnih skupnosti in lokalnih vlad sploh ni bilo. Po letu 1989 pa so se stvari začele spreminjati, s tem pa je postajal čedalje večji tudi vpliv staršev, lokalnih skupnosti in lokalnih vlad.

Leta 1970 bi lahko za Švedsko trdili, da ima zelo centraliziran in reguliran izobraževalni sistem, kasneje pa se je ta sistem precej decentraliziral in dereguliral, kar je pomenilo večjo lokalno odgovornost, svobodo stroki, učiteljem in vodstvom šol, v sistem pa je vpeljal tudi nove igralce. Starši so zahtevali večji vpliv, kar so tudi dobili, politični odločevalci pa so bili pri uvajanju procesa decentralizacije enotni (Lundahl 2002: 625).

Corcoran in Christman (2001) navajata, da sta decentralizacija in sodelovanje s starši pomembna dela strategije, ki naj bi v šolo prinesla večjo učinkovitost. Decentralizacija prenaša odločitve na nivo šole, sodelovanje s starši pa pomeni vključitev staršev kot aktivne udeležence v šolskem sistemu.

Resman (2002: 14) pravi, da ko govorimo o decentralizaciji in prenašanju odgovornosti s centralnih oblasti na lokalne skupnosti in šole, je treba vedeti, da šolstvo ni le zasebna, ampak

tudi nacionalna zadeva. Zato ni pričakovati, da bi se šolstvo decentraliziralo do take stopnje, da bi se razsulo.

Ko govorimo o decentralizaciji šolstva, ne moremo mimo tega, da ne bi nakazali razlik med organizacijsko in politično decentralizacijo.

2.4.1 Organizacijska decentralizacija šolskega sistema

Organizacijska decentralizacija je bolj "tehnična" zadeva, ki je relativno enostaven organizacijski ukrep, katerega namen je, da bi se že sprejeta odločitev lažje izpeljala, bila dostopnejša, da bi bil večji pregled nad njenim uresničevanjem, lahko pa je postavljena ali ukinjena tako rekoč čez noč, saj ne potrebuje širšega soglasja državljanov, povečuje pa število državnega aparata (Resman 1999: 14).

2.4.2 Politična decentralizacija šolskega sistema

Resman (1999: 15) utemeljuje politično decentralizacijo šolstva s tremi razlogi:

- Ekonomsko-finančni: šolstvo se decentralizira, ko prenaša odgovornost na odločanje z nacionalnega na nižje organizacijske nivoje, potem postaja ta sistem bolj fleksibilen, kar pa znižuje stroške in racionalizira porabo financ. Fleksibilnost je torej rezultanta decentralizacije.
- Strokovni: s prenašanjem odgovornosti za odločanje na šolsko – organizacijske nivoje (enote), še zlasti na šole in učitelje, povečuje profesionalnost pri delu, odpirajo se možnosti za vnašanje njihovih strokovnih zamisli v šolsko delo (participacija), s tem pa se veča tudi pripravljenost oziroma motivacija za kakovostno delo.
- Politično-ideološki: decentralizacija odpira večje možnosti, da se šolski programi prilagajajo socialnemu okolju, da se pri odločanju v večji meri upoštevajo kultura in medčloveški odnosi, t. i. "human relations". Politično ideološki razlogi izhajajo iz filozofije, koncepta razumevanja politične svobode ljudi. Jedro te politike je pravica ljudi do samoopredelitve; prilagajanje šolskih programov željam in potrebam ljudi, državljanov določenega socialnega okolja je preprosto njihova pravica.

Resman (1999: 15) pravi, da ko govorimo o politični decentralizaciji ter vključevanju občanov v oblikovanje specifičnosti šolstva ter vzgoje in izobraževanja, ni mogoče mimo vprašanja participacije, ki je tesno povezano s pojmom odgovornosti.

Politična decentralizacija vključuje različne igralce, tako z vladne, kot tudi izvenvladne strani, vse pa z določenimi interesi, kar pomeni, da je politična decentralizacija veliko bolj kompleksna kakor organizacijska.

2.4.3 Decentralizacija in demokratizacija šolskih sistemov ter družbena participacija

Obstaja tesna zveza med decentralizacijo, demokracijo in participacijo oziroma udeležbo zainteresirane javnosti pri upravljanju šol. Države članice EU in EFTE si prizadevajo, da bi se razvilo demokratično upravljanje šol, kar javnost široko podpira. Temeljni namen teh prizadevanj je uveljaviti sodelovanje učiteljev, neučnega osebja, staršev in učencev (v nekaterih primerih pa tudi drugih družbenih skupin in sindikatov) v šolskih svetih (Lipužič 1997: 20).

Potrebno je poudariti, da ne zadošča decentralizacija brez demokratizacije, hkrati pa tudi vsaka centralizacija ni nujno nedemokratična, saj lahko vpeljuje večji red in koherentnost sistema, vendar pa raziskave opozarjajo predvsem na pomen demokratizacije, na pomen širjenja sodelovanja, partnerstva na vseh ravneh, na pomen posebnih oblik zastopnosti učencev, staršev in dejavnikov "civilne družbe" (sveti, odbori, upravni odbori, komisije, forumi ...) pri organizaciji in delovanju šol in šolskih sistemov (Mrmak v Lipužič 1997: 7-8).

Decentralizacija izobraževalnih sistemov tradicionalnih demokracij je normalni korak proti krepitvi moči demokracije, v tranzicijskih državah pa je ta tema sporna in se nanaša direktno na diskusijo o modelu demokracije in vzpostavitvi civilne družbe (Zgaga 2004: 9).

Lipužič (1997: 9) ugotavlja, da sta v preteklih dveh desetletjih izobraževalna dejavnost in šola v državah članicah EU in EFTE doživeli precejšnje spremembe tudi v upravljanju šolstva, predvsem pa gre za procesa decentralizacije in demokratizacije vodenja šolstva. Med drugim to pomeni, da vstopa v upravljanje kot partner "civilna družba", ko prevzemajo izvoljeni zastopniki za izobraževanje najbolj zainteresiranih družbenih skupin in nevladnih organizacij (starši, učitelji, učenci, delodajalci, delojemalci) pomemben del odgovornosti pri oblikovanju izobraževalne politike na nacionalni in lokalni ravni ter pri upravljanju šol.

Upravljanje izobraževalnih sistemov v državah članicah EU in EFTE s težnjo po demokratizaciji in decentralizaciji odločanja v vzgoji in izobraževanju kaže, da se Zahodna Evropa odloča za bolj uravnotežen položaj šole med državo in civilno družbo (Lipužič 1997: 11).

Resman (1999: 15-16) pravi, da decentralizacija in demokratizacija v smislu, da se v šolsko upravljanje in vodenje vključuje "civilne" strukture okolja, sama po sebi seveda ne rešuje problemov, ki se pojavljajo v šolstvu in vzgojno-izobraževalnem delu, ponuja pa nove možnosti za preučevanje in reševanje vprašanj, ki se pojavljajo in odpira možnosti, da se problemi in vprašanja osvetlijo iz njihovega zornega kota.

V Zahodni Evropi so se zvečine v drugi polovici osemdesetih let lotili sprememb pri upravljanju šolstva in marsikje temeljito decentralizirali odločanje in uveljavili socialno participacijo. V Sloveniji pa so nekaj let kasneje potekale spremembe v nasprotni smeri. Že

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja iz leta 1991 in kasneje vsi ostali z enakim imenom so skoraj omejili možnosti, da bi zainteresirana javnost, organizirana v različnih interesnih nevladnih organizacijah lahko učinkoviteje vplivala na izobraževalno politiko (reforma šolskega sistema, novi učni programi) ter soodločala pri bistvenih zadevah vodenja šol. Pri nas nimamo vmesne stopnje oblasti med državo in razdrobljenimi občinami (Lipušič 1997: 10).

V državah članicah EU in EFTE nastajajo v izobraževalnih sistemih nova razmerja med državo in civilno družbo. Širi se vpliv zainteresiranih družbenih skupin na izobraževalno politiko in vodenje šolstva. Procesi demokratizacije in decentralizacije izobraževanja so povzročili spremembe v modelih upravljanja šolstva na vseh ravneh, to je tako na državni kot tudi na lokalni ravni in ravni šole (Lipušič 1997: 22).

Reforma izobraževalnega sistema vnaša vanj tudi participacijo in sodelovanje z drugimi elementi, ki pri tem sodelujejo, vendar pa je potrebno okvire sodelovanja med učitelji, starši in učenci šele vzpostaviti (Ciolan 2004: 83).

Decentralizacija in demokratizacija sta zasnovani na stališču, da mora šolsko vzgojno-izobraževalno delo in cilji poleg nacionalnega interesa spoštovati tudi interes in pravico, da se izobraževanje šolsko-politično in vsebinsko organizira tudi na ožjem kulturno-socialnem področju in upoštevajo specifični (lokalni, šolski, individualni) interesi. Od tod torej utemeljitev, da pojem "komunalno" vedno implicira tudi vprašanje participacije občanov. Participacija občanov je zahteva, zato je tudi eden izmed osrednjih pojmov, ko se razmišlja in načrtuje organizacija šolstva (Resman 1992c: 506).

2.4.4 Starši in decentralizacija šolskega sistema

Resman (1992: 501) pravi, da centraliziran sistem starše in druge občane vključuje v oblikovanje šolske politike bolj indirektno, taka pa je tudi kontrola nad šolskim delom. Njihov vpliv na šolsko politiko gre predvsem prek zastopnikov (poslancev, delegatov), ki jih izbirajo na volitvah. Z decentralizacijo, naraščanjem šolske demokracije oziroma demokratične participacije, pa se povečuje tudi njihova neposredna participacija. Čim bolj prehaja šola pod kontrolo lokalnih šolskih oblasti, tem več možnosti vplivanja imajo tudi starši in drugi občani.

2.4.4.1 Starši in decentralizacija šolskega sistema v Evropi

V zadnjih desetletjih je večina zahodnoevropskih držav z reformami vpeljala bolj ali manj izraženo sodelovanje zainteresirane javnosti pri upravljanju izobraževanja, opuščala pa pretežno državno administrativno vodenje šolstva. V državah EU govorimo o socialni participaciji tistih, ki želijo sodelovati pri upravljanju šolstva. Ustanovili so stalne odbore ali svete na različnih ravneh organizacije države in lokalnih skupnosti. Zvečine jih sestavljajo izvoljeni zastopniki posameznih družbenih skupin oz. skupin civilne družbe: učnega in drugega šolskega osebja, staršev in učencev, delodajalcev in delojemalcev, lokalnih oblasti in

raziskovalne dejavnosti. Ti odbori oz. sveti svetujejo in predlagajo, kakšna naj bo izobraževalna politika, v nekaterih primerih pa celo sodelujejo pri odločanju (Lipuzič 1997: 22).

Posvetovalna telesa imajo zvečine enako strukturo. Sestavljajo jih zastopniki različnih družbenih skupin:

- minister ali od njega pooblaščen zastopnik ter izjemoma tudi zastopniki drugih ministrov;
- združen učiteljev ter tehničnega in administrativnega osebja;
- združenj staršev in zvečine tudi učencev ali študentov;
- gospodarskih združenj (podjetništvo in industrija), manjšinskih narodnostnih skupin in kulturnih organizacij (Lipuzič 1997: 23).

Gledano retrospektivno nam je danes lahko ugotoviti, da so bili socialni nemiri v Evropi usmerjeni proti socialni nepravilnosti in šolsko reformna gibanja v 2. polovici 60-ih let 20. stoletja tudi posledica nezadovoljstva staršev s šolskimi programi in delom šol. Zahtevali so, da se pri načrtovanju in izvajanju programa bolj upoštevajo specifičnosti okolij, učnih situacij in posebnosti otrok. Takrat je gibanje staršev kot očitek šoli vrglo na površje, da šola preslabo pripravi otroka na življenje in proizvodnjo, kar je letelo na račun državne šolske politike (Resman 1992: 29-30).

V poznih 60-ih in zgodnjih 70-ih letih 20. stoletja je vrsta držav (Danska, Francija, Nemčija, Italija in Norveška) odgovorila na nove izobraževalne in socialne zahteve z razširitvijo legalnih oblik participacije staršev. Mnoge države zahtevajo določeno večjo stopnjo vključevanja in sodelovanja staršev zlasti na oddelčnem in/ali šolskem nivoju, medtem ko zahteve za njihovo vključevanje na regionalnem in nacionalnem nivoju že niso tako pogoste (Resman 1992: 30).

2.5 Nivoji organiziranosti šolskega sistema in razmerja med njimi

V šolskih sistemih se večinoma pojavljajo centralni, medialni in šolski nivoji organiziranosti.

Mrmak (v Lipuzič 1997: 6-8) ugotavlja, da je urejanje razmerij med centralno, medialno in šolsko ravno pri vodenju šolstva in šol ter horizontalnih in vertikalnih povezav odvisno od državno upravne ureditve in "šolske politike", pa tudi od tradicije pri vodenju šolstva. Na centralni ravni je koncentracija moči (zakonodajne, upravne ...); na njej se določajo ravni organiziranosti, pristojnosti, razporeditev in usmerjanje moči na centralno, medialno ali šolsko raven, načrtovanje upravljanja in zagotavljanje pogojev. Od "šolske politike" je odvisen tudi tip organiziranosti na horizontalnih in vertikalnih ravneh med državoupravnimi in šolskimi organi, strokovnjaki in laiki – med izobraževalnim sistemom in zastopniki gospodarstva, posameznih družbenih teles, učenci in prostovoljci. V državah, kjer je izpeljana upravna decentralizacija, obstaja medialna raven, ki postaja izredno pomembna, predvsem gre tu za države z velikimi razsežnostmi. S prenašanjem večjih pristojnosti navzdol se povečuje

odgovornost medialnih ravni za šolo ter potreba in skrb za njeno delovanje. Pristojnosti in možnosti svobode na šolski ravni so torej odvisne od celotne organizacije šolstva. Danes se pomen te ravni vse bolj poudarja; skuša se jo pojmovati kot temeljno, ne le v tradicionalno decentraliziranem šolstvu, temveč tudi v vseh, zlasti evropskih šolah. Največkrat se "school-based management" utemeljuje s povečano fleksibilnostjo dela, s potrebo po večji avtonomiji učiteljev, z neposredno odgovornostjo staršev, s potrebo po razvijanju širših sposobnosti učencev, z optimalno racionalizacijo finančnih sredstev in podobno. Na šolski ravni je mogoče – bolj kakor na medialni ali centralni – razviti tudi participacijo staršev, učiteljev, učencev, sindikatov, delodajalcev, oblasti ter nevladnih organizacij, saj je v delo na centralni ravni mogoče vključiti starše, občane, pa tudi laike predvsem indirektno.

2.6 Organiziranost šolskega sistema v Sloveniji z vidika nivojev organiziranosti, centralizacije in decentralizacije

Slovenski šolski sistem je trenutno organiziran precej centralizirano, saj poznamo le nacionalni (ministrstvo) in institucionalni nivo (vrtci, šole). To pomeni, da se morajo šole in vrtci za vsakdanje šolske, posebne, manj pomembne, tehnične ali administrativne zadrege obračati neposredno na najvišje državne instance in celo na samega ministra in da je slovenska ureditev nekaj posebnega, saj nima vmesnega nivoja. V preteklosti smo sicer v Sloveniji že imeli tak vmesni nivo, ki pa je poniknil z ukinitvijo okrajev. Tudi v obdobju najbolj trde "diktature proletariata" (centralizacije) je v Sloveniji v šolskem sistemu obstajal vmesni oziroma medialni nivo (Resman 1999: 11-12).

Resman (1992c: 497) pravi tudi, da vprašanje organizacije šolstva ni aktualno samo v našem času, ampak je predmet stalnih proučevanj tudi tam, kjer spremembe sistema niso tako globoke, kot so v Sloveniji in kljub temu da sodi šolstvo med najbolj kontrolirana področja dejavnosti in zato tudi med najbolj rigidne sisteme, je to vendarle dinamičen organizem, vezan in odvisen še zlasti od gospodarskih gibanj ter nakazuje na tri temeljne organizacijske nivoje upravljanja in vodenja. To so:

- nacionalni nivo (če je na tem nivoju največja moč kanaliziranja odločitev, govorimo o centraliziranem sistemu),
- komunalni nivo, ki je s šolsko-organizacijskega vidika srednji (medialni) nivo, ki ima posebne funkcije in značilnosti in je med nacionalnim in individualnim nivojem (ko se poudarek z nacionalnega nivoja prenese na komunalni, to običajno pomeni tudi upravno decentralizacijo, v nekaterih primerih pa to pomeni tudi večjo demokratično participacijo) in
- šolski nivo (tam se odvija dejanska decentralizacija šolskih sistemov, saj se povečuje fleksibilnost dela, večja je strokovna avtonomija učiteljev in bolj neposredna odgovornost do staršev, večje je prilagajanje šolskih programov socialnemu okolju, bolj optimalna je racionalizacija finančnih sredstev ...),

ki so z vidika šolskega sistema relativno samostojni podsistemi. Vsak od njih ima pomembno mesto v organizaciji ter svojevrsten vpliv na oblikovanje nacionalne šolske politike. Ti nivoji

so izhodišče organizacijske konstrukcije šolstva in šolskega sistema, imajo pa tudi neposreden vpliv na organizacijo in delo posamezne šole.

Resman (1992c: 498) meni, da mora vsaka šolska politika torej opredeliti:

- nivo organiziranosti, to je vprašanje, kam naj se kanalizira moč in pristojnosti (na nacionalni, komunalni ali šolski nivo) in v zvezi s tem seveda tudi odgovornost za zagotavljanje materialnih pogojev šolanja;
- vsebine, ki so lahko bolj "industrijsko" ali pa "child-centered" zasnovane (orientirane);
- tip organiziranosti oziroma kakšno bo sodelovanje med šolsko upravo, strokovnjaki, laiki (zainteresiranimi predstavniki gospodarstva in organizacij, delegati posameznih družbeno-političnih teles, starši in dijaki ter drugimi laiki-prostovoljci).

2.7 Decentralizacija šolstva v Sloveniji

Koalicijska pogodba o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2004 – 2008, na področju šolstva in športa ter konkretno na področju vrtcev, osnovnih, srednjih in višjih šol, med drugim določa, da se "bomo zavzemali za decentraliziran in dereguliran sistem vzgoje in izobraževanja, v katerem država postavlja cilje in standarde znanj ter nadzira kakovost izvajanja, izvajalskim organizacijam pa prepušča več strokovne in upravljalvske samostojnosti."

Staršev, njihovih organizacij in drugih partnerjev, ki se pojavljajo v vzgojno-izobraževalnem procesu v tem delu ne navaja posebej, je pa v delu, ki zadeva delo, družino in socialne zadeve, navedeno, da je smiselno krepiti socialno partnerstvo in socialni dialog v smeri dejanske verodostojnosti in reprezentativnosti socialnih partnerjev.

2.8 Sodelovanje med starši in šolo

Sodelovanje šole in doma je lahko kompenzacijsko ali pa komplementarno in kooperativno, to pa je odvisno, ali se želi starše pritegniti kot sodelavce ali pa kot pomočnike oziroma celo "kliente" (Resman 1992: 33).

Resman (1992a: 138) ugotavlja tudi, da bi se morala odgovornost za uspešno rast in učenje otroka deliti med šolo in domom, niti starši niti šola pa pri tem ne bi smeli biti niti klienti niti pasivni opazovalci, temveč bi morali delovati na načelu partnerstva. Spoznanje, da je sodelovanje med domom in šolo faktor kvalitete uspeha otrok v šoli, spreminja percepcijo učiteljev o vlogi staršev in odgovornost obojih za skrb za otrokov razvoj in uspeh. Šoli in učiteljem dokazuje (odpira oči), da sodelovanje s starši ne sme biti zgolj formalna zadeva. Ne sme se je jemati kot del obveznosti, ki jo opravljamo zato, ker jo predpisuje zakon, pač pa je sodelovanje spoznanje potrebe. Potrebe, ki motivira učitelje in šolo za to sodelovanje ne glede na to, ali je to formalno predpisano ali ne.

Resman (1992a: 141) pravi tudi, da gre eden od konceptov partnerstva med šolo in domom v smer, da starši kot partnerji soustvarjajo to, kar želijo ustvariti, da naredijo šolo in njen program tak, kot ga želijo. V tem primeru je šola bolj ali manj fleksibilna po svoji organizaciji, vsebini, oblikah, metodah dela, starši pa jo z aktivno participacijo sproti spreminjajo in prilagajajo po svojih zamislih. Obstajajo pa tudi ekstremna stališča, ko se starši povsem odzivajo od šole, ali pa, da se starši vključujejo praktično v celotno šolsko življenje.

Metode dela s starši so v Sloveniji predvsem razgovori in svetovanje na govorilnih urah in skupno delo na roditeljskih sestankih, pri tem pa izstopa zanimanje za ocene in vedenje otrok. Ne gre zanemariti, da je teh oblik največ, ko gre za konkretno reševanje problemov, kar pomeni kurativni pristop, torej gašenje ognja. Za odkrivanje takih ognjišč je premalo tako časa, volje, kot tudi znanja. Dejstvo je, da v primerih, ko pride do večjih problemov, starši valijo krivdo na šolo, ker tega ni znala preprečiti, šola pa na starše, ker da ne opravljajo dovolj dobro ali pa celo slabo svojo vzgojno funkcijo. Zaradi tega nastajajo nesporazumi in konflikti tudi na institucionalni ravni oziroma med družino in šolo (Trotha 1983; Baacke, Ferchhoff 1993; Ule 1997; v Žerovnik 1998: 47).

Nekaj osnovnih okvirov sodelovanja med šolo in domom oziroma starši in učitelji je mogoče uzakoniti oziroma formalno opredeliti. Taka splošnost bi bila npr. predpis, da morajo imeti starši svojega predstavnika v šolskih telesih, ali npr., da je starše potrebno redno (sproti) informirati o delu in napredovanju otroka. Ni pa mogoče uzakoniti drugačnega zadrževanja staršev do šole. Tega ne more kreirati noben predpis (Resman 1992a: 139).

Resman (1992b: 231) ugotavlja, da se postavlja vprašanje, kako formalne in legalne oblike tega sodelovanja izpeljati, da bi izgledale čim manj formalne, saj nimajo občutka za individualnost motivov in potreb ter so tako manj učinkovite. Edwards (v Resman 1992b: 231) pravi, da so bolj učinkovite neformalne oblike sodelovanja, saj bolj izhajajo iz interesov in potreb staršev in učiteljev, hkrati pa bolj povezujejo učitelje in starše. Prek individualnih in čim manj formalnih oblik sodelovanja se vzpostavlja medsebojno zaupanje, še zlasti zaupanje staršev v učitelje.

Formalne oblike sodelovanja med starši in šolo so pogovorne ure in roditeljski sestanki, ki so opredeljeni tudi v Zakonu o osnovni šoli, neformalne pa klub staršev in učiteljev, šola za starše, "odprti dnevi", "odpri večeri za starše" ipd.⁵

---

⁵ Več o tem v Kolar 2005: 16-17.

2.9 Organiziranost osnovnega šolstva v Sloveniji

Osnovnošolsko izobraževanje (Internet 13) izvajajo osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom, glasbene šole ter zavodi za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Osnovnošolsko izobraževanje odraslih je organizirano v osnovnih šolah za odrasle in na ljudskih univerzah. Za tujce je organizirana mednarodna šola.

Po Zakonu o osnovni šoli se je septembra v šolskem letu 1999/2000 začelo postopno uvajanje programa devetletne osnovne šole, v šolskem letu 2003/2004 pa obvezno izvajanje programa s prvim ter s sedmim razredom.

Osemletno izobraževanje se bo v celoti izteklo v šolskem letu 2007/2008 in bo od šolskega leta 2008/2009 osnovnošolsko izobraževanje potekalo le še po programu devetletne osnovne šole.

Splošni cilj osnovnih šol je učencem dati temeljno znanje in jih pripraviti na nadaljnje šolanje ter usposabljanje za poklicno in osebno življenje. Učenci se naučijo razumevati osnovne zakone o naravi, družbi in človeku, razvijajo govorno kulturo in radovednost, potrebo po stalnem učenju, prijateljskih stikih z vrstniki in odraslimi; šole jih vzpodbujajo pri razvijanju interesov in sposobnosti ter oblikujejo njihove navade. Obvezna osnovna šola je za otroke in mladino brezplačna. Vendar pa morajo učenci plačevati šolske potrebščine, delovne zvezke in prispevek za uporabo učbenikov. Večinoma sami plačajo prehrano, stroške prevoza v šolo pa poravnajo občine, ki so, razen v primeru zasebne šole, ustanoviteljice osnovnih šol.

V Sloveniji trenutno deluje ena zasebna osnovna šola – Waldorfska šola Ljubljana, ki izvaja program osnovne šole po posebnih pedagoških načelih.

3 PARTICIPACIJA STARŠEV V SLOVENSKEM ŠOLSLEM SISTEMU

Ker sta vzgoja in izobraževanje navsezadnje potreba in pravica staršev in drugih občanov, saj se šola organizira zaradi ljudi-otrok, mladine in odraslih in ljudje ne hodijo v šolo zaradi šole, je zato naravna in logična pravica staršev, da o šoli kaj rečejo, da postavljajo svoje zahteve, izražajo zamisli in poglede ter navsezadnje tudi odločajo o tem, kakšna naj bosta šola in šolstvo na določenem upravnem (komunalnem in tudi nacionalnem) območju (Rennie v Resman 1992c: 504). To je temeljni razlog, da se v organizacijo šolstva in šolskega dela na vseh nivojih poleg profesionalnega strokovnega (kvalificiranega) pedagoškega in šolskega upravnega osebja vključijo tudi starši in drugi občani. Ob njihovem delu (sodelovanju) pa se pojavi problem razmerja med profesionalnostjo in laicizmom, ki je še zlasti očiten na komunalnem in šolskem nivoju, kjer je ta stik najbolj izrazit. Ta problem pa se v šolski politiki posameznih držav vendarle rešuje s politično-strateškim ukrepom pri načinu vključevanja (participacije) občanov v upravljanje in vodenje, to je premikom od politične demokracije k demokratični participaciji (Resman 1992c: 504).

Resman (1992a: 135-136) ugotavlja, da:

- a) Ko se otrok vključi v šolo in šolski sistem, ne postane šolski otrok, saj se družina ne odpoveduje odgovornosti za svojega otroka (Troha v Resman 1992a: 135). Šola je le inštitucija, v katero se otrok vsak dan skozi več let vključuje. Osnovno skrb, pravico in odgovornost za vzgojo otroka imajo še vedno starši, ki so zato le "uporabniki uslug", ki jih ponujajo družbene inštitucije.
- b) Skrb za izobraževanje otrok torej ni skrb države, pač pa skrb, dolžnost in odgovornost staršev. Država je dolžna le poskrbeti za pogoje, da se skrb staršev lahko realizira. Nelson (v Resman 1992a: 136) pravi, da je to odgovornost videti po tem, da staršem celo ni potrebno dati otrok v šolo, saj lahko pod določenimi pogoji organizirajo izobraževanje otroka doma.

3.1 Določila Ustave RS

Participacijo staršev v slovenskem šolskem sistemu predpostavlja Ustava Republike Slovenije, ki v 54. členu navaja:

"Starši imajo pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta pravica in dolžnost se staršem lahko odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa zakon.

Otroci, rojeni zunaj zakonske zveze, imajo enake pravice kakor otroci, rojeni v njej."

57. člen Ustave govori o izobraževanju in pravi:

"Izobraževanje je svobodno.

Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in se financira iz javnih sredstev.

Država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrežno izobrazbo."

3.2 Nacionalni dokumenti v zvezi s participacijo staršev v šolskem sistemu

O pomembnosti nacionalnih dokumentov glede vključenosti staršev v šolski sistem govori Cullingford (1985),⁶ ko omenja primer Velike Britanije in leta 1984 objavljene Zelene knjige o vplivu staršev, ki pravi, da starši želijo biti vključeni v upravljanje šol, njihova vključitev pa bi vodila k višanju standardov. Starši so bili povabljeni kot partnerji v procesu izobraževanja.

Na Nizozemskem je zakonodajalec ob zadnji šolski reformi povečal pravice staršev z zakonskimi določitvami, da morajo šolski sveti informirati starše ter jim prisluhniti, ko niso zadovoljni (Internet 5: 11).

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji je navedeno, je treba staršem omogočiti večji vpogled v delo in življenje šol. Vzpostaviti je treba učinkovite mehanizme za možnost njihovega soodločanja, jasno pa je treba začrtati meje strokovnosti, ki so v domeni učiteljic in učiteljev ter šolskih strokovnjakov (Krek 1995: 28).

Starši morajo imeti vpogled v delo šole: dostopne jim morajo biti informacije o delovanju šole kot institucije, o šolanju njihovih otrok, dejavno se lahko vključijo v delo šole, vendar ob jasno začrtanih mejah problematike, ki je v domeni stroke (Krek 1995: 91).

3.3 Pravice in dolžnosti staršev do šole in šole do staršev

Pravice in dolžnosti staršev do šole in šole do staršev so v razvitem svetu že uveljavljene. Epstein (v Novak 1998: 26-27) jih je strnil v naslednje tipe:

- starši morajo podpirati učenje otrok za šolo in komunikacijo med šolo in družino;
- člani družine pomagajo učiteljem v šoli in prihajajo k socialnim aktivnostim, igram, koncertom, športom;
- vključenost staršev v domače učenje otrok, supervizija domačih nalog, pomoč pri iskanju ustreznih knjig, videov, učbenikov, kot tudi pri delitvi neformalnih aktivnosti;
- participacija staršev pri odločitvah in vodenju politike šole;
- partnerstvo med starši, šolami, poslovnimi in drugimi skupnostmi, ker je mnogo (športnih, kulturnih, turističnih, industrijskih, privatnih ...) organizacij udeleženo pri edukaciji otrok.

Septembra 1999 je v Angliji in Walesu začela veljati Pogodba med domom in šolo (Home-School Agreement), katere namen je bil, da jo podpišejo tako starši in učenec, kot tudi šola. S to pogodbo so se podpisniki zavezali, da bodo spoštovali njene določbe, ki se nanašajo na dolžnosti drug do drugega (Heywood-Everett 1999: 275).⁷

---

⁶ Glej tudi Crozier 1999: 234.

⁷ Glej tudi Crozier 1999: 219.

3.4 Zakonska določila glede participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu

Troha (1988: 330) ugotavlja, da se sodelovanje med starši in šolo nanaša na nove vsebine, dobiva drugačne razsežnosti, starši postajajo neposredno soodgovorni ne le za razvoj in vzgojo lastnega otroka, temveč tudi za kakovost vzgojnega dela šole. To pa lahko starši dosežejo le, če so primerno organizirani in če imajo tudi pravna pooblastila. Sodelovanje staršev skozi svet staršev in svet šole so poleg ustaljenih oblik pomembne poti, po katerih opravljajo svojo novo vzgojno funkcijo.

Slovenska šolska zakonodaja omogoča upravno sistemski nivo participacije staršev v šolskem sistemu le na institucionalnem nivoju, in sicer tam, kjer njihov otrok obiskuje šolo. Ta participacija se udejanja preko sveta staršev in sveta šole, zagotavlja pa jo Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja⁸ (ZOFVI), ki opredeljuje svet šole in svet staršev. ZOFVI tako predvidi tri organe šole, poleg omenjenih svetov šole in svetov staršev še ravnatelja. Vsi trije organi so samostojni, vendar kljub temu v neposredni povezavi med seboj. Svet šole sestavljajo predstavniki zaposlenih v šoli, predstavniki ustanovitelja in predstavniki staršev. Svet šole je najvišji organ šole, ki odloča o temeljnih zadevah, ki se tičejo življenja šole. Ravnatelj je dolžan uresničevati sklepe sveta šole in tudi dejansko vodi šolo. Svet staršev izvoli predstavnike v svet šole, poleg tega pa je sogovornik ravnatelju predvsem v zadevah, ki se dotikajo vsakdanjega življenja v šoli, kot na primer vprašanja vedenja in nasilja, prehrane, prevozov, varnosti na poti v šolo in iz nje ipd.

3.4.1 Svet šole

Določilo 46. člena ZOFVI, ki opredeljuje sestavo sveta šole, pravi:⁹

"Svet javnega vrtca oziroma šole sestavljajo: trije predstavniki ustanovitelja, trije predstavniki delavcev¹⁰ in trije predstavniki staršev.

Če je ustanovitelj šole država, je v svetu eden izmed članov predstavnikov ustanovitelja predstavnik lokalne skupnosti, na območju katere ima šola sedež, ali več lokalnih skupnosti, če se le-te tako sporazumejo.

V javnem vzgojno-izobraževalnem zavodu ali drugem zavodu, v katerem se za izvajanje programov za predšolske otroke oziroma izobraževalnega programa oblikuje organizacijska enota, in v javnih vrtcih in šolah, v katerih so organizirane enote vrtcev oziroma podružnice šol, morajo biti v svetu zavoda enakomerno zastopani delavci in starši vseh organizacijskih enot, enot vrtcev oziroma podružnic šol.¹¹ Število članov in sestavo sveta v javnem vzgojno-

---

⁸ Ur. l. RS, št. 16/07 – UPB5

⁹ Navajamo le določila, ki se nanašajo na osnovno šolo.

¹⁰ Število predstavnikov delavcev v šolah se je z novelo ZOFVI leta 2006 zmanjšalo s prejšnjih pet predstavnikov na tri. Zakonodajalec je tako sledil načelu enakopravne tripartitne udeležbe v tem upravljavskem organu. Nasprotniki te spremembe so poudarjali, da se s tem zmanjšuje moč učiteljev in povečuje vloga lokalne politike, čeprav ni nikjer zapisano, da so le učitelji zastopani v svetu šole s strani delavcev šole.

¹¹ ZOFVI govori o enakomerni zastopanosti delavcev vseh organizacijskih enot oziroma podružnic šol. To dejansko pomeni, da mora biti vsaj po en predstavnik delavcev šole in staršev iz podružnice šole, če jo šola seveda ima. Problem, ki pri tem nastaja, je, da določilo o enakomerni zastopanosti velja tudi za predstavnike

izobraževalnem zavodu ali drugem zavodu, v katerem se oblikuje organizacijska enota, določi akt o ustanovitvi. Če je višja strokovna šola organizacijska enota vzgojno-izobraževalnega zavoda, so člani sveta tudi predsednik strateškega sveta višje šole in najmanj trije predstavniki študentov.

V zavodih iz prejšnjega odstavka, v katerih se kot organizacijska enota oblikuje medpodjetniški izobraževalni center, je član sveta lahko tudi predstavnik fizičnih in pravnih oseb, ki kot partnerji sodelujejo pri izvajanju dejavnosti medpodjetniškega izobraževalnega centra, če je tako določeno z aktom o ustanovitvi zavoda in na podlagi pogodbe o sodelovanju, ki jo sklenejo z zavodom.

Predstavnik iz prejšnjega odstavka lahko kot član sveta glasuje le o vprašanjih, ki se nanašajo na dejavnost medpodjetniškega izobraževalnega centra. Pristojnosti člana se podrobneje določijo z aktom o ustanovitvi.

Člani sveta so imenovani oziroma izvoljeni za štiri leta in so lahko ponovno imenovani oziroma izvoljeni. Člani sveta so lahko zaporedoma imenovani oziroma izvoljeni največ dvakrat.

Mandat predstavnikov staršev v svetu je povezan s statusom otroka, učenca¹² oziroma dijaka, mandat predstavnikov študentov s statusom študenta, mandat predstavnikov odraslih pa s statusom udeleženca izobraževanja odraslih.

Svet odloča z večino glasov vseh članov, če s tem zakonom ni drugače določeno."

47. člen istega zakona govori o volitvah članov v svet šole in sicer:

"Delavci javnega vrtca oziroma šole, vajenci, dijaki, študenti višje šole in odrasli volijo svoje predstavnike neposredno in tajno, starši pa na svetu staršev.

Postopek izvolitve predstavnikov delavcev, staršev, vajencev, dijakov in študentov višjih šol oziroma odraslih v svet javnega vrtca oziroma šole določa akt o ustanovitvi.

Za predsednika sveta člani sveta izvolijo enega izmed članov."

48. člen istega zakona govori o pristojnostih sveta šole in sicer:

"Svet javnega vrtca oziroma šole¹³ imenuje in razrešuje ravnatelja vrtca oziroma šole, sprejema program razvoja vrtca oziroma šole, letni delovni načrt in poročilo o njegovi uresničitvi, odloča o uvedbi nadstandardnih in drugih programov, obravnava poročila o vzgojni oziroma izobraževalni problematiki, odloča o pritožbah v zvezi s statusom učenca,

---

staršev. V praksi to pomeni, da ima npr šola, ki ima 400 učencev v matični šoli in 50 učencev v eni podružnici, v svetu šole najmanj enega predstavnika zaposlenih v šoli, najmanj enega predstavnika staršev otrok, ki obiskujejo pouk v podružnici, verjetno pa tudi vsaj enega predstavnika ustanovitelja, ki je iz kraja, kjer je podružnica. Enakomerna zastopanost tako postane neenakomerna zastopanost in manjšina začne prevladovati nad večino. Iz zakona pa ni jasno razvidno, kaj se zgodi, če ima šola več podružnic, npr. štiri. Iz tega izhaja, da je del člana, ki govori o enakomerni zastopanosti v svetu šole, nejasen.

Prav tako zakonodajalec v tem primeru ni predvidel podvajanja funkcij, do katere lahko pride v primeru, da delavce v svetu šole zastopa ravnatelj, ki ima samostojno funkcijo v šoli, še zlasti, če (oziroma ko) svet šole razpravlja o izboru ravnatelja šole, letnem delovnem načrtu ipd.

¹² To pomeni, da predstavnik staršev ne more sodelovati v svetu šole cel mandat, če v tem času njegov otrok zaključi šolanje ali pa zaradi različnih razlogov nadaljuje šolanje drugje (npr. zaradi selitve v drug kraj).

¹³ Za samo delo sveta šole se je izkazala nujna potreba, da sprejme poslovnik dela sveta šole, v katerem je opredeljen način sprejemanja odločitev, postopki v zvezi z vabljenjem, zapisniki ipd.

vajenca, dijaka, študenta višje šole in odraslega kot drugostopenjski organ, o pritožbah v zvezi s pravicami, obveznostmi in odgovornostmi delavcev iz delovnega razmerja, obravnava zadeve, ki mu jih predloži vzgojiteljski, učiteljski, andragoški oziroma predavateljski zbor, šolska inšpekcija, reprezentativni sindikat zaposlenih, svet staršev, skupnost učencev, vajencev, dijakov ali študentov in opravlja druge naloge, določene z zakonom in aktom o ustanovitvi.¹⁴

Delavec ima pravico vložiti pritožbo na svet javnega vrtca oziroma šole v primerih, ko lahko v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja, zahteva sodno varstvo pred pristojnim sodiščem.

Rok za vložitev pritožbe je osem dni od dneva, ko v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja, teče rok za vložitev zahteve za sodno varstvo. Svet javnega vrtca oziroma šole mora o pritožbi delavca odločiti v 30 dneh od vložitve pritožbe.

Če delavec ni zadovoljen z dokončno odločitvijo sveta javnega zavoda oziroma šole oziroma le-ta ne odloči v roku iz prejšnjega odstavka, lahko delavec v roku 30 dni zahteva sodno varstvo pred pristojnim delovnim sodiščem.

Ne glede na določbe drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena lahko delavec uveljavlja pravice neposredno pred pristojnim sodiščem v skladu z zakonom, ki ureja delovna razmerja."

3.4.2 Svet staršev

66. člen ZOFVI opredeljuje svet staršev, ki pravi:

"Za organizirano uresničevanje interesa staršev se v javnem vrtcu oziroma šoli oblikuje svet staršev.

Svet staršev je sestavljen tako, da ima v njem vsak oddelek po enega predstavnika, ki ga starši izvolijo na roditeljskem sestanku oddelka.

Prvi sklic sveta staršev opravi ravnatelj.

Svet staršev:¹⁵

- predlaga nadstandardne programe,
- daje soglasje k predlogu ravnatelja o nadstandardnih storitvah,
- daje mnenje o predlogu programa razvoja vrtca oziroma šole in o letnem delovnem načrtu,
- daje mnenje o kandidatih, ki izpolnjujejo pogoje za ravnatelja,¹⁶
- razpravlja o poročilih ravnatelja o vzgojno-izobraževalni problematiki,
- obravnava pritožbe staršev v zvezi z vzgojno-izobraževalnim delom,
- voli predstavnike v svet vrtca oziroma šole,¹⁷

¹⁴ Iz navedenih določb izhaja, da je svet šole najvišji organ šole in z njo tudi dejansko upravlja.

¹⁵ Enako kot za svet šole se je tudi za svet staršev izkazala nujna potreba, da sprejme poslovnik dela sveta staršev, v katerem je opredeljen mandat članov, način sprejemanja odločitev, postopki v zvezi z vabili, zapisniki ipd.

¹⁶ Pri tem ni jasno, na kakšen način je to izvedljivo, saj starše ni nihče podučil, na kakšen način naj to pristojnost izvajajo. Tudi če vse kandidate povabijo na razgovor, ni prav jasno, kaj naj jih sploh sprašujejo, razen tega, da jih mora zanimati, kako bo morebitni ravnatelj poskrbel za sodelovanje med starši in šolo, preprečevanje nasilja ipd.

¹⁷ Volitve predstavnikov staršev so npr. opredeljene tudi v Odloku o ustanovitvi Vzgojno izobraževalnega zavoda Osnovna šola Šturje, Ur. l. RS, št. 32/07.

- opravlja druge naloge v skladu z zakonom in drugimi predpisi."

Poleg tega je pristojnost sveta staršev določena še v 53a. členu tega zakona, ki govori o postopku za imenovanje ravnatelja. Po določilih tega člena ravnatelja imenuje svet zavoda, ta pa mora pred odločitvijo o izbiri kandidata za ravnatelja o vseh kandidatih, ki izpolnjujejo pogoje, pridobiti tudi mnenje sveta staršev.¹⁸

Pristojnost sveta staršev je določena tudi v 40. členu Zakona o osnovni šoli,¹⁹ ki navaja, da svet šole na predlog ravnatelja odloči o oblikah diferenciacije v 8. in 9. razredu osnovne šole, pred tem pa mora pridobiti mnenje sveta staršev.²⁰

V skladu s Pravilnikom o merilih za ugotavljanje delovne uspešnosti direktorjev s področja šolstva,²¹ poda svet staršev oceno na podlagi obsega in kakovosti sodelovanja direktorja s starši.

Kot vidimo so določbe 66. člena ZOFVI izredno skope, kar dokazuje, da je formalna participacija staršev možna le na institucionalnem nivoju, pa še tam bolj zaradi tega, da se zadosti neki formalni vključenosti staršev. Na podlagi tega člena je možno sklepati, da so starši v slovenskem šolskem sistemu še vedno le klienti in ne partnerji. Glede na določila tega člena se lahko upravičeno tudi vprašamo, ali je ta organ sploh avtonomen, saj nima predpisanega niti mandata niti ni določeno, kdo ga vodi, razen seveda določbe, da prvi sklic opravi ravnatelj. Kljub temu da zakon svetu staršev daje nekatere pristojnosti, pa navadno ni jasno niti, kako naj jih le-ta udejanji.

Druga zelo sporna zadeva tega člena je mandat članov sveta staršev, ki zakonsko prav tako ni opredeljen. V praksi tako prihaja do različnih tolmačenj glede mandata, ta tolmačenja pa običajno podajajo ravnatelji šol. Temu mnenju se starši običajno uklonijo.

---

¹⁸ Določba je opredeljena tudi v 66. členu, vendar tudi na tem mestu ni jasnejših napotkov za izvajanje.

¹⁹ Ur. l. RS, št. 81/06 – UPB3

²⁰ Ta zakonska določba predstavlja še eno sporno določilo glede izvedbe, ki ga je predvidel zakonodajalec. Prav je, da dobijo tudi starši večje možnosti podajanja mnenj, vendar pa svet staršev v tem primeru podaja mnenje, ki se nanaša na manjšo skupino učencev in staršev – le na tiste, ki bodo naslednje šolsko leto obiskovali 8. in 9. razred. Najbolj sporno pri tem je, da predstavnik staršev iz prve triade, ki nima starejših otrok, sploh ni seznanjen s posebnostmi diferenciacije pouka, poleg tega pa obstaja velika verjetnost, da ga ta problem sploh ne zanima. Svet staršev bi v tem primeru moral pridobiti mnenje staršev otrok, ki jih dejansko zadeva diferenciacija v naslednjem šolskem letu (torej starše iz 7. in 8. razreda) in sprejeti njihovo mnenje za svoje. To hkrati pomeni, da bi to mnenje lahko pridobila sama šola na roditeljskem sestanku, anketo ipd., svetu staršev pa ne bi bilo potrebno odločati se za oblikovanje mnenja o zadevi, ki jo večina staršev v njem ne pozna dobro, hkrati s tem pa bi se svet staršev izognil odgovornosti za morebiten napačen sklep.

Na tem mestu je prav, da se dotaknemo tudi odločanja na svetu šole, ki obliko diferenciacije dokončno sprejme. Z veliko gotovostjo namreč lahko zatrdimo, da razen učiteljev, ki poučujejo predmete, ki podležejo diferenciaciji, in redkih staršev, katerih otroke zadeva diferenciacija (pa sploh ni nujno, da sta navedeni skupini zastopani v svetu šole), člani sveta šole običajno ne vedo natančno, kaj sploh prinaša njihova končna odločitev.

²¹ Ur. l. RS, št. 81/06

Svet staršev je posvetovalni organ, ki podaja mnenja na z zakonom določene zadeve. Hkrati pa je tudi svetovalni organ, ko samoiniciativno, brez neposrednih zakonskih podlag, šoli, lokalni skupnosti, državni instituciji ali komu drugemu svetuje določene zadeve, kot npr. ureditev varnih šolskih poti, izgradnjo ustrezne infrastrukture, oblikovanje neformalnih oblik sodelovanja med šolo in starši idr.

Svet staršev kot organ (enako velja za svet šole) ne razpolaga s finančnimi sredstvi. Tu lahko nastane problem v trenutku, ko se člani sveta staršev odločijo, da bi radi slišali predavanje nekega strokovnjaka na določenem področju, le-ta pa za predavanje zahteva plačilo ali vsaj povrnitev potnih stroškov. Po trenutno veljavni zakonodaji ni predvideno, da bi šola staršem plačevala predavanja. Seveda obstaja možnost, da tako predavanje kljub temu plača šola, vendar pa tega ni dolžna storiti.

3.4.3 Ostala pomembna določila ZOFVI

ZOFVI pri pristojnostih ravnatelja (49. člen) med drugim navaja, da le-ta skrbi za sodelovanje zavoda s starši (roditeljski sestanki, govorilne ure in druge oblike sodelovanja) in obvešča starše o delu vrtca oziroma šole.

Poleg naštetega ZOFVI opredeljuje tudi strokovne svete, tako da v 22. členu navaja:

»Za odločanje o strokovnih zadevah na posameznih področjih vzgoje in izobraževanja ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov Vlada Republike Slovenije ustanovi naslednje strokovne svete:

- Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje,
- Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje in
- Strokovni svet Republike Slovenije za izobraževanje odraslih.

Predsednike in člane strokovnih svetov imenuje Vlada Republike Slovenije za šest let in so lahko ponovno imenovani.«

23. člen istega zakona opredeljuje organizacijo dela strokovnih svetov:

»Za posamezna področja svojega delovanja strokovni sveti lahko oblikujejo komisije, ekspertne skupine in druga delovna telesa.

Organizacija in način dela strokovnega sveta se uredita s poslovnikom, ki ga sprejme strokovni svet z večino glasov.

Strokovna, administrativna, tehnična in druga dela za strokovne svete opravlja ministrstvo, pristojno za šolstvo.«

24. člen pa opredeljuje sestavo strokovnih svetov, določilo za strokovni svet za splošno izobraževanje pa se glasi:

»Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje ima predsednika in šestindvajset članov.

Vlada imenuje šestnajst članov izmed strokovnjakov s področja predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja in splošnega srednjega izobraževanja, deset pa izmed

strokovnjakov s področja humanistike, družbenih ved, naravoslovja, tehnike in umetniških disciplin, od tega devet na predlog univerz in enega na predlog samostojnih visokošolskih zavodov.

Vsaj ena četrtnina članov mora biti strokovnih delavcev vrtcev in šol ter zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, ki jih imenuje vlada na predlog strokovnih združenj in društev strokovnih delavcev s področja humanistike, družbenih ved, naravoslovja, tehnike, umetniških disciplin in s področja šolske medicine ter po en predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti. Predstavnik italijanske in madžarske narodne skupnosti predlagata narodni skupnosti.«

O pristojnostih Strokovnega sveta za splošno izobraževanje govori 25. člen:

Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje:

- sprejema programe za predšolske otroke in prilagojene programe za predšolske otroke s posebnimi potrebami,
- sprejema vzgojne in posebne programe vzgoje in izobraževanja za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami,
- določa vzgojne in izobraževalne programe za pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti,
- sprejema vzgojni program domov za učence in vzgojni program dijaških domov,
- določa predmetnike in učne načrte predmetov ali predmetnih področij za osnovno in glasbeno šolo,
- določa predmetnike in predmetne kataloge znanj za gimnazijo in za maturitetni tečaj,
- določa izpitne kataloge znanj za preverjanje ob koncu posameznega obdobja v osnovni šoli, glasbeni šoli in za maturo,
- določa predmetne in izpitne kataloge znanj splošno-izobraževalnih predmetov v poklicnem oziroma strokovnem izobraževanju,
- določa navodila za prilagojeno izvajanje izobraževalnih programov,
- določa dejavnosti, potrebne za optimalen razvoj otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami,
- sprejme navodila za prilagojeno izvajanje programa za učence Rome,
- potrjuje učbenike za splošnoizobraževalne predmete,
- ugotavlja enakovredni izobrazbeni standard izobraževalnih programov zasebnih šol na področju osnovnošolskega izobraževanja ter splošnega srednjega izobraževanja,
- ugotavlja javno veljavnost izobraževalnih programov zasebnih šol iz tretjega odstavka 17. člena tega zakona,
- daje mnenje o ustreznosti programa za predšolske otroke in predlaga ministru:
  - o programe osnovnošolskega izobraževanja in osnovnega glasbenega izobraževanja,
  - o program dopolnilnega izobraževanja otrok izseljencev in zdomcev,
  - o program dopolnilnega izobraževanja za otroke Romov,
  - o prilagojene izobraževalne programe za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami,

- o izobraževalni program gimnazije in maturitetnega tečaja in opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

Za obravnavanje vprašanj s področja predšolske vzgoje in področja vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami ter za pripravo odločitev, ki so na teh področjih v pristojnosti Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje, se oblikujeta posebni komisiji.

Predsednika in člane komisij imenuje Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje.«

3.4.4 Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja

Predlog²² Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja,²³ ki je bil oktobra 2007 v tretji obravnavi v Državnem zboru RS, na področju participacije staršev ne prinaša bistvenih novosti. Predlagano je dopolnilo 46. člena (sestava sveta šole) z novim osmim odstavkom:

"Oseba, ki opravlja funkcijo direktorja, ravnatelja oziroma pomočnika ravnatelja, v javnem vzgojno-izobraževalnem zavodu oziroma organizacijski enoti vzgojno-izobraževalnega zavoda ter vodje enot vzgojno-izobraževalnih zavodov ne morejo voliti in biti izvoljeni oziroma imenovani v svet."²⁴

Dodan je tudi nov zadnji odstavek, ki se glasi:

"Svet se lahko konstituira, ko so imenovani oziroma izvoljeni vsi predstavniki, razen če akt o ustanovitvi določa drugače."

Dosedanji osmi, deveti in deseti odstavek postanejo deveti, deseti in enajsti odstavek.

Dopolnilo zajema tudi 66. člen, tako da je na koncu prvega odstavka 66. člena dodano besedilo:

"Tehnično in finančno podporo za delovanje sveta staršev zagotavlja vrtec oziroma šola."²⁵

Tretja alineja četrtega odstavka se spremeni tako, da se glasi:

"- sodeluje pri nastajanju predloga programa razvoja vrtca oziroma šole, vzgojnega načrta, pri pravih šolskega reda ter da mnenje o letnem delovnem načrtu;"

Sedma alineja četrtega odstavka se spremeni tako, da se glasi:

---

²² Poročevalec DZ, št. 57/07 s kasnejšimi amandmaji.

²³ Predlog tega zakona je bil sprejet v Državnem zboru RS dne 26.10.2007, vendar ob obstrukciji opozicijskih poslancev, ki so napovedali referendum, če bi bil zakon sprejet. Za opozicijske poslance so bila sporna nekatera določila predloga, ki se nanašajo predvsem na 100% financiranje zasebnih šol, ter še nekateri drugi. Veto na ta zakon je izglasoval tudi Državni svet. Predlagatelj (vlada) je zaradi napovedi opozicije o referendumu dosegel, da zakon v Državnem zboru ni bil potrjen, hkrati pa je deloma popravljeno novelo ZOFVI še enkrat vložil v parlamentarno proceduro. Ta predlog je bil objavljen v Poročevalcu DZ, št. 116/07. V delu, ki je predmet te magistrske naloge, predlog ni bil spreminjan glede na predhodnega.

²⁴ S tem bo odpravljena anomalija, do katere lahko prihaja, ko je tudi ravnatelj član sveta šole, in sicer kot predstavnik zaposlenih.

²⁵ Običajno so šole tudi do sedaj nudile tehnično podporo, ki zajema pošiljanje vabil za sestanke, pisanje zapisnikov in pošiljanje le-teh, pripravo gradiva za svet staršev ipd., ni pa jasno, iz katerega vira bodo šole prejele sredstva predvsem za finančno podporo za delovanje sveta staršev, predvsem pa, kaj sploh pomeni pojem finančna podpora.

"- voli predstavnike staršev v svet vrtca oziroma šole in druge organe šole;"

Za sedmo alinejo so dodane nova osma, deveta in deseta, ki se glasijo:

"- lahko sprejme svoj program dela sodelovanja s šolo, zlasti glede vključevanja v lokalno okolje;

- samostojno ali v sodelovanju z delavci šole lahko ustanavlja oz. oblikuje delovne skupine za posamezna področja vzgojno izobraževalnega dela in projekte;
- oblikuje in daje mnenje v postopku imenovanja ravnatelja;"²⁶

Dosedanja osma alineja postane enajsta alineja.

Na koncu je dodan nov odstavek, ki se glasi:

"Sveti staršev se lahko povežejo v lokalne oz. regionalne aktivne svetov staršev. Lokalni oz. regionalni aktivni svetov staršev lahko ustanovijo nacionalno zvezo aktivov."²⁷

Kljub temu torej, da država v najbolj splošnem pravnem aktu, v Ustavi, predpisuje staršem pravico in odgovornost za izobraževanje svojih otrok, iz česar izhaja, da imajo starši pravico participacije v šolskem sistemu, je le-ta zelo neprijazen do kakršnekoli participacije staršev na višjem nivoju, kot je institucionalni. Država oziroma šolsko ministrstvo zaenkrat še ni pristopilo k sistemskim rešitvam tega problema, ki bi prinesle ustrezne in zadovoljive rešitve.

3.5 Poslovník o delovanju sveta staršev osnovne šole

Zaradi nejasnosti 66. člena ZOFVI je v zadnjih letih prišlo do pojava poslovníkov delovanja sveta staršev posamezne osnovne šole. V poslovníku delovanja sveta staršev OŠ Šturje iz Ajdovščine (glej prilogo J) so določene glavne naloge, ki so prepisane iz 66. člena ZOFVI²⁸ (1. člen), opredeljena je javnost dela, ki se uresničuje z objavo zapisnikov sestankov na oglasni deski v šoli in na spletni strani šole (2. člen), sestava sveta staršev z opredelitvijo možnosti ustanavljanja delovnih skupin za pripravo in izvedbo določenih nalog (3. člen), način konstituiranja in volitve predsednika ter njegovega namestnika²⁹ (4. člen), mandat in možnost odpoklica predstavnika sveta staršev³⁰ (6. člen), naloge sveta staršev z vključeno možnostjo, da se lahko poveže v lokalne oz. regionalne aktivne, le-ti pa v nacionalni aktiv

²⁶ Ne glede na komentar k obstoječi alineji 66. člena, tudi v predlagani noveli ni bolj jasno, kako doseči zastavljene cilje.

²⁷ Pri tej novosti ni popolnoma jasno, kaj je zakonodajalec hotel s tem doseči. Po eni strani sploh niso jasna določila glede samega sveta staršev, po drugi strani pa daje možnost združevanja svetov staršev v aktivne, najprej na lokalni oz. regionalni, potem pa še na nacionalni ravni. S tem je uzakonjeno ime "aktiv" in ne daje možnosti za kako drugo poimenovanje, hkrati pa ne določi, kakšno funkcijo v šolskem sistemu naj sploh imajo ti aktivni, ni določeno, kakšen je njihov notranji ustroj, članstvo, sestava, vodenje, mandat, način odločanja ipd.

Predlagatelj v predlogu sprememb pojasni, da se s spremembami svetu staršev podeljuje dodatne pristojnosti ter opredeljuje dolžnost vrtca oziroma šole, da zagotavlja tehnično in finančno podporo njegovemu delovanju.

²⁸ Poleg tega ta člen poslovníka daje tudi možnost, da se ocenjuje kvaliteto dela učitelja, vendar se ta določba ne izvaja dokler ni jasnih smernic za izvajanje (te alineje ni v 66. členu ZOFVI).

²⁹ Tudi tu je navedena zakonska določba, da prvi sklic opravi ravnatelj.

³⁰ Poslovník delovanja sveta staršev, ki ga uporablja OŠ Šturje iz Ajdovščine, je pripravil Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol, svetom staršev osnovnih šol na njenem območju pa ga je dal na razpolago, da ga sprejmejo ali pa tudi ne, če pa ga sprejmejo, ga lahko v posameznih delih tudi spremenijo. Edina določba, ki jo je že Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol dal svetom staršev na izbiro, je mandat, ki ga je predlagal na tri ali štiri leta, saj se tri leta sklada s triadami v šolanju otrok v devetletki, štiri leta pa se sklada z mandatom sveta zavoda.

svetov staršev³¹ (7. člen), naloge predsednika sveta staršev (8. člen) in njegovega namestnika (9. člen), način oblikovanja in naloge delovnih skupin (11. člen), delovanje sveta staršev, njegova sklepčnost in predvidena prisotnost ravnatelja ter drugih potrebnih subjektov (12. člen), vodenje seje in sestava zapisnika (13. člen) ter navedba, da tehnično in finančno podporo svetu staršev zagotavlja šola³² (14. člen).

3.6 Demokratična participacija vs politična demokracija

Resman (1992: 34) pravi, da starši zahtevajo, da so šolska in družinska vzgojno-izobraževalna prizadevanja komplementarna in ne kompenzacijska, položaj staršev pa se mora iz klientskega spremeniti v partnerskega. Starši v ospredje postavljajo zahtevo po "demokratični participaciji" namesto "politične demokracije", ki jim daje neke zgolj načelne formalne, bolj posredne kot neposredne pravice poseganja v delo šol in učiteljev.

Klasičen primer, ko je bila staršem dana politična demokracija, ni pa bilo demokratične participacije, je pravzaprav vse slovensko povojno sodelovanje med domom in šolo, ki doseže svoj vrh v šolski zakonodaji leta 1974 v začetku 80-ih let 20. stoletja s formalno (politično) dobro postavljeno strukturo samoupravljanja staršev v šoli in pri šolskem delu, ki pa seveda v sistemu, kakršen je bil, ni moglo biti učinkovito, zlasti ne v tem smislu, da bi imeli starši dejansko možnost participirati pri načrtovanju vsebine, reda in režima šolskega dela, da bi imelo to sodelovanje bolj neposreden vpliv na učenje in socializacijo njihovih otrok tako, kot ga lahko ponudijo drugačni družbeni in šolsko politični okviri (Resman 1992: 34-35).

Demokratična participacija za razliko od politične pomeni to, da se na eni strani predlogi, stališča in celo zahteve staršev poslušajo, upoštevajo in "strokovno" obdelajo v načrtih šolskega dela, vendar pa je odločilna strokovna presoja. Za razliko od politične demokracije, kjer se lahko odloča celo o strokovnih rešitvah po načelu en človek en glas in s tem deli tudi odgovornost med starši in učitelji, ob demokratični participaciji odgovornost za odločitve prevzema šola in učitelji. Država na eni strani daje staršem pravico in dolžnost da skrbijo za vzgojo svojih otrok, na drugi strani pa jim pri organizaciji šolskega vzgajanja in izobraževanja njihovih otrok ne pusti blizu (Resman 1992: 35).

Participativno demokracijo predvideva tudi Lizbonska pogodba,³³ ki je pogodba o reformi Evropske unije.

---

³¹ Povzeto iz predloga novele ZOFVI iz jeseni 2007.

³² Povzeto iz predloga novele ZOFVI iz jeseni 2007.

³³ 5. člen.

3.7 Demokratična participacija vs politična demokracija staršev v slovenski zakonodaji v osnovnošolskem sistemu

V zvezi s participacijo staršev v slovenskem šolskem sistemu lahko ugotovimo, da le-ta deluje tako na principu demokratične participacije kot tudi na principu politične demokracije. Demokratično participacijo lahko uporabi vsak občan, medtem ko je princip politične demokracije vezan na nek organ. V slovenskem šolskem sistemu lahko v prvi vrsti opredelimo organa, ki sta zakonsko formulirana.

Svet staršev ima posvetovalno in svetovalno funkcijo, ne pa tudi upravljaljske ali morda na kakem področju odločujoče, tako da deluje le na principu demokratične participacije. Starši predlagajo (lahko tudi zahtevajo) različnim subjektom (ravnatelju, učiteljem, lokalni skupnosti, državnim institucijam ...) različne zadeve, vendar le-te niso podrejene staršem v smislu, da jim morajo ugoditi v njihovih predlogih ali zahtevah. Zadeve, ki jih predlagajo ali zahtevajo starši, so običajno vezane na konkretno problematiko, ki je v tistem času na tistem območju zelo pereča (npr. kvaliteta šolske prehrane, število in kvaliteta učnih pripomočkov, prometna problematika, teža šolskih torb ...). Poleg tega svet staršev daje nekatera mnenja, ki so določena v 66. členu ZOFVI (daje mnenje v postopku imenovanja ravnatelja in o obliki diferenciacije v 8. in 9. razredu osnovne šole, o letnem delovnem načrtu šole ...), ki pa prav tako niso zavezujoča za organ, ki te odločitve sprejema. Svet staršev za svoje odločitve ne more sprejemati odgovornosti, saj dejansko o ničemer ne odloča. Odloča lahko le o tem, ali bo poleg zakonsko določenih obveznosti sodeloval še pri kaki drugi aktivnosti.

Tudi starši kot posamezniki in ne le preko sveta staršev imajo pravico do demokratične participacije, vendar je končni cilj veliko bolj in prej dosegljiv preko sveta staršev, če se seveda navezujemo na zakonske določbe ZOFVI.

Svet šole je organ, ki dejansko upravlja s šolo, zato je v tem smislu to organ, ki deluje po principu politične demokracije. V njem so enakopravno zastopani po trije predstavniki zaposlenih v šoli, staršev in ustanovitelja, vsak član ima svoj glas pri glasovanju in vsak glas šteje enako. Svet šole sprejema najpomembnejše odločitve v zvezi s "svojo" šolo in je tudi kazensko odgovoren za svoje morebitne nezakonite postopke in odločitve (npr. pri odločanju o izbiri kandidatov za ravnatelja). Vendar pa ima lahko svet šole tudi funkcijo demokratične participacije, ko se z neko pobudo ali mnenjem obrne na svet staršev, lokalno skupnost, državne institucije ...).

Ostali nivoji participacije staršev v slovenski zakonodaji posebej za starše niso predvideni, lahko pa starši organizirano ali kot posamezniki sodelujejo v šolskem sistemu ne glede na problematiko v obliki demokratične participacije. Če se navežemo na posamično sodelovanje staršev v šolskem sistemu na nacionalnem nivoju, lahko ugotovimo enako, kot smo ugotovili za participacijo staršev kot posameznikov na institucionalnem nivoju: sicer je možna, vendar je končni cilj veliko bolj in prej dosegljiv v organizirani obliki. Prav tako je možno sodelovanje staršev kot organizirane skupine civilne družbe v slovenskem šolskem sistemu v

obliki demokratične participacije, vendar le v primeru (enako velja za starše, ki želijo sodelovati v šolskem sistemu kot posamezniki), da razpolagajo s pravočasnimi in točnimi informacijami. Zadeva, o kateri mislijo participirati, mora biti aktualna, o njej pa morajo biti pravilno obveščeni. Vendar pa, kljub temu da sta ta pogoja izpolnjena, še ne pomeni, da bo njihov glas uslišan in njihove zahteve in predlogi udejanjeni.

3.8 Mnenja intervjuvancev v zvezi s participacijo staršev

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

Dr. Slavko Gaber je na to temo povedal:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Različne oblike organiziranosti, ki so šle čez šolsko organiziranost, se v Sloveniji pojavljajo ob določenih spremembah v šolstvu, ne enkrat, ampak bolj ali manj vsakič, ko do njih pride in ker so civilno družbeni, je verjetno najbolj smiselno, da se njihovo artikuliranost, moč, prepričljivost, se jih temu primerno upošteva. Da pa bi nekdo delal posebno strukturo staršev, ki bi bili organizirani kot starši na ravni države, kot tisti, ki bi soodločali na primer s strokovnim svetom ali pa ne vem s kom, s tem v zvezi jaz ne poznam delujočega sistema v Evropi, ki bi kaj takega imel. Tako da si ne predstavljam prav posebej dobro, kako bi to bilo narejeno tako, da bi bilo zares reprezentativno in da bi preverjali svoja stališča kot legitimna v očeh večine staršev ob posamičnih vprašanjih. Zato bi rabili pravzaprav neke vrste tretji zbor skupščine ali parlamenta, karkoli že. Da bi imeli nek starševski dom nečesa, kar bi bilo na ravni države, si težko predstavljam, da bi res funkcioniralo. Bolj se mi zdi, da bi bilo to bolj fikcija in torišče, na katerem bi en del staršev, verjetno v zelo velikih nihajih sprožil določene akcije. Bolj se mi zdi smiselno sprostiti oziroma nekako jasno nakazati poti, na kakšen način se glas tistih, ki ga artikulirajo, če doseže določen obseg, določeno stopnjo artikulacije, lahko vključi v procese nekih sprememb. Moralo bi biti telo, ki bi permanentno živelo, kar pa je skoraj neizvedljivo, da bi se s čim ukvarjalo. Kadar bi jih kaj zanimalo, bi se, ko jih ne bi, se ne bi, bi pa to bila še ena od institucij, ki ne bi kaj dosti vedela. Verjetno bi bilo potrebno tudi profesionalno voditi tak aparat."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Mislim še več. Da je bila bolj ustrezna tista, ki je bila pred tem. Govorim o sestavi svetov zavodov. Sprašujem se, zakaj je bilo treba iti navzdol iz že prevladujočega mnenja tistih, ki so zunaj šole. Težko si predstavljam, kaj bi bilo še več za storiti na tej ravni."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Če ni reprezentativnost jasno izpeljana, je to sprenevedanje, je čista manipulacija tiste politične garniture, ki si izbere, koga bo v imenu staršev tja postavila. Koga zastopa ta starš v tistem telesu? Kje je dobil legitimiteto za to? V tem, da je v tej in tej stranki, onem partnerstvu, v čem? Kdor to dela, manipulira in se skriva za starši in tisti, ki so tam, naj raje povedo: "Jaz mislim tako". Tu je pomembna tudi odgovornost tistega starša, ki je v takem telesu. Ne morete se skrivati. Če neka raziskava pokaže, da se tisoče staršev strinja z neko stvarjo, določen starš, ki sedi v neki skupini, pa meni drugače, me prav nič ne zanima. To smatram za tipičen primer politične manipulacije. V strokovnem svetu, če bi imeli vertikalo postavljeno, povsem v redu to imeti. Laika imeti v svetu tudi. Ampak ne kot predstavnika staršev. Kot laika. Nekoga, ki ni strokovnjak. Take glasove imamo v nekaterih komisijah v šolah, da še nekdo drug, ki ni učiteljske pameti, reče, da morda kaj ne razume. Ampak naj ne reče, da je predstavnik staršev, ker to ni."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Ne vem. Iz že povedanega je razvidno, da v to celo strukturo ne verjamem, verjamem pa v to, da je na vsaki od teh ravni možno civilno združenje."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Ne."

Mojca Škrinjar:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Seveda. Recimo, če pogledamo trenutno stanje v parlamentu. Kadar koli se obravnava kakršen koli predlog zakona, je na razpravo na odboru povabljen tudi civilna družba. To pomeni, da imamo trenutno nekaj društev, ki so povezana s šolo, imamo npr. društvo Pobuda za šolo po meri človeka, seveda pa so poklicani tudi aktivni svetov staršev, ki so se organizirali v zadnjih letih. Starši so pritegnjeni v odločanje. Starši lahko sodelujejo pri pripravi zakonodaje tudi v posvetovalnih telesih, kot je Svet praktikov na Ministrstvu za šolstvo in šport, na spletnih straneh ministrstva pa se vedno znajde predlog zakonodaje, kjer lahko vsak posameznik ali pa društvo poda svoje mnenje. Starši se lahko organizirajo kot regionalni sveti staršev, lahko kot društva, lahko pa se kasneje organizirajo na celotnem področju Slovenije."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Tam, kjer starši sodelujejo v svetu šole v enakovrednem deležu, je dejstvo, da imajo odločujočo vlogo, da odločajo, medtem ko na nivoju države dajejo neobvezujoča mnenja, enako kakor sindikat vzgoje in izobraževanja. Po drugi strani pa je potrebno povedati, da pogrešamo učiteljsko zbornico. Tu gre za mnenja teh asociacij, ki imajo lahko precejšnjo težo."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"V delovnih telesih na MŠŠ so že vključeni starši, kar se mi zdi izjemno pametno, ker ravno takrat lahko sodelujejo pri nekih spremembah, to je ugodno pri oblikovanju šolske politike. Medtem ko se v strokovni svet integrirajo ljudje z nekimi strokovnimi profili. Verjamem, da je med njimi veliko staršev, tam se rešujejo strokovna vprašanja. Tam težje vidim vključene predstavnike staršev."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Bistveno pri tem je odločanje. Svet staršev ima veliko moralno moč in svet staršev je oblika demokratične participacije. Enako je združenje staršev. Tudi to ima veliko moralno moč, lahko izvede velik javni pritisk. Medtem ko pa odločanje prinaša določeno odgovornost. To tudi prinaša sodelovanje v različnih projektih in zahteva tudi določeno strokovnost. Mislim, da se mi zdi, da je ta hip naša družba zrela za demokratično participacijo, vprašanje pa, kako bi bilo, če se razvijejo vsa ta združenja staršev."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"To, kar zdaj ustvarjamo, je v redu. Sem proti kakim radikalnim spremembam in skokom v neznane vode. Sem pristaš postopnosti in stalnega evalviranja. Združevanje staršev se mi zdi enkratno, lahko pa gre gor tudi eksponentno, ni nujno, da gre postopno. Ko se nekaj uvaja na novo, se postavlja pravila in kultura delovanja. Želim, da bi se starševska združenja dejansko razvila v vsej svoji zmožnosti. Pametno je zbiranje mnenj staršev in to mnenje z neko politično kulturo naprej uveljaviti. Nisem sigurna, da bi bilo pametno v strokovni svet vključiti tudi starše. Težko si kaj takega predstavljam. Odgovornost za sabo potegne tudi strokovnost."

Dr. Zdenko Medveš:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Da. Ko gre za vprašanje, recimo same civilne iniciative, mislim, da obstaja. Ta društva, ki združujejo starše, razpravljajo tudi o različnih pobudah sprememb zakonov, oblikovanja zakonov in tudi oblikovanja šolskih programov. Obstajajo razprave take vrste, vendar pač na taki ravni, na kakršni sodelujejo v tem sklopu strokovna in druga društva. Mislim da, organizirano pa ne. Organi, ki so pristojni za sprejemanje posameznih odločitev, vsaj kolikor je meni znano, doslej niso organizirano vodili takih razprav in vključevali staršev noter. Zadnje čase pa je vendarle bilo nekaj diskusij na to temo v Državnem svetu, ki sta jih organizirala Državni svet in Ministrstvo za šolstvo, kjer vem, da so o vzgojnem načrtu, o diferenciaciji, bili povabljeni, vsaj tako so nastopali društva staršev osnovnošolcev."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Mislim, da ne. Tisto, kar me na eni strani moti, je sedanja sestava sveta šole, saj tripartiten svet šole ne more funkcionirati. Na nek način je težava v tem, da učitelji oziroma zaposleni na šolah nimajo dovolj možnosti, da bi sami ustvarili neko podobo šole in zanjo odgovarjali. Mislim, da bi moral imeti svet staršev večjo funkcijo, kot bi moral imeti večjo funkcijo tudi učiteljski zbor kot organ zaposlenih. Imam predstavo, da šola vedno bolj postaja podjetje. Zaposleni na šoli in starši so v šolskem procesu zelo pomembni, oboji pa bi morali imeti večjo avtonomnost pri uveljavljanju svojih mnenj oziroma stališč."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Neposredno sodelovanje staršev v teh telesih ni rešitev, saj je organizacija dela teh teles taka, da se tam pripravljajo strokovne odločitve. V nastanku določenih problemov bi jih obravnavala razna društva staršev, sicer pa ne vidim, da bi bilo pomembno neposredno sodelovanje predstavnikov teh društev v teh telesih. Za neposredno sodelovanje ne vidim razlogov."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Demokratična participacija bi bil tisti mehanizem, ki bi združenjem ali društvom staršev, ki bila povezana na regionalnem nivoju, na nacionalnem nivoju pa povezana v zvezo društev staršev, potem bi to bila neka podoba. Diskusije bi se začele na regionalni ravni in se potem nadaljevale na nacionalni ravni. Ta vpliv naj bi imel značaj demokratične participacije v sodelovanju s telesi, ki sprejemajo ustrezne odločitve. Ne toliko z ministrstvom, kot pa v času predparlamentarnih razprav, z ministrstvom pa takrat, ko gre za izvršilne predpise. Hkrati se je potrebno vezati na strokovne organe, zlasti ko se koncipirajo konceptualne rešitve, kot je npr. program dela osnovne šole in podobno."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Če bi hoteli doseči neko večjo stopnjo participacije, potem da."

Angelca Likovič:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"54. člen slovenske ustave se v življenju slabo izvaja. Omenjeni člen si politične stranke zelo različno predstavljajo. Po tem členu imajo starši pravice in dolžnosti do svojih otrok. Država je prav gotovo na osnovi tega člena zagotovila staršem premalo pravic. Saj vemo, koliko je bilo javne kritike, ko so starši zahtevali, da se župnijski verouk prizna kot izbirni predmet. Zbranih je bilo preko 40.000 podpisov staršev. Starši imajo tudi pravico zahtevati, da se otroka v šoli vzgaja v skladu z njihovimi verskimi prepričanji.... Vemo pa, da temu ni tako. Starši po zdajšnji zakonodaji lahko sodelujejo s šolo le kot člani sveta staršev in kot člani sveta šole. Znano pa je, da nič radi starši ne sodelujejo v teh organih, ker čutijo, da nimajo moči. Sveti

staršev slabo delujejo. V večini šol se sestajajo le dvakrat na leto in to ob začetku šolskega leta in na koncu šolskega leta. Starši imajo pravico sklicati svet staršev in obravnavati vsebine, za katere menijo, da so pomembne, a si tega ne upajo. Po novi zakonodaji imajo starši večjo vlogo v svetu šole, vendar bo potrebno opogumiti starše za bolj aktivno delovanje. Prepričana sem, da bi se morali starši bolj aktivno povezovati v okviru civilne družbe na nivoju občine in regije. Njihov glas bi moral biti mnogo bolj slišan. V zakonodaji pa bi bilo potrebno bolj jasno določiti naloge sveta staršev, ne le, da je to kot neko posvetovalno telo ravnatelju. To mora biti samostojni organ z določenimi kompetencami."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Sestava svetov šol – vloga staršev v svetu šole (3+3+3) je dobra rešitev. Prepričana pa sem, da bo potrebno tudi izobraževanje za svete zavodov, saj se starši izogibajo teh funkcij. To pa zato, ker so v večini le zato, da dvigajo roko in glasujejo. Mnogo premalo si upajo podajati svoja mnenja."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Tudi v Strokovnem svetu in v vseh organih, ki obravnavajo področje šolstva bi v bodoče morali biti vključeni predstavniki staršev, vendar je najprej potrebno postaviti dobro organizacijo staršev na državnem nivoju."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Vključevanje staršev na višje nivoje, kjer se obravnava področje vzgoje in izobraževanja je mnogo premajhno. Dr. Milan Zver, zdajšnji minister, je naredil velik korak, ko je imenoval Komisijo praktikov, kamor je vključil tudi starše. Starši se veliko vključujejo v civilno družbo. Žal pa ugotavljamo, da se naša država premalo zaveda tudi o pomenu civilne družbe."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Zakonsko bi bilo potrebno na novo urediti zadeve glede vloge staršev, morda tudi podzakonski akt – pravilnik. Opredeliti vlogo na nacionalnem nivoju, na regijskem nivoju, občinskem in v posamezni šoli. Zelo dobro bi bilo, da bi sveti staršev sodelovali tudi na občinskem nivoju, saj bi lahko primerjali kvaliteto dela šol ..."

Dr. Anton Meden:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Možnost sicer obstaja, ker to z nobenim zakonom ni prepovedano, sedanja pravna ureditev pa sodelovanja staršev ne zagotavlja v taki meri, kot bi bilo za kvaliteto slovenske osnovne šole dobro. Sveti staršev se lahko organizirajo v aktive, ki pa za svoj obstoj nimajo systemske pravne podlage in v dialog s šolsko oblastjo lahko vstopijo le toliko, kot jim slednja to dopusti."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Da. Uravnotežena sestava sveta šole (po trije predstavniki ustanovitelja, zaposlenih in staršev) je najpogostejša praksa upravljanja šol v Evropi in zagotavlja staršem primeren vpliv na odločitve. Nadaljnje izboljšave so (po odpravi relativne večine zaposlenih) možne še v morebitnih prerazporeditvah pristojnosti ravnatelja in sveta šole."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Predstavniki staršev, ki bi jih izbrala reprezentativna starševska združenja, naj bi bili enakopravni člani v odborih, svetih, komisijah in delovnih skupinah, ki se ukvarjajo s šolsko problematiko. Njihovo število naj bi bilo uravnoteženo s predstavniki ostalih sodelujočih strani v posameznem organu. Med starši je tudi dovolj strokovnjakov z različnih področij, da bi lahko našli kandidata, ki bi zastopal starševski interes, ob tem pa imel tudi vse morebiti zahtevane strokovne kompetence za delo v določenem organu."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Pristojnosti nacionalnega nivoja starševskega združenja bi bile predvsem: zbiranje in obojesmerno posredovanje informacij med šolsko oblastjo in regionalnimi združenji staršev, identificiranje in zastopanje večinskega interesa staršev pri sistemskih odločitvah o šolstvu (z imenovanjem in informacijsko podporo predstavnikov staršev v ustrezna delovna telesa), zastopanje slovenskih staršev v evropskih starševskih združenjih in načrtovanje ter priprava usposabljanja staršev za partnersko delovanje v šolskem sistemu. Regionalna združenja pa bi imela predvsem nalogo obojesmerne pretoka informacij z nacionalnega na institucionalni nivo (vertikalna komunikacija), izmenjave izkušenj in primerov dobre prakse med udeleženi sveti staršev (horizontalna komunikacija ter organiziranje regionalnih srečanj, posvetovanj, delavnic in izobraževanj – tudi tehnično izvedbo usposabljanja staršev, ki bi bila vsebinsko pripravljena na nacionalnem nivoju."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Da. Najmanj, kar je treba zapisati je, da se sveti staršev lahko povezujejo v aktive in da aktivni lahko ustanovijo zvezo – oblikujejo nacionalno predstavništvo. Članstvo v organih iz prejšnjega vprašanja pa se morda lahko reši s podzakonskimi akti."

Dominika Verhnjak:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Trenutno smo starši v slovenskem osnovnošolskem sistemu veliko premalo »vidni« in »slišni«, navzoči. Smo tisti subjekt, ki želi najboljše za svoje otroke, ne glede na plačo, na korist, na napredovanje. Vemo, kaj želimo za naše otroke kot celoto (ne samo pri določenem predmetu, dejavnosti). A ko se posvetuje, odloča, smo puščeni daleč zadaj, kot nekdo, ki

glede naših lastnih otrok nima in ne ve, kaj povedati. Absolutno bi morala participacija seči više od institucionalne, do nacionalne participacije staršev."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev je odločno neustrezna in nezadostna."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Pohvalno je, da so se pričeli neki premiki, neko vključevanje, pa tudi upoštevanje nas staršev tudi na višjem nivoju (v delovnih skupinah na MŠŠ ...), a to še zdaleč ni dovolj, ni dovolj ne zaradi nas, staršev, ampak zaradi naših otrok. Če bi do poglobljenega sodelovanja med šolo, starši in družbo prišlo prej, bi se morda lahko izognili dokaj alarmantnemu stanju v našem slovenskem osnovnošolskem sistemu, zlasti kar se vzgoje in vrednot tiče."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Nimam izdelanega mnenja."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Sem premalo informirana, da bi se lahko izrekla."

Marta Zabret:

Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Sodelovanje staršev na višjih nivojih od sveta staršev in sveta šole ni zakonsko podprto. Starši se lahko oglašajo le kot zainteresirana javnost ali pa ustanavljajo neformalna združenja (aktivne svetov staršev) ali se registrirajo kot društva. V nobenem od naštetih primerov šolski strokovnjaki ali šolsko ministrstvo niso dolžni prisluhniti njihovem mnenju. Ustanovitev Sveta praktikov, ki deluje pod okriljem sedanjega šolskega ministrstva, je dobrodošel korak, vendar ne more nadomestiti manjkajoče zakonodaje o formalni nacionalni nadgradnji svetov staršev."

Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Na lokalnem nivoju je to dovolj. Po izkušnjah, ki jih imam, je prek sveta šole namreč mogoče zadovoljivo dosegati večino ciljev, ki so plod konsenza učiteljev, staršev in lokalne skupnosti. Seveda pa se brez skupne vizije, odgovornosti, zrelosti in delavnosti posameznikov ter primerne kulture komuniciranja vloga sveta šole omeji le na sprejemanje osnovnih aktov šole."

Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Ta hip imajo starševske organizacije dokaj omejen vpliv: domnevam, da beseda "staršev" še največ velja v Svetu praktikov. Koliko se starši iz "baze" lahko identificirajo s "starši" iz sveta

praktikov in koliko sploh vedo, da tak Svet obstaja in kdo v njem nastopa v imenu staršev, pa je drugo vprašanje. Tako je še največji vpliv, ki ga dosegajo starši in starševske organizacije, tisti, ki ga uspejo doseči prek medijev in lobiranja pri državnozborskih poslancih."

Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?

"Kombinacija obojega je kar na mestu. Na regionalnem nivoju naj prevladuje demokratična participacija, na nacionalnem politična demokracija. Kot sem že povedala, pa velja razmisliti, v kolikšni meri naj starševske organizacije presežejo domet posvetovalnega telesa."

Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Seveda. Prvenstveno je potrebna sprememba ZOFVI, posledično pa še lokalna-regionalna in nacionalna zakonodaja, da ne prihaja do kolizije."

4 ORGANIZACIJE IN ZDRUŽENJA STARŠEV V EVROPI

V nadaljevanju sledi opis 11 držav v Evropi (Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Grčija, Irska, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Švedska in Škotska) in prikaz participacije staršev na različnih nivojih v teh državah.

Prikaz temelji na študiji "The Role of Parents in the Education Systems of the European Union", ki jo je leta 1997 izdala organizacija Eurydice v Bruslju. Države in združenja staršev, ki so omenjene v tej magistrski nalogi, so le del te študije, saj le-ta zajema primerjavo 19 držav. Študija je resda stara že deset let, vendar pa je iz nje možno razbrati situacijo na tem področju v tistem času, sklepati pa je tudi mogoče, da se v vmesnem času vloga staršev še naprej krepi.

Prikaz temelji tudi na študiji "Evropska šola med državo in civilno družbo: Upravljanje šolskih sistemov" avtorja Borisa Lipužiča iz leta 1997. Enako kot velja za prej omenjeno študijo, velja tudi pri tej, da je izrez držav, ki je omenjen na tem mestu, le del precej bolj obširne študije.

Prav tako temelji prikaz tudi na študiji "Eurydice: The information network on Education in Europe" (Internet 14), ki navaja nekatere novejšje podatke o evropskih izobraževalnih sistemih.

V nobeni od navedenih študij ni opisa slovenskega šolskega sistema.

4.1 Razvoj participacije staršev v Evropi

4.1.1 Razvoj zakonodaje

V večini primerjanih držav se je proces vključevanja staršev v upravljanje šolskega sistema začel v 70-ih letih prejšnjega stoletja, ponekod prej (Avstrija, Finska, Nemčija, Norveška). V 80-ih letih prejšnjega stoletja je večina držav sprejela zakonodajo na tem področju. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je prišlo v večini držav do nove zakonodajne osnove za soudeležbo staršev pri upravljanju šol (The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 10). Tabela 4.1 prikazuje letnice sprejete ali spremenjene zakonodaje v primerjanih državah.

Tabela 4.1: Letnice sprejete ali spremenjene zakonodaje

Država	Leto	Pred 1970	1970-79	1980-89	po 1990
Avstrija		1962	1974	1986	1993, 1996
Belgija (fr)			1970		1990
Belgija (nl)			1970	1988	1991, 1993
Belgija (ne)			1970	1984	
Danska			1970		1990, 1993
Finska		1931, 1957, 1958, 1968	1970	1983	1992
Grčija				1985	
Irska			1975	1985	1992, 1995
Nemčija		Različna zakonodaja med 1918 in 1945	1970	1980	1990
Nizozemska				1981, 1987	1992
Norveška		1969		1988	
Škotska				1981, 1988, 1989	1991, 1993, 1996
Švedska					1994, 1996

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 11.

4.2 Organizacije in združenja staršev na nacionalnem in nadnacionalnem nivoju

V vseh zajetih državah obstajajo društva, zveze, združenja in organizacije na različnih nivojih, ki so bolj ali manj aktivna. Organizacija je različna. Nekatere organizacije imajo že več kot polstoletno tradicijo. Članstvo je lahko individualno ali skupinsko, predstavništvo je lahko institucionalno (urejeno z zakonom), vzporedna so lahko bolj ali manj številna svobodna združenja. Na nadnacionalnem nivoju obstajajo tri združenja, ki povezujejo združenja na nacionalnem, regionalnem nivoju, tja pa so vključena tudi združenja, ki temeljijo na ideoloških osnovah, in sicer:

- European Parents Association (EPA),
- Confédération des organisations familiales de la Communauté européenne (COFACE),
- Groupement international des associations de parents de l'Enseignement catholique (OE-GIAPEC) (The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 12).

4.3 Organizacije in združenja staršev, ki delujejo v nekaterih državah v Evropi

4.3.1 Avstrija

Avstrija je zvezna republika s parlamentarno demokracijo. Država meri 83.885 km²; sestavlja jo devet dežel (Länder) s skoraj 8 milijoni prebivalcev. V Avstriji je bilo šolstvo vedno zelo občutljivo vprašanje v razpravah med političnimi strankami, zato je težko spreminjati in dopolnjevati šolsko zakonodajo. Zvezno ministrstvo za šolstvo, znanost in kulturo je pristojno za osnovno in sekundarno izobraževanje. Zastopniki različnih družbenih plasti in zainteresiranih organizacij civilne družbe sodelujejo tako na državni kot deželni ravni v telesih, ki svetujejo ali celo soodločajo v izobraževalni politiki in njenem uresničevanju. Zvezne, deželne in lokalne oblasti, delodajalci in delojemalci, združenja staršev, cerkve in druge javne ustanove obravnavajo predlagane spremembe v šolski zakonodaji in o njih oblikujejo pripombe in stališča (Lipuzič 1997: 29-31).³⁴ Tabela 4.2 prikazuje participacijo staršev v Avstriji.

Tabela 4.2: Participacija staršev v Avstriji

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/obdobje/mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni zvezna država	<i>Schulreformkommission</i> (Odbor za šolske reforme)	- število: manjšina (6 predstavnikov staršev in družinskih organizacij od skupno 44); - mandat: stalni odbor; - mandat je odvisen od organizacij članov; - odbor je sklican po potrebi	Člani so imenovani s strani organizacij, ki jih zastopajo.	Posvetovanje z zveznim ministrom o vseh področjih izobraževanja.	
	<i>Elternbeirat</i> (Posvetovalni Svet staršev) ³⁵	- srečanja nekajkrat letno - organ vodi minister za šolstvo, znanost in kulturo ali oseba, ki jo minister pooblasti - stalno telo	Predstavniki iz važnejših združenj staršev in podobnih organizacij.	Posvetovalno telo med najvišjimi uradniki šolske uprave in starši, tudi ko gre za praktična in vsakdanja vprašanja življenja v šolah. ³⁶	

³⁴ Primerjaj Internet 15.

³⁵ Internet 15.

³⁶ Primerjaj Novak 1998: 61 (samo funkcije tega organa).

medialni dežela <i>länder</i>	<i>Kollegien der Landeschulräte</i> (Kolegijska skupščina zveznih oblasti na nivoju dežel (<i>Länder</i>))	- število: enakovredno (število staršev je najmanj enako število učiteljev); število je različno glede na posamezno deželo; - mandat: različno glede na posamezno deželo	- imenovani s strani lokalnega parlamenta; - izvoljeni člani imenovani v sorazmerju s političnim predstavništvom v deželnem parlamentu (<i>Landtag</i>).	- Predlagajo srečanja z učitelji in ravnatelji v šolah; - predložijo mnenja na osnutke zakonov in predpisov.	Moč odločanja (Tip D): - Izdajanje predpisov in splošnih navodil; - predstavniki staršev in učiteljev imajo glasovalno pravico.
okraj <i>bezirk</i>	<i>Kollegien der Bezirksschul- räte</i> (Kolegijska skupščina zveznih oblasti na nivoju okraja)	- število: enakovredno (število staršev je najmanj enako število učiteljev); število je različno glede na posamezno deželo; - mandat: različno glede na posamezno deželo.	- Imenovani s strani Dežele (<i>Land</i>) in občine v okraju; - člani z glasovalno pravico v sorazmerju s političnim predstavništvom na nivoju okraja.	- Predlaganje za srečanja z učitelji in ravnatelji v deželnih šolah; - predložijo mnenja na osnutke zakonodaje.	Moč odločanja (Tip D): - Izdajanje predpisov in splošnih navodil; - predstavniki staršev in učiteljev imajo glasovalno pravico.
šola <i>Allgemeinbi- ldende Pflichtschul- en</i> (splošna osnovna šola)	<i>Schulforum</i> (šolski svet)	- število: en predstavnik razreda in vsi razredni učitelji; - mandat: stalni odbor; - mandat: starši 4 leta, učitelji odvisno od poučevanja razreda; - srečanje najmanj enkrat v šolskem letu	- Ravnatelj nima glasovalne pravice, ima pa odločilni glas v primeru neodločenega izida v zadevah, o katerih se odloča z večino glasov; - pri odločanju o avtonomiji šol je potrebna 2/3 večina.	Svetovalni organ.	- Dodatna moč odločanja o kurikularnih zadevah, ki spadajo pod šolsko avtonomijo; - razredni učitelji in starši imajo glasovalno pravico.
razred	<i>Klassenforum</i> (razredni svet)	- število: večina (en starš na učenca in razrednega učitelja); - mandat: 4 šolska leta; - srečanje najmanj enkrat v šolskem letu	- Direktne volitve enega predstavnika staršev v Šolski forum s strani staršev v prvem razredu.	- Posvetovanje o pomembnih učnih in izobraževalnih zadevah; - uporaba finančnih virov.	- Ustvarjanje odločitev glede vodenja šole, zdravstvenih zadevah ipd.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 79-80.

4.3.1.1 Združenja staršev v Avstriji

Austrian Parents Association (APA) je polnopravni član EPA, sedež ima na Dunaju, združuje dve združenji staršev, in sicer »Dachverband der Elternvereine an Pflichtschulen« in »Bundesverband der Eltervereine en höheren und mittleren Schulen Österreich«. Obe združenji skupaj zastopata okoli 600.000 staršev (članov). Starši so organizirani v lokalne starševske organizacije na nivoju šol. Aktivnosti APA so predstavljati interese staršev v ukvarjanju s centralnimi oblastmi in političnimi odločevalci. APA sodeluje z Ministrstvom za izobraževanje v vseh vprašanjih, ki zadevajo šole. APA služi tudi kot podpora lokalnim starševskim združenjem z dajanjem informacij, pomočjo pri krepitvi vpliva staršev v šoli ...), organizira pa tudi tečaje za starše na področju izobraževanja staršev. Izdaja dve vrsti publikacij, in sicer eno petkrat, drugo pa dvakrat letno (Internet 28 in 29).

Avstrija je v 90-ih letih prejšnjega stoletja sprejela zakonodajo, ki regulira medsebojne odnose med šolo, starši in otroki v obliki partnerstva v šoli. Celoten proces se je začel leta 1974, ko so se na osnovi Zakona o združenjih začela ustanavljati združenja staršev, ki so sčasoma dobivala vse večje pristojnosti. Zakon o šolstvu je med drugim opredelil tudi starše kot pravne osebe v vzgoji in izobraževanju, in sicer na ravni posameznika in na ravni združenja staršev. Na ravni združenja staršev so pravice in dolžnosti opredeljene tako, da se različne oblike organiziranja staršev ustanavljajo na ravni šole, deželne zveze starševskih združenj, Zvezne asociacije starševskih združenj in zastopstva pri Ministrstvu za šolstvo in šport v obliki sveta staršev. V zakonu je predpisan tudi postopek ustanavljanja združenj staršev, ki delujejo na statutarnih osnovah (Novak 1998: 59).

Združenja staršev so zasebna in neodvisna združenja, kjer je članstvo prostovoljno. Združenja so zastopniki staršev šolajočih se otrok nasproti interesom šole. Vsak ravnatelj je zadolžen, da vzpodbuja dejavnost teh starševskih združenj, v katera se lahko včlani vsak izmed staršev, ki se šolajo na določeni šoli. Interesna združenja se financirajo s članarino. Predsednik združenja se voli na osnovi statutarnih pravil. Združenja staršev se povezujejo v deželna društva, te pa v Zvezno društvo starševskih združenj. Glavna naloga zveznega združenja je, da daje soglasje k vsem zakonom in odlokom, ki zadevajo šolo oziroma dajejo pobude za sprejem določene zakonodaje. Krovna organizacija staršev je svet staršev, ki deluje pri zveznem ministrstvu za šolstvo in umetnost, njegova naloga pa je, da deluje kot posvetovalno telo med najvišjimi uradniki šolske uprave in starši, tudi ko gre za praktična in vsakdanja vprašanja življenja v šolah (Novak 1998: 60-61).

4.3.2 Belgija

Belgija je kraljevina in od leta 1970 zvezna država. Sestavljajo jo tri narodne skupnosti (flamska, francoska in nemška) ter tri regije (flamska, valonska in Bruselj) s štirimi jezikovnimi območji (nizozemskim, francoskim, francosko-flamskim dvojezičnim Brusljem in nemškim). Vsaka od skupnosti in regij ima zakonodajno in izvršilno avtonomijo. V Belgiji živi okoli 10 milijonov prebivalcev na nekaj več kot 30.000 km². Sveti skupnosti in regij so zakonodajna oblast na svojem območju, ki izdaja predpise z zakonsko veljavo. Za šolstvo so odgovorne skupnosti. Država je zadržala samo pravico do odločanja o začetku in koncu obveznega šolanja, o minimalnih pogojih za podeljevanje spričeval ipd (Lipuzič 1997: 41-42).³⁷ Tabele 4.3, 4.4 in 4.5 prikazujejo participacijo staršev v Belgiji.

4.3.2.1 Francoska skupnost

Tabela 4.3: Participacija staršev v francoski skupnosti v Belgiji

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
centralni skupnost	<i>Conseil des parents des élèves de la Communauté française</i> - CPEFC (Svet staršev francoske skupnosti)	- število: izključno starši (27 predstavnikov staršev); - mandat: 4 leta	6 FAPEO, 6 UFAPEC, Izvršni odbor izbere 1 predsednika, 2 podpredsednika; - 12 članov izbere ministrstvo na podlagi predlogov združenj staršev.	- Posvetovanje z ministrom; - izražanje mnenj o vseh splošnih problemih izobraževanja na svojo pobudo ali za zahtevo ministra.	
	<i>Conseil de l'Éducation et de la Formation</i> - CEF (Svet za izobraževanje in usposabljanje)	- število: manjšina (6 predstavnikov staršev med 32 člani); - obdobje: 4 leta	Predstavnike izberejo staševska združenja.	- Posvetovanje na vseh področjih, ki zadevajo izobraževanje.	
šola	<i>Conseil de participation</i> (Participativni svet: obvezen v šolah omrežja skupnosti, vendar odvisen od lokalnih iniciativ v omrežjih drugih skupnosti).	- število: manjšina (2 do 4 predstavnika staršev med 12 do 15 člani – odvisno od velikosti šole); - mandat: 3 leta	Predstavnike izberejo staševska združenja.	- Informiranje o šolskem proračunu glede ; - posvetovanje in predlaganje na področju izobraževanja.	- Organizacija dogodkov in podpora šoli.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 23.

³⁷ Primerjaj Internet 16 in Internet 17.

4.3.2.1.1 Združenja staršev v francoski skupnosti

Fédération Nationale des Parents d'élèves de l'Enseignement Officiel (FAPEO) je bil polnopravni član do vključno leta 2006, v letu 2007 pa ni več član EPA. Sedež ima v Bruslju. FAPEO je federacija združenj staršev v javnih šolah osnovnih in srednjih šol francosko govoreče skupnosti v Belgiji. Ustanovljen je bil 1966. FAPEO je po belgijski zakonodaji edino starševsko združenje, ki je priznано s strani oblasti. Sestavljen je iz lokalnih starševskih organizacij, individualnih pridruženih staršev in staršev iz drugih specifičnih združenj. Na regionalnem nivoju obstaja šest odborov, in sicer v Wallon Brabantu, Bruslju, Hainautu, Liegeu, Luksemburgu in Namurju. Ti odbori so sestavljeni iz predstavnikov združenj staršev, ki so izvoljeni za štiriletni mandat v Regionalno Generalno skupščino, ki je v vsaki regiji. Individualni pridruženi starši in starši iz drugih specifičnih združenj so prav tako lahko prisotni na sestankih teh odborov in imajo posvetovalni glas. Na nivoju skupnosti obstaja FAPEO upravni odbor, ki je sestavljen iz staršev, članov združenj staršev, ki so izvoljeni na Generalni skupščini in imajo štiriletni mandat, kandidati pa so predstavniki regionalnih odborov. Dva mandata sta rezervirana za specifična združenja, en mandat pa za individualne pridružene starše. Znotraj Administrativnega sveta obstaja sekretariat, ki je sestavljen iz osmih članov. Aktivnosti federacije FAPEO obsegajo pomoč pri ustanavljanju združenj staršev, izdajanje publikacije *Dialogue*, ki izhaja štirikrat letno, organiziranje srečanj, seminarjev in podobno ter predstavljanje združenj staršev na političnem nivoju, v številnih komitejih ipd (Internet 31).

Union des Fédérations des Associations de Parents de l'Enseignement Catholique (UFAPEC) je polnopravni član EPA. Sedež ima v Bruslju, deluje na območju francosko govoreče skupnosti, združuje pa 500 lokalnih združenj. Na regionalnem nivoju obstaja šest komitejev, in sicer v Wallon Brabantu, Bruslju, Tournaiu, Monsu, Charleroiu, Namurju, Huy-Warremmeju, Liegeu, Verveisu, in Luksemburgu. Izdaja publikacijo "Parents and new school", aktivnosti pa obsegajo informiranje, usposabljanje, animacije, svetovanje in zastopanje različnih lokalnih združenj staršev (Internet 30).

4.3.2.2 Flamska skupnost

Tabela 4.4: Participacija staršev v flamski skupnosti v Belgiji

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/obdobje/mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
centralni skupnost	<i>Vlaams Onderwijsraad</i> - (VLOR) (Flamski svet za izobraževanje)	- število: manjšina (4 predstavniki staršev od 37 članov); - mandat: 4 leta (možnost ponovitve mandata)	Predstavniki uradnega izobraževanja (NVO) in katoliškega izobraževanja (NCVO).	- Posvetovanje: obvezno ali na svojo pobudo na vse vnaprejšnje predloge; - predpisi in okrožnice, razen letnega proračuna.	

šola izobraževalno omrežje skupnosti	<i>Lokale raden</i> – LOGOs (lokalni sveti)	- število: manjšina (5 predstavnikov staršev od 15 ali 4 od 12); - mandat: 5 let	Izvoljeni s strani staršev in učiteljev v šoli.		- Moč odločanja o zadevah, ki zadevajo interni šolski menedžment.
--	---	---	---	--	---

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 24.

4.3.2.2.1 Združenja staršev v flamski skupnosti

NVO: Nationaal nederlandstalig verbond van ouderverenigingen van het officieel onderwijs (Nacionalna zveza nizozemsko govorečih združenj staršev v uradnem izobraževanju).

EVO: Educatieve vereniging voor ouderwerking in het officieel onderwijs (Izobraževalno združenje staršev v uradnem izobraževanju).

NCVO: Nationale confederatie van ouders en ouderverenigingen van de Vlaamse Gemeenschap (Nacionalna konfederacija staršev in združenj staršev flamske skupnosti), ki zastopajo združenja staršev učencev v katoliškem izobraževanju.

VCOV: Vlaamse confederatie van ouderverenigingen (Flamska konfederacija združenj staršev).

(The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 26.)

4.3.2.3 Nemško govoreča skupnost

Tabela 4.5: Participacija staršev v nemško govoreči skupnosti

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/obdobje/mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
centralni skupnost	<i>Pädagogische Kommission.</i> Ni participacije staršev.				
medialni	Ni participacije staršev.				
šola	Ni zakonskih podlag za participacijo staršev v razrednem svetu, vendar avtonomni šolski akti lahko določajo participacijo staršev.			- Mnenja o zadevah vsakdanjega življenja v šoli.	- Moč odločanja o zadevah, ki zadevajo interni šolski menedžment.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 25.

4.3.2.3.1 Združenje staršev v nemško govoreči skupnosti

EGS: Elternverband der Gemeinschaftsschulen je združenje staršev učencev v izobraževanju skupnosti (The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 26).

4.3.3 Danska

Danska je ustavna kraljevina s parlamentarno demokracijo. Država s površino 43.000 km² in 5 milijoni prebivalcev je razdeljena na 14 okrožij in 277 občin. Odgovornost za izobraževanje si na Danskem delijo država, okrožja, občine, zasebne ustanove in posamezniki, šolski odbori ter vodstva šol in ustanov za usposabljanje. Obseg pristojnosti se razlikuje glede na vrsto in stopnjo izobraževanja in način usposabljanja. Za primarno in nižje sekundarno šolstvo so odgovorne občine. Ministrstvo za izobraževanje je najvišja stopnja državne šolske oblasti, ki izdaja predpise za obvezno šolo; opredeljuje učne cilje predmetov ali skupin predmetov, smernice za učno vsebino in njeno razvrstitev ter izpitna pravila (Lipuzič 1997: 49-50). Tabela 4.6 prikazuje participacijo staršev na Danskem.

Tabela 4.6: Participacija staršev na Danskem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/obdobje/mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	<i>Folkeskolerådet</i> (<i>Folkeskole Svet</i>)	- število: manjšina (2 predstavnika staršev od 15 članov); - mandat: 3 leta	Na osnovi priporočila <i>Skole og Samfund</i> .	- Posvetovanje z ministrom za izobraževanje; - ministru za izobraževanje lahko priporoči pobudo inovacije ali raziskovalni project v razmerju do <i>folkeskole</i> .	
	<i>Skole og Samfund</i> (Šola in družba)	Krovna organizacija s 15 neodvisnimi lokalnimi oddelki.	Člani uprav lokalnih združenj so izvoljeni.	- Posvetovnje o pomembnih zadevah; - informiranje in dokumentiranje; - formalna participacija v <i>Folkeskolerådet</i> ; - organiziranje usposabljanj, izdajanje publikacij.	
medialni Okrožje, občina	Ni participacije staršev				

šola	<i>Skolebestyrelse</i> (šolski svet)	- število: večina (5 do 7 predstavnikov staršev od 10 do 13 članov, vključno s predsednikom); - mandat: 4 leta	Vsaka neodvisna šola ustanovi <i>Skolebestyrelse</i> , kjer so starši izvoljeni. Participacija staršev je zakonsko določena.	- Oskrbovanje staršev z informacijami; - posvetovanje o imenovanju učiteljev; - predlogi šolskega kurikula lokalnemu svetu; - The <i>Skolebestyrelse</i> podaja predloge lokalnemu svetu in odgovarja na njihove zahteve.	- Odločanje o glavnih vidikih delovanja: neobvezna izbira predmetov, urnik, razdelitev učencev v razrede, pravila poučevanja, pravila postopka ... - odločanje (Tip D) o soglasju proračuna. Posvetovanje o postopkih za izbiro ravnatelja.
-------------	---	---	--	--	---

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 28.

4.3.3.1 Združenje staršev na Danskem

Skole og Samfund (SOS) je polnopravni član EPA in je edino dansko združenje staršev šolskih otrok. Pokriva celotno območje Danske, sedež pa ima v kraju Frederiksberg. Članstvo zajema člane šolskih svetov, ki so izvoljeni s strani staršev, starševskih organizacij in individualnih prostovoljcev. Nacionalni sekretariat upravlja šestčlansko profesionalno osebje. Mesečno izdaja publikacijo »Skoleborn«, poleg tega pa izdaja še časopis, knjige ipd. Aktivnosti SOS obsegajo krepitev partnerstva med šolo in domom, za doseg tega cilja pa ponujajo podporo in izobraževanje svojih članov. Na nacionalnem in lokalnem nivoju predstavljajo interese staršev nasproti Ministrstvu za izobraževanje, parlamentu, lokalnim svetom, šolskim oblastem, profesionalnim združenjem in učiteljski zbornici (Internet 32).

4.3.4 Finska

Finska je parlamentarna republika s površino 338.000 km² in nekaj več kot 5 milijoni prebivalcev. Razdeljena je na 12 pokrajin in 440 občin. Ministrstvo za izobraževanje je najvišja šolska oblast. Pokrajine in občine imajo v šolstvu z zakonom določene pristojnosti. Finska upravna kultura, vključno s šolsko upravo, je v marsičem zgledna. Vpeljali so napreden način zastopanosti zainteresiranih družbenih skupin pri odločanju v svetih, odborih in pripravljalnih delovnih telesih oziroma v različnih posvetovalnih-svetovalnih oblikah sodelovanja zastopnikov ustreznih ministrstev in drugih organov državne uprave, občin, organizacij delodajalcev, strokovnih sindikatov, sindikatov učiteljev ter zveze učencev in študentov. Starši v tem procesu sodelujejo le na nivoju šole (Lipuzič 1997: 57-60). Tabela 4.7 prikazuje participacijo staršev na Finskem.

Tabela 4.7: Participacija staršev na Finskem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	Ni participacije staršev				
medialni pokrajine, občine	Ni participacije staršev				
šola <i>Peruskoulu / grundskola in lukio / gymnasium</i>	<i>Johtokunta / Direktion</i> (Sodelovalna uprava) - neobvezno telo	- število: manjšina - mandat: 4 leta	Nekaj članov mora biti izvoljeno s strani staršev.	Posvetovanje o: - razvoju šolskega kurikuluma; - izdelava pozitivnega vzdušja v šoli; - izboljšanje odnosa med družino in šolo. Sodelovanje med starši in učitelji na informativni bazi.	- Izdelava urnikov in delovnih načrtov za šolo; - izdelava lokalnega kurikuluma za šole, če občina tako določi.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 91.

4.3.4.1 Združenja staršev na Finskem

Finska ima v EPA dva polnopravna člana.

Finnish Parents' Association (FPA – Suomen Vanhempainliitto) ima sedež v Helsinkih. Pokriva 1.100 neodvisnih združenj in zastopa preko 200.000 staršev. FPA vodi izvršni odbor, ki je sestavljen iz predsednika in desetih članov, ki so izvoljeni na generalnem srečanju enkrat letno. Štirikrat letno izdaja publikacijo Parents Journal. Aktivnosti obsegajo predvsem svetovanje, organizacijo seminarjev in starševski parlament (Internet 33).

Hem Och Skola (Förbundet Hem Och Skola) ima sedež prav tako v Helsinkih in ima člane na celotnem področju Finske, kjer pouk poteka v švedščini. Združenje je nastalo leta 1969 in predstavlja glas staršev v zadevah, ki se tičejo izobraževanja nasproti šolam in družbi. Svet združenja obsega predsednika in dvanajst članov, ki so za dve leti izvoljeni na letnem generalnem srečanju. Štirikrat letno izdaja časopis »Vi och Vår Skola«, ki izhaja v švedskem jeziku. Glavna aktivnost je krepitev partnerstva med domom in šolo, združenje pa deluje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni (Internet 34).

4.3.5 Grčija

Grčija je parlamentarna republika s površino 131.990 km² in 10,3 milijoni prebivalcev in je razdeljena na 13 regij, 54 prefektur (okrajev) in na občine. Splošno odgovornost za šolstvo ima Ministrstvo za nacionalno izobraževanje in verske zadeve. Direktorati za primarno in sekundarno izobraževanje vodijo šolstvo v prefekturah. Ministrstvo za nacionalno izobraževanje nadzira in vodi ves šolski sistem, spremlja življenje in delo šol, od uresničevanja učnih programov do razdeljevanja brezplačnih učbenikov. V zadnjem času so prenesli del pristojnosti na lokalne oblasti (prefektore) in šole (Lipuzič 1997: 75).³⁸ Tabela 4.8 prikazuje participacijo staršev v Grčiji.

Tabela 4.8: Participacija staršev v Grčiji

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	<i>Ethniko Symvoulio Pedias</i> – E.SY.P. (Nacionalni šolski svet)	- število: manjšina (1 predstavnik staršev med 97 člani) - mandat: 2 leti	Izvoljen na volilnem sestanku Konfederacije staršev.	- Odgovornost načrtovanja izobraževalnega sistema; - vsi vidiki, ki zadevajo izobraževalno politiko na nacionalnem nivoju; - odločitve in predlogi niso zavezujoči za ministra.	
medialni regije	Ni participacije staršev.				
prefektura ali sub-prefektura	<i>Nomarchiaki or Eparchiaki Epitropi Pedias</i> (Izobraževalni svet Prefektore ali Sub-prefektore)	- število: manjšina (1 predstavnik staršev od 16 članov); - mandat: 2 leti	Izvoljen na volilnem sestanku Federacije staršev.	- Mnenje o splošni izobraževalni politiki. - odločitve niso zavezujoče za Svet prefektore.	

³⁸ Primerjaj Internet 19.

občina	<i>Dimotiki</i> or <i>Koinotiki</i> <i>Epitropi Pedia</i> (Občinski izobraževalni odbor)	- število: manjšina (1 predstavnik staršev z ravnateljem, predstavniki občine in lokalnega gospodarstva) - mandat: 2 leti	Izvoljen na volilni skupščini Zveze staršev.	- Podaja predloge na <i>Scholiki</i> <i>Epitropi</i> ; - primarni nadzor nad financami; - ustvarjanje in ukinjanje učiteljskih mest; - mnenje o zadevah, ki zadevajo šolo. Odločitve niso zavezujoče za občinski svet, ponavadi pa jih kljub temu sprejme.	
šola	<i>Scholiki</i> <i>Epitropi</i> (Šolski odbor)	- število: manjšina (1 predstavnik staršev med 5 do 15 člani; - mandat: 2 leti	Predstavniki staršev so izvoljeni na splošnem srečanju staršev.	- Menedžment alokacije šolskiga delovanja in popravlil.	- odločitve (Tip D) pri finančnih zadevah. Odločitve so zavezujoče za odbor.
	<i>Scholiko</i> <i>Symvoulia</i> (Šolski svet)	- število: manjšina (med 5 in 11 članov; - mandat: 2 leti		- Participacija na področju delovanja šole; - prizadevanja za dobre odnose med starši, učitelji in učenci.	

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 41-42.

4.3.5.1 Združenja staršev v Grčiji

Prva združenja staršev so bila ustanovljena po letu 1945. Leta 1985 je bil sprejet zakon, ki med drugim opredeljuje tudi participacijo staršev na vseh nivojih (nacionalnem, prefekturalnem, lokalnem in šolskem), organizacijo in funkcije združenj staršev ter postopek volitev vodilnih članov teh združenj. Združenja staršev so ustanovila zveze na lokalnem nivoju in izvolijo enega predstavnika v občinski izobraževalni odbor. Na prefekturalnem nivoju te zveze ustanovijo federacijo in izvolijo enega predstavnika v izobraževalni odbor prefektуре. Te federacije na nacionalnem nivoju formirajo Vrhovno konfederacijo staršev Grčije (A.S.G.M.E.), ki izvoli enega predstavnika v Nacionalni izobraževalni svet (The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 40).³⁹

³⁹ Primerjaj Internet 19.

4.3.6 Irska

Irska je parlamentarna republika s površino 70.283 km² in 3,6 milijoni prebivalcev in je na lokalni ravni razdeljena na 27 okrožij in 5 mest na ravni okrožij ter 79 okrajev in mest na ravni okrajev. Ministrstvo za izobraževanje je najvišji šolski upravni organ v državi. Na državni ravni je šolska zakonodaja zelo skromna, saj le izdaja predpise, ki urejajo delovanje šolskega sistema. Šolam daje dovoljenja za redno dejavnost, nadzira uresničevanje učnih programov in javnega izpitnega sistema, predpisuje upravljanje in financiranje šol ter nameščenega šolskega osebja ipd. Starši v šolskem sistemu sodelujejo preko združenj staršev na lokalnem nivoju in preko nacionalnega sveta staršev na nacionalnem nivoju (Lipuzič 1997: 83-85).⁴⁰ Tabela 4.9 prikazuje participacijo staršev na Irskem.

Tabela 4.9: Participacija staršev na Irskem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	Nacionalni svet staršev za osnovne šole (NPC-P) Nacionalni svet staršev za post osnovne šole (NPC-PP)	- število: izključno starši; - mandat: 1 leto (letne volitve)		- Posvetovanje v zvezi s šolskim področjem.	
	Odbori znotraj ministrstva	Težnja k ¼ odborov.	Starši iz svetov.		
medialni regija	Regionalna izobraževalna uprava	- število: enakovredno z drugimi interesnimi skupinami; - mandat ni definiran		- Koordinacija; - vključitev staršev v življenje šole; - posvetovanje ipd.	
šola osnovna šola	Uprave za menedžment za državne šole	- število: manjšina (2 predstavnika staršev od 6 članov) - mandat: 3 leta	- Izvoljeni s strani staršev; - v Beli knjigi izobraževanja je predvideno, da je staršem dana statutarna pravica sodelovati v Upravi menedžmenta vsake šole.		- Moč odločanja pri: - definiranju ciljev; - organizaciji izobraževanja; - razmerja s starši; - politiki zaposlovanja; - odločanja (Tip D) – imenovanje ravnatelja in proračun.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 59.

⁴⁰ Primerjaj Internet 20.

4.3.6.1 Združenje staršev na Irskem

National Parents Council-Primary (NPC-P) je irska nacionalna organizacija staršev osnovnih šol in je polnopravni član EPA. Sedež ima v Dublinu. Predstavlja pogled staršev do vseh pomembnih izobraževalnih teles in krepi partnerstvo med domom in šolo. Izdaja več publikacij, ki so lahko informativne ali poučne (Internet 35).

4.3.7 Nemčija

Nemčija je zvezna republika s površino 357.000 km² in 81,3 milijoni prebivalcev je razdeljena na 16 dežel, od katerih ima vsaka svojo ustavo, parlament in zakonodajo. Po nemški ustavi skrbijo za izobraževanje dežele, razen v zadevah, ki so izrecno določene kot dolžnost zveze. Za šolsko zakonodajo in upravljanje izobraževalnega sistema so odgovorne dežele, sporazum med deželami iz leta 1964 pa zagotavlja enotne temelje šolskega sistema v Nemčiji (Lipuzič 1997: 115).⁴¹ Tabela 4.10 prikazuje participacijo staršev v Nemčiji.

Tabela 4.10: Participacija staršev v Nemčiji

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
zvezni	Ni zakonskih določil za participacijo staršev, vendar obstaja združenje predstavniških teles v Zveznem svetu staršev (<i>Bundeselternrat</i>)	- število: izključno starši			
länder, dežela	V skoraj vseh deželah obstaja predstavniško telo staršev, ki se različno imenujejo	- število: izključno starši; - mandat: različno od dežele do dežele	Različno od dežele do dežele.	Različno od dežele do dežele. Praviloma je razširjena pravica do informacij in razlage.	
	Različno od dežele do dežele se praviloma ustanavlja <i>Landesschulbeirat</i> (posvetovalni svet), ki imajo različno poimenovanje in področja odgovornosti	- število: različno od dežele do dežele; skupno število predstavnikov je različno	Različno od dežele do dežele. Praviloma forum za vse skupine, ki so vključene v življenje šole.	Splošno informativna in svetovalna funkcija glede zadev, ki so posebnega pomena za šolo.	

⁴¹ Primerjaj Internet 21.

	Primer: Bavarska <i>Landesschulbeirat</i> (posvetovalni svet)	- število: manjšina (8 predstavnikov staršev od 43 članov)	Imenovani s strani ministra za izobraževanje in kulturne zadeve.	- Svetuje ministru za izobraževanje in kulturne zadeve. Obvezno posvetovanje ob večjih projektih, še posebej pri razvoju kurikulumu, definiranje in spreminjanje šolskih pravil ipd.	
okraj, mesto, občina	Različno od dežele do dežele. Večinoma vse dežele imajo okrajne svete staršev (<i>Kreiselternbeirat</i>), čeprav ne vse in tudi ime je ponekod drugačno (<i>Schulbeirat</i> , <i>Bezirksschulbeirat</i> , <i>Kreisschulbeirat</i> , etc.)	- število: izključno starši; - mandat: različno od dežele do dežele	Različno od dežele do dežele.	Informativna in posvetovalna aktivnost na lokalnem nivoju.	
šola	<i>Schulelternbeirat</i> (šolski svet staršev)	- število: izključno starši - mandat: različno od dežele do dežele	Različno od dežele do dežele. Pravico imajo poslati delegate na <i>Schulkonferenz</i> .	Praviloma svetovalna vloga v odnosu do šolskih zadev.	
	Primer 1: Bavarska <i>Elternbeirat</i> (svet staršev)	- število: izključno starši, 1 predstavnik na 50 učencev (minimalno 5, maksimalno 12 članov)		- Svetovalna funkcija v zadevah splošnega pomena: splošna razprava o predlogih staršev; - obveznost pretehtati predloge s strani <i>Elternbeirata</i> .	
	Primer 2: Severni Ren – Westfalija <i>Schulpfleg-schaft</i>	- število: izključno starši; (predsednik <i>Pflegschaften</i> razreda; - mandat: 1 šolsko leto		- Posvetovalna funkcija: izbira predsednika predstavnikov za <i>Schulkonferenz</i> .	Pravica sprejemati odločitve.

	Različno od dežele do dežele: <i>Schulkon-ferenz, Schulforum, Schulgemeinde, Schulausschuß</i> (skupno upravljalsko telo, vključujoč starše)	Različno od dežele do dežele. Sestavljeno iz predstavnikov staršev, učiteljev in učencev.	Različno od dežele do dežele.	Funkcije so različne od dežele do dežele - posvetovalna funkcija in vključenost v: - različne vidike vsakodnevnega življenja v šoli in izobraževanja; - nekatera vprašanja zadevajo šolske zgradbe in opremo; - izbirni postopek za ravnatelja.	V določenih deželah pravica do skupne odločitve v razmerju do: - uvedba dodatnih tečajev in aktivnosti ipd.
--	--	---	-------------------------------	--	--

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 34-36.

4.3.7.1 Združenja staršev v Nemčiji

Nemčija ima več polnopravnih članov v EPA.

Bundeselternrat (BER) je združenje starševskega predstavništva šestnajstih zveznih držav v Nemčiji. Sedež ima v Bonnu. BER sestavljajo predstavniki starševskih svetov v zveznih državah in predstavniki starševskega sveta šestnajstih zveznih držav. Dva do trikrat letno izdaja publikacijo "Eltern in Schule". Glavne aktivnosti so predstavljanje interesov vseh staršev, zadeve v zvezi s sodelovanjem staršev v življenju šole, mladostniškega udobja in varnosti vpliva pri političnih odločitvah in promoviranja izmenjave izkušenj med člani (Internet 36).

Katolische Elternschaft Deutschlands (KED) je katoliško starševsko združenje, ki je bilo ustanovljeno leta 1954 in je največja krščanska neodvisna starševska organizacija v Nemčiji. Sedež ima v Bonnu. Izdaja dve publikaciji, eno trikrat, drugo pa dvakrat letno. Aktivnosti izvajajo tako na regionalnem kot tudi nacionalnem nivoju, glavni namen pa je krepitev zavedanja pravic staršev na vseh nivojih, predvsem na osnovi krščanskih vrednot (Internet 37).

Landeselternvereinigung der Gymnasien in Bayern e.V. (LEV) je polnopravni član EPA. Sedež ima v Minhnu. Izdaja več publikacij, promovira pa sodelovanje znotraj šol med starši/učenci in učitelji/ravnatelji (Internet 38).

4.3.8 Nizozemska

Nizozemska je parlamentarna kraljevina s površino 41.000 km² in 15 milijoni prebivalcev in je razdeljena na 12 provinc. Nizozemski izobraževalni sistem je enoten in deluje po državnih zakonih, šolska uprava in vodenje šol pa sta decentralizirana. Država je odgovorna tako za javno kot tudi zasebno šolstvo. Sedemdeset odstotkov učencev obiskuje zasebne šole. Šolska uprava in vodenje primarnih in sekundarnih splošnih in poklicnih šol sta organizirana na lokalni ravni. Občinske oblasti so pristojne za javne šole, različni skladi in združenja pa za zasebne (Lipuzič 1997: 125). Tabela 4.11 prikazuje participacijo staršev na Nizozemskem.

Tabela 4.11: Participacija staršev na Nizozemskem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	<i>Onderwijsoverleg Primair en Voortgezet Onderwijs</i> – POVO (Posvetovalni odbor osnovnega in srednjega izobraževanja)	Organizacije staršev (maksimalno 4 predstavniki)	Predstavnništvo s strani ideološko orientiranih federacij, ki vsebujejo različna nacionalna združenja staršev, učiteljev in oblasti; vsaka federacija je zastopana enakopravno.	- Posvetovanja z ministrstvom za izobraževanje, kulturo in znanost ter telesi, ki imajo upravno odgovornost v izobraževanju.	
	Različni svetovadni odbori			- Mnenje in posvetovanje glede pomembnih zadev v izobraževanju.	
medialni provinca občine	Ni participacije staršev.				
šola javne šole	<i>Medezeggenschapsraad</i> (Participativni svet)	- število: enakost (1/3 članov; število je različno med 6 in 18); - mandat: določeno v internih pravilnikih	- Izvoljeni med starši učencev; - individualna nominacija; - preko organizacije.	- Mnenje, posvetovanje glede vseh pomembnih zadev, ki zadevajo šolo; - bistveno sodelovalno telo za pristojne oblasti.	- Sprejema odločitve o vseh zadevah, ki zadevajo šolo.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 75.

4.3.8.1 Združenja staršev na Nizozemskem

Nizozemska ima več starševskih organizacij, ki so polnopravni člani EPA.

70% šol na Nizozemskem je nedržavnih, v EPA pa so vključene štiri starševske organizacije:

- LOBO ima sedež v Haagu, okoli 19% nedržavnih šol pa je včlanjenih v to organizacijo, med drugim tudi hindujske, muslimanske in židovske šole. Podpira starše v šolah in jim pomaga najti način za povečanje njihovega vpliva v šolah (Internet 39).
- NKO je katoliško starševsko združenje, sedež ima v Haagu, vanj pa so vključene predvsem katoliške šole. Predstavlja starše okoli 850.000 učencev. Izdaja več publikacij, glavne aktivnosti pa so predstavljanje staršev in šol na vseh nivojih, ki jih zadevajo (Internet 40).
- OUDERS&COO je združenje, ki je sestavljeno tako iz posameznih staršev kot tudi iz predstavnikov svetov staršev predvsem protestantskih šol. Sedež ima v Driebergnu. Zastopanih je 642 svetov staršev in okoli 1.000 posameznih staršev. Ministrstvo za

izobraževanje priznava reprezentativnost temu združenju, ki predstavlja okoli 750.000 staršev. Izdaja več publikacij, glavne aktivnosti pa so usmerjene v posredovanje informacij in nasvetov staršem, usposabljanju, predstavljanju stališč staršev, raziskave in krepitev sodelovanja med domom in šolo (Internet 41).

- VOO je nacionalno združenje, ustanovljeno leta 1866, s 30.000 člani, ki so organizirani v okoli 300 lokalnih odborov po celi državi. Sedež ima v Almeri. Zastopa okoli 700.000 staršev. Izdaja več publikacij, glavna aktivnost pa je poudarjanje, da je javna izobrazba pomembna za vse otroke. Ministrstvo za izobraževanje priznava uradno reprezentativnost temu združenju. VOO deluje na nacionalnem, regionalnem in lokalnem nivoju (Internet 42).

4.3.9 Norveška

Norveška je parlamentarna kraljevina s površino 324.000 km² in 4,6 milijona prebivalcev in je razdeljena na 19 okrožij in 439 občin. Odgovornost za izobraževanje je na Norveškem v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje in raziskovanje (Lipuzič 1997: 131).⁴² Tabela 4.12 prikazuje participacijo staršev na Norveškem.

Tabela 4.12: Participacija staršev na Norveškem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	<i>Foreldreutvalget for grunnskolen</i> (FUG) (Nacionalni odbor za <i>grunnskole</i>)	- število: izključno starši (9 članov) - mandat: 4 leta	Minister za izobraževanje imenuje predsednika in predlaga člane.	- Svetovalno telo Ministrstvu; - svetovalna vloga staršem in šolam; - promocija pozitivnega sodelovanja med šolo in domom; - spodbujanje vključenosti staršev v izobraževalni sistem in šolsko skupnost.	
medialni okrožje	Ni participacije staršev				

⁴² Primerjaj Internet 23.

občina	<i>Kommunale foreldreutvalg</i> (Občinski svet staršev) – taki sveti so ustanovljeni (ne po zakonu) v približno 160 od 435 občin.	- število: izključno starši (5 do 10, odvisno od velikosti občine); - mandat: 1 ali 2 leti		- Svetovalno telo za Občinski svet; - koordinativno telo za šole v občini.	
	Občinski izobraževalni odbor (ponekod imenovan tudi telo)	- število: manjšina; - ni avtomatičnega predstavnštva staršev	Imenovani s strani Občinskega sveta.	Predstavniki staršev iz <i>Kommunale foreldreutvalg</i> ima pravico govoriti v občinskem izobraževalnem odboru.	Občinski izobraževalni odbor je odgovoren za: - sprejem novicev; - usmerjanje šol; - odgovornost (Tip D) pri zaposlovanju učiteljev.
šola	<i>Samarbeidsutvalg</i> (šolska uprava)	- število: manjšina (2 predstavnik staršev od 9 članov); - mandat: 1 leto; vsako šolsko leto je imenovana	2 člana <i>Foreldrerådets arbeidsutvalg</i> – FAU.	- Svetovalno telo ravnatelju glede vseh upravnih in izobraževalnih vprašanj.	Občinski svet lahko delegira moč odločanja na <i>Samarbeidsutvalg</i> .
	<i>Foreldreråd</i> (svet staršev)	- število: izključno starši (vsi starši so člani); - mandat: 1 leto	Svet izvoli Delovno skupino (<i>Foreldrerådets arbeidsutvalg</i> – FAU).	- Svetovalno telo ravnatelju glede vseh upravnih in izobraževalnih vprašanj; - Promovira skupne interese staršev; - prispeva k aktivni participaciji učencev in staršev v šolski skupnosti.	
razred	<i>Foreldrerådets arbeidsutvalg</i> – FAU (Delovna skupina sveta staršev)	- število: izključno starši (2 starša iz vsakega razreda); - mandat: 1 leto.	Starši iz vsakega razreda izvoli dve kontaktni osebi (žensko in moškega).		

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 115-116.

4.3.9.1 Združenje staršev na Norveškem

Foreldreutvalget for Grunnskolen (FUG) v letu 2007 ni član EPA, vendar je to bil v preteklih letih. Sedež ima v Oslu. FUG je nacionalni starševski odbor za osnovno in nižjo srednjo šolo. Ustanovljen je bil leta 1976, od leta 1988 pa je priznan z zakonom. Izdaja več publikacij, med drugim štirikrat letno časopis za starše, pa tudi razne druge publikacije informativnega značaja. FUG promovira pozitivnost sodelovanja med šolo in domom in spodbuja vključevanje staršev v izobraževalne zadeve (Internet 43).

4.3.10 Škotska

Škotska je sestavni del Združenega kraljestva Velike Britanije (Anglije, Walesa in Škotske) in Severne Irske. Velika Britanija je parlamentarna kraljevina in zveza štirih dežel s skupno površino 244.755 km² in okoli 57,6 prebivalcev. Izobraževanje v Združenem kraljestvu je decentralizirano, odgovornost za različne izobraževalne službe pa si delijo osrednja vlada, lokalne oblasti, cerkvene in prostovoljne organizacije, vodstva izobraževalnih ustanov in učitelji. Na Škotskem ima splošno odgovornost za izobraževanje škotski urad Ministrstva za izobraževanje (Scottish Office Education Department). Izobraževalni sistemi Anglije, Walesa, Škotske in Severne Irske imajo svoje zakonodaje, kar se kaže v različni organizaciji, šolski upravi in nadzoru izobraževalnih ustanov (Lipužič 1997: 163-164). Tabela 4.13 prikazuje participacijo staršev na Škotskem.

Tabela 4.13: Participacija staršev na Škotskem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	Ni participacije staršev.				
medialni regija	Ni participacije staršev.				
šola	Šolska uprava je ustanovljena le, če je dovolj zainteresiranih staršev.	- število: večina (4 do 7 staršev med 7 do 13 člani); - mandat: 4 leta	Izvoljeni, imajo glasovalno pravico.	- Zagotavljanje informacij staršem; - posvetovanje; - lahko zahtevajo informacije glede zadev, ki zadevajo šolo; - vključenost (vendar brez moči odločanja) v postopek izbire ravnatelja.	- Moč odločanja glede: -odobritev proračuna za učne pripomočke; - interna organiziranost, - priložnostne počitnice, - uporaba kapacitet izven pouka ipd.

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 103.

4.3.10.1 Združenje staršev na Škotskem

Scottish Parent Teacher Council (SPTC) v letu 2007 ni član EPA, vendar je to bil v preteklih letih. Sedež ima v Edinburghu. SPTC je nacionalna organizacija starševskih združenj in združenj staršev in učiteljev. Vodi ga izvršni komite s triletnim mandatom, ki je izvoljen na letnih generalnih srečanjih. Članstvo obsega preko 1.000 združenj. Izdajajo časopis in druge publikacije. Glavne aktivnosti so svetovanje članom in nečlanom, lokalna srečanja s članstvom, predstavljanje starševskih pogledov, predvsem pa krepitev sodelovanja med domom in šolo, izobraževalnimi oblastmi, centralno vlado in ostalimi zainteresiranimi osebami in telesi (Internet 44).

4.3.11 Švedska

Švedska je ustavna kraljevina s površino 450.000 km², 8,7 milijoni prebivalcev in razdeljena na 25 okrožij in 286 občin. Odgovornost za šolstvo je na Švedskem porazdeljena med državo, okrožja in občine, saj parlament in vlada določata nacionalne cilje, državne in lokalne šolske oblasti pa zagotavljajo izobraževanje skladno s temi cilji. Starši so organizirani v združenjih. Ta vplivajo na šolsko politiko. Na državni ravni je združenje staršev »Hem och Skola« (Dom in šola) neodvisno posvetovalno telo. Z njim sodelujejo vlada in drugi nosilci izobraževalne politike. Njegova poveljavna naloga je krepiti sodelovanje med starši in šolo (Lipuzič 1997: 155-158). Tabela 4.14 prikazuje participacijo staršev na Švedskem.

Tabela 4.14: Participacija staršev na Švedskem

Nivo	Participativna struktura	Predstavniki staršev		moč/vloga	
		število/ obdobje/ mandat	članstvo, postopek in posebnosti	informativni/ posvetovalni	moč oblikovanja odločitev
nacionalni	<i>Hem och Skola</i> ⁴³	- število: različno, vendar izključno predstavniki staršev; - mandat: različno, pogosto 1 ali 2 leti	Izvoljeni s strani predstavnikov lokalnih združenj.	- Informativna: posvetovalna vloga vladi.	
medialni okrožje	Ni participacije staršev.				
občina	Ime svetov je različno: <i>Förvaltningsråd</i> je največkrat uporabljeno; ne obstaja vedno.	- število: različno; - mandat: različno: med 1 in 3 leti	Izvoljeni med predstavniki vsake šole v občini.	- Moč je različna: največkrat svetovalna, nekje tudi moč odločanja; - informativna, posvetovalna.	Le majhno število svetov ima moč odločanja na področju: - šolskega okoliša; posebnih dogodkov; proračuna.
	Lokalna uprava (od 1996)	-število: različno, vendar so predstavniki staršev v večini; - mandat: različno	Člani so izbrani s strani občinske uprave za izobraževanje na predlog staršev, učiteljev in ostalega osebja.	Različna moč.	- Moč sprejemanja odločitev na področju urnikov, šolskih okolišev in finančnih zadev.

⁴³ Združenje Hem och Skola je aktivno tudi na občinskem in šolskem nivoju.

šola	Ime svetov je različno: <i>Förvaltningsråd</i> je najbolj pogosto; Ne obstaja vedno.	- število: različno; - mandat: različno: med 1 in 3 leti.	Izvoljeni med predstavniki vsakega razreda v šoli.	- Različna moč, nekateri sveti so svetovalni, drugi imajo moč odločanja; - informativna, posvetovalna.	Le majhno število svetov ima moč odločanja na področju: - šolskega okoliša; - posebnih dogodkov; - proračuna.
-------------	--	--	--	---	--

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 95.

4.3.11.1 Združenje staršev na Švedskem

Hem och Skola se je v letu 2007 ponovno vključila v EPA. Sedež ima v Stockholmu. Prvo združenje staršev na Švedskem je bilo ustanovljeno pred več kot 100 leti, leta 1945 pa je bilo ustanovljeno nacionalno združenje, katerega namen je bil ustvariti močno organizacijo, ki bo sposobna zastopati pravice otrok in staršev. Danes je v nacionalnem združenju vključenih preko 1.700 lokalnih združenj. Osemkrat letno izdajajo publikacijo v nakladi 45.000 izvodov. Glavne aktivnosti so povezane s krepitvijo vključenosti staršev v šole z ustvarjanjem najboljših možnosti za lokalne aktivnosti. Predstavljajo tudi starše nasproti centralnim oblastem in političnim odločevalcem (Internet 45).

4.4 Moč teles, kjer so zastopani starši

V primerjanih državah vidimo, da obstajata dve vrsti organov, v katerih so zastopani starši. Ti organi so lahko posvetovalni ali pa imajo moč sprejemati odločitve, v vseh teh državah pa oblast spodbuja medsebojno sodelovanje in upošteva mnenje staršev. Posvetovanje (**P**) je razumljeno tako kot pravica do informacije, kakor tudi pravica ali obveznost podati mnenje ali zahtevo. Telesa, kjer so zastopani starši, so na nacionalnem, regionalnem, lokalnem in šolskem nivoju. Na ravni šole imajo zastopniški organi pooblastila, kot so:

1. (**d**) odločanje o raznih vsakdanjih šolskih obveznostih, kot je npr. priprava in izdelava urnika, organiziranje dodatnih šolskih dejavnosti, prizadevanje za čim boljši odnos med starši in učitelji (večinoma vse države),
2. (**D**) lahko pa vključujejo tudi odločanje o najpomembnejših vprašanjih, povezanih s šolskim menedžmentom, kot so odločanje o šolskem proračunu, odločanje o številu učiteljev in drugega šolskega osebja, izbiranje in selekcioniranje novega šolskega osebja, odločanje o šolskem programu in metodah poučevanja (The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 16.)

Tabela 4.15 prikazuje moč teles, kjer so zastopani starši v primerjanih državah.

Tabela 4.15: Moč teles, kjer so zastopani starši

Država	Nacionalni nivo	Regionalni/lokalni nivo	Nivo šole
Avstrija	P	PD	Pd
Belgija (fr)	P		Pd
Belgija (nl)	P		Pd
Belgija (nem)			Pd
Danska	P		PDd
Finska			Pd
Grčija	P	P	PD
Irska	P	P	PDd
Nemčija		P	Pd
Nizozemska	P		Pd
Norveška	P	PDd	Pd
Škotska			Pd
Švedska	P	Pd	Pd

Legenda:

P: posvetovanje

d: odločanje prve stopnje

D: odločanje druge stopnje

Vir: The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 17.

Če tej tabeli dodamo še trenutno stanje v Sloveniji, dobimo, na podlagi že analiziranega Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, naslednjo tabelo:

Tabela 4.16: Moč teles v Sloveniji, kjer so zastopani starši

Država	Nacionalni nivo	Regionalni/lokalni nivo	Nivo šole
Slovenija			PD

Legenda:

P: posvetovanje

d: odločevanje prve stopnje

D: odločevanje druge stopnje

Vir: Lastna raziskava 2007 (na podlagi The Role of Parents in the Education Systems of the European Union 1997: 17).

Primerjava pokaže, da ima Slovenija na institucionalnem nivoju preko sveta šole večjo moč sprejemanja odločitev kot podobna telesa v Avstriji, Belgiji, na Finskem, v Nemčiji, na Nizozemskem, na Norveškem, na Škotskem in Švedskem. Podobno moč imajo še v Grčiji,

večjo pa na Danskem in Irskem. V vseh navedenih državah, vključno s Slovenijo (preko sveta staršev), imajo starši na tem nivoju tudi posvetovalno vlogo.

Medialnega nivoja v Sloveniji (še) ni, na nacionalnem nivoju pa starši, poleg Slovenije, nimajo svojih predstavnikov še v Belgiji (nemško govoreča skupnost), na Finskem, v Nemčiji in na Škotskem.

V primerjavi z navedenimi državami lahko ugotovimo, da je stanje na institucionalnem področju zadovoljivo, čeprav daleč od tega, da bi bilo idealno, velik zaostanek pa se kaže na nacionalnem nivoju.

4.5 European Parents Association

Na višjem, evropskem oz. nadnacionalnem, nivoju se nacionalne starševske organizacije in združenja združujejo v Evropsko združenje staršev (European Parents Association – EPA). EPA⁴⁴ (Internet 26 in 27) trenutno združuje 41 organizacij in združenj staršev iz 21 držav, pokriva pa interese več kot 100 milijonov staršev v Evropi. Sedež ima v Bruslju⁴⁵ v Belgiji, deluje pa od leta 1991.

EPA poskuša vplivati na odločitve o izobraževalni politiki na evropskem nivoju in ima posvetovalni status s Svetom Evrope. Predstavniki EPA se redno sestajajo s predstavniki Evropske komisije, Evropskega parlamenta, s Svetom Evrope in z ministri za izobraževanje.

4.5.1 Poslanstvo in namen EPA

Poslanstvo EPA je krepiti predstavništvo in dati staršem močan glas v razvoju izobraževalnih politik in odločitev na nivoju Evrope.

Namen EPA je promocija sodelovanja med šolami, združenji staršev in drugimi izobraževalnimi skupnostmi v Evropi, ne glede na njihovo politično, filozofsko ali versko prepričanje. S tem v zvezi:

- promovira aktivno vključenost staršev na vseh nivojih izobraževanja njihovih otrok,
- podpira napredovanje združenj staršev v različnih evropskih državah,
- podpira največjo možno kvaliteto razvoja izobraževanja,
- podpira vse otroke v Evropi,
- promovira spoznanje, da so starši prvi na seznamu izobraževalcev svojih otrok,
- podpira in promovira koordinacijo med različnimi organizacijami združenj staršev v izmenjavi izkušenj, pogledov in pospeševanju skupnih projektov ter njihovi implementaciji,
- pospešuje sprejem in razsejanje relevantnih evropskih informacij članicam združenja.

---

⁴⁴ Besedilo je povzeto iz predloga novele statuta EPA, ki ga je pripravil njen upravni odbor, predstavljen pa je bil 30.11.-1.12.2007 na zasedanju Generalne skupščine EPA v Varšavi.

⁴⁵ Po noveli statuta EPA je njen sedež v Bruslju, pred tem pa je bil v kraju Driebergen na Nizozemskem.

4.5.2 Definicija starševske organizacije EPA

Definicija starševske organizacije EPA:

Starševska organizacija je skupina staršev, katerih glavna skrb je izobraževanje in razvoj njihovih otrok. Delo teh organizacij je bazirano na ravni šole.

4.5.3 Cilji starševske organizacije po EPA

Cilji starševske organizacije po EPA so:

- spodbuditi starše k zavedanju njihove vloge (pravic in dolžnosti) v odnosu do šole,
- informirati starše o šolskem izobraževanju njihovih otrok in informirati šole o pričakovanih staršev,
- razvijati aktivno partnerstvo znotraj izobraževalne skupnosti in zagotoviti, da so starši zastopani na vseh nivojih izobraževalnega sistema,
- pomagati staršem pridobiti znanja, ki jih zahteva njihova vloga,
- stremeti k posvetovanju in sodelovanju na vseh nivojih, na katerih se sprejemajo odločitve, ki zadevajo njihove otroke.

4.5.4 Cilji EPA

Cilji EPA so:

- **Kot predstavniško telo**

V Evropi se izobraževalni sistemi razvijajo znotraj vsake države posebej, vendar pa imajo Evropska komisija, Evropski parlament in različne agencije Združenih narodov legitimen interes glede izobraževanja. Pomembno je, da je tudi starševska dimenzija zastopana na mednarodnem nivoju. EPA bo reprezentativna mednarodna organizacija in bo sposobna posvetovati se z drugimi organizacijami.

- **Kot informacijsko omrežje**

EPA bo zahtevala in prejela informacije, sledeč ciljem, aktivnostim in pričakovanjem lokalnih starševskih organizacij, svojim članom bo posredovala informacije, ki jih bo prejela s strani drugih mednarodnih organizacij, svoje članstvo pa bo spodbujala k izmenjavi znanja, izkušenj in idej.

- **Kot agencija za oblikovanje politik**

EPA bo zagotovila forum, na katerem bo možno izmenjevati mnenja glede posameznih političnih odločitev, načina delovanja ipd.

- **Kot telo, ki spodbuja raziskovanje**

Skozi znanje in informacije, ki jih bo prejela s strani svojega članstva, se bo EPA bolj zavedala vidikov vključenosti staršev v izobraževanje. EPA bo iskala sredstva in druge načine za omogočanje raziskav.

- **Kot vir za usposabljanje**

Starševske organizacije spoznavajo, da je usposabljanje staršev in učiteljev bistveno za razvoj razmerja med domom in šolo kot pozitiven faktor v procesu izobraževanja. Starši in učitelji niso usposobljeni za dialog drug z drugim. Usposabljanje te vrste bo

prioriteta starševskih organizacij, EPA pa bo stimulirala, razvijala in objavljala metode in materiale za usposabljanje.

4.5.5 Članstvo v EPA

Združenja staršev, ki izpolnjujejo pogoje, lahko v EPA pridobijo različen status:

- Polnopravni člani, ki ga sestavljajo nacionalne starševske organizacije, katerih delovanje sovпада z delovanjem EPA, imajo glasovalno pravico in jih zastopa eden od njihovih članov. Letni prispevek za leto 2008 je 1.250 €.
- Priključeni člani so lahko osebe, združenja ali institucije, ki v EPA sodelujejo preko njihovih aktivnosti in imajo posvetovalni status. Letni prispevek za leto 2008 je 650 €.
- Pridruženi člani⁴⁶ so lahko lokalna, regionalna ali nacionalna združenja staršev, katerih delovanje potencialno sovпада z delovanjem EPA, imajo posvetovalni status in jih zastopa eden od njihovih članov. Pridruženi člani so lahko le za obdobje dveh let, po tem pa lahko postanejo polnopravni ali priključeni člani. Letni prispevek za leto 2008 je 200 €.

Iz ene države lahko v EPA sodeluje več različnih združenj. Leta 2007 je bilo v EPA zastopanih 21 držav s skupno 41 združenji staršev:

- Avstrija – APA,
- Belgija – UFAPEC,
- Bolgarija – Association Roditeli,
- Danska – SOS,
- Finska – Finnish Parents Association, Hem och Skola,
- Francija – PEEP, UNAPEL,
- Nemčija – BER, KED, LEV/BAYERN,
- Velika Britanija – ISLPTA, NCPTA,
- Grčija – FGPAPSE,
- Madžarska – Gordon School Association,
- Islandija - Heimili Og Skoli,
- Irska – NPC-P, NPC-PP,
- Italija – AGE, AGESC NAZIONALE, FAES, MOIGE,
- Luksemburg – FAPEL,
- Malta – AKS, APPCS,
- Nizozemska – LOBO, NKO, OUDERS&COO, VOO,
- Poljska – STO,
- Portugalska – Ass. João de Deus, Fundação Pro Dignitate, Fomento
- Slovaška – SRRZ,
- Španija – CONCAPA, FAPACE, FAPACEL, FAPAES, FAPEL, UFEPa,
- Švedska – Hem och Skola.

---

⁴⁶ To je nov tip članstva, ki ga določa novela statuta, saj do sedaj takega članstva ni bilo predvidenega. Zaenkrat se v EPA še ni vključilo nobeno združenje na osnovi tega tipa članstva.

Na zasedanju Generalne skupščine EPA v Varšavi med 30.11. in 1.12.2007 so se v EPA vključila nacionalna združenja staršev Hem och Skola (Švedska – polnopravna članica), Fomento (Portugalska – priključena članica) in APPCS (Malta – priključena članica).

Na to srečanje so bili povabljeni tudi predstavniki Cipra, Slovenije, Litve in Romunije. Predstavnikov Romunije ni bilo prisotnih, predstavniki Cipra, Slovenije in Litve pa so se udeležili tega srečanja.

4.5.6 Generalna skupščina EPA

Člani sestavljajo Generalno skupščino, ki ima sledeče naloge:

- spreminja svoj statut,
- odobri predpis EPA,
- potrdi stopnjo prispevka,
- izvoli, odobri odpoved ali razreši člane upravnega odbora,
- odobri proračun in računovodski izkaz,
- imenuje neodvisnega pregledovalca,
- razreši združenje,
- prizna ali izključi člane,
- odloča o politiki EPA.

Generalna skupščina se sreča dvakrat letno, običajno v državi, ki predseduje EU, če pa to ni možno, pa v kraju, ki ga določi upravni odbor.

V prvi polovici leta 2008 Slovenija predseduje Evropski uniji. Ker pa v preteklosti Slovenija še ni imela nobenega združenja staršev, ki bi sodelovalo v EPA, ni več možno, da bi se v času slovenskega predsedovanja v Sloveniji sestala Generalna skupščina EPA. Kljub temu pa po zagotovilih predsednika EPA, obstaja možnost, da se v tem času v Sloveniji sestane upravni odbor EPA, kar bi ob vsej medijski odmevnosti prispevalo k promociji ideje participacije staršev v šolskem sistemu v Sloveniji in krejitvi zavesti o potrebi le-te.

4.5.7 Upravni odbor EPA

Združenje EPA vodi upravni odbor. Generalna skupščina med polnopravnimi člani izvoli predsednika in šest drugih članov upravnega odbora, vsak od njih pa mora biti iz druge države. Njihov mandat je dve leti, vezan pa je na članstvo v matičnem nacionalnem združenju.

Upravni odbor med seboj izvoli blagajnika, tajnika in dva podpredsednika. Trenutno je predsednik EPA Diego Barroso iz Španije.

Upravni odbor se mora sestati najmanj dvakrat letno, njegove glavne naloge pa so:

- sklicevanje Generalne skupščine,
- organizacija združenja,
- priprava predpisov EPA,
- zbiranje prispevkov in sprejemanje zapuščin, donacij ...,
- priprava letnega poročila in računovodskega izkaza za prikaz na Generalni skupščini,
- ustanovitev stalnih teles ali delovnih skupin,
- predstavljanje EPA nasproti Evropski komisiji in drugim relevantnim telesom.

4.5.8 Financiranje EPA

EPA se za svoje delovanje financira na naslednje načine:

- z letno članarino,
- z darili, donacijami ipd.,
- z dotacijami vladnih oblasti in nevladnih organizacij,
- z drugimi prihodki.

4.5.9 Listina pravic in odgovornosti staršev v Evropi

EPA je leta 1992 izdala Listino pravic in odgovornosti staršev v Evropi, ki pa je bila kasneje dopolnjena, nazadnje konec leta 2007 v Varšavi⁴⁷ na zasedanju Generalne skupščine. Iz te Listine so razvidne naslednje pravice in dolžnosti staršev:

1. Starši imajo pravico vzgajati svojega otroka brez diskriminacije na temelju barve kože, etnične pripadnosti, nacionalnosti, prepričanja, spola ali ekonomskega stanu. Starši imajo dolžnost vzgajati svojega otroka v smeri odgovornosti drug do drugega in za human svet.
2. Starši imajo pravico spoznati primarnost v vzgoji svojih otrok. Starši imajo dolžnost odgovorne vzgoje svojih otrok.
3. Starši imajo pravico do popolnega dostopa do formalno izobraževalnega sistema na temelju njihovih potreb, nadarjenosti in odlik. Vsak ima pravico do izobrazbe in dostopa do poklicnega izobraževanja⁴⁸. Starši imajo dolžnost zaupati šoli kot partnerju v izobraževanju svoje otroke.
4. Starši imajo pravico do popolnega dostopa do vseh informacij v izobraževalnih ustanovah, ki zadevajo njihove otroke. Starši imajo dolžnost dati izobraževalnim ustanovam vse informacije o svojih otrocih, ki so pomembne za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev.

---

⁴⁷ Listina o pravicah in obveznostih staršev v Evropi je bila tokrat dopolnjena na podlagi določb Lizbonske pogodbe in Listini o temeljnih pravicah Evropske unije.

⁴⁸ Dopolnjena pravica na zasedanju Generalne skupščine EPA v Varšavi 2007. Udeleženci Generalne skupščine EPA so pri tem izrazili še potrebo po dopolnitvi člena s pravico biti partner v izobraževalnem sistemu.

5. Starši imajo pravico izbrati za svoje otroke tako izobraževanje, ki je najbližje njihovim prepričanjem in vrednotam in svobodno ustanoviti izobraževalne ustanove s spoštovanjem demokratičnih načel.⁴⁹
Starši imajo dolžnost, da se dobro informirajo pred izbiro šole za svoje otroke.
6. Starši imajo pravico, da zagotovijo izobrazbo in poučevanje svojih otrok glede na njihova verska, filozofska in pedagoška prepričanja.⁵⁰ Uradni izobraževalni sistem mora spoštovati duhovno in kulturno ozadje izobraževanja njihovih otrok.
Starši imajo dolžnost, da vzgajajo svoje otroke, spoštovati in sprejemati druge ljudi in njihova prepričanja.
7. Starši imajo pravico⁵¹ vplivati na politiko, ki jo izvajajo šole, v katerih so njihovi otroci.
Starši imajo dolžnost, da so vitalni del lokalne skupnosti.
8. Starši in njihova združenja imajo pravico, da se javne oblasti z njimi aktivno posvetujejo o izobraževanju na vseh nivojih.
Starši imajo dolžnost vzdrževati demokratične predstavniške organizacije na vseh nivojih, da predstavljajo njihove interese.
9. Starši imajo v primeru finančnih ovir pravico do javne pomoči za doseganje izobrazbe svojih otrok. To pomeni pravico do brezplačnega obveznega izobraževanja.⁵²
Starši imajo dolžnost dati tako čas kot tudi osebno angažiranost svojim otrokom in njihovim šolam, da dosežejo izobraževalne cilje.
10. Starši imajo pravico do visoko kvalitetnih izobraževalnih predpisov s strani odgovornih javnih oblasti.
Starši imajo dolžnost pomagati ostalim, da izboljšajo njihove veščine kot primarni izobraževalec in kot partner v razmerju med domom in šolo.

4.6 ERNAPE

European Research Network About Parents in Education (ERNAPE) (Internet 47) je mednarodna organizacija, ki je bila s finančno pomočjo Evropske komisije ustanovljena leta 1993, ko se je skupina raziskovalcev, ki je delovala na področju staršev v izobraževanju v različnih delih Evrope, srečala v Glasgowu in diskutirala, kako povečati kontakt v Evropi, izmenjati znanje o razvoju raziskovanja in kako stimulirati raziskovanje glede staršev v izobraževanju na vseh nivojih.

ERNAPE je neodvisna organizacija, ki ni vezana na nobeno politično, versko ali drugačno ideološko skupino.

⁴⁹ Dodano na zasedanju Generalne skupščine EPA v Varšavi 2007: "in svobodno ustanoviti izobraževalne ustanove s spoštovanjem demokratičnih načel". Udeleženci Generalne skupščine EPA so pri tem izrazili še potrebo po dopolnitvi člena z določbo o nikakršnih finančnih posledicah uresničevanja te pravice.

⁵⁰ Dodano na zasedanju Generalne skupščine EPA v Varšavi 2007.

⁵¹ Udeleženci Generalne skupščine EPA so pri tem izrazili še potrebo po dopolnitvi člena z določbo, da imajo starši pravico sodelovati in vplivati na šolsko politiko.

⁵² Dodano na zasedanju Generalne skupščine EPA v Varšavi 2007.

Namen ERNAPE je:

- izmenjava informacij med raziskovalci in organizacijami,
- interakcija raziskovanja,
- namera o skupnih programih, analizah in refleksiji glede staršev v izobraževanju,
- stimuliranje zavedanja področja,
- podpiranje/izobraževanje mladih raziskovalcev na področju staršev v izobraževanju.

Organizacija ERNAPE organizira mednarodne konference, ki so vsaki dve leti. Do sedaj so bile naslednje:

- Amsterdam 1999,
- Rotterdam 2001,
- Gdansk 2003,
- Oviedo 2005 in
- Nikozija 2007.

ERNAPE izdaja International Journal about Parents in Education (IJPE), ki je uradni časopis ERNAPE. IJPE si prizadeva promovirati zavedanje in razumevanje zadev, ki se nanašajo na razmerje med domom in šolo in participacijo staršev v izobraževalni kontekst. IJPE se šteje za znanstveni časopis.

5 OBLIKE DELOVANJA ORGANIZACIJ IN ZDRUŽENJ STARŠEV NA RAZLIČNIH NIVOJIH ORGANIZIRANOSTI V SLOVENIJI

5.1 Pravice in dolžnosti staršev v šolskem sistemu

EPA v svoji Listini pravic in odgovornosti med drugim navaja, da imajo starši pravico do polnega dostopa do informacij v izobraževalnih ustanovah, ki zadevajo njihovega otroka, pravico (starši in njihova združenja), da se javne oblasti z njimi aktivno posvetujejo o izobraževanju na vseh nivojih, hkrati pa imajo starši dolžnost vzdrževati demokratične predstavniške organizacije na vseh nivojih, da predstavljajo njihove interese.

5.2 Sodelovanje z različnimi pričakovanji na institucionalnem nivoju

Resman (1992a: 142-143) pravi, da pričakovanja šol in staršev niso bila nikoli enaka ali identična, lahko so le bolj ali manj usklajena, saj so različna tudi izhodišča sodelovanja. Pričakovanja (javne) šole so usmerjena v egalitarizem, saj poskušajo vsem otrokom nuditi enako šolsko življenje. Tudi v pričakovanjih staršev so razlike. Bolj kot si starši želijo dobrih učnih uspehov svojih otrok, bolj se podrejajo šoli in učiteljem in se tako sami postavljajo v klientski položaj.

Staršem je skrb za lastnega otroka osnovni motiv in izhodišče sodelovanja staršev s šolo in učitelji v vsakem sistemu. Vsakega starša torej zanima sodelovanje z učitelji in šolo le zaradi njihovega in ne zaradi kateregakoli otroka. To je najmočnejši faktor, ki vpliva na sodelovanje staršev s šolo. Sodelovanje staršev je večje, bolj motivirajoče, če je vezano s spoznanjem, da bodo pomagali svojemu otroku (Resman 1992b: 226).

Troha (v Resman 1992b: 226) ugotavlja, da je ospredju zanimanja staršev skrb za lastnega otroka, Nelson (v Resman 1992b: 226) pa dodaja, da skrb staršev ni kolektivni uspeh.

Starše je težko motivirati za skupne šolske akcije in skupinske oblike dela, saj motivacija strmo upada, ko starši ne vidijo neke neposredne ali bližnje koristi za svojega otroka (Resman 1992b: 226).

Resman (1992b: 227) pravi, da se starši izogibajo sodelovanja s šolo, ker preprosto nimajo časa za to, zaradi razočaranja nad učitelji, ker vedo, da so učitelji strokovnjaki in jim zato zaupajo, pred časom pa je veljalo tudi, da so bili učitelji v večini primerov bolj izobraženi od staršev. Kljub temu Resman (Resman 1992b: 229) ugotavlja, da se vrata sodelovanja med šolo in starši ne zde zaprta vsem staršem. Nekateri ambicioznejši starši po tem presegajo pričakovanja vodstev šol in učiteljev. Z neverjetno zagnanostjo in lahkoto se vključujejo v delo šole, posameznih oddelkov in učiteljev, kar ima lahko negativne učinke. Lahko nastane problem in vprašanje tudi med starši samimi, kako se ubraniti sebičnih preokupacij manjšin, ki zelo hitro najdejo pot za vključitev in namesto tega pridobiti njihovo sodelovanje za večino staršev na šoli.

Če opazujemo in realno ocenjujemo položaj (večine) staršev, potem bi lahko celo dokazovali trditev, da so starši do določene mere stalni (večni) ujetniki in klienti šol in šolskega režima. Dokler družina nima šoloobveznih otrok, še lahko stoji ob strani, ko pa jih ima, se vpletenosti ni mogoče izogniti. Šola in šolski sistem, ki postavljata tudi formalne okvire sodelovanja staršev, jih organizirata po organizacijski in vsebinski plati tako, da le-ti podpirajo šolski sistem in šolski red. Ker jih šola na ta način vpreže v svoj voz, so že od samega začetka postavljeni v klientski položaj. Formalne oblike sodelovanja, ki jih organizira šolstvo in posamezna šola, so paternalistične po namenu in zato tudi nekakšna vertikala. Zato se v osnovi pravzaprav starši do šolstva in šole nikoli ne morejo postaviti na svoje lastne noge oziroma biti in participirati kot enakopraven partner šolstvu. Starši se postavljajo kot dejansko pomemben faktor vplivanja in spreminjanja šolske politike, šolstva in šole šele, ko se organizirajo posebej in neodvisno od šolskih struktur.⁵³ Šele takrat dejansko postajajo enakovreden in spoštovanja vreden partner šolskim oblastem, šoli in učiteljem (Resman 1992b: 230).

5.3 Parentokracija

Hkrati z večanjem participacije staršev v šolskem sistemu narašča tudi bojazen pred prevelikim vplivom te participacije, zato je potrebno nevarnost parentokracije obravnavati zelo resno.

Brown (1997) na primeru britanskega izobraževalnega sistema ugotavlja, da je izobraževalna parentokracija takrat, ko je otrokovo izobraževanje odvisno predvsem od premoženja in želje staršev in manj od zmožnosti in truda otroka, kar povečuje neenakosti. Ideologija parentokracije se ni pojavila kot rezultat zahtev po radikalni izobraževalni reformi med večino staršev in ne odraža "starševske moči" nad šolskim kurikulumom. Nasprotno. To je storila država z večanjem moči v šolah.

Tofler (v Brown 1997: 394) s tem v zvezi označuje tri valove. "Prvi val" vključuje razvoj osnovnega državnega izobraževanja. "Drugi val" temelji na premiku iz izobraževalne ideologije in politike, ki je temeljila na socialni enakosti, na tisto, ki je temeljila na starosti, nadarjenosti in sposobnosti. Pojem "tretji val" izraža porast ideologije parentokracije pod krinko izobraževalne reforme s slogani "starševska izbira", "izobraževalni standardi" in "prosti trg". Politična implementacija ponavadi pokaže nepričakovane posledice, ponavadi pa pri tem največ izgubijo starši in otroci delavskega razreda. Kljub temu postaja ideologija parentokracije dominantna izobraževalna agenda. Sama ideja parentokracije se je razvila iz visoke stopnje nezaposlenosti mladih, posebej tistih iz urbanih naselij, ki niso dokončali šolanja in gospodarske recesije. V trenutni politični klimi lahko starši kupijo tekmovalno prednost svojim otrokom v skladu s slogani "starševska izbira", "standardi odličnosti" in "gospodarska svoboda".

---

⁵³ Glej tudi Vidmar 2001: 51.

5.4 Organiziranost in informiranost staršev

Fineova (1997) ugotavlja, da so starši včasih organizirani kot zagovorniki svojih otrok, drugič kot nasprotniki učiteljev, ponavadi kot nasprotniki birokracije, kot karieristi, največkrat pa kot potrošniki. Starši so včasih mnenja, da nimajo dovolj informacij, da bi bili zares dovolj informirani, da nekateri učitelji zavračajo sodelovanje z njimi in podobno. Starši se v javno politično sfero vključujejo brez resursov in moči. Ponavadi niso dobrodošli, saj so kritiki obstoječega sistema, predstavljajo pa majhen delež davkoplačevalcev. Če predpostavimo funkcioniranje demokratičnega javnega sektorja z razdelitvijo civilne družbe⁵⁴ in države, je jasno, da starši ne morejo vstopiti v izobraževalni diskurz kot enakopravni z učitelji, uradniki ali korporativnimi predstavniki. Starši čutijo, da so v neenakovrednem položaju z njimi. Diskusije o "skupnem dobrem", ki jih zastopajo starši, pa kmalu prikažejo njihov resnični namen tega diskurza. To je privatni interes glede njihovih otrok. Kljub temu je vključenost staršev v izobraževalni sistem potrebna, vendar ne zadostna, da bi se pokazali rezultati napredka.

Don Moore (v Fine 1997: 470) na primeru čikaške izobraževalne reforme utemeljuje, da lahko starši, kot "outsiderji":

- prikažejo nove težave v šolski agendi, ki jih prej niso poznali,
- predlagajo nove poti za rešitev težav,
- na njihovem političnem in organizacijskem omrežju prikažejo rešitve težave,
- podpirajo skupno delo staršev in skupnosti, kar prej ni bilo možno.

Fineova (1997: 473) tudi pravi, da so bili starši vrženi v javno sfero javnega izobraževanja okoli leta 1990, ko se je zgodil demokratični pretres, avtentičnost predstavnštva, bogastvo kritike, socialna legitimacija in intenzivnost možnosti vključevanja. Starši so bili povabljeni, da sodelujejo v izobraževalnem procesu, četudi kot kritiki.

Bogato in dejansko starševsko vključevanje zahteva trojno obvezo:

- organiziranje staršev,
- restrukturiranje šol in skupnosti v smislu izobraževalnih in gospodarskih rezultatov in
- iznajti vizijo izobraževalne demokracije razlik.

Razen če se starši organizirajo kot politično telo, se starševska vključenost v izobraževalni sistem zvali v močvirje kriznih intervencij, brez namiga za sistemske spremembe (Fine 1997: 474).

Docking (v Rabusicova in Emmerova 2002: 482) je opredelil starše v šolskem procesu kot:

- problem (starši niso zainteresirani za izobraževanje svojih otrok),
- potrošnike (starši izbirajo šolo za svojega otroka, tako da lahko otrok dobi najboljši možen izbor šole (Pol in Rabusicova v Rabusicova in Emmerova 2002: 482), imajo pa

---

⁵⁴ Kot civilna družba so v tem kontekstu mišljene kot nevladne, nestrankarske, interesne ali strokovne organizacije, brez ekstremnega političnega naboja.

tudi pravico do informiranosti o njihovih otrocih kar zadeva šolsko delo, lahko diskutirajo o izobraževalnih metodah, prav tako pa imajo pravico, da jim v šoli svetujejo, kako naj pomagajo svojim otrokom) in

- partnerje (ko so aktivni in osrednji akterji v procesu upravljanja šole; ko so enakovreden sogovornik zaposlenim v šoli, ko sprejemajo odgovornost in jo delijo s strokovnjaki; ta vrsta partnerstva je bolj mit kot pa dosegljiv cilj (Wolfendale v Rabusicova in Emmerova, 2002: 482).

Konvencija o otrokovih pravicah pravi, da so starši oziroma zakoniti zastopniki otrok primarno odgovorni za izobraževanja in razvoj otroka, temeljni razlog njihove skrbi pa mora biti korist otroka.⁵⁵

Rabusicova in Emmerova (2002: 482) menita, da imajo starši pravico biti informirani glede šolanja njihovega otroka, prav tako pa imajo pravico, da se šola z njimi posvetuje glede pomoči otrokom.

Rabusicova in Emmerova (2002: 487) pravita tudi, da je v primeru Češke republike partnerstvo med starši in šolo opredeljeno v zakonodaji, vendar pa so to le zakonske določbe, realnost pa je nekaj povsem drugega.

O organiziranju staršev govori tudi Sindikat za vzgojo, izobraževanje, znanost in kulturo (SVIZ), ki navaja, da je dialog med ravnatelji, učitelji in starši na naših šolah na dokaj dobri ravni, za še boljši odnos pa se SVIZ zavzema za ustanovitev združenja staršev, ki bo zastopalo interese staršev in predstavljalo njihove poglede na določeno problematiko v šolstvu (SVIZ v Čakš 2006: 25).

Temeljni problem, ki ga čutijo starši, je, da so vedno seznanjeni le z implementacijo vseh sprememb. To pomeni, da na nivoju šole vodstvo šole in učitelji starše le seznanijo o tem, kako bo potekal pouk v tekočem šolskem letu, opozorijo na razne posebnosti, npr. glede ocenjevanja, meril za vpis v srednjo šolo ..., pred koncem šolskega leta pa tudi o posebnostih, ki zadevajo naslednje šolsko leto. Starši pri pripravi teh sprememb niso prisotni, niti niso seznanjeni s pripravo morebitnih sprememb, ki se obetajo, kar posledično pomeni, da na te spremembe ne morejo niti podati svojega mnenja.

---

⁵⁵ 18. člen Konvencije o otrokovih pravicah (OZN). Sprejela jo je Generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo št. 44/25 z dne 20. novembra 1989. Veljati je začela 2. septembra 1990.

5.4.1 Možnosti za informiranje staršev v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Zakonu o osnovni šoli

ZOFVI v zvezi z informiranostjo staršev v 49. členu, ko govori o pristojnostih ravnatelja, navaja, da le-ta skrbi za sodelovanje zavoda s starši (roditeljski sestanki, govorilne ure in druge oblike sodelovanja⁵⁶) in obvešča starše o delu vrta oziroma šole.

Na podlagi tega ravnatelj, ki pripravi letni delovni načrt v skladu z Zakonom o osnovni šoli, na katerega poda svoje mnenje tudi svet staršev, dokončno pa ga potrdi svet šole, med drugim določijo tudi oblike sodelovanja s starši, ki so navedene tudi v publikaciji iz 32. člena tega zakona.

Zakon o osnovni šoli,⁵⁷ ki je trenutno v uporabi, v

- 31. členu določa, da se "z letnim delovnim načrtom določijo vsebina, obseg in razporeditev vzgojno-izobraževalnega in drugega dela v skladu s predmetnikom in učnim načrtom in obseg, vsebina in razporeditev interesnih in drugih dejavnosti, ki jih izvaja šola. Določi se delo šolske svetovalne službe in drugih služb, delo šolske knjižnice, aktivnosti, s katerimi se šola vključuje v okolje, obseg dejavnosti, s katerimi šola zagotavlja zdrav razvoj učencev, oblike sodelovanja s starši, strokovno izpopolnjevanje učiteljev in drugih delavcev, sodelovanje z visokošolskimi zavodi, ki izobražujejo učitelje, raziskovalnimi inštitucijami, vzgojnimi posvetovalnicami oziroma svetovalnimi centri, sodelovanje z zunanjimi sodelavci in druge naloge, potrebne za uresničitev programa osnovne šole."
- 32. členu določa, da "mora osnovna šola učencem in staršem v posebni publikaciji predstaviti pravice in dolžnosti učencev, značilnosti programa in organizacijo dela šole",
- pomembna pa sta še 63. člen, ki govori o obveščanju o uspehu ("med šolskim letom dobijo starši obvestila o uspehu učenca, ob zaključku razreda pa dobijo učenci spričevala, v katerih so ocene za posamezne predmete in ocena splošnega uspeha") in 64. člen, ki pravi, da "osnovna šola pisno obvesti starše o dosežkih učenca na nacionalnem preizkusu znanja".

Konec leta 2007 je bil Zakon o osnovni šoli spremenjen,⁵⁸ s tem pa spremenjeno tudi določilo 32. člena, ki pravi, da osnovna šola v posebni publikaciji predstavi podatke o šoli, značilnosti programa šole, organizacijo dela šole v skladu z letnim delovnim načrtom, pravice in dolžnosti učencev, vsebino vzgojnega načrta, hišni red in druge podatke. V publikaciji se objavijo tudi pravila šolskega reda. Osnovna šola publikacijo razdeli učencem najkasneje do

---

⁵⁶ Druge oblike sodelovanja niso natančneje določene. Sem lahko spadajo še razna srečanja med starši in šolo ipd. V strokovni literaturi je pogost izraz neformalne oblike sodelovanja, ki se uporablja za npr. klub staršev in učiteljev, šola za starše ipd.

⁵⁷ Ur. l. RS, št. 81/06 – UPB3

⁵⁸ Ur. l. RS, št. 102/07. V tej noveli je tudi ukinitvev splošnega učnega uspeha. 31. člen ni bil spremenjen.

5. oktobra za tekoče šolsko leto. En izvod publikacije šola pošlje ustanovitelju. Šola publikacijo objavi na svoji spletni strani. Ta spremenjeni zakon se začne uporabljati 1.9.2008.

Na podlagi teh zakonskih določb je razvidno, da starši prejmejo le temeljne informacije o šolskem sistemu in delovanju posamezne šole. Šele uporaba novele Zakona o osnovni šoli bo določila, da mora biti publikacija o tem objavljena tudi na spletni strani šole. Te informacije se nanašajo na posebnosti posamezne šole in o implementirani zakonodaji.

Čeprav zakonodaja na institucionalnem nivoju ni idealna, vsaj obstaja, kar pa za nacionalni nivo⁵⁹ ne moremo trditi. Na tem nivoju ni predvideno, da bi imeli starši kot posebna družbena skupina kake posebne pravice v zakonodajnem postopku ali pri postopku priprave predlogov sprememb zakonodaje ali pa podzakonskih predpisov. Kljub temu Ministrstvo za šolstvo in šport na svojih spletnih straneh ponuja povezavo do predlogov sprememb zakonodaje.

Zakonodaja torej ne predvideva, da bi starši prejeli tudi drugačne vrste informacij v šolskem sistemu od tistih, ki se nanašajo na neposredno delo v šoli. Gre za informacije o pripravah na spremembe zakonodaje in za mnenje staršev o nameravanih spremembah, ki bi ga, glede na svojo ustavno pravico, da so primarno odgovorni za vzgojo in izobraževanje svojih otrok, morali na vsako spremembo podati. Seveda se pri tem postavlja vprašanje, kdo naj bi v tem primeru zastopal starše. Zakonodajalec bi pri tem lahko predvidel, da šolske oblasti mnenja, predloge, kritike ipd. staršev, ki se med izobraževanjem njihovih otrok izkristalizirajo in jih le-ti naslovijo bodisi na šole bodisi na šolsko ministrstvo ali pa direktno političnim odločevalcem, resno obravnavajo in potem starše tudi seznanijo o svojih ugotovitvah. Sveti staršev, ki se običajno resda sestajajo le trikrat letno in le redkokdaj večkrat, na svojih sestankih obravnavajo tudi problematiko ustreznosti zakonov in podzakonskih predpisov, ki se nanašajo na šolanje njihovih otrok.⁶⁰ Svoja razmišljanja le redko posredujejo šolskemu ministrstvu, saj pri starših prevladuje mnenje, da ne glede na obliko problematike sistema ne bodo spremenili. Tako ostajajo nezadovoljni in vse bolj nezaupljivi do novih sprememb. Če pa se le odločijo, da bodo svoja razmišljanja posredovali šolskim oblastem, pričakujejo, da bodo z naslovnikove strani prejeli tudi ustrezen odgovor in reakcijo.

Ker se torej sveti staršev le redko sestajajo, je potrebno, da starše zastopa neka druga organizacija, ki pa deluje na nacionalnem ali vsaj regionalnem nivoju in ima dejansko povezavo s starši na institucionalnem nivoju. Ta organizacija mora skrbeti za komunikacijo s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci in z njimi, s svojimi predlogi, mnenji in kritikami, ki bi jih lahko posredovala tudi z institucionalnega nivoja, sodelovala pri

---

⁵⁹ Medialnega nivoja zaenkrat v slovenski šolski zakonodaji še ni.

⁶⁰ Ob tem ni odveč poudariti, da je za svet staršev izjemnega pomena, da ga vodi izkušena in odločna oseba. Le tako bodo namreč ustvarjene možnosti, da ta organ ne bo pod prevelikim vplivom šole, in bo dejansko poskušal imeti svojo avtonomijo, čeprav je popolno avtonomijo zaradi pomanjkanja relevantnih informacij o šolskem sistemu in njegovem delovanju v praksi zelo težko pričakovati. Kljub temu morata tako šola kot tudi šolske oblasti sprejemati starše kot partnerje v tem sistemu in ne kot nasprotnike.

opozarjanju na potrebe po morebitnih spremembah zakonov in podzakonskih predpisov, hkrati pa bi z njimi sodelovala tudi pri oblikovanju končnih besedil predlogov teh sprememb.

5.4.2 Mnenja intervjuvancev v zvezi z informiranostjo staršev

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

Dr. Slavko Gaber je s tem v zvezi povedal:

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Nek obči sistem objavljanja pripravljenih načrtovanih rešitev je v Sloveniji že nekaj časa vzpostavljen. Elektronska demokracija omogoča dodatno izrabo teh možnosti. Bi pa bilo potrebno razmisliti o podaljšanju rokov in omogočiti vnaprejšnjo razpravo, ne pa, da se iz meni neznanih razlogov skrajšujejo. Zdaj zakone spreminjamo kar temeljito, brez da bi imeli napisano belo knjigo. Važno je tudi vprašanje, kdo in na kakšen način pri tem sodeluje tudi s strani strokovne javnosti. Kako preplesti strokovne razmisleke in razmisleke nas, ki nas to zadeva? Vsi smo kdaj v tej poziciji. Potrebno bi bilo v to diskusijo vključiti kombinacijo laičnega in strokovnega pristopa. Nova tehnologija močno povečuje delež tistih, ki bi lahko o tem participirali."

Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udeležila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Ni res, da ne bi mogel dobiti informacij. Mislim celo, da danes kot starš hočem vedeti, kaj bo v novem zakonu, bom vedel prej, preden ga bo vlada sprejela. Kako pa moje mnenje, pa vaše mnenje, pa mnenje vašega soseda in moje sosede uskladiti, to so poskušali samo enkrat do sedaj v Evropi. Relativno zares. Mislim, da v Sloveniji celo najbolj zares. Zato rabite samoupravljanje, torej starševsko samoupravljanje v tem primeru. Nisem tako odklonilno razpoložen do teh idej, v nasprotju z nekaterimi, ki takoj pljuvajo zublje na to temo, ampak opozarjam pa na to, da imajo tisti, ki opozarjajo na doseg tega prav, ko pravijo, da pričakovati permanentni interes v vseh vprašanjih, ki mora biti vertikalno strukturiran, mora priti na koncu do nekega izčiščenega stališča, mislim, da je pričakovanje preveliko, razen če bomo glasovali. Problem, ki pa lahko pri tem nastane, je, kaj bo v primerih, ko bo izid glasovanja 49% proti 51%. Kaj storiti v tem primeru? Problem je systemske narave. Artikulirati stališče tiste skupine, ki mora zelo jasno povedati, da je to njihovo stališče. Najhujše je, kadar se taka skupina razglasi za mnenje staršev. Ta skupina mora reči, da je to mnenje te skupine staršev. Tu je nekaj težav. Kot vidite pravih odgovorov na to ne poznam, imam pa nekaj idej, kje bi se dalo to pospeševati. Sam pa resnici na ljubo ne verjamem prav posebej, da je to mogoče vertikalno izpeljati do konca in učinkovito."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Za nič od tega ni potrebno spreminjati zakonodaje. Mi si ne moremo privoščiti, da ne bi imeli dorečene reprezentativnosti starševske organizacije, relacije tega do stroke, bi pa ukazali ministrstvu, da mora biti zakon napisan tako, kot rečejo starševske organizacije. To ni konsistentno, kaj takega se ne sme zgoditi. Temu se reče parentokracija, kaj smiselnega pa ne more prinesiti. Bi pa bilo treba v skladu z zakoni, ki že obstajajo, podaljšati čas za razpravo, jasno objavljati stališča, ki so bila v razpravi podana, povedati, katera od stališč, ki so bila podana v javnosti, je kdo upošteval in zakaj katerih ni. Tu se meni zdi, da elektronska demokracija omogoča iti brez najmanjših težav in to bi kazalo v naslednjih petih letih vzpostaviti kot standard. Ali bi lahko o kakem vprašanju razpisali pravzaprav elektronsko javno glasovanje z omejitvijo, da ima vsakdo samo en glas in ob tem v elektronskem omrežju vzpostavili dodatno informiranje o tem strokovnjakov, o čem teče beseda, je to drugo vprašanje. Morda bi to prineslo več kot vzpostavljanje še ene strukture, ki bi imela iste težave. Kako boste pripravili 80% staršev, ki jih to ne bo zanimalo, da se bodo o tem odločali? Ali bo torej 20% staršev, ki se bodo odločili, odločili za 100% staršev? Precej pomembna dilema. Nekateri menijo, da lahko. Jaz dvomim v to, da lahko. Bojim se, da bi šele takrat, ko bi kake trikrat 20% odločilo, znorelo drugih 80%. Da se povečati demokratičnost. Končna odločitev pa mora v naši demokraciji ostati na parlamentu in vladi. Starši naj poskušajo priti tudi v ta telesa in naj tam to zagovarjajo."

Mojca Škrinjar:

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"S tem se absolutno strinjam. Mislim, da stvari, ki se spreminjajo v zakonodaji, da je potrebno starše že v začetku pritegniti in z njimi opraviti razgovore in potem tudi poslušati njihovo mnenje. Pri sprejemanju zakonodaje je posedovanje mnenja staršev zelo dragoceno. Lahko se upošteva tudi neke vidike, ki jih s strani učitelja ali zakonodajalca niti ne uspeš videti."

Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udeležila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Vsekakor bi te interese lahko zastopala regionalna združenja staršev ali nacionalno združenje staršev."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Mislim, da že sedanja ureditev vključuje zainteresirano javnost. Denimo, mi moramo pri sprejemanju normativnih aktov, preden gre nek pravilnik na Ministrstvo za javno upravo v pregled, navesti, katere zainteresirane javnosti obstajajo za nek pravilnik in seveda tudi izpolnjevati pogoje, da se pogovarjamo s temi zainteresiranimi javnostmi, še preden se tak akt sprejme."

Dr. Zdenko Medveš:

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Mislim, da pri nas starši niso organizirani na tak način, da bi bil njihov vpliv na razvoj šole primerljiv z nekaterimi zgledi, ki jih poznamo zunaj. Skratka, da bi bili združeni v neke institucije, ki bi bile pozvane v primeru sprememb zakonov ali pripravi programov, da o tem posredujejo svoja mnenja. Več kot informirani bi morali biti. To je moje stališče. Drugo pa je stališče o tem, kako naj ravnamo s starši otrok, ki so vključeni v šolo. To je bolj labilni del te populacije. Sam sem bil takrat kritik tega sistema, ki je bil zdaj uveden, da se določena sistemska vprašanja v organizaciji šole prepuščajo odločitvam vsako leto posebej, saj, ko gre za sistemska vprašanja, bi morali biti starši dovolj jasno vnaprej informirani, zlasti, ko gre za vprašanje diferenciacije, različnih izbirnih predmetov ..."

Če je to možno: na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Sam menim, da bi morala biti v tem primeru neke vrste društvena organiziranost."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Če bi hoteli starši doseči nek večji vpliv, potem je za to potrebna sprememba zakonodaje. Mislim, da drugače tega ni mogoče doseči."

Angelca Likovič:

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Na področju vloge staršev v šolskem sistemu se je s spremembami zakonodaje že nekaj spremenilo, kot npr.:

- starši imajo pravico sodelovati pri sprejemanju organizacijskih oblik pouka (ali nivojski pouk ali pouk v skupinah ...)
- starši imajo pravico sodelovati pri izbiri delovnih zvezkov in pri oblikovanju pravil šolskega reda.

Res pa je, da šole delajo po starem in šole starše le informirajo o delu na šoli, starši nimajo možnosti pri sooblikovanju celotnega življenja in dela šole. V veliki meri tudi po krivdi staršev, ki se ne znajo organizirati in enotno nastopiti.

Starši so sedaj vključeni v pripravo sprememb zakonodaje v Komisiji praktikov, ki deluje na Ministrstvu za šolstvo in šport. Ti starši bi morali prihajati iz organiziranih skupin svetov staršev, ki bi delovali v regijah, le na ta način bi se zadeve prediskutirale in predstavniki v Komisiji praktikov ne bi zastopali svojih stališč, ampak stališča večine staršev. To pa zahteva tudi veliko pripravljenosti s strani staršev in veliko prostovoljnega dela v civilni družbi. To je le prvi korak. Potrebna pa je organizacija staršev na celotnem slovenskem prostoru."

Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udeležila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Zelo dobro bi bilo organizirati regijske svete staršev po celi Sloveniji. Še boljše bi bilo, da bi iz teh regij organizirali še združenje staršev na nacionalnem nivoju kot nacionalni svet staršev. Iz nacionalnega sveta staršev bi posameznike delegirali v različne komisije na Ministrstvu za šolstvo in šport. V zakonodaji pa bi bilo potrebno jasno opredeliti, kakšno vlogo imajo aktivni sveta staršev in združenje staršev. Prav gotovo pa bo delovanje v vseh teh organih prostovoljno."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Vključevanje staršev na višje nivoje, kjer se obravnava področje vzgoje in izobraževanja je mnogo premajhno. Dr. Milan Zver, zdajšnji minister, je naredil velik korak, ko je imenoval Komisijo praktikov, kamor je vključil tudi starše. Starši se veliko vključujejo v civilno družbo. Tudi v Strokovnem svetu in v vseh organih, ki obravnavajo področje šolstva bi v bodoče morali biti vključeni predstavniki staršev, vendar je najprej potrebno postaviti dobro organizacijo staršev na državnem nivoju."

Dr. Anton Meden

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Sprememba zakonodaje, ki bi določila pravni okvir za nastanek nacionalne starševske organizacije je po mojem mnenju najboljša rešitev, verjetno pa ne edina. Sedaj smo starši, tako kot vsi drugi posamezniki in skupine, obveščeni o nameravanih spremembah zakonodaje v postopku javne razprave, ki ji je podvržen vsak zakon. Načelno torej imamo možnost podati pripombe predlagatelju (običajno je to MŠŠ) in zakonodajalcu (poslancem DZ). Problem pa je

prav (ne)organiziranost staršev, saj v kratkem času za razpravo ne moremo oblikovati reprezentativnega večinskega mnenja. Poleg tega pa tako mnenje potem, ko je predlog zakona že tako daleč in so politične skupine v DZ do njega že opredeljene, tudi ne bi imelo praktičnega učinka. Vključitev staršev v zgodnejše faze priprave zakonov in predpisov je zato nujna, če naj prinese pozitiven učinek (kvalitetnejše sprejete akte)."

Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udeležila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Tak pretok informacij bi bil možen, če bi v ZOFVI zapisali, da se sveti staršev lahko povezujejo v aktive in da aktivni imenujejo svoje predstavnike v nacionalni svet staršev. Med nalogami nacionalnega sveta bi bilo tudi obojesmerno posredovanje informacij med starši in MŠŠ ter drugimi organi šolske oblasti, zbiranje predlogov in pripomb ter zastopanje staršev v delovnih telesih in drugih organih, povezanih s šolstvom. Če se za članstvo v kakšnem strokovnem svetu zahteva določena strokovna kompetenca, to ne bi smel biti problem, saj je med starši dovolj vrhunskih strokovnjakov različnih področij, pomembno pa je, da bi jih delegirala starševska organizacija in bi ob stroki zastopali starševski interes."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Če je na strani predlagatelja prisotna volja, je tako posvetovanje v predzakonodajnem postopku mogoče že zdaj (aktivni svetovi staršev smo bili vabljeni na pogovor in posredovanje mnenj o tezah za spremembe ZOFVI in ZOŠ pred vložitvijo zakonov v zakonodajni postopek), bilo pa bi zelo dobro, če bi bilo tovrstno posvetovanje s predstavniki staršev obvezni del zakonodajnega postopka šolske zakonodaje – ne glede na to, kdo je predlagatelj zakona, saj to ni nujno vedno MŠŠ. Iz vprašanja pa ni razvidno, kaj pomeni "zavezujoče mnenje". Najmanj kar to lahko pomeni, je pravica veta, ki bi jo imeli starši že v predzakonodajnem postopku. Vsebinsko se strinjam, da določilo, ki mu na podlagi popolnih informacij in argumentov nasprotuje večina staršev, ne bi smelo priti v zakon, menim pa, da pravica veta ni najboljši način, da bi to dosegli in praktično tudi nima možnosti, da bi jo uzakonili. Menim, da bi bili za doseg tega cilja dovolj običajni demokratični mehanizmi, če bi obstajalo nacionalno predstavništvo staršev, ki bi bilo vključeno v vse pomembne organe, ki odločajo o šolstvu".

Dominika Verhnjak:

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Starši absolutno ne bi smeli biti spregledani, kadar gre za vnaprejšnjo informiranost o reformah, spremembah v osnovnošolskem sistemu, saj je subjekt prizadevanj OŠ in staršev isti – otrok."

Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udeležila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Možne oblike informiranosti so tematske okrogle mize za širši oziroma ožji krog staršev (odvisno od narave tematike), staršem razdeliti informativno pisno gradivo, več spregovoriti preko lokalnih in nacionalnih medijev. Starši v svetu staršev pa bi absolutno morali imeti več sej, starši bi v tej formaciji morali biti bolj na tekočem z novostmi, ki se pripravljajo, tako pa zvedo za spremembe včasih z daljšo zakasnitvijo ..."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Da, sodelovanje in vlogo staršev je nujno vnesti tudi v zakonodajo."

Marta Zabret:

Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Večina staršev je v fazi priprave zakonodaje pasivnih, saj le-ta poteka v sferah, ki so za starše nedostopne. Prav gotovo bi morali imeti starši pravico do vnaprejšnje informiranosti bolj kot do zdaj, ko le bolj ali manj po naključju izvedo za rok javne razprave o kakem pomembnem novem zakonu, ki se tiče njihovih otrok. Je pa vredno premisleka, kdaj, koliko in v kolikšni meri informirati starše, da učinek ne bo kontradiktoren z (dobrimi) nameni zakonskih sprememb."

Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udeležila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Kot sem že povedala, zagovarjam "piramidno" ureditev prek predstavnikov, ki prek svetov staršev in aktivov svetov staršev zastopajo interese tistih, ki so jih imenovali za predstavnike. Informiranost »baze« pa lahko poteka tudi prek ustreznih spletnih strani ministrstva oz. prenosa na spletne strani omenjenih starševskih združenj."

Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?

"Brez zakonske podpore bo zamisel obvisela v zraku; v ZOFVI-ju je že opisana vloga Sveta staršev kot posvetovalnega organa, zato je smiselno v podobni obliki dodati še vloge aktivov staršev in nacionalnega aktiva staršev. O tem, v kolikšni meri so mnenja teh organov zavezujoča, pa velja razmisliti."

Na temo informiranosti staršev v šolskem sistemu sta svoje mnenje povedala tudi dva starša iz tujine, in sicer Elvira Werner iz Nemčije in Rob Limper z Nizozemske. Z obema je bil opravljen intervju v Varšavi na zasedanju Generalne skupščine EPA dne 30.11.2007.

Elvira Werner je v zvezi z informiranostjo staršev v šolskem sistemu povedala:

"Interes staršev bi moral biti upoštevan na vseh nivojih zakonodaje, tako na državni kot tudi na lokalni ravni. Starši bi morali biti popoln del odločevalskega procesa na način, ki ustreza demokratičnemu in predstavnikiškemu procesu. Na Bavarskem starši tradicionalno niso preveč vključeni v proces odločanja. Le v zadnjih nekaj letih se je naša organizacija (LEV) uspela vključiti v noveliranje šolskega zakona, razvoja novega kurikula in ustanavljanju evalvacijskega sistema za šole. Izkušnje s tem povečanjem vključevanja in participacije so bile zelo spodbudne tako za starše kakor tudi za oblasti. Odpor je najbolj čutiti na šolskem nivoju s strani učiteljev in ravnateljev."

Rob Limper:

"Vsak starš ima pravico dostopa do informacije, ki zadeva njegovega otroka. Otrokov kartoteko so na Nizozemskem shranjene v šolah, starši pa imajo legalno pravico, da jih vidijo. V naših odnosih si je nemogoče zamisliti, da bi bila zakonodaja sestavljena brez vključevanja naše organizacije. In če se v času posvetovanja ne moremo strinjati z uradniki in (pod) ministrom, so nam vrata parlamenta vedno odprta. Smo v zelo tesnih kontaktih z izobraževalnimi strokovnjaki v našem parlamentu. Šolski svet potrebuje podporo delovanja v šolski politiki kot participativnemu svetu, ki ima svetovalne pravice ali pravico do odobritve, odvisno od predmeta. To je določeno z zakonom. Zakon vsebuje, da so ti predlogi predloženi dovolj zgodaj, da ima lahko participativni svet dovolj časa, da odgovori in lahko zadovoljivo vpliva na proces."

5.5 Organiziranost staršev v Sloveniji

Resman (1992: 28) pravi, da bi pogled v zgodovino šolstva razkril, da se je ob večjih šolskih reformah, ki so bile tako ali drugače povezane tudi z globalnimi socialnimi pretresi, vedno postavljalo tudi vprašanje sodelovanja med šolo in domom. Kadar so naraščala družbena nesoglasja, so bili starši vedno tisti, ki so na nek način sprožili zahteve in izvedli pritiske na politiko in šolske oblasti, da sta se šolstvo in šolska politika reformirala oziroma da so se reformirali tudi odnosi med šolo in domom.

O organiziranosti staršev v Sloveniji je težko govoriti. Če naredimo kratek povzetek zakonodaje, lahko ugotovimo, da so zelo majhne možnosti, kjer bi se lahko razvijalo tesnejše sodelovanje med družino in šolo. Ravnatelji, učitelji in tudi starši menijo, da sodelovanje zaradi tega ostaja bolj na pasivni in formalni ravni, a tudi na individualno zaščitniški ravni (Žerovnik 1998: 46). Žerovnikova (ibid) nadaljuje, da starši pomagajo svojemu otroku, niso pa krajevno ali celo širše organizirani, čeprav starši doživljajo probleme in skušajo pri tem lastne otroke zaščititi.

Iz zakonskih določb bi bilo morda napačno sklepanje, da svet staršev o ničemer ne odloča. Glede na ZOFVI resda samo daje predloge in soglasja, vendar pa odloča o tem, ali bo dal morda kako pobudo šoli, lokalni skupnosti ali ministrstvu. Način sprejemanja odločitev ni zakonsko določen, vendar je urejen s poslovnikom, kjer ga imajo.

Participacija staršev v osnovnošolskem sistemu je torej možna, kar pa ne pomeni, da je tudi učinkovita. Običajno je odvisna od agilnosti predsednika sveta staršev. Če te agilnosti ni, je participacija še na nižji stopnji. Roditeljski sestanki so večinoma namenjeni seznanitvi staršev z obstoječimi zakonskimi določbami in šolskim redom, pogovorne ure pa seznanitvi z ocenami in vedenjskimi težavami.

Čeprav so starši v šolskem sistemu individualisti in večinoma gledajo le na koristi svojega otroka, se v tej svoji individualnosti znajo tudi združiti. Še posebej takrat, ko nastane kak večji problem. Tedaj nastane nekakšna individualna enotnost, ko sicer večina staršev nekega območja določen problem doživlja podobno, čeprav imajo v mislih le svojega otroka. To je logična poteza, saj še tako dejavnim staršem potem, ko njihov otrok zapusti osnovno šolo, zanimanje za to problematiko relativno hitro usahne.

Eden večjih problemov na tem področju je minljivost zainteresiranosti staršev na tem področju. Starši gledajo na šolski sistem le skozi lastnega otroka, kot pa smo že omenili, se starši običajno organizirano vključujejo v šolski sistem le v času kriz ali večjih reform tega sistema. To pomeni, da se starši običajno ne vključujejo v šolski sistem, čeprav v njem vidijo precej pomanjkljivosti. Zanimanje staršev na tem področju pa popolnoma usahne, ko njihovi otroci zapustijo osnovno šolo, saj ne vidijo nobenega interesa več.

5.5.1 Enotnost staršev ob nastanku problemov

Enotnost staršev ob nastanku problemov je bila v zadnjem času verjetno najbolj očitna v začetku leta 2004, ko se je na takratno Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ) vsul plaz pisem svetov staršev po vsej Sloveniji, v katerih so podajali svoje videnje uvedbe devetletke na celotnem področju Slovenije, ki se je zgodila v šolskem letu 2003/04. Pred tem je bilo v projekt postopnega uvajanja devetletke, ki je trajal več let, vključenih več osnovnih šol, kar naj bi bil pokazatelj ustreznosti projekta. Predvsem starši otrok, ki so v tistem šolskem letu prišli iz petega razreda osemletke v sedmi razred devetletke, so bili ogorčeni. Na koncu prejšnjega šolskega leta so sicer že vedeli za spremembo, pa tudi za večino novosti, ki jih je devetletka prinašala, vendar take izpeljave niso pričakovali. Poleg tega, da je število predmetov glede na enako stare učence iz leta prej naraslo z dvanajst na petnajst, da so bili trije obvezni izbirni predmeti velika uganika tako za učence in starše kot tudi za učitelje, je bilo zaradi tega med poukom veliko število prostih ur, ki so jih imeli učenci, ki so pouk končevali precej kasneje, kot je bilo najprej načrtovano. To je pripeljalo do tega, da se po obilici domačega dela, ki ga je prinašala šola in učenja, učenci niso več mogli udeleževati prostočasnih popoldanskih aktivnosti, kar so starši poimenovali preobremenjenost. V začetku

leta 2004 je bil torej glavni plaz teh kritik usmerjen na tedanjega šolskega ministra, ki pa je v začetku zavračal vsako kritiko na račun devetletke.

Eno od takih pisem je 20.1.2004 na tedanje Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport romalo iz Osnovne šole Danila Lokarja iz Ajdovščine (glej prilogo K). Tedaj so si bili tamkajšnji starši popolnoma enotni. Tedanjemu ministru Gabru so napisali pismo, v katerem so izpostavili več problemov, ki jih je prinesla uvedba devetletke. Navedli so problematiko celodnevne prisotnosti druge strokovne delavke v prvem razredu devetletke, predvsem pa so opozorili na kopico težav v sedmem razredu devetletke.

To pismo ni bilo prvo, ki je glede te problematike takrat romalo k tedanjemu šolskemu ministru Gabru. Verjetno pa je bilo najbolj medijsko odmevno. To je posledica tega, da se je manjša skupina staršev, ki je za to seveda imela mandat matičnega sveta staršev, zadeve lotila premišljeno. Starši so skovali, kot se je kasneje izkazalo, zelo uspešno strategijo, kako predstaviti problem javnosti. Tega pisma namreč niso poslali le ministru Gabru, temveč tudi predsedniku države, predsedniku vlade, predsedniku Državnega zbora, predsedniku Državnega sveta, varuhu človekovih pravic, Odboru za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport v Državnem zboru, poslanskim skupinam v Državnem zboru, vsem registriranim političnim strankam, ravnateljem in svetom staršev vseh osnovnih šol v Sloveniji, Občini Ajdovščina, društvu Družinska pobuda – društvo za družini naklonjeno družbo, društvu Pobuda za šolo po meri človeka, lokalnim javnim medijem ter vsem večjim javnim medijem v Sloveniji (Delo, Dnevnik, Večer, razne revije, Radio Slovenija, TV Slovenija, POP TV, TV3, Radio Koper, TV Koper ...).

Starše iz Ajdovščine je odziv presenetil. Predvsem odziv medijev. Skorajda dva meseca so bili na to temo prispevki v medijih. Starši iz Ajdovščine so celotno zadevo naslovili z naslovom "Devetletka – zgodba o uspehu ali ..." Pismo so neokrnjeno in izredno korektno objavili tako lokalni kot tudi "vseslovenski" mediji in ne glede na to, ali je šlo za radio, televizijo, časopis, revijo ali kak drug medij. Da se je pismo objavilo v obliki novinarskega prispevka in ne kot pisma bralcev, se je kasneje tudi pokazalo za pravilno odločitev.

Dogodki so sledili bliskovito hitro in starši, nevajeni kamer in novinarjev, so celotno zadevo komajda še spremljali.

Starši iz Ajdovščine pa so dosegli še eno zmago. Dosegli so, da se je o tej problematiki začelo razpravljati tako v strokovnih kot tudi v političnih krogih. In to v daljšem časovnem obdobju, ne pa samo v obliki največ nekajdnevne odmevnosti. Dokazali so, da je enotnost staršev premagala individualnost, čeprav je imel vsak od staršev še vedno v mislih lastnega otroka. Nakazali so pot do združevanja staršev, ki pa so se je zavedali šele čez nekaj časa. Prišli so do spoznanja, da so močni le enotni in povezani. Do takrat se te moči niso zavedali. Opazili so, da problemi niso samo v njihovem okolju, ampak po celi Sloveniji, ter da očitno le niso trop

histeričnih mam in očetov ter peščica zafrustriranih staršev, kakor so dobili namig iz nekaterih sredin.

Seveda so sledila nasprotna prepričevanja s strani Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, predvsem takratnega ministra Gabra, da starši nimajo prav v svojih protestih. Starše in javnost so prepričevali z argumenti, ki pa niso dolgo zdržali.

Po približno treh tednih je s strani ministrstva že prispel odgovor na navedeno pismo. V odgovoru za 1. razred na MŠZŠ so navedli, da je sistem dober in že testiran, kar pa je odstopanja od normativov, je stvar nadstandarda, kar naj pokrije občina. MŠZŠ je v odgovoru med drugim tudi navedlo, "da glede predloga, da naj bi se v zameno za tretji izbirni predmet priznavalo obiskovanje interesne dejavnosti ..." Dejstvo je, da starši iz Ajdovščine niso imeli nič proti takemu predlogu, vendar pa so predlagali drugačno rešitev. Predlagali so namreč postopno uvajanje izbirnih predmetov. Na njihov predlog niso dobili odgovora. V odgovoru so na MŠZŠ tudi prikazali številčno primerjavo, koliko so trinajstletni otroci obremenjeni s šolo drugje po Evropi, čeprav je bila takratna generacija otrok v sedmem razredu devetletke stara dvanajst let.

5.5.2 Politični odziv na poziv na spremembe

Po reakcijah s strani posameznikov in svetov staršev po vsej Sloveniji je bilo slišati čedalje več pobud za spremembe. Pismo iz Ajdovščine sta odkrito podprli politični stranki Nove Slovenije (NSi) in Slovenske demokratske stranke (SDS). Pomoč jim je obljubil tudi državni svetnik Zoltan Jan iz Nove Gorice. Poleg tega so dobili tudi pismo takratnega varuha človekovih pravic, s katerim jih je seznanil, da je šolsko ministrstvo pozval, da nam posreduje odgovor. Starši iz Ajdovščine so takrat povedali, da ne bodo vztrajali za vsako ceno z njihovimi predlogi rešitev. Vedno so poudarjali strpen in kulturnen dialog. Tega so se vedno držali in povedali, da bo tudi vnaprej tako. Zadovoljni bi bili tudi z rešitvami, ki so jih predlagali drugi sveti staršev, vendar pa si bodo še naprej prizadevali za udejanjenje njihovih predlogov.

5.5.3 Prva odmevnejša aktivnost združenja staršev

2.3.2004 je Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol⁶¹ na sestanku razpravljalo o problematiki devetletke. Sestanka so se poleg članov aktiva udeležili še dr. Janko Strel iz strokovnega sveta za splošno izobraževanje, Dušan Merc, ravnatelj Osnovne šole Prule iz Ljubljane, dr. Marja Stojin in nekaj staršev izven območja delovanja takrat edinega obstoječega združenja staršev. Stična točka sestanka je bila kritika devetletke, očitno pa je bilo, da se starši povsod po Sloveniji srečujejo z istimi težavami.

---

⁶¹ Več o ustanovitvi in dejavnosti tega združenja staršev v nadaljevanju.

5.5.4 Srečanja ministra za šolstvo s starši

Marca 2004 je tedanji minister Gaber opravil srečanja s starši in ravnatelji, ki so potekali v Ljubljani, Mariboru, Ajdovščini in Brežicah. Na prvih dveh sestankih je bila tema sestanka preobremenjenost v devetletki, na drugih dveh pa že obravnava predlogov za spremembe obstoječega osnovnošolskega sistema. Ravnatelji so na teh sestankih poudarjali organizacijski vidik, starši pa so na sestankih z ministrom med drugim povedali, da so oni tisti, ki svoje otroke najbolj poznajo. Minister Gaber teh sestankov ni spolitiziral, pohvalil pa je nivojski pouk. Povedal je tudi, da so starši in otroci zadovoljni z devetletko na osnovi analiz poskusnega vzorca.

5.5.5 Napoved sprememb v sistemu devetletke

22.3.2004 (dva dni pred sestankom v Ajdovščini) je minister Gaber Strokovnemu svetu za splošno izobraževanje poslal 6 predlogov za spremembo obstoječega osnovnošolskega sistema, ki so se nanašali na:

- uvedbo delno fleksibilnega urnika v tretjem triletju devetletke,
- spremembo števila obveznih izbirnih predmetov v tretjem triletju devetletke,
- ponovno preučitev izvajanja izbirnih predmetov v devetletki,
- oblikovanje mnenja o organizacijski izvedbi nivojskega pouka v prehodnem obdobju,
- ponovno preveritev umeščanja predmeta gospodinjstvo ob prehodu učencev oz. učenec iz 5. razreda osemletke v 7. razred devetletke,
- sprejem ustreznih ukrepov za zmanjšanje teže šolskih torbic.

Strokovni svet je spremembe podprl.⁶²

5.5.6 Ideja o združevanju staršev na Primorskem

Aprila 2004 je minister Gaber skliceval regijske sestanke, na katerih so sodelovali tudi predstavniki svetov staršev. Na Primorskem je tako srečanje potekalo v Hrvatinih, ki je bilo s stališča združevanja staršev na Primorskem zgodovinsko.

Ker ima vsaka negativna stvar tudi svojo pozitivno plat, je bila določena pozitivnost tudi v teh kritikah devetletke in vseh dogodkih, ki so sledili. Te so namreč pripeljale do združevanja staršev v aktive svetov staršev. Tako je že pred tem, leta 2003, nastal Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol, ki je pokrival območje Mestne občine Ljubljana in je bil prvotno namenjen odpravljanju nasilja na osnovnih šolah.

Takoj po koncu omenjenega sestanka v Hrvatinih se je zbrala skupina staršev iz različnih predelov Primorske in si bila enotna, da je potrebno ustanoviti združenje svetov staršev na območju Primorske, kar se je dejansko uresničilo junija istega leta.

---

⁶² 66. Izredna seja Strokovnega sveta za splošno izobraževanje z dne 1.4.2004.

5.5.7 Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol

Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol (Internet 46) je samoiniciativno ustanovilo nekaj predsednikov svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol dne 18.6.2003. Danes aktiv združuje predsednike ali izvoljene predstavnike svetov staršev 36 osnovnih šol z območja Mestne občine Ljubljana⁶³ in primestnih občin.

Osnovni namen Aktiva svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol je povezovanje predstavnikov svetov staršev za izmenjavo informacij in pozitivnih praks, pa tudi kritično refleksijo negativnih izkušenj. Z oblikovanjem skupnih mnenj skušajo pomagati pri reševanju težav na posameznih šolah ter v dialogu s pristojnimi institucijami prispevati k izboljšanju šolskega sistema. Aktiv deluje na podlagi javnih, demokratično sprejetih pravil.

V okviru aktiva starši:

- sprejemajo pobude in predloge predstavnikov svetov staršev s področja izobraževanja in vzgoje na področju osnovnega šolstva,
- izmenjujejo informacije o načinu organiziranosti oz. delovanju svetov staršev,
- razpravljajo o aktualnih problemih vzgoje in izobraževanja,
- seznanjajo MOL in pristojna ministrstva s stališči aktiva o aktualnih problemih vzgoje in izobraževanja,
- predlagajo spremembe sistema vzgoje in izobraževanja,
- organizirajo srečanja predstavnikov svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol,
- sodelujejo s starši drugih osnovnih šol v Sloveniji ali njihovimi združenji.

V formalnem pogledu aktiv ni registriran kot društvo ali združenje. Ne gre namreč za združevanje podobno mislečih posameznikov, ampak za obliko povezovanja svetov staršev prav vseh osnovnih šol določene regije. Aktiv tako ne razpolaga z nobenimi finančnimi sredstvi, njegovo delovanje pa sloni izključno na prostovoljnem delu predstavnikov svetov staršev. Med rednimi sestanki aktiva poteka razprava v okviru delovnih skupin, operativne odločitve pa sprejema in izvaja ožji odbor aktiva.

Ministrstvo za šolstvo in šport RS, pa tudi nekatere druge institucije, so priznali regionalnim aktivom vlogo relevantnih sogovornikov pri snovanju izboljšav šolskega sistema. Visoki predstavniki Direktorata za osnovno šolo in vrtce MŠŠ ter Zavoda za šolstvo RS so se večkrat udeležili sestankov aktiva, člani tega aktiva pa so se udeležili številnih sestankov na raznih uradih ministrstva za šolstvo, nekajkrat tudi z ministrom.

V Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol se lahko vključi vsak predsednik ali drug izvoljen predstavnik sveta staršev OŠ z ljubljanskega območja, dobrodošli pa so tudi predstavniki bližnjih OŠ izven območja MOL.

---

⁶³ Podatek je pridobljen na dan 18.11.2007.

Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol vodi predsednik, ki sklicuje in vodi sestanke aktiva in odbora ter koordinira aktivnosti delovnih skupin. Med sestanki predstavlja aktiv navzven in pri tem zastopa stališča aktiva ali odbora. Že od ustanovitve je predsednica Aktiva svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol ga. Živa Drol-Novak.

Odbor sestavlja 7 do 10 izvoljenih predstavnikov aktiva. Sestaja se pogosteje kot celoten aktiv, naloga odbora pa je usklajevanje aktivnosti v delovnih skupinah, oblikuje stališča o aktualnih temah in pomaga predsedniku pri operativnem delu. Po dogovoru člani odbora zastopajo aktiv v komunikaciji z uradi ministrstva za šolstvo in sorodnih institucij.

Za notranje delovanje ima aktiv ustanovljenih več delovnih skupin, katerih naloga je ažurno sledenje in podrobnejša obravnava problematike na posameznih vsebinskih področjih, povezanih z osnovno šolo. Delovne skupine oblikujejo predloge za stališča in ukrepe aktiva ali odbora, pripravljajo interne materiale in predloge sporočil uradnim institucijam. Te delovne skupine so:

- Merila in postopek za vpis v srednje šole z omejitvijo vpisa (MER);
- Mestna šolska politika (MOL);
- Organizacija pouka (ORP);
- Organiziranost in sodelovanje staršev (OSS);
- Vzgoja, pravice in dolžnosti učencev (PDU) in
- Učni materiali (UMA).

5.5.8 Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol

Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol je bil ustanovljen 7.6.2004 v prostorih Osnovne šole Srečko Kosovel v Sežani, ustanovnega sestanka pa se je udeležilo 18 predstavnikov staršev, ki so zastopali svete staršev na območju od Bovca do Dragonje in preko Ilirske Bistrice, Postojne, Idrije do Goriških brd.⁶⁴ To združenje je nastalo kot refleksija na dogajanja z uvedbo devetletke. Starši so začutili, da nočejo biti več le statisti v šolskem sistemu, saj jih je očitno kot take (kot kliente in ne kot partnerje) sprejemal šolski sistem. Hoteli so več informacij o morebitnih spremembah zakonodaje in podzakonskih predpisov, saj so navsezadnje njihovi otroci tisti, ki čutijo največje posledice sprememb. Prav tako so hoteli postati aktiven sogovornik šolskim oblastem o vseh vprašanjih, ki zadevajo šolanje njihovih otrok.

V imenu iniciativnega odbora za ustanovitev aktiva je uvodne besede pripravil Andrej Zaman. Povzel je aktivnosti večine svetov staršev v šolskem letu 2003/2004 glede problematike devetletke (izbirni predmeti, obremenjenost šolarjev, pretežke šolske torbe, zunanja diferenciacija). Rezultat aktivnosti je predlog sprememb zakonodaje, ki ga je pripravilo šolsko ministrstvo. Aktiv naj bi bil posvetovalni organ za člane, hkrati pa bi z aktivom pridobili

---

⁶⁴ Besedilo je povzeto iz Zapisnika 1. sestanka Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol, ki se je odvijal dne 7.6.2004 v Sežani in Ustanovne listine Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol.

močnejšo pozicijo kot sogovorniki ministrstvu. To področje obsega precej veliko geografsko regijo s 63⁶⁵ šolami. Poudaril je tudi, da ne vidi namena združevanja svetov staršev samo glede problematike devetletke, čeprav je trenutno to res najbolj pereč problem. Namen združevanja mora biti širši, vodilo pa skrb za otroka. Potrebno je govoriti in izmenjavati izkušnje na vseh področjih, ki zadevajo šolanje otrok. Povedal je, da v Ljubljani že nekaj časa aktivno deluje Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol ter da je bil tudi sam že vabljen na njihov sestanek.

Bojan Klančič je ob tem poudaril, "da so lahko izkušnje staršev v pomoč tudi strokovnim delavcem na ministrstvu. Starši lahko hitro opazijo problematične zadeve, ki jih je treba pravočasno odpravljati, lahko pa tudi pohvalijo dobre in ustrezne rešitve. Šola mora biti živ organizem v nenehnem spreminjanju. Svet staršev je posvetovalni organ znotraj šole in hkrati element civilne družbe. Dobrodošla bi bila izmenjava izkušenj med sveti ter medsebojna pomoč. Živimo v hitro spreminjajoči se družbi, ki se ji moramo tudi kot starši hitro prilagajati z opažanji in sodelovanjem pri reševanju problematike nasilja, drog, moralnih vrednot."

Na tem sestanku je bila torej poudarjena potreba po združevanju. Namen ustanovitve aktiva kot združenja svetov staršev primorskih osnovnih šol je bil širši, kot se zdi na prvi pogled. V njem se naj prisotni ne bi pogovarjali samo o devetletni osnovni šoli, čeprav je bila to ob ustanovitvi glavna tema. Potrebno se je pogovarjati o vseh aktualnih zadevah, ki se tičejo učencev in staršev, izmenjavati je potrebno izkušnje ... Zavedati se je namreč potrebno, da so starši prvi, ki vidijo spremembe pri njihovem otroku. Bistven namen tega združenja staršev je opozarjanje na konkretne probleme, na napake, ki se dogajajo v slovenskem osnovnošolskem sistemu, poudarjanje dobrih strani šolskega sistema, aktivno sodelovanje s šolskim ministrstvom in njegovimi službami, aktivno sodelovanje tudi z različnimi strokovnjaki z različnih področij in ponujanje rešitev problemov, saj sama kritika zaradi kritike nima nobene veljave. Želja staršev je biti dober in korekten sogovornik. Povezovati se je potrebno z vsemi nepolitičnimi organizacijami in ostalimi aktivni svetov staršev. Najbolj pomembno pa je, da je potrebno podpirati kulturni in strpen dialog. Samo na tak način lahko starši uspejo v boju za boljši jutri njihovih otrok ter seveda vseh tistih otrok, ki šole prihajajo v šolo.

Za predsednika Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol je bil soglasno izvoljen Andrej Zaman, za podpredsednika pa Bojan Klančič.

Na ustanovnem sestanku je bil poleg sprejetja ustanovne izjave (glej prilogo L) osnovan še ožji odbor aktiva, ki naj bi ga sestavljalo sedem članov, ter sklenjenih nekaj pomembnih zaključkov:

- Komunikacija med člani aktiva poteka predvsem telefonsko in po elektronski pošti, izjemoma po navadni pošti. Predsednik predlaga sestanke 3x letno, časovno

---

⁶⁵ Podatek velja za junij 2004 in je bil pridobljen s spletnih strani Zavoda za šolstvo, Območnih enot Nova Gorica in Koper, kar pa ne pomeni nujno, da je točen in posodobljen. Število osnovnih šol v Sloveniji se vsako leto spreminja, saj se ustanavljajo nove šole, nekatere pa se tudi združujejo.

enakomerno razporejene med šolskim letom, po potrebi lahko več. Sestanke sklicuje predsednik, v primeru njegove odsotnosti pa podpredsednik.

- Mandat predsednika in podpredsednika aktiva ter članov ožjega odbora traja 4 leta. Predstavniki svetov staršev v aktivu morajo imeti mandat matičnega sveta staršev. Potreben je sklep sveta staršev, da se vključi v aktiv ter formalno imenovanje predstavnika. Ni nujno, da je imenovani predstavnik sveta staršev tudi predsednik tega organa.
- Zaradi potreb medsebojnega komuniciranja se odpre poseben internetni poštni predal oz. naslov.

V času od ustanovitve aktiva je v njem delovalo 37 svetov staršev, v aktivu pa ni bilo nikdar strogo formalnega pregleda ali imajo predstavniki res mandat matičnega sveta staršev.

Delovanje aktiva je bilo zamišljeno kot prostovoljno delovanje staršev kot predstavnikov svetov staršev. Komunikacijo do matičnih svetov staršev naj bi zagotavljal predstavnik, ki sodeluje v aktivu. V prizadevanju za čim večje sodelovanje je bilo dogovorjeno, da se o aktivnostih aktiva obvešča tudi ravnatelje tistih šol, katerih predstavniki svetov staršev še niso sodelovali v aktivu, s prošnjo, da to gradivo posredujejo predstavnikom staršev. Dogovorjeno je bilo tudi, da se poskuša zagotoviti prisotnost enega člana posameznega sveta staršev na vsakem sestanku, kasneje pa je bilo sprejeto stališče, da lahko v delovnih skupinah aktiva sodelujejo vsi starši, ki so za to zainteresirani, saj se le tako lahko zagotovi potrebna kvaliteta članov na posameznih področjih, ki naj bi jih aktiv pokrival s svojim delovanjem. Te odločitve so že začele nakazovati na drugačno notranjo strukturo aktiva, ki je s časom čedalje bolj deloval kot društvo.

Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol ne razpolaga niti s svojim prostorom, niti s kakršnimi koli finančnimi sredstvi, delovanje v njem pa temelji na prostovoljni bazi. Sestanke se sklicuje na različnih šolah na območju aktiva, za kar se je potrebno vnaprej dogovoriti z vodstvom teh šol. Do sedaj je bilo obravnavanih več različnih tem, več srečanj pa so imeli tudi s šolskim ministrom Zverom. Ta jim je ponudil sodelovanje v delovnih skupinah v okviru osnovnošolske problematike pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Trenutno en predstavnik aktiva sodeluje v Svetu praktikov.

Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol (še) nima svoje spletne strani.

Predstavniki aktiva in Ministrstva za šolstvo in šport se večkrat letno srečujejo na sestankih, na katerih neformalno izmenjujejo mnenja. Tako je Aktiv na Ministrstvo za šolstvo in šport naslovil več pobud za spremembo normativne ureditve osnovnošolske zakonodaje, Ministrstvo za šolstvo in šport pa je Aktiv prav tako večkrat povabilo na razgovor in izmenjavo mnenj glede predlogov sprememb zakonodaje na področju osnovne šole in organizacije in financiranja šolskega sistema.

Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol je svoje delovanje razdelil na več delovnih skupin, kot so:

- devetletka in osnovna šola nasploh,
- otroci s posebnimi potrebami,
- vzgoja in nasilje in odvisnost,
- vloga staršev v šolskem sistemu,
- skupina za informiranje javnosti in organizacijo dela Aktiva SSPOS.

Te delovne skupine obravnavajo konkretne zadeve z določenega področja, pripravijo predlog stališča aktiva, ki ga aktiv kasneje obravnava na rednem sestanku ali pa na podlagi mnenj po elektronski pošti. Sestanki aktiva so občasni glede na aktualnost dogajanja na osnovnošolskem področju.

Konec leta 2006 so se v delovanju aktiva začele širiti ideje o preoblikovanju v društvo. V začetku leta 2007 je bil tako pripravljen statut Združenja staršev Primorske. Ustanovitev naj bi potekala konec februarja 2007, vendar preoblikovanje ni uspelo zaradi nasprotovanja nekaterih članov. Od takrat dalje se je Aktiv sestajal le še korespondenčno po elektronski pošti, kar kaže na zaton delovanja. Vendar pa delo ni popolnoma zamrlo in konec decembra 2007 je skupina somišljenikov ustanovila Združenje staršev Slovenije.

5.5.9 Aktiv svetov staršev domžalske regije

Aktiv svetov staršev osnovnih šol domžalske regije je na ustanovni seji dne 7.6.2006 sprejel Ustanovno izjavo,⁶⁶ v kateri navaja, da so starši po naravnem redu, zapisanem tudi v mednarodnih listinah in naši Ustavi, najbolj odgovorni za vzgojo in izobraževanje svojih otrok. Te svoje pravice in odgovornosti se zavedajo in si po najboljših močeh prizadevajo, da bi se njihovi otroci razvili v zdrave, srečne in sposobne odrasle, ki bodo enakovredno s svojimi evropskimi vrstniki ustvarjali jutrišnji svet. Ker ima šolanje na razvoj otrok izredno velik vpliv, so prav starši tista družbena skupina, ki je najbolj živo zainteresirana za čim boljšo šolo. Tako kot pri domači vzgoji in drugih dobrinah, ki jih nudijo otrokom, so pripravljeni vložiti veliko truda tudi za to, da bi šola čim bolje izpolnila svoje poslanstvo in otroke dobro pripravila na zahteve jutrišnjega dne. Aktiv svetov staršev so ustanovili zato, da bi imela energija, ki so jo v dobro svojih otrok pripravljene vložiti v razvoj kakovostne šole, čim boljši učinek. Raziskave in mnenja strokovnjakov namreč v splošnem potrjujejo to, kar starši spoznavajo vsak ob svojih otrocih – da je za optimalen napredek otroka v šoli potrebno intenzivno sodelovanje šole in doma, učiteljev in staršev. Na primerih "dobre prakse" skupaj s strokovnjaki ugotavljajo, da se to sodelovanje dobro razvija v enakopravnem partnerskem odnosu, kjer nobeden od udeležencev ni podrejen, vsak pa ima dobro definirano vlogo. Starši so v tem odnosu zastopniki interesov svojih otrok ter ustavno opredeljeni skrbniki njihove vzgoje in izobraževanja, torej "naročniki" njihovega šolanja. Učitelji pa so strokovno avtonomni izvajalci šolskega učno-vzgojnega procesa, ki dosega najboljše učinke, ko se med

---

⁶⁶ Besedilo je povzeto iz Ustanovne izjave Aktiva svetov staršev domžalske regije.

šolo in domom razvije medsebojno zaupanje in partnerski dialog v prizadevanju za skupen cilj. Tak dialog se mora razviti na več ravneh: med posameznim staršem in posameznim učiteljem, med razrednikom in oddelčno skupnostjo staršev, med vodstvom šole in svetom staršev ... Trenutna zakonska ureditev sodelovanja staršev s šolo na še višjih ravneh (regijsko, državno) ne predvideva, prepričani pa so, da je partnerski dialog tudi na višjih ravneh zelo potreben in koristen. V tem prepričanju nas potrjujejo zgledi številnih razvitih evropskih držav, ki imajo institucionalizirano predstavništvo staršev v upravljalnih strukturah šolskega sistema od posamezne šole do države. Z ustanovitvijo Aktiva svetov staršev osnovnih šol domžalske regije želijo aktivno prispevati k razvoju enakopravnega partnerskega odnosa med starši in šolo na vseh ravneh. Aktiv je demokratično, nepolitično, interesno združenje civilne družbe s popolnoma prostovoljnim članstvom in temeljnim ciljem razvijati optimalno vlogo staršev v šolskem sistemu. Tako bodo z izmenjavo izkušenj iskali, s skupnim delom pa izpopolnjevali in čim širše uveljavljali primere dobre prakse. Podpirali bodo (predvsem skupno) izobraževanje in usposabljanje staršev in učiteljev za razvijanje partnerskega odnosa na vseh ravneh. Spremljali bodo delovanje šolskega sistema v praksi ter pristojnim institucijam ter zainteresirani javnosti kot pobudo za ustvarjalen dialog sporočali svoje ugotovitve, stališča in predloge. Prepričani so, da pozitivni potencial starševske energije, ki jo napaja ljubezen do otrok, v naši šoli še ni dovolj izkoriščen, zato ga želijo povezovati in uravnotežiti tako, da bodo v najboljši meri prispevali k doseganju ciljev vzgoje in izobraževanja naših otrok (UNESCO-vi "štiri stebri"): da bodo vedeli, da bodo znali delati, da bodo znali živeti v skupnosti in da bodo znali biti.

Namen in razloge za ustanovitev aktiva kot prostovoljne, neformalne oblike sodelovanja predstavnikov svetov staršev osnovnih šol na območju bivše Občine Domžale je podal dr. Anton Meden.⁶⁷ Pri tem je orisal smernice, ki jih je začrtal že iniciativni odbor na predhodnem srečanju in so se ga udeležili predstavniki staršev treh osnovnih šol, ki so se prve vključile v aktiv. Predsednik delovnega predsedstva je ob tem poudaril, da so vrata za pridruženo članstvo odprta vsem osnovnim šolam oziroma njihovim svetom staršev, ki v tem povezovanju vidijo prednost, saj je zaželeno čim širše sodelovanje.

Aktiv svetov staršev domžalske regije⁶⁸ je v svojih pravilih delovanja navedel, da deluje na območju občin Domžale, Lukovica, Mengeš in Moravče, v aktiv pa se lahko vključijo tudi sveti staršev drugih osnovnih šol. Namen organizacije aktiva je povezati vse predstavnike staršev kot zainteresirano javnost, da zastopa interese otrok na področju vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli. Aktiv je prostovoljna, neformalna oblika sodelovanja predstavnikov svetov staršev osnovnih šol. V okviru aktiva starši:

- sprejemajo pobude in predloge predstavnikov svetov staršev s področja izobraževanja in vzgoje na področju osnovnega šolstva,
- izmenjujejo informacije o načinu organiziranosti oz. delovanju svetov staršev,
- razpravljajo o aktualnih problemih vzgoje in izobraževanja,

---

⁶⁷ Besedilo je povzeto iz Zapisnika ustanovne seje Aktiva svetov staršev domžalske regije.

⁶⁸ Besedilo je povzeto iz Pravil delovanja Aktiva svetov staršev domžalske regije.

- seznanjajo občine ustanoviteljice in pristojna ministrstva s stališči Aktiva o aktualnih problemih vzgoje in izobraževanja,
- predlagajo spremembe sistema vzgoje in izobraževanja,
- organizirajo srečanja predstavnikov svetov staršev osnovnih šol domžalske regije,
- sodelujejo s starši drugih osnovnih šol v Sloveniji ali njihovimi združenji,
- organizirajo posvetovanja, okrogle mize ipd.

Vsaka šola se lahko vključi v aktiv s podpisom pristopne izjave, ki jo sprejme svet staršev, podpiše pa predsednik sveta staršev. Aktiv sestavljajo voljeni predstavniki svetov staršev osnovnih šol. Sveti staršev posameznih osnovnih šol izvolijo dva predstavnika, ki zastopata interese sveta staršev v aktivu. Njun mandat traja praviloma 3 leta oziroma do prenehanja mandata v svetu staršev. Aktiv ima predsednika in dva namestnika, za preučitev in reševanje posamezne problematike pa se lahko ustanovijo tudi delovne skupine. Mandat predsednika in namestnikov traja praviloma tri leta oziroma do prenehanja mandata v svetu staršev.

Predsednik vodi delo aktiva, sklicuje in vodi seje. Predsednik predstavlja aktiv in zastopa stališča, ki so bila sprejeta na sejah aktiva. Za predsednika aktiva je bil izvoljen dr. Anton Meden.

5.5.10 Podobnosti in različnosti med aktivni svetov staršev

Med omenjenimi aktivni obstajajo nekatere podobnosti, hkrati pa tudi razlike.

Še največja podobnost med njimi je, da so ustanovljeni in delujejo na podoben način. Vsi trije namreč vsaj formalno izhajajo iz svetov staršev osnovnih šol in delujejo kot predstavniki staršev matičnih svetov staršev. Prav tako vsi trije aktivni večinoma delujejo s poskušanjem vplivanja na politične odločevalce s svojimi mnenji glede šolskega sistema, pa tudi s konkretnimi predlogi pri spremembah zakonov in podzakonskih aktov. Vsem trem aktivom je delovanje na področju krepitve sodelovanja med domom in šolo sekundarnega značaja. Delovanje med aktivni ni posebej usklajeno, eni so bolj, drugi manj dejavni na določenem področju (ne geografskem) in v določenem obdobju.

Vsi trije aktivni so si pri svojem delovanju omislili delovne skupine.

Največja razlika med naštetimi aktivni je v geografskem območju delovanja in številu svetov staršev, ki jih zastopa. Medtem ko je ljubljanski aktiv ustanovljen na (in v začetku predvsem za) območju Mestne občine Ljubljana s prek 30 osnovnošolskimi enotami, ki so gosto posejane na tem območju, je domžalski precej manjši. Zajema namreč domžalsko regijo z manj kot 10 osnovnimi šolami, ki so tudi relativno blizu med seboj. Zato pa toliko bolj izstopa primorski aktiv, ki zajema področje od Bovca do Dragonje in preko Ilirske Bistrice, Postojne, Idrije do Goriških brd, na tem področju pa je krepko preko 60 osnovnih šol, ki so običajno precej oddaljene med seboj, razen seveda v primeru Nove Gorice in obalnih šol, ki so bližje ena do druge.

Ljubljanski in primorski aktiv formalno sestavljajo po en predstavnik posameznega sveta staršev, medtem ko domžalskega sestavljajo po dva predstavnika posameznega sveta staršev. Ljubljanski in domžalski aktiv imata za svoje delovanje sprejeta pravila delovanja, medtem ko primorski takih pravil nima. Primorski aktiv je v svoje vrste povabil tudi vse ostale starše, ki so zainteresirani za delo, kar že spominja na delovanje društva, medtem ko ljubljanski in domžalski aktiv zasledujeta le udeležbo samih članov.

5.5.11 Težave, s katerimi se srečuje Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol

Ko analiziramo delo Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol lahko pridemo do zaključka, da ne glede na to, da je to organizacija svetov staršev, deluje po načelih, ki so značilna za delovanje društev. Sprva je bilo delovanje zamišljeno kot predstavništvo svetov staršev, in sicer tako, da bi bila vertikalna komunikacija med aktivom in posameznimi sveti staršev stalno vzpostavljena, vendar se je obstoječ sistem pokazal za neuresničljivega, le za teoretično možnost, ne pa tudi praktično in uresničljivo. Vertikalna vez se je pretrgala ob prvih resnih vprašanjih, ki se niso nanašala na kritiko obstoječega šolskega sistema in je bilo namenjeno konkretnemu predlogu, kako rešiti nek problem. Pokazalo se je, da obstoječ sistem aktiva ni sposoben zagotoviti kvalitetnega mnenja iz "baze", kar pomeni, da bi svoje mnenje predstavnikom v aktivu podali iz matičnega sveta staršev po predhodni obravnavi zadeve po posameznih oddelkih v šoli. Razlog za to je bil preprost. Svet staršev posamezne šole se sestane okoli trikrat letno in ni vezan na roditeljske sestanke, kjer se običajno zbere večina staršev učencev posameznega oddelka. Nemogoče pa je pričakovati, da bi se starši po oddelkih zbirali in diskutirali o predlogih sprememb šolske zakonodaje, saj bi bilo težko na vsaki šoli v vsakem oddelku zagotoviti nekoga, ki bi staršem kvalitetno razložil razloge za spremembo vsakega člana posebej. Poleg tega se vsi člani aktiva niso vedno udeleževali sestankov, za to pa niso uredili nadomestnega člana. Ker se je aktiv v zadnjem času loteval predvsem tem, ki so bile kasneje obravnavane v Svetu praktikov, so bile te teme konkretno določene, hkrati pa je bilo premalo časa za diskutiranje v matičnem svetu staršev in na nivoju posameznih oddelkov v šoli. Poleg tega so bile v določenem obdobju seje Sveta praktikov dokaj pogosto, enkrat mesečno, tako da je za sistematično delo v aktivu pri obravnavanju posamezne teme zmanjkalo časa. Verjetno največji problem za delovanje primorskega aktiva pa so predstavljale predvidene zakonske spremembe, ki jih je pripravljalo šolsko ministrstvo, saj je bilo mnenje o potrebi, nujnosti in strokovnih argumentih glede na predvidene zakonske spremembe različno od člana do člana.

Aktiv nima svojega prostora, zato je imel svoje sestanke po osnovnih šolah na svojem področju, kar pa ni nujno slabo. To pomeni, da je bil sestanek praviloma vsakič na drugi osnovni šoli, s tem pa se je tudi spoznavalo različna okolja. Kljub temu predstavlja udeležba na posameznem sestanku velik finančni in logistični zalogaj za udeležence, saj se na te sestanke praviloma pripeljejo od daleč s svojimi vozili in na lastne stroške.

Delovanje v Aktivu svetov staršev primorskih osnovnih šol se je s tem kmalu spremenilo v delovanje, ki je značilno za društva. O posameznih zadevah so odločali prisotni na sestankih. Bolj kot se je funkcija primorskega aktiva oddaljevala od kritike sistema in je bilo potrebno oblikovati lastno mnenje o določenem problemu, manjša je bila prisotnost na sestankih, hkrati pa je bilo zaslediti tudi večjo neenotnost med člani. Na sestanke na Ministrstvo za šolstvo in šport v zadnjem času so predstavniki primorskega aktiva odhajali vsak s svojim mnenjem, dejansko razdeljeni in neenotni glede potreb po spremembi in načinu sprememb zakonodaje.

Kot smo že omenili, primorski aktiv nima svojih pravil (ali poslovnika) delovanja. To pomeni, da sklepe sprejemajo na podlagi večinske prisotnosti na sestankih. Dosedanje delovanje je potekalo na način, ko se je na sestankih sestajal celoten aktiv, saj organiziranje ožjega odbora ni nikoli zaživelo. Diskusija na sestankih je šla čedalje bolj v smer izmenjave medsebojnih izkušenj, posredovanje informacij s Sveta praktikov in ostalih prejetih informacij iz šolskega sistema članom, medtem ko na sestankih z zunanjimi subjekti (npr. s šolskim ministrstvom) ne more zagovarjati stališč kot celote, saj ne more zagotavljati reprezentativnosti.

Na podlagi študije primera primorskega aktiva, ki nikakor ne more biti merodajen tudi za ostala dva aktiva v Sloveniji, lahko zaključimo, da za svojo obliko organiziranosti dejansko deluje na prevelikem ozemlju za kvalitetno delo in se ubada z velikimi težavami, ki so predvsem sistemske narave.

5.5.12 Združenje staršev Slovenije

24.12.2007 je skupina staršev ustanovila Združenje staršev Slovenije (ZSS), kar predstavlja prvo tovrstno združenje staršev na nacionalnem nivoju, ki se je formiralo na podlagi Zakona o društvih.⁶⁹ Sedež ZSS je v Ajdovščini. ZSS je nevladno interesno združenje, ki združuje, vključuje in povezuje članstvo, deluje pa na območju celotne Slovenije.

Ustanovitelji so na ustanovnem sestanku sprejeli sklep o ustanovitvi ZSS, sprejeli statut ZSS in sklenili, da je začasni predsednik oziroma zastopnik Andrej Zaman, ki ima vsa pooblastila predsednika, volitve v organe ZSS pa bodo potekale na prvem občnem zboru, ki bo v letu 2008.

Delovanje ZSS bo potekalo na treh nivojih:

- na institucionalnem v smislu krepite partnerstva med šolo in domom, ozaveščanjem staršev o njihovih pravicah in dolžnostih, izobraževanjem za starše ipd.,
- na nacionalnem nivoju kot glasnik staršev in sogovornik šolskim oblastem in
- na nadnacionalnem s sodelovanjem v mednarodnih organizacijah, ki s svojim delovanjem sovpadajo z delovanjem ZSS.

---

⁶⁹ Ur. l. RS, št. 61/06

Delovanje ZSS in njegov notranji ustroj je razvidno iz statuta ZSS, ki je povzet v nadaljevanju.

Namen delovanja ZSS je:

- promovirati aktivno vlogo staršev na vseh nivojih izobraževanja otrok,
- biti glasnik staršev,
- prizadevati si za doprinos izobraževalne politike, ki naj prinese največjo možno kvaliteto izobraževanja za vse naše otroke,
- uporabiti ves možen vpliv v promoviranju aktivne vloge staršev na vseh nivojih izobraževanja,
- podpiranje močnega partnerstva v izobraževanju z izmenjavo primerov dobre prakse in promoviranjem dialoga med partnerji,
- podpiranje spoznanja, da igrajo starši glavno vlogo pri vzgoji in izobraževanju svojih otrok,
- krepitev zavedanja pravic in dolžnosti staršev v šolskem sistemu,
- povezovanje staršev šolajočih se otrok,
- izmenjava medsebojnih izkušenj članov ZSS in uresničevanje posvetovalne vloge, pri tem pa ZSS pozorno spremlja delovanje šolskega sistema v praksi, uvajanje posameznih sprememb ter aplikacije v učno-vzgojnem procesu,
- razvijanje zavedanja pravic in dolžnosti staršev,
- spodbujanje avtonomnosti delovanja svetov staršev,
- oblikovanje stališč ter njihovo zastopanje navzven,
- krepitev medsebojnih odnosov med šolo in domom,
- vplivanje na javne politike in politične odločevalce,
- krepitev medsebojnih odnosov med šolskimi oblastmi in starši na vseh nivojih,
- nudenje pomoči pri razvijanju starševskih organizacij v Republiki Sloveniji in tujini,
- sodelovanje s sorodnimi združenji v Republiki Sloveniji in tujini.

Cilji ZSS so:

- sodelovati v partnerstvu z ostalimi udeleženci v izobraževalnem procesu v ustvarjanju izobraževalne skupnosti staršev ter posredovati močan glas staršev v razvoju izobraževalnih politik in odločitev na nivoju Slovenije in Evrope,
- uveljavljanje interesov in pravic staršev pri izobraževanju otrok v šolskem sistemu,
- biti strpen in korekten sogovornik šolskim oblastem na vseh nivojih ob obravnavanju posameznih konkretnih vprašanj, ki so povezana s šolanjem otrok,
- uveljavljanje pravice do tega, da smo starši odgovorni za izobraževanje svojih otrok, kar izhaja iz določbe 54. člena Ustave Republike Slovenije,
- zahtevanje uresničevanje ustrezne pravice do informiranosti,
- prizadevanje za izboljšanje šolskega sistema,
- sprememba nacionalne zakonodaje in tudi formalno povečanje vloge staršev v slovenskem šolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega (šolskega) in sodelovanje članov ZSS v delovnih skupinah, ki jih imenujejo šolske oblasti,

- sodelovanje v starševski organizaciji na državnem nivoju,
- sodelovanje v mednarodnih starševskih organizacijah.

Naloge in dejavnosti ZSS so:

- varovanje pravic staršev v šolskem sistemu,
- povezovanje in združevanje staršev,
- aktivno sodelovanje s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci na vseh nivojih,
- priprava mnenj in sodelovanje pri spremembi zakonodaje in podzakonskih aktov s področja delovanja ZSS,
- sodelovanje s strokovnjaki različnih strok, ki so prisotne v šolskem procesu (npr. pedagogi, specialni pedagogi, psihologi, sociologi, zdravniki ...),
- dajanje pobud za krepitev sodelovanja med šolo in domom ter krepitev tega sodelovanja na šolskem nivoju,
- dajanje pobud za krepitev sodelovanja med lokalnimi in regionalnimi oblastmi in starši ter krepitev tega sodelovanja na lokalnem in regionalnem nivoju,
- dajanje pobud za krepitev sodelovanja med šolskimi oblastmi in starši ter krepitev tega sodelovanja na regionalnem in državnem nivoju,
- organiziranje strokovnih posvetovanj, predavanj, seminarjev, konferenc, kongresov in podobnega,
- sodelovanje na strokovnih posvetovanjih, predavanjih, seminarjih, konferencah, kongresih in podobnem v Sloveniji in tujini,
- organiziranje izobraževanj za starše,
- obveščanje zainteresirane javnosti o dejavnostih ZSS,
- obveščanje članov ZSS o aktualnih temah in problemih v slovenskem šolskem sistemu in v tujih šolskih sistemih,
- priprava mnenj o aktualnih problemih, ki se nanašajo na starše in so povezani s šolanjem naših otrok ter posredovanje teh mnenj lokalnim, regionalnim in nacionalnim oblastem,
- sodelovanje v sredstvih javnega obveščanja pri obravnavanju aktualnih problematik s šolskega področja,
- objavljane strokovnih prispevkov v slovenskih in tujih strokovnih publikacijah,
- raziskovalna dejavnost in objavljane rezultatov raziskovalne dejavnosti ZSS,
- izdajanje lastnih publikacij v skladu z veljavnimi predpisi,
- sodelovanje z organizacijami, državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in drugimi pri vseh akcijah, ki zadevajo področje delovanja ZSS,
- vzpodbujanje medsebojnega odnosa med šolo in starši,
- vzpodbujanje medsebojnega odnosa med lokalno in regionalno skupnostjo in starši,
- vzpodbujanje medsebojnega odnosa med šolskimi oblastmi in starši na vseh nivojih.

Statut ZSS predvideva možnost redne zaposlitve ene ali več oseb, če se bo to kdaj izkazalo za potrebno in bodo za to že vnaprej predvidena sredstva. Organi ZSS so:

- občni zbor,
- upravni odbor,
- nadzorni odbor,
- disciplinska komisija.

Mandatna doba organov traja štiri leta. Upravni odbor lahko ustanovi komisije in/ali delovne skupine za opravljanje določenih nalog ZSS.

Naloge občnega zbora so:

- sklepa o dnevnem redu,
- razpravlja in sprejema poročila o delu upravnega odbora, nadzornega odbora, disciplinske komisije ter komisije in/ali delovne skupine,
- na predlog upravnega odbora spreminja in dopolnjuje statut ZSS in druge splošne akte ZSS,
- obravnava in sprejema zaključni finančni račun,
- sprejema predlog finančnega načrta za naslednje leto,
- sprejema predlog programa dela ZSS za naslednje leto,
- določa smernice za delo ZSS,
- voli in razrešuje predsednika ZSS, upravni odbor ali posamezne člane upravnega odbora, člane nadzornega odbora in disciplinske komisije,
- predlaga smernice za delovanje starševske organizacije na državnem in/ali mednarodnem nivoju in daje izhodišča za skupne naloge, ki jih ZSS prenese na starševsko organizacijo na državnem nivoju,
- voli in razrešuje predstavnike ZSS v organe starševske organizacije na državnem in/ali mednarodnem nivoju in v druge sorodne organizacije iz 4., 7. in 8. člena tega statuta,
- izdaja soglasje ali zavrnitev v skladu z 18. členom tega statuta,
- odloča o pritožbah članov ZSS zoper sklepe ali odločitve upravnega odbora, nadzornega odbora in disciplinske komisije,
- odloča o pritožbah prosilcev za včlanitev v ZSS, ki jim je upravni odbor zavrnil članstvo v ZSS,
- na predlog disciplinske komisije izključi člana iz ZSS,
- imenuje častne člane,
- na predlog upravnega odbora podeljuje članom "Priznanja" za delo v ZSS,
- odloča o prenehanju delovanja ZSS in o spojitvi ali pripojitvi k drugemu društvu, klubu ali združenju,
- na predlog upravnega odbora odloča o višini članarine,
- sklepa in odloča o drugih zadevah ZSS.

Upravni odbor je izvršilni organ ZSS in vodi delovanje ZSS v svojem mandatnem obdobju ter opravlja organizacijska, strokovno-tehnična in administrativna dela. Za svoje delo je odgovoren občnemu zboru. Upravni odbor ima 5 članov. Sestavljajo ga predsednik ZSS, ki je

tudi predsednik upravnega odbora, tajnik, blagajnik in 2 člana, ki jih izvoli občni zbor.

Upravni odbor opravlja naslednje naloge:

- izvršuje sklepe občnega zbora,
- v skladu s smernicami občnega zbora pripravlja in izvršuje program dela,
- sklicuje občni zbor in pripravlja poročila o delu ZSS,
- pripravlja spremembe in dopolnitve statuta ZSS in drugih splošnih aktov ZSS,
- vodi finančno poslovanje ZSS,
- vodi evidenco članstva ZSS,
- ustanavlja komisije in/ali delovne skupine za opravljanje določenih nalog ZSS,
- odloča o pritožbah članov ZSS zoper sklepe ali odločitve komisij in/ali delovnih skupin,
- občnemu zboru predlaga kandidate za častne člane ZSS,
- evidentira in predlaga občnemu zboru kandidate za funkcije v starševski organizaciji na državnem ali mednarodnem nivoju in drugih sorodnih organizacijah iz 4., 7. in 8. člena tega statuta,
- spreminja naslov ZSS,
- občnemu zboru predlaga "Priznanja" za delo v ZSS,
- občnemu zboru predlaga višino članarine,
- opravlja druge naloge v skladu s smernicami občnega zbora.

Upravni odbor se sestaja po potrebi, vendar najmanj dvakrat letno. Upravni odbor dela na sejah, ki jih sklicuje predsednik, ob njegovi odsotnosti pa po njegovem pisnem pooblastilu tajnik ali eden izmed članov upravnega odbora. Upravni odbor je sklepčen, če je na seji prisotna več kot polovica članov. Sklepi in odločitve se sprejemajo z večino glasov navzočih članov.

Občni zbor izmed članov ZSS izvoli predsednika ZSS. Predsednik predstavlja ZSS in ga zastopa s polnimi pooblastili in je odredbodajalec za izvrševanje finančnih zadev. Predsednik ZSS je tudi predsednik upravnega odbora ZSS. Predsednik je za svoje delo odgovoren upravnemu odboru in občnemu zboru.

ZSS pridobiva finančna sredstva iz:

- članarine,
- dohodkov iz društvene dejavnosti in naslova materialnih pravic,
- prispevkov sponzorjev,
- prispevkov drugih fizičnih in pravnih oseb,
- donacij,
- daril in volil,
- drugih virov v skladu z zakonom.

Višino članarine za naslednje koledarsko leto določi občni zbor. Do zasedanja prvega občnega zbora velja višina članarine, ki se jo določi na ustanovnem sestanku ali jo določi upravni odbor.

ZSS lahko opravlja pridobitno dejavnost pod pogoji, ki jih za opravljanje te dejavnosti določa zakon. Pridobitna dejavnost, ki jo izvaja ZSS, v skladu s tem statutom obsega organizacijo strokovnih posvetov, okroglih miz, javnih tribun, predavanj, seminarjev, konferenc, kongresov, izdajanje publikacij, objavo raziskav in podobnega in je povezana z nalogami, namenom in cilji ZSS.

5.5.13 Participacija staršev v slovenskem šolskem sistemu na nacionalnem nivoju

5.5.13.1 Svet praktikov za osnovne šole

Svet praktikov za osnovne šole je bil ustanovljen kot delovno telo Ministrstva za šolstvo in šport s sklepom ministra za šolstvo in šport dr. Milana Zvera dne 24.10. 2005. Svet praktikov je imenovan za čas trajanja funkcije ministra, sestavljajo ga ravnatelji, učitelji, starši, predstavniki civilne pobude in sindikata vzgoje in izobraževanja, vodi pa ga Mojca Škrinjar, generalna direktorica Direktorata za predšolsko in osnovnošolsko vzgojo.

Naloge Sveta praktikov so:

- na podlagi spoznanj iz prakse predlaga in daje v presojo strokovnim organom Ministrstva za šolstvo in šport predloge za organizacijske in vsebinske izboljšave koncepta osnovne šole,
- spremlja uvedbo novosti na področju osnovne šole v praksi ter sporoča svoja mnenja in opažanja strokovnim organom Ministrstva za šolstvo in šport.

Najbolj pereča vprašanja, o katerih je/bo razpravljajal Svet praktikov, so:⁷⁰

- nivojski pouk,
- ocenjevanje v tretji triadi,
- učbeniki,
- vloga staršev,
- izbirni predmeti,
- vzgoja, pravice in dolžnosti učencev,
- kakovost učiteljev,
- administracija,
- šolska inšpekcija,
- otroci s posebnimi potrebami,
- opisno ocenjevanje in
- normativi.

---

⁷⁰ Povzeto iz zapisnika 1. seje Sveta praktikov za osnovne šole.

5.5.13.2 Ostale delovne skupine v okviru osnovnošolske problematike na MŠŠ

V okviru MŠŠ obstaja za področje osnovnošolskega izobraževanja večje število delovnih skupin za posamezna področja (konceptualna komisija, učbeniki, koordinacija in spremljanje programa devetletke, razvojni in inovacijski projekti v vzgoji in izobraževanju, nacionalna komisija za prenovu vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, komisija za zagotavljanje kakovosti v vrtcih, osnovnih šolah, programska skupina za trajnostni razvoj vzgoje ...) ki niso zakonsko določene, so pa koristen vir informacij za delo ministrstva. Predstavniki navedenih združenj staršev v njih kljub večkratnim prošnjam Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol na MŠŠ ne sodelujejo.

5.5.14 Mnenja intervjuvancev v zvezi z zastopanostjo in organiziranostjo staršev

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetovi staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

Dr. Slavko Gaber je s tem v zvezi povedal:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Kaj si pod reprezentativnost predstavljate? Če je reprezentativnost na ravni reprezentativne demokracije, potem je odgovor jasen, kristalen in je ne. Ne predstavlja koga prav posebej. To predstavlja mnenje tistih ljudi, ki se tam zbirajo in kroga, ki se okrog njih zbira. Kdorkoli trdi, da je to mnenje staršev teh šol, da bi to lahko trdil, bi moral izpeljati vse postopke, ki bi temu morali predhoditi. Konec koncev bi na koncu morali glasovati in glasovanje bi moralo biti tajno. Vsako drugo glasovanje gre po liniji najbolj glasnih, ne pa po liniji najbolj prepričljivih. Ti Aktivni, ne da ne bi bili pomembni, ne da ne bi imeli lahko prav o kaki stvari, ampak da bi bili reprezentativni, pravi reprezentant staršev, pa vsaka teorija, ki se količkaj s tem ukvarja, ugotovi, da to niso. Tudi Evropska unija na primer, če že hočete, kot neka druga organizacija v pomembnem delu ni nič reprezentativna, kar ne pomeni, da je slaba."

Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Ne vem. Jaz sem pristaš civilno družbenih iniciativ. Danes je mogoče ustanoviti tak svet, vendar kot civilno družbeno iniciativo. Ukazanega, institucionaliziranega pa meni diši po korporativizmu težje sorte. Osebnostno mislim, da kadarkoli mislijo učitelji ustanoviti zbornico, jo naj ustanovijo, v njo pa naj gredo tisti, ki mislijo, da naj v njo gredo. Da bi pa jim ukazal, da morajo iti in po možnosti jim še nastavljal tistega, ki jim bo vodil to zbornico, bi se meni zdelo nesprejemljivo. Tudi kot starši, če bi mi kdo ukazal, da moram biti v neki organizaciji, bi se mu zahvalil in jemal to za kršitev ustave te države. Sicer pa, če se združenja, ki zdaj obstajajo, povežejo, če si naredijo statut, po katerem bodo odločala tako, kot se spodobi, če se jim pridruži še na primer združenje v Celju in ne vem kje pač že še in se enako poveže, bo

ministrstvo, predpostavljam, če bo to res delovalo razvidno, če se bo vedelo, v imenu koga govori, temu primerno to upoštevalo. Ne sme pa se nekdo, ki nima premerjene reprezentativnosti razglasi za reprezentanta. V Sloveniji imamo nekatere, ki funkcionirajo kot mame, kot reprezentantke mam. To je preprosto demagogija. Mam imamo veliko, očetov imamo veliko in če jaz začnem govoriti v imenu staršev, boste vsi rekli, da je res smešno. Ampak to je smešno, ne pa kaj dosti bolj smešno kot nekdo drug, ki pride na televizijo in reče, da govori v imenu staršev. Govorim v imenu teh stotih staršev, teh treh tisočev staršev, to je legitimno stališče. Govorim v imenu staršev, takega pa jaz vsakič vprašam, kje so ga pa pooblastili za to, da to govorite."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Iz že povedanega je razvidno, da v to celo strukturo ne verjamem."

Mojca Škrinjar:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Za okolja, kjer ta, že obstoječa združenja delujejo, se mi zdi, da je ta reprezentativnost kar ustrežna. Šole, ki so vključene, imajo tam svojega delegata. Mislim, da je obstoječ način v redu."

Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Če bi prišlo do dobrodošlega dogajanja, da bi se starši po Sloveniji organizirali v take aktivne, kot so že obstoječi, potem bi bilo najbrž smiselno, da bi se ustanovilo neko nacionalno združenje staršev po nekem delegatskem sistemu. Obstoječa tri starševska združenja lahko komunicirajo z ministrstvom, ko pa bo teh združenj več, bo to malce težje. Pametno bi bilo postaviti neka teritorialna pravila. Pametno bi bilo tudi, da se ustanovi dovolj takih združenj in šele potem pogledati, katera je najbolj primerna organiziranost (npr. po statističnih enotah, po regijah ...)."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Obstajati bi morala regionalna združenja staršev in se potem povezati v nacionalno združenje staršev, kjer bi imeli šest pokrajinskih delegatov. To se mi zdi primerno, število pa je tudi primerno, ko še lahko rečeš, da je debata konstruktivna in greš na odbor za šolstvo v parlamentu ali da se pojavijo v Državnem svetu na nekih razpravah."

Dr. Zdenko Medveš:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Če bi me vprašali, ali to pokriva pravice vseh staršev v Sloveniji, potem bi gotovo odgovoril, da ne. Gre za neke centre, ki so uspeli narediti to organizacijo. Po moji sodbi je vprašanje drugje. Gre namreč za to, da bi organi, ki so pristojni za odločanje, razvili neke vrste mehanizem kontaktiranja z združenji staršev, ker bi se v tem primeru, če bi bila ta starševska združenja pomemben faktor, najbrž locirala po celem ozemlju Slovenije. Ta hip pa niti v postopku sprejemanja odločitev o spremembah v šolstvu, spremembah odločitev o programskih spremembah, kurikularnih spremembah, organizacijskih in drugih ni inštrumentarija, ki bi starše načrtno vključeval v te postopke. Zato mislim, da sedanja organiziranost najbrž ni zadostna."

Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Mislim, da mi je ideja združevanja preko društev bližja. Potem pa z združenjem društev na nacionalni ravni."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Najustreznejša organizacija je ta, ki izhaja iz neposrednega interesa na šoli. Ne verjamem, da bi starši v vsem tem sklopu šolskih odločitev mogli opravljati oziroma nadomeščati kakršno koli strokovno funkcijo. Mislim, da je njihova funkcija tam, kjer čutijo v neposrednem svojem interesu, to je pogled, ki ga dobijo v zvezi z izobraževanjem svojega otroka in od tod bi moral rasti interes. Tak interes bi se stopnjeval do nacionalne ravni. Na nacionalni ravni bi ti interesi doživeli neko sintezo, ki bi lahko postalo partner z organi, kot so Ministrstvo za šolstvo, predparlamentarne razprave in Strokovni svet za splošno izobraževanje."

Angelca Likovič:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Zelo dobro bi bilo organizirati regijske Svete staršev po celi Sloveniji. Še bolje bi bilo, da bi iz teh regij organizirali še združenje staršev na nacionalnem nivoju kot nacionalni svet staršev. Iz nacionalnega sveta staršev bi posameznike delegirali v različne komisije na Ministrstvu za šolstvo in šport. V zakonodaji pa bi bilo potrebno jasno opredeliti, kakšno vlogo imajo Aktivni sveta staršev in Združenje staršev. Prav gotovo pa bo delovanje v vseh teh organih prostovoljno. Spremembe v sestavi sveta zavoda (3 +3+3) je velik korak naprej. Tu imajo starši velike možnosti aktivnega sodelovanja in velik prispevek h kvaliteti šole na celotnem življenju in delu šole. Predlagam spremembo njihove kompetence, ki jih zastopajo predstavniki v svetu šole."

Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Podpiram organiziranost staršev na nivoju regij in na nivoju cele države. Bojim pa se, da če bi te zadeve preveč institucionalizirali, bi jih odmaknili od baze in bi bili preveč oddaljeni. Zato zagovarjam aktivno vlogo staršev v šoli, jasna določila v zakonodaji, na širšem nivoju pa iskati organizacijske oblike, ki bodo omogočale pretok informacij, skupne razprave in posredovanje stališč tistim, ki bi bili vključeni v različne komisije. Prav gotovo pa bi morali biti naši starši mnogo bolj prepoznavni na področju civilne družbe, organizirati srečanja, okrogle mize, novinarske konference. Res pa je tudi, da zdajšnje ministrstvo zelo poziva starše, naj sporočajo, kaj je potrebno spremeniti, naj se oglašajo javno, a žal tega je zelo malo. To se bo spremenilo, ko bodo tako ravnatelji, učitelji in starši spoznali, da hodijo po ostri široki cesti, ki jim je skupni cilj dobra in kvalitetna šola, kjer je odkrita komunikacija edina dolgoročna naložba. Zato pa bi bilo potrebno tudi izobraževanje svetov staršev in svetov šol. Nastali problemi izhajajo tudi iz tega, ker je pri nas timsko delo še zelo v povojih. Tudi na tem področju je potrebno več truda. Predlagam, da sveti staršev po regijah organizirajo okrogle mize, povabijo predstavnike Ministrstva za šolstvo in šport, predstavijo svoje poglede in stališča o aktivnejšem sodelovanju staršev pri oblikovanju šolskega sistema in predlagajo ministrstvu, da pripravi predloge sprememb. Pri pripravi le-tega pa bi sodelovali tudi predstavniki staršev. Tudi šole bi morale starše informirati vnaprej s programom celotnega življenja in dela šole. Povsod bi bilo v mnogo večji meri potrebno vključiti tudi predstavnike staršev. Na nivoju MŠŠ bi starše informirali preko aktivov svetov staršev in jih tudi vključevali v različne komisije. Šole pa bi informirale starše preko sveta staršev, starše bolj vključevale v priprave celotnega življenja in dela šole (kako izboljšati odnose, pravila šolskega reda, vedenje, ekskurzije, šola v naravi, valeta ....). Na vseh teh področjih in še na marsikaterem se starše v mnogih šolah postavi pred dejstvo in se jih le informira, ne pa povpraša. Zavedati se moramo, da imamo med našimi starši veliko različnih strokovnjakov, ki bi lahko šoli veliko pomagali, če bi jih šola znala vključiti. Aktivni staršev, ki so oblikovani do sedaj ljubljanski, primorski, domžalski so že kar veliko pozitivnega prispevali. Zelo dobro bi bilo, da bi s to organizacijo nadaljevali povsod po Sloveniji. Pametno bi bilo, da bi ti aktivni svetov staršev se oblikovali v skladu z nastalimi regijami. Vse te aktivne pa bi bilo potrebno povezati v nacionalno združenje ali ustanoviti zbornico staršev. Le na ta način bomo uredili pravice in odgovornosti staršev."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Kot sem že povedala, je potrebno vse te organizacijske spremembe na področju organiziranosti staršev uskladiti s šolsko zakonodajo. Najprej bi bilo potrebno, da se organizirajo aktivni svetov staršev po regijah, potem pa se imenuje neka skupin staršev iz posameznih aktivov svetov staršev, ki bi si prizadevala, da na MŠŠ prisluhnejo njegovim predlogom in uredijo zakonodajo."

Dr. Anton Meden:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Načelno taka oblika zagotavlja možnost vsakemu staršu sodelovanje in posredovanje mnenja ter prejemanje informacij v piramidni demokratični organizaciji staršev preko razreda, sveta staršev in aktiva. Za okolje, ki ga aktiv pokriva, je taka oblika najbolj reprezentativna od vseh možnih. Pod pogojem seveda, da bi bili aktivni zakonsko opredeljeni kot možna oblika povezovanja svetov staršev in bi s tega naslova imeli polne možnosti delovanja v okviru šolskega sistema (na primer dostop do ARNES-ovega strežnika za spletno stran in elektronsko pošto, zagotovljen prostor za sestanke v prostorih šol, ko ni pouka in podobno)."

Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Nacionalni svet staršev razumem kot skupino voljenih predstavnikov aktivov svetov staršev, ki ima kot taka največjo možno reprezentativnost in njeno ustanovitev absolutno podpiram. Ne vem pa, kaj je v vprašanju mišljeno z "nacionalnim starševskim združenjem" – ali je to neke vrste društvo s prostovoljnim individualnim članstvom ali pa zveza različnih oblik starševskih organizacij. V obeh primerih se z obstojem "nacionalnega sveta staršev" ne izključuje in lahko predstavlja dopolnitev njegovega delovanja, v kakšni meri in na katerih področjih pa bo odvisno od števila članov oziroma razširjenosti takega starševskega združenja."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Že obstoječi trije, formalno nepovezani, aktivni so si v slovenskem šolskem prostoru in javnosti pridobili prepoznaven status. Dokaz za to je vabilo na pogovor, ki ga je MŠŠ poslalo aktivom pred vložitvijo predlogov sprememb ZOFVI in ZOŠ v zakonodajni postopek – to je že prvi zamelek "informiranosti vnaprej", o kateri je bilo govora prej. Nastanek večjega števila aktivov svetov staršev bi sam po sebi prinesel potrebo po njihovi informacijski povezanosti in koordinaciji delovanja. V Sloveniji je okrog 480 osnovnih šol, sveti staršev bi tako lahko oblikovali 20-30 aktivov (približno 20 svetov staršev v enem aktivu), predstavniki teh aktivov pa bi predstavljali nacionalni svet staršev (združenje staršev na nacionalnem nivoju). S primerno koordinacijo delovanja razrednih skupnosti staršev, svetov staršev, aktivov in nacionalnega sveta staršev bi bil v taki "demokratični piramidi" mogoč pretok informacij in izražanje interesov od najnižjega do najvišjega nivoja, nacionalno predstavništvo (vrh) te piramide pa bi nedvomno imelo tak ugled in moralno moč (temelječo na največji možni reprezentativnosti), da bi ga oblast zagotovo sprejela za ustreznega sogovornika, saj kot take (vsaj pri določenih vprašanjih) sprejema že obstoječe aktivne."

Dominika Verhnjak:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Aktivi staršev so zelo potrebna oblika povezovanja staršev na nekem lokalnem področju (podobni pogoji, potrebe, problemi ...). Večja prepoznavnost, "slišnost" nekega OŠ okolja ..."
Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Menim, da je nujno potrebno tudi združenje staršev na nacionalnem nivoju (nacionalni svet staršev), sicer so vsa prizadevanja staršev na predhodnih nivojih nekako odrezana, poniknejo, kot da jih ni."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Glede aktivov svetov staršev, katerih delo sem preko Sveta praktikov nekoliko spoznala, lahko rečem, da sem kot starš s periferije zelo zadovoljna, da obstajajo, saj so edini kot starši vidni in prepoznavni v slovenskem osnovnošolskem sistemu, nekako zastopajo tudi starše tistih regij, kjer se še nismo uspeli tako organizirati. Veliko dobrih, realnih pobud, idej je prišlo z njihove strani. Zares si je potrebno prizadevati za tovrstne organizacije po vsej Sloveniji. Pri tem bi moralo pomagati tudi MŠŠ, saj je tudi v njihovem interesu, da se osnovnošolski proces obogati, da je celovit, kar brez resnega sodelovanja staršev prav gotovo ni in odgovarja na resnične otrokove potrebe, ki ga bodo usposobile za življenje."

Marta Zabret:

Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?

"Reprezentativnost je s to obliko zagotovljena, vendar je njen učinek premajhen, če organiziranost nima nadaljevanja na nacionalnem nivoju."

Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?

"Vsekakor. Zagovarjam nacionalni svet staršev."

Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Obstoječe starševske organizacije so se oblikovale iz potreb in iz pripravljenosti staršev, da nastopajo kot aktiven sogovornik pri sistemskih spremembah slovenskega šolstva. Ker pa nekatere slovenske regije (še) niso pokazale interesa po tovrstnih organizacijah, je pri morebitnih spremembah zakonodaje potrebna precejšnja previdnost. Ustanavljanje

regionalnih aktivov staršev naj bo dopuščena, ne pa obvezujoča, vendar naj se predstavniki na nacionalni nivo imenujejo le prek regionalnih aktivov."

5.6 ZOFVI

Organizirano delovanje staršev v organizacijah na različnih nivojih je lahko v dveh oblikah, ki imata enak namen, različen pa je notranji ustroj. Delovanje ene lahko opredeljuje ZOFVI in je v obliki sveta staršev, druga oblika pa je možna v obliki združenja na osnovi Zakona o društvih.

V nadaljevanju podajamo predlog sodobnejše ureditve participacije staršev, kar bi bilo potrebno opredeliti v ZOFVI.

5.6.1 Institucionalni nivo

5.6.1.1 Nova formulacija sveta staršev

Svet staršev je organ, ki deluje na institucionalnem nivoju, konkretno na nivoju vsake šole. ZOFVI mu je določil le ozek okvir delovanja brez temeljnih določb, čemu naj bi bil sploh namenjen, niti ne, kako naj določene naloge opravi. Hkrati kot organ, ki ga je potrebno širše definirati, mu določiti vsaj, kdo ga vodi, kakšen je njegov mandat in podobno, bi bilo potrebno svet staršev formulirati tudi kot organ, ki bo imel pomembno vlogo v šolskem procesu in bo lahko zagotavljal kvalitetne predloge za svetovanje glede oblikovanja šolske politike. S tem bi svet staršev dobil vlogo, ki jo starši zaslužijo kot partnerji v šolskem sistemu, če seveda zakonodajalec in šolsko ministrstvo smatrata, da so starši v šolskem sistemu partnerji in ne klienti. Hkrati, ko se njihova odgovornost na tem področju ne bi bistveno povečala, bi se povečala njihova vloga v povezovanju med starši in šolo in bi bili pomemben spodbujevalec partnerskega razmerja med starši in šolo.

Ustrezna vloga svetov staršev bi povečala vpliv civilne družbe na šolo, seveda pa bi bilo potrebno najprej učvrstiti zavest in civilno družbo in nato šolo usposobiti za sprejemanje vloge staršev (Koren 1999: 351).

5.6.1.2 Redefinicija sveta staršev na institucionalnem nivoju

Predhodno je že bila opravljena analiza 66. člena ZOFVI, ki opredeljuje svet staršev. Za sodobnejše delovanje bi bilo potrebno svet staršev redefinirati, za kaj takega pa je potrebna sprememba obstoječega zakona (ZOFVI). Svetu staršev je potrebno dodati novo dimenzijo. Ostane naj sicer organ, ki zastopa starše in podaja mnenje ravnatelju, svetu šole in zunanjim dejavnikom, vendar pa mu je potrebno dodati veljavo. To se bo zgodilo le v primeru, da bo članstvo v njem cenjeno in zaželeno, ne pa kot v teh časih, ko starši jemljejo sodelovanje v svetu staršev kot nujno zlo, enako pa ga tretirajo tudi zaposleni v šolah.

Svet staršev, kot organ, mora kot tak tudi delovati. Držati se mora zakonskih določil, hkrati pa vztrajati na tem, da se njegov okvir delovanja bolj jasno določi. Kot aktiven sogovornik se mora aktivno vključevati predvsem v oblikovanje šolske politike in vprašanj, ki iz tega izhajajo, poleg tega pa mora v vsem tem procesu gledati na interese staršev. Demokratična participacija mora biti glavno vodilo pri delovanju sveta staršev kot organa, torej kot posvetovalno in svetovalno telo, s tem, da bi bili sogovorniki dolžni prisluhniti staršem in jim tudi odgovoriti. Od načina delovanja (demokratične participacije ali politične demokracije) je namreč odvisno, kakšno odgovornost ima organ. Za svet staršev je obstoječa demokratična participacija ustrezna rešitev, saj za svoje odločitve ne sprejema nobene odgovornosti, kar je z vidika sestave in prostovoljne aktivnosti staršev v tem organu edino sprejemljivo.

Mnenja staršev bi morala biti upoštevana s strani šole. Starši namreč niso del šolske institucije, so pa z njo preko svojih otrok neizogibno povezani, dokler njihovi otroci obiskujejo osnovno šolo. Ko njihovi otroci končajo šolanje v osnovni šoli, običajno tudi vnema staršev za delo v osnovni šoli usahne. Prav tako je ta vnema običajno večja pri starših, ki imajo mlajše otroke, in manjša, čim pa so otroci starejši. Ker starši niso del šolske institucije, nanjo izražajo svoj pogled, ki pa je ponavadi drugačen od tistega, kot ga vidijo zaposleni v šolah. Starši torej običajno izražajo svoj pogled na šolski sistem kot neudeleženci tega omrežja (preko svojih otrok) in nakazujejo na zadeve, ki jih vidijo ali si jih predstavljajo kot zunanji opazovalci, na svoja vprašanja, mnenja ali poglede pa pričakujejo ustrezne odgovore. Nasprotno se zaposleni v šolah nahajajo znotraj šolskega omrežja in vidijo zadeve iz svojega zornega kota. Brez neke povezave med tistimi, ki so znotraj omrežja in ostalimi, ki so zunaj, pa vendar nekako del tega omrežja prek svojih otrok, ki obiskujejo šolo, je partnerstvo med tema skupinama skorajda nemogoče. Skupini se večinoma srečujeta le v formalno oblikovanih srečanjih, kot so pogovorne ure in roditeljski sestanki, neformalne oblike srečevanja, kjer bi se to partnerstvo lahko krepilo in kjer bi se dejansko izmenjali pogledi na nek problem, pa so bolj redkost, kakor pravilo.

Usklajevanje različnih pogledov je skladno z različnimi pričakovanji, ki jih imajo starši do šole in šola do staršev, zna biti dolgotrajno in naporno, vendar pa učinkovito, če pripelje do obojestranskega zadovoljstva. Učitelji so lahko potem veliko bolj sproščeni, saj vedo, da jih starši podpirajo, zadovoljstvo staršev pa se kaže v tem, da jim šolski sistem pokaže, da so s strani šole sprejeti kot partnerji in ne kot klienti. Na tak način je možno rešiti na prvi pogled še tako neuresničljive probleme.

Obstoječim nalogam, kot so oblikovanje mnenja glede kandidatov za ravnatelja, glede oblike diferenciacije v 8. in 9. razredu in glede letnega delovnega načrta, predlog ocene delovne uspešnosti ravnatelja ..., bi lahko dodali še kakšno, vendar pod pogojem, da zakonodajalec jasno začrta, kaj bi rad s tem pridobil, hkrati pa naj zakonodajalec staršem tudi pove, na kakšen način naj svojo zakonsko odgovornost uresniči, da bo storitev kvalitetna.

Svet staršev bi moral poleg tega, da je organ, ki je določen z zakonom in da opravlja naloge v skladu z obstoječo zakonodajo, postati tudi organizacija, ki bi povezovala vse zainteresirane starše v šoli. Članstvo v svetu staršev bi moralo biti odprto za vse starše, seveda na prostovoljni osnovi, ki imajo otroke na določeni šoli. Ravnatelji bi morali biti tisti dejavnik, ki bi v že na začetku šolskega leta spodbujali članstvo staršev v svetu staršev, prav tako bi moralo biti to članstvo spodbujano v publikacijah, ki jih učenci in starši prejmejo v začetku šolskega leta. Glavna naloga sveta staršev kot organizacije bi moralo biti vzpodbujanje in uresničevanje sodelovanja med šolo in domom, kar bi sčasoma pripeljalo v obojestransko zadovoljstvo, starši pa bi dejansko začutili, da so upoštevani kot partnerji v tem omrežju.

Svet staršev bi moral imeti svoj statut, izvršni odbor, ki bi vodil svet staršev, pa svoj poslovnik. V statutu bi bile opredeljene namen, vizija, cilji in ključne naloge sveta staršev.

5.6.1.2.1 Izvršni odbor sveta staršev

Glede na predlog nove organiziranosti sveta staršev, kjer bi bilo članstvo znotraj te organizacije odprto za vse starše otrok v šoli, bi bilo potrebno, da svet staršev nekdo vodi. Najprimernejša oblika za tako vodenje je izvršni odbor, ki bi ga sestavljali po en predstavnik vsakega razreda (enako kot v obstoječi zakonodaji svet staršev), število članov izvršnega odbora pa bi bilo odvisno od velikosti šole. Izvršni odbor bi vodil predsednik, ki bi ga izvolili člani izvršnega odbora med seboj, prav tako kot tudi dva namestnika. Če bi svet staršev razpolagal s finančnimi sredstvi, bi bilo potrebno izvoliti še blagajnika. Tehnična sredstva, vključno s pošiljanjem vabil in pripadajočega gradiva, pisanjem zapisnikov in pošiljanjem zapisnikov, bi zagotovila šola, kot je to predvideno v Predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, dejansko pa se to večinoma že izvaja.

Glavne naloge izvršnega odbora sveta staršev bi bile:

- opravljanje nalog v skladu z obstoječo zakonodajo,
- načrtovanje dela za prihodnost in razvoj vizije sveta staršev kot organizacije,
- načrtovanje in izvajanje programa aktivnosti v tekočem šolskem letu,
- informiranje staršev o njihovih pravicah in dolžnostih v šolskem sistemu,
- organizacija letnega srečanja sveta staršev,
- komunikacija in posvetovanje z ostalimi starši glede možnosti aktivnega sodelovanja v svetu staršev,
- organizacija delovnih skupin znotraj sveta staršev za rešitev določene naloge,
- komunikacija in posvetovanje z ostalimi partnerji v šolskem procesu,
- zbiranje pogledov staršev glede oblikovanja šolske politike,
- načrtovanje dnevnega reda,
- nadzor nad financami, če bi svet staršev z njimi razpolagal,
- povezava z združenji staršev na lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju,
- izvedba volitev za predstavnika sveta staršev v združenja staršev na višjih nivojih.

Za informiranje staršev glede vseh novosti, ki zadevajo šolanje njihovih otrok, mora poskrbeti šola.

Izvršni odbor bi imel odgovornost načrtovanja in izvajanja programa dela sveta staršev v tekočem šolskem letu, enkrat letno pa bi sklical letno srečanje sveta staršev. Izvršni odbor bi se srečeval najmanj štirikrat letno. Znotraj izvršnega odbora bi se lahko oblikovale delovne skupine za rešitev posameznih nalog, ki bi jih vodili člani izvršnega odbora, člani teh delovnih skupin pa ne bi bili nujno le člani izvršnega odbora, ampak tudi celotnega sveta staršev. Delovne skupine bi bile stalne (npr. spremljanje postopkov ustreznega in pravočasnega informiranja staršev ...), ali pa le za občasne naloge.

5.6.1.2.2 Letno srečanje sveta staršev

Izvršni odbor bi enkrat letno sklical letno srečanje sveta staršev, na katerega bi povabil vse svoje člane, ostale starše, ki imajo otroke na tej šoli in niso člani sveta staršev, učitelje in ostalo šolsko osebje.

Letno srečanje sveta staršev bi bilo pomembno srečanje. Na njem bi se:

- pregledalo delo v preteklem šolskem letu,
- podalo načrte za prihodnost,
- pregledalo finančno stanje, če bi svet staršev z njim razpolagal,
- izvedlo volitve v izvršni odbor.

Na letnem srečanju sveta staršev bi se izvedle volitve v izvršni odbor, tako, da bi imel vsak razred enega predstavnika, kandidature pa bi se oddale v zato določenem času pred letnim srečanjem ali na njem samem pred volitvami.

Predstavniki staršev v svetu šole bi bili člani izvršnega odbora.

5.6.1.3 Sodelovanje pri upravljanju šole

Ker so starši preko svojih otrok tudi udeleženci v šolskem procesu, morajo sodelovati pri kreiranju šolske politike. V Sloveniji imamo zakonsko določen organ, ki upravlja s šolo, torej tudi določa njeno politiko, v njem pa so kot enakopraven partner zastopani tudi starši. Naloge sveta šole so določene v ZOFVI, kljub temu pa bi se tem nalogam lahko dodale še nekatere, kot so npr. politika vzpodbujanja partnerstva med domom in šolo in politika srečevanj staršev in učiteljev. Kot rečeno, je svet šole organ, ki upravlja s šolo, zato je potrebno odločanje, ki temelji na politični demokraciji, kar pa prinaša tudi veliko odgovornost.

Svet staršev bi lahko tudi:

- pomagal ustvarjati možnosti, da bi starši diskutirali o šolski politiki,
- zbiral poglede glede šolske politike s strani vseh udeležencev v omrežju,
- te poglede in diskusije preusmerjal v proces oblikovanja politike šole,

- staršem dajal informacije, kako lahko sodelujejo v procesu oblikovanja šolske politike,
- staršem dajal povratne informacije glede njihovih predlogov in diskusij, ipd.

5.6.1.4 Ključna področja partnerstva med starši in šolo

Partnerstvo se lahko uresniči v različnih vidikih šolskega življenja:

- izmenjava informacij o šoli in izobraževanju,
- informacije staršem o njihovi pomoči svojim otrokom,
- šolska politika in načrtovanje,
- partnerstvo z učitelji pri doseganju uspešnosti njihovih otrok,
- ustvarjanje omrežja staršev,
- izven kurikularne aktivnosti za otroke,
- zagovarjanje dela učiteljev.

Svet staršev bi moral igrati ključno vlogo pri vzpodbujanju partnerstva na vseh navedenih področjih.

5.6.1.5 Informacije, ki jih starši potrebujejo v šolskem procesu na institucionalnem nivoju

Starši, še posebno pa starši, ki se preko svojih otrok prvič vključujejo v šolo, potrebujejo kvalitetno informacijo o tem, kako šola deluje in o izobraževalnem sistemu nasploh. Te informacije mora podati šola, svet staršev pa bi lahko pri tem pomagal, da bi te informacije dosegle starše.

Svet staršev bi lahko pri tem pomagal s tem, ko bi:

- ugotovil, katere informacije starši potrebujejo,
- pripravil ali pomagal pripraviti šolski časopis ali glasilo,
- sodeloval pri zasnovi in pripravi spletne strani šole,
- z organiziranjem sestankov pomagal učiteljem, vodstvu šole, pristojnemu ministrstvu in ostalim, da le-ti lahko posredujejo informacije staršem,
- pomagal pripraviti šolska pravila,
- vzpodbujal aktivno delovanje v svetu staršev,
- staršem podajal informacije z višjih nivojev združevanja staršev in sveta šole, ipd.

5.6.1.6 Svet staršev in pritožbe staršev

Svet staršev po obstoječi zakonodaji med drugim razpravlja tudi o pritožbah staršev v zvezi z vzgojno-izobraževalnim delom, vendar pri tem nima in ne more imeti vloge razsodnika, saj mu zakon določa le obravnavanje, ne pa tudi reševanje pritožb. V najboljšem primeru lahko v obstoječem sistemu posluša prizadete starše in na drugi strani zaposlene v šoli ter šoli naloži rešitev problema, kar pa pomeni le to, da se je kot organ rešil zadeve, šola pa v skladu z obstoječo zakonodajo ni dolžna upoštevati mnenja sveta staršev. V reformiranem načinu delovanja sveta staršev, ki bi ga sestavljali vsi zainteresirani starši otrok iz določene šole, pa

bi s takimi individualnimi pritožbami staršev ukvarjal izvršni odbor sveta staršev, kar je že sedaj ena izmed nalog in pristojnosti sveta staršev.

Glavne naloge izvršnega odbora sveta staršev v zvezi z individualnimi pritožbami staršev v zvezi z vzgojno-izobraževalnim delom bi bile:

- pomagati staršem najti učinkovito pot do učiteljev s pogledom na rešitev problema na podlagi pogovora in sporazumne rešitve problema,
- pomagati staršem sestaviti formalno pravilno pritožbo,
- svetovati staršem, kako rešiti problem na zadovoljstvo šole in staršev, ki se pritožujejo.

Seveda je pri vsem tem pomembna predpostavka, da so tako starši, ki se pritožujejo, in šola (učitelji) pripravljeni na pogovor. Če tega temeljnega pogoja ni, odpade tudi vsaka možnost sporazumnega reševanja problemov.

5.6.1.7 Sodelovanje med starši

Starši morajo imeti možnost srečati se s starši drugega razreda in tudi drugih šol, ki so lahko v bližini ali pa oddaljene, kjer si medsebojno izmenjujejo izkušnje, lahko pa tudi srečanja s predstavniki lokalne skupnosti, strokovnjaki na različnih področjih ...

Svet staršev oziroma izvršni odbor lahko bi pri tem lahko pomagal, da bi:

- organiziral neformalna srečanja staršev, kjer bi se izmenjevale medsebojne izkušnje,
- organiziral neformalna srečanja s predstavniki lokalne in regionalne skupnosti in strokovnjaki na različnih področjih, ki zadevajo življenje v šoli in oblikovanje šolske politike,
- organiziral neformalna srečanja z najvišjimi predstavniki šolske politike na nacionalnem nivoju,
- imel svet staršev svojo spletno stran, kjer bi bile vse potrebne informacije za starše,
- izražal dobrodošlico novim staršem, ki prvič vstopajo v šolski sistem preko svojih otrok,
- zagotavljal komunikacijo med svetom staršev in njegovim izvršnim odborom.

5.6.2 Združevanje svetov staršev na lokalnem in regionalnem nivoju

Na lokalnem in regionalnem nivoju se lahko trenutno sveti staršev povezujejo le kot organizacije na prostovoljnem in neformalnem nivoju in ne kot organi. Organ se ne more združevati, lahko je le določen z zakonom. Če bo kdaj obstajal tak organ, mu bo zakonodajalec moral dati naloge in pristojnosti, hkrati pa določiti namen, za katerega bo ustanovljen in določiti ali gre za obvezno ali neobvezno združevanje.

5.6.2.1 Lokalni in regionalni nivo

Če bo način združevanja svetov staršev na lokalnem in/ali regionalnem nivoju uveljavljen v zakonu, bo moral biti opredeljen tudi način združevanja, predvsem z vidika prostovoljnosti ali obveznosti ter nadaljnega povezovanja na nacionalnem nivoju. Hkrati mu bo potrebno dodati naloge, ki bi lahko bile, da:

- pomaga ustvarjati možnosti, da bi starši diskutirali o šolski politiki,
- zbira poglede glede šolske politike s strani predstavnikov staršev,
- te poglede in diskusije preusmerja v proces oblikovanja šolske politike,
- daje staršem informacije, kako lahko sodelujejo v procesu oblikovanja šolske politike,
- daje staršem povratne informacije glede njihovih predlogov in diskusij, ...
- izmenjuje izkušnje in poglede na šolski sistem na vseh nivojih,
- vzpodbuja partnerstvo med šolo in starši,
- sodeluje z lokalnimi in regionalnimi oblastmi,
- načrtuje delo za prihodnost in razvija vizijo sveta staršev kot organizacije na lokalnem nivoju,
- načrtuje in izvaja program aktivnosti v tekočem šolskem letu,
- organizira delovne skupine znotraj lokalnega ali regionalnega združenja sveta staršev za rešitev določene naloge,
- komunicira in se posvetuje z ostalimi partnerji v šolskem procesu,
- sprotno vzdržuje komunikacije do matičnih svetov staršev oziroma njihovih izvršnih odborov,
- organizira srečanja staršev, vključenih v svete staršev,
- organizira izobraževanja za starše,
- daje pobude in predloge šolskim oblastem,
- sodeluje na višjih nivojih organiziranosti staršev,
- nudi strokovne pomoči organizacijam svetov staršev v zvezi s sodelovanjem staršev s šolo,
- načrtuje dnevni red,
- ima nadzor nad financami, če lokalni ali regionalni svet staršev z njimi razpolaga,
- povezuje se z združenji staršev na regionalnem in nacionalnem nivoju,
- izvede volitve za predstavnika ali predstavnike sveta staršev v združenja staršev na višjih nivojih.

5.6.3 Združevanje svetov staršev na nacionalnem nivoju

Najvišji organ (morebiti pa tudi organizacija) svetov staršev na nacionalnem nivoju bi bilo nacionalno združenje organizacij svetov staršev. Način oblikovanja članstva bi se določil z zakonom ali pa (v kolikor bi šlo le za neformalno organizacijo) sporazumno med udeleženci. Mandat predstavnika posamezne organizacije sveta staršev v nacionalnem združenju bi bil predviden s statutom nacionalne organizacije. Nacionalno združenje bi vodil in upravljal izvršni odbor tega nacionalnega združenja. Predstavniki nacionalnega združenja bi bili vezni

člen med matičnimi organizacijami in nacionalnim združenjem. Enkrat letno bi se sestalo celotno nacionalno združenje, izvršni odbor pa bi se srečeval večkrat letno.

5.6.3.1 Naloge nacionalnega sveta staršev

Naloge nacionalnega združenja bi bile predvsem:

- komunikacija s političnimi odločevalci na nacionalnem nivoju,
- sodelovanje v delovnih skupinah na šolskem ministrstvu, ki so vezane na osnovno šolo,
- podajanje mnenja glede predlogov sprememb šolske zakonodaje,
- zahtevanje informacij s strani pristojnega ministrstva, na kakšen način naj svet staršev kot organ uresničuje z zakonom predpisane obveznosti,
- prejete informacije posreduje nižjim nivojem,
- pomaga ustvarjati možnosti, da bi starši diskutirali o šolski politiki,
- zbira poglede glede šolske politike s strani predstavnikov staršev,
- te poglede in diskusije preusmerja v proces oblikovanja šolske politike,
- daje staršem informacije, kako lahko sodelujejo v procesu oblikovanja šolske politike,
- daje staršem povratne informacije glede njihovih predlogov in diskusij, ...
- izmenjava izkušenj in pogledov na šolski sistem na vseh nivojih,
- vzpodbuja partnerstvo med šolo in starši,
- sodeluje z nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi šolskimi oblastmi,
- načrtuje dela za prihodnost in razvija vizije sveta staršev kot organizacije na nacionalnem nivoju,
- načrtovanje in izvajanje progama aktivnosti v tekočem šolskem letu,
- organizacija delovnih skupin znotraj nacionalnega združenja organizacij svetov staršev za rešitev določene naloge,
- organizacija izobraževanj in usposabljanj za starše,
- komunikacija in posvetovanje z ostalimi partnerji v šolskem procesu,
- sprotno vzdrževanje komunikacije do matičnih, regionalnih in lokalnih organizacij svetov staršev oziroma njihovih izvršnih odborov,
- dajanje pobud in predlogov šolskim oblastem,
- nudenje strokovne pomoči organizacijam svetov staršev v zvezi s sodelovanjem staršev s šolo,
- načrtuje dnevni red,
- vrši nadzor nad financami, v kolikor nacionalna organizacija svetov staršev z njimi razpolaga,
- povezava z ostalimi združenji staršev na nacionalnem in nadnacionalnem nivoju.

5.6.4 Realnost uresničevanja večje participacije organizacij staršev preko ZOFVI

V evropskih državah so uvedeni različni sistemi participacije staršev v šolskem sistemu, vendar povsod velja dolgoletna tradicija. Slovenija ne more kar prekopirati nekega sistema, ki ureja to področje v kaki drugi državi, lahko pa s primeri dobrih praks ustvari pogoje, da se tudi pri nas začnejo premikati stvari z mrtve točke. Prav tako je lahko opisan primer iztočnica za kvalitetno in strokovno debato o tem, kakšne vrste participacije staršev v šolskem sistemu si sploh želimo in potrebujemo.

Realnost uresničevanja participacije organizacij staršev preko ZOFVI je v pretežni meri odvisna od političnih odločevalcev. Če kolikor imajo le-ti resen namen slediti načelu sodobne države, upoštevanju socialnih partnerjev in upoštevanju staršev kot partnerjev v šolskem sistemu, se lahko zakonodaja kmalu spremeni. Samo v primeru spremembe zakonodaje je namreč možno vzpostaviti vso opisano strukturo, ki bo temeljila na demokratični participaciji. Če se zakonodaja na tem področju ne bo spremenila, to hkrati pomeni, da se tudi participacija staršev na opisan način ne bo spremenila.

5.7 Zakon o društvih

Zakon o društvih predvideva tudi ustanavljanje združenj, kot je starševsko in nadaljnje povezovanje teh društev, ves postopek pa mora biti v skladu s tem zakonom. Združenje staršev lahko ustanovijo najmanj tri polnoletne osebe, kot pogoj za samo ustanovitev pa zakon predpisuje statut (ustanovno listino), zapisnik ustanovnega sestanka in listo ustanoviteljev.

Združenje staršev se lahko ustanovi na katerem koli organizacijskem nivoju, kar pomeni, da je struktura lahko podobna tisti, kot smo jo navedli pri organizacijah svetov staršev, lahko se kak nivo izpusti, lahko pa obstaja samo združenje, ki deluje na nacionalnem nivoju, brez povezave s podrejenimi združenji na nižjih nivojih.

5.7.1 Nacionalno združenje staršev

V Sloveniji deluje že omenjeno nevladno Združenje staršev Slovenije. Ker je to združenje staro šele nekaj dni oziroma tednov, je o njegovi uspešnosti in umeščenju v šolskem sistemu še težko govoriti. Delovanje ZSS je predvideno kot demokratična participacija.

Bistvo tega združenja je, da je to združenje oseb, ki imajo enake cilje, ki je prostovoljno in samostojno, lahko pa deluje tudi na ideološki bazi, kar za zakonsko formuliran svet staršev ni značilno. To pomeni, da tako organizirano združenje ni vezano na reprezentativnost. Če smo pri snovanju strukture organizacij svetov staršev izhajali iz načela "bottom – up" in smo začeli s strukturo na institucionalnem nivoju, celotno strukturo pa zaključili preko lokalnih in regionalnih organizacij svetov staršev na nacionalnem nivoju, lahko pri prostovoljnem združenju zainteresiranih članov izhajamo iz nacionalne strukture in jo po načelu "top – down" (preko regionalnih združenj) pripeljemo do lokalnega združenja staršev. Seveda tako

združenje ne bi bilo smiselno organizirati na nivoju šole, kjer že deluje svet staršev, kljub temu da v Evropi na nivoju šole deluje tako združenje kot nevladna organizacija (npr. na Švedskem).

Vsekakor pa je želja članov ZSS, da postane resna interesna skupina, ki bo med drugim poskušala vplivati na oblikovanje zakonodaje in drugih političnih odločitev v šolskem sistemu ter na njihovo praktično izvajanje.

Interesne skupine v ožjem smislu so tista zasebna združenja, ki predstavljajo številne skupine in interese v komunikaciji z vlado, vendar se praviloma ne potegujejo za oblast (Fink-Hafner 2001: 17).

Interesne skupine (v politološkem smislu) so tiste družbene skupine, ki za uveljavljanje svojih ali/in širših interesov skušajo vplivati ali vplivajo na politični proces, medtem ko skupine pritiska (to je lahko in je navadno tudi je ena izmed metod delovanja interesnih skupin) za uveljavljanje svojih interesov uporabljajo pretnjo sankcije (Bibič 1995: 5).

Vsaka skupina, ki poskuša izvajati vpliv na vlado (oblast), je interesna skupina. Interesne skupine so tako tiste skupine, ki se oblikujejo zaradi promocije in zaščite posebnih interesov v političnem sistemu, saj je dejavnost interesnih skupin usmerjena na politiko (Brezovšek 1995: 19-20).

Združevanje v interesne skupine se razlikuje po motivih in po strukturi, kakor tudi po načinu in metodah združevanja. Motivi in možnosti združevanja so zelo široki. Osnovni smisel in motiv združevanja je, da s selektivnim oblikovanjem interesov in organizacijskim povezovanjem njihovih nosilcev poveže, artikulira in usmeri njihova dejavnost k uresničevanju različnih interesov in potreb posameznikov in kolektivov (Brezovšek 1995: 26).

Združevanje v društva omogoča poleg najrazličnejših vrst interesnega delovanja tudi politično delovanje. Tako lahko društvo deluje tudi kot interesna skupina (oziroma skupina za pritisk), kar je še posebej aktualno v primerih, ko se na državni ravni oblikuje politika ali zakonodaja na področju, na katerem tako društvo deluje (Žagar 1995: 51).

Fink-Hafnerjeva (Internet 4) meni, da nedržavni akterji v oblikovanju in izvajanju politik v modernem okolju delujejo predvsem na naslednje načine:

- Z organiziranim nastopom v komunikaciji z državnimi akterji (npr. z združevanjem v krovne organizacije, ki so sogovornik državnim akterjem).
- Z informiranostjo (doseženo s profesionalizacijo in z notranjo delitvijo dela med zaposlenimi, ki tako lahko sproti spremljajo dogajanja v državni sferi na področjih, ki so pomembna za interesne skupine).
- S strokovnim političnim pristopom (z argumentiranjem kritik, predlogov in zahtev z rezultati analiz, pripravljenih sproti in 'na zalogo' o tem, kakšni so učinki vpletanja

oziroma nevpletanja države na izbranih družbenih področjih in kakšni so učinki obstoječih javnih politik).

- S pravočasno aktivnostjo v vseh pomembnejših fazah političnega odločanja. Če želijo nevladne organizacije postati pomembni policy akterji, morajo pripravljati svoje policy analize in spremljati rezultate družboslovnih raziskav na področjih, kjer delujejo. Nevladne organizacije torej nujno potrebujejo strokovno znanje in strokovno osebje, ki zna pripraviti policy analize in ki zna razbrati policy relevantne informacije in podatke iz drugih virov.

ZSS upa, da ji bo država priznala status sogovornika v oblikovanju in izvajanju politik, hkrati pa tudi upa, da bo uspela zbrati čim več finančno od države neodvisnih virov za svoje delovanje, saj jo to ne bi že v začetku postavljalo v še bolj podrejen položaj nasproti državi.

5.7.2 Konfederacija nacionalnih združenj staršev

Glede na različne interese, ki se pojavljajo pri združenjih, različnih ideoloških usmeritvah, je logična posledica formiranje več različnih, vendar med seboj enakopravnih nacionalnih združenj staršev, ki se lahko pod določenimi pogoji in za določen namen med seboj združijo. Bistvo tega povezovanja je ustvariti močnejšo pozicijo nasproti državnim institucijam.

5.8 Nacionalno združenje staršev vs nacionalni svet staršev

Če se za hip povrnemo na članstvo v EPA, lahko hitro opazimo, da so člani tega združenja, poleg tistih iz zahodne Evrope, tudi nacionalne organizacije in združenja staršev iz Bolgarije, Madžarske, Malte, Poljske in Slovaške, torej tudi iz držav postkomunističnega bloka, kar pomeni, da nas na tem področju te države krepko prehitujejo. Kljub temu pa je pri tem vseeno potrebno omeniti, da sama udeležba v EPA še ne pomeni nujno tudi kvalitetne in za participacijo staršev ustrezne nacionalne zakonodaje, ampak večinoma odraža le trud in zavedanje staršev na tem področju. To tudi pomeni, da ni toliko pomembno, na kakšen način je organizirana participacija staršev na nacionalnem nivoju (ali gre za nacionalno združenje staršev po Zakonu o društvih ali Nacionalni svet staršev po ZOFVI) kot to, da taka organiziranost obstaja, in da se taka organizacija aktivno vključi v tovrstna nadsacionalna združenja. S takim povezovanjem si nacionalna organizacija veča ugled doma in v tujini, hkrati pa sprejema izkušnje iz tujine in jih skuša uveljaviti v "svojem" omrežju.

Prav tako ni odveč navedba, da je bistvo participacije staršev na nacionalnem nivoju komunikacija s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci.

5.9 Vloga države pri večanju participacije staršev

Država bi morala tudi na najvišjem nivoju omogočiti vpliv civilne družbe, ki lahko pomembno pomaga pri omilitvi značilnosti držav, ki neprestano hlatajo za čarobnimi rešitvami in težijo k temu, da prevzemajo ideje in jih vnašajo brez občutljivosti za lokalna okolja. Vloga države bi morala biti v tem, da določi temeljne cilje, določa merila za razporeditev sredstev in zaposlenih v skladu s temi cilji, skrbi za merjenje rezultatov, preverja uspeh posameznih šol ter izvajanje nagrajevanj in ukrepa na podlagi izmerjenih rezultatov, povsem pa se mora umakniti pri podrobnejših poseganjih v šole (Koren 1999: 350).

Da bi tak sistem lahko obstajal, je seveda potrebno veliko zavedanje svojih pravic in dolžnosti s strani staršev. Vendar pa starši sami, prav tako pa tudi njihove organizacije in združenja, niso sposobni take miselne preobrazbe brez pomoči države. Ta ima preko svojih političnih instrumentov in mehanizmov dovolj maneverskega prostora, da spodbuja tako miselno preobrazbo, vprašanje pa je, ali to sploh hoče. Kaj bi s tem pridobila? Če ji gre zares za osvetlitev težav, pravzaprav za vedenje, kje v praksi v šolskem sistemu sploh nastajajo problemi, hkrati pa za resnično in ne prikrito voljo te probleme rešiti, bo participacijo staršev spodbujala.

Država lahko pri svojem delu:

- vključi v pripravo odločitev čim več (tudi nevladnih) strokovnih institucij,
- omogoča delovanje strokovnih združenj,
- vzpostavlja stik in komunikacijo s civilno družbo,
- deluje na koreninah, tradiciji in nacionalni kulturi,
- da je bolj služabnik kot gospodar,
- sprejema manj trajnih, dokončnih odločitev med državo in družbenim, civilnim interesom (Koren 1999: 350).

5.9.1 Policy instrumenti

Policy instrumenti so sredstva, tehnike in ukrepi, ki jih imajo na voljo javnopolitični igralci za vplivanje na procese oblikovanja in izvajanja politik (Pal 1987 in Majchrzak 1984 v Kotar 2002: 52). Po Coatesu (Kotar 2002: 52) so policy instrumenti (1) dejavnosti in ukrepi, povezani z informacijami, (2) finančne dejavnosti in ukrepi, (3) regulativne in nadzorne dejavnosti, (4) operativne dejavnosti, (5) javnopolitične dejavnosti ali definiranje simboličnih prioritet in (6) raziskovalne dejavnosti.

Že ob bežnem pregledu teh mehanizmov je očitno, da so povezani le z državnimi javnopolitični igralci, ki imajo zakonska pooblastila ali pa privilegirano uporabo ali dostop do teh mehanizmov, nedržavni igralci pa te možnosti nimajo, sami instrumenti pa se med seboj povezujejo in kombinirajo (Kotar 2002: 53).

Bemelmans-Videc in Vedung (1998: 250) navajata tri vrste policy instrumentov, ki jih delita na:

- regulativne (palica – predpisi, prepovedi, omejitve),
- ekonomske (korenček – subvencije, podpore, davki, članarine) in
- informacijske (pridiga – pospeševanje pomoči, opozorila).

Vsak od teh se lahko pojavlja tako v afirmativni, kot tudi v negativni obliki. Ti instrumenti se med seboj povezujejo in kombinirajo, tako da nastanejo vertikalni, horizontalni in kronološki paketi policy instrumentov (Bemelmans-Videc in Vedung 1998: 257). Pri vertikalnem paketu vlada uporablja en instrument pri različnih slojih igralcev, preko katerih pride do končnega naslovnika (Bemelmans-Videc in Vedung 1998: 258). Pri horizontalnem paketu se dva ali več policy instrumentov nanašata na končnega naslovnika (Bemelmans-Videc in Vedung 1998: 262), pri kronološki zaporednosti policy instrumentov pa gre za določeno časovno zaporedje teh instrumentov, ko je npr. najprej uporabljena informacija, zatem gospodarski ukrep, na koncu pa regulacija (Bemelmans-Videc in Vedung 1998: 263).

5.9.1.1 Regulativni instrumenti

Bemelmans-Videc in Vedung (1998: 251) navajata, da je za spremembo ali popravek obstoječe regulacije potrebno, da (1) sam problem obstaja ter da je regulacija upravičena, (2) se prebivalci s tem strinjajo in imajo možnost sodelovanja pri ustvarjanju nove regulacijske politike, (3) koristi regulacije presegajo stroške, (4) z novim regulacijskim sistemom se naj oviranje meddržavne tekmovalnosti zniža na najnižjo možno stopnjo, (5) regulacijsko breme prebivalcev je minimizirano z vladnimi ukrepi in (6) nov sistem pa je naravnan v večjo uspešnost in učinkovitost države.

Participacija staršev v osnovnošolskem sistemu je pravica staršev, ki jo določa Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, vendar nič več kot to. V tem zakonu je namreč določeno, da obstajajo pogovorne ure, ki jih ima učitelj s starši učencev svojega razreda (enako velja za roditeljske sestanke, ki pa so lahko oblikovani z drugimi predavatelji in za starše cele generacije učencev), da obstaja svet staršev, ki je le posvetovalen organ, ter da so trije starši tudi člani sveta zavoda oz. šole. Združenja staršev po Evropi imajo veliko vlogo v osnovnošolskih sistemih svojih držav in so ponekod tudi regulacijsko priznana kot enakovreden subjekt ministru za šolstvo. Običajno nimajo odločevalske vloge. Država tako lahko uveljavi regulacijski policy instrument, ki ga ima na voljo in spremeni zakonodajo, ki je na področju participacije staršev in njihovih organizacij v šolskem sistemu neustrezna, zastarela in neprimerna za primerjavo z večino evropskih držav, hkrati pa v zakonodajo uvede tudi pravice in dolžnosti, ki jih imajo starši v šolskem sistemu.

S spremembo zakonodaje je mišljena predvsem:

- sprejetje nacionalnega programa za projekt večje participacije staršev v šolskem sistemu,
- podrobnejša določila v zvezi z delovanjem, pristojnostmi in odgovornostmi delovanja lokalnih, regionalnih in nacionalnega sveta staršev,

- zakonska opredelitev udeležbe predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje,
- ustvarjenje zakonske podlage ustanovitve stalnega delovnega telesa "Svet praktikov", v katerega se imenuje tudi predstavnike staršev, združenj staršev in zainteresirane civilne družbe,
- ustvarjenje zakonske podlage za stalno prisotnost staršev, združenj staršev in zainteresirane civilne družbe v vseh delovnih skupinah znotraj MŠŠ, poudarek na večji odgovornosti predstavnikov staršev po oddelkih – ustvariti pogoje za možnost delovanja od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor,
- vključitev pravic in obveznosti staršev v šolskem sistemu, kot jih predvideva EPA,
- zagotovitev pravice staršev do pravočasne in ustrezne informiranosti na vseh nivojih organiziranosti šolskega sistema,
- odgovornost vseh udeležencev v šolskem procesu na vseh nivojih organiziranosti, da se pravočasno odzovejo na pobude in mnenje staršev, še posebej, ko gre za pobude in mnenja, ki se nanašajo na vzgojno-izobraževalno delo (npr. mnenje o obliki diferenciacije v zadnji triadi, pritožbe staršev v zvezi z vzgojno-izobraževalnim delom ...).

Prav tako pa ima država možnost, da spodbuja participacijo staršev tudi tako, da to nalogo prenese na ravnatelje šol, kot je npr. praksa v Avstriji (primerjaj Novak 1998: 60).

5.9.1.2 Ekonomski instrumenti

Po Bemelmans-Videc in Vedungu (1998: 252) sta najpomembnejša afirmativna ekonomska instrumenta subvencija, ki je vladna finančna spodbuda določenim pravnim subjektom, z namenom, da se doseže določena stopnja aktivnosti, ter koncesija (Bemelmans-Videc in Vedung 1998: 253), ki je v zadnjem času postala popularen ekonomski instrument v smislu povečanja učinkovitosti vladnih služb, pomeni pa podelitev določenih nalog v izvajanje določenim pravnim subjektom. Negativni ekonomski instrumenti so davki in članarine (Bemelmans-Videc in Vedung 1998: 250). Davki so temeljni vir državnega proračuna, zato jih ureja več zakonov (Zakon o DDV, Zakon o trošarinah ...), medtem ko so članarine večinoma v domeni prostovoljnih sindikatov, društev ali političnih strank, običajno pa so obvezne za tiste, ki se v te organizacije vključijo. Da so davki tudi ekonomski instrument, navaja tudi Andersen (internet 2).

Posebnih ekonomskih instrumentov v slovenski javni osnovnošolski politiki ni, saj se to področje financira iz proračuna. Kljub temu ali ravno zaradi tega bi lahko država uveljavila ta policy instrument in finančno pomagala obstoječim združenjem staršev. Obstoječi aktivni svetov staršev ne morejo razpolagati s finančnimi viri, Združenje staršev Slovenije pa z njimi lahko razpolaga. To pomeni, da država finančno ne more pomagati ktivom, lahko pa na tak način pomaga ZSS, kakor lahko tudi zagotovi finančna sredstva za usposabljanje staršev v obliki seminarjev in predavanj v smislu kakovostnega uresničevanja zakonsko določenih

nalog v okviru sveta staršev in sveta šole. Država pa lahko tudi natančno predvidi financiranje svetov staršev.

5.9.1.3 Informacijski instrumenti

Po Bemelmans-Videc in Vedungu (1998: 250) sta informacijska instrumenta pospeševanje pomoči (afirmativni) in opozorila (negativni), ki pa še navajata, da različni avtorji zagovarjajo stališče, da so informacijski instrumenti bolj predmet evalvacije, saj ne vsebujejo avtomatičnega feedbacka.

Država lahko morebiti na tem področju naredi še največ od vseh razpoložljivih policy instrumentov. To je možno storiti s tem, da država sama financira oglaševanje, v katerem bi participacijo staršev v šolskem sistemu predstavili na način, kot ga zagovarja tudi pedagoška stroka, in sicer, da so starši v šolskem sistemu partnerji in da so tudi po ustavi odgovorni za izobraževanje otrok, s poudarjanjem pravic in dolžnosti staršev.

Prav tako bi lahko država organizirala javne tribune, okrogle mize, posvete, seminarje na to temo, poleg tega pa bi lahko del denarja namenila tudi za izobraževanje in usposabljanje staršev v smislu kakovostnega uresničevanja zakonsko določenih nalog v okviru sveta staršev in sveta šole.

Večjo zainteresiranost staršev je možno doseči tudi z večjo informiranostjo staršev prvošolcev o pozitivnih učinkih aktivnega sodelovanja staršev in šole, s skupnim izobraževanjem staršev in učiteljev, s stalnim pretokom informacij o delu šole in z iskanjem drugih oblik aktivnega sodelovanja med starši in učitelji.

Država lahko poskrbi tudi za seznanjanje učiteljev in ravnateljev o pozitivni vlogi staršev v šolskem sistemu in pozitivni vlogi partnerstva med njimi, kar lahko stori na raznih seminarjih, posvetih, izobraževanjih ipd. Iste stvari se lahko poudarjajo tudi v Šoli za ravnatelje, obstaja pa tudi možnost, da bi vsak učitelj, preden bi začel učiti, moral izkazati znanje iz tega področja.

Država lahko poskrbi tudi za spremljajoče zadeve (npr. prostor) v primeru, da najvišji predstavniki EPA obišejo Slovenijo, kar bi bila ob medijski pozornosti, za kar lahko tudi poskrbi država, velika možnost promocije idej participacije staršev v šolskem sistemu.

5.9.1.4 Policy mix

Ne glede na opisane regulacijske, ekonomske in informacijske instrumente je glavni cilj vlade predvsem ta, da si z njimi olajša pot do uspešne in učinkovite implementacije javnih politik. Najboljši način je, da uporabi vse policy instrumente, ki so ji na razpolago, za uspešno implementacijo javnih politik pa je potrebno (1) vključiti tako državne kot tudi nedržavne igralce, (2) paket javnopolitičnih instrumentov mora biti ciljno usmerjen, (3) finančno pokrit

in socialno uravnotežen ter (4) učinkovito uveljavljen (Internet 9). Tudi Eliadis in Hill (2002: 47) menita, da sodelujoči v policy procesu po samostojnih policy instrumentih namenjajo več pozornosti instrumentalnemu skupku, kar je najboljše za implementacijo javnih politik.

6 PREVERJANJE HIPOTEZ Z OBRAZLOŽITVAMI

Postavljene hipoteze so medsebojno povezane, kakor tudi njihove obrazložitve, ki so med seboj prepletene. Obrazložitve izhajajo iz zakonskih podlag, primerjave s starševskimi organizacijami v primerjanih državah, Evropsko starševsko organizacijo in intervjujev.

Hipoteza 1 se nanaša na možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu.

Po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji je participacija staršev v šolskem sistemu možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju, na nivoju, ki je višji od tega pa ne.

Slovenska šolska zakonodaja ne predvideva medialnega nivoja, torej nivoja med institucionalnim in nacionalnim.

Temeljni pravni akt v Sloveniji na tem področju je Ustava. Ta predpisuje primarnost staršev za izobraževanje in vzgojo svojih otrok. Slovenska zakonodaja daje staršem individualne in skupinske pravice. Če na tem mestu odmislimo individualne pravice in se osredotočimo na tiste, ki jih starši lahko uveljavljajo kot skupina, pridemo do zaključka, da kakih posebnih možnosti za participacijo na višjih nivojih od institucionalnega niti ni. Temeljni pravni akt v Sloveniji, ki ureja to področje, je Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Ta določa skupinske pravice le na nivoju šole, ko predvidi, da lahko starši pri upravljanju šole sodelujejo v dveh organih.

Prvi tak organ je svet staršev, ki je sestavljen le iz staršev, in sicer iz vsakega razreda po eden. Zakon določa še nekaj temeljnih določil, o čem naj bi ta organ sploh razpravljal, v podrobnosti pa se ne spušča. Svet staršev ima posvetovalno in svetovalno funkcijo.

Drugi organ, v katerem na nivoju šole sodelujejo starši, je svet šole, ki dejansko upravlja s šolo, je njen najvišji organ in ima odločevalsko funkcijo. Po noveli iz leta 2006 je ta organ sestavljen iz treh enakovredno zastopanih strani. V njem so po trije predstavniki delavcev šole, staršev in ustanovitelja. V zakonu so opredeljene naloge, mandat in pristojnosti tega organa.

Navedena zakonodaja ne določa posebej participacije staršev na nacionalnem nivoju. Na podlagi zakonskih določil pa lahko ugotovimo, da je participacija staršev na institucionalnem nivoju sicer možna, kar pa ne pomeni, da je tudi učinkovita.

V okviru Ministrstva za šolstvo in šport obstaja več delovnih skupin, ki se ukvarjajo s področjem osnovnošolske problematike. Ena od te je tudi Svet praktikov, v katerem poleg ostalih udeležencev sodelujejo tudi starši, to telo pa se sestaja v obdobju mandata ministra Zvera. To telo ni zakonsko določeno in je le svetovalne narave ministru, ki pa ni dolžan

upoštevati sklepov in zaključkov tega organa. Ne glede na (ne)učinkovitost tega delovnega telesa se je izkazalo, da je koristen. Starši, ki v njem sodelujejo, pa le obžalujejo, da ni tudi z zakonom predpisan, saj so tako s svojo participacijo na nacionalnem nivoju odvisni od dobre volje aktualnega ministra.

Pojav združenj staršev, ki se je v Sloveniji v nasprotju z večino evropskih držav pojavil šele pred nekaj leti, je pospešil tudi vprašanje zastopanosti staršev na nacionalnem nivoju. Slovenska zakonodaja staršem neposredno ne omogoča participirati pri priravi predlogov zakonov ali podzakonskih predpisov. Prav tako staršem, ki opozarjajo na določene težave, običajno ne omogočijo prejetja povratne informacije. Za kaj takega ni zakonske podlage.

Intervjuvani starši so na to temo povedali, da "ta možnost sicer obstaja, ker ni nikjer prepovedana, v dialog s šolsko oblastjo na nacionalnem nivoju pa lahko vstopijo le toliko, kolikor jim slednja to dopusti" (dr. Meden). Dr. Meden tudi pove, da se mu zdi taka zakonska ureditev zadostna in zadovoljiva, čeprav v nadaljevanju pove, da je potrebna participacija staršev tudi na regionalnem in nacionalnem nivoju (na obeh z določenimi pristojstmi in nalogami), da se "sveti staršev lahko povezujejo v aktivne in da lahko aktivni ustanovijo zvezo – oblikujejo nacionalno predstavništvo, za kar pa je potrebna sprememba zakonodaje". Dominika Verhnjak je na to temo povedala, da "bi participacija staršev morala absolutno segati više od institucionalnega nivoja, do nacionalne participacije, obstoječa zakonska ureditev pa je odločno neustrezna in nezadostna". Tudi Marta Zabret pravi, da "sodelovanje staršev na višjih nivojih od sveta staršev in sveta šole ni zakonsko podprto, na lokalnem nivoju je trenutna zakonodaja sicer ustrezna, za večjo participacijo pa je potrebna sprememba ZOFVI".

Dr. Gaber je povedal, da je skeptičen do možnosti participacije staršev na nivoju, ki je višji od institucionalnega, glede trenutne zakonske ureditve pa je povedal, "da je bila bolj ustrezna tista, ki je bila pred tem" (nanaša se na sestavo svetov šol). O obstoječih aktivih svetov staršev je povedal, "da v to strukturo ne verjame, verjame pa v to, da je na vsaki od ravni možno civilno združenje, za kar pa ni potrebna sprememba zakonodaje".

Mojca Škrinjar je mnenja, da "obstaja možnost participacije staršev tudi na nacionalnem nivoju, saj pri obravnavi zakonov v parlamentu, na pristojen odbor povabi tudi civilno družbo, poleg tega pa starši sodelujejo v Svetu praktikov na Ministrstvu za šolstvo in šport, težje pa vidi predstavnike staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje". Kar se tiče spremembe zakonodaje, pa je povedala, da "je pristaš postopnosti in stalnega evalviranja".

Dr. Medveš je mnenja, "da obstaja možnost" na višjem nivoju, vendar, "ko gre za civilno iniciativo, obstoječa zakonska ureditev pa se mu ne zdi ustrezna, saj bi starši morali imeti večjo avtonomnost pri uveljavljanju svojih mnenj in stališč", neposredne udeležbe staršev v

delovnih telesih Ministrstva za šolstvo in šport in Strokovnega sveta za splošno izobraževanje pa ne podpira.

Angelca Likovič je povedala, da bi bilo potrebno v zakonodaji mnogo bolj jasno določiti naloge staršev, ki bi morali sodelovati tako v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje kot tudi v vseh organih, ki pokrivajo področje šolstva, za kar bi bilo potrebno zakonsko na novo urediti zadeve v zvezi z vlogo staršev na vseh nivojih organiziranosti.

Iz intervjujev glede participacije staršev na nivoju, ki je višji od institucionalnega, je torej razvidno, da starši podpirajo njihovo participacijo tudi na višjih nivojih, kot je to trenutno možno, za kar pa je potrebno spremeniti zakonodajo, čeprav dr. Meden pravi, da je take vrste participacija možna že sedaj, vendar le toliko, kolikor to dopušča šolska oblast. Dr. Gaber ne verjame v tako strukturo na nacionalnem nivoju, vendar pa vidi možnost delovanja civilno družbenih združenj. Mojca Škrinjar je mnenja, da je taka participacija možna že sedaj, dr. Medveš pa nasprotno trdi, da se mu obstoječa zakonska ureditev ne zdi zadostna, če pa bi hoteli doseči neko višjo stopnjo participacije, bi bilo potrebno spremeniti zakonodajo. Angelca Likovič meni, da bi bilo treba mnogo bolj jasno in na novo zakonsko urediti te zadeve.

To hipotezo moramo na podlagi zakonskih določb in intervjujev ovreči, saj je participacija staršev na nivoju, ki je višji od institucionalnega, res možna, kar pa ne pomeni, da je učinkovita. Zakonodaja resda ne omenja staršev in njihovih organizacij kot enega ključnih elementov, ki bi moral sodelovati v pripravi zakonodaje, vendar pa lahko starši in njihove organizacije vplivajo na oblikovanje dnevnega reda političnih odločevalcev, prav tako pa lahko s svojimi predlogi in mnenji vršijo pritisk na šolsko ministrstvo, da začne reševati določeno problematiko. Vsekakor pa velja, da so starši trenutno v nezavidljivem položaju na tem področju, ko sicer imajo možnost participirati, vendar pa je ta participacija v delovnih telesih šolskega ministrstva brez zakonske podlage le dobra volja aktualnega ministra.

Hipoteza 2 je nadaljevanje predhodne hipoteze in se nanaša na pravico staršev do ustrezne informiranosti. Za preveritev te hipoteze smo opravili tudi intervjuja z Elviro Werner iz Nemčije in Robom Limperjem iz Nizozemske.

Pravico staršev do ustrezne informiranosti je mogoče zadovoljiti le s spremembo nacionalne zakonodaje in ustanovitvijo nacionalne starševske organizacije.

Kot smo že omenili, daje slovenska ustava staršem pravico in dolžnost, da skrbijo za izobraževanje svojih otrok. V to pravico sodi tudi informiranost staršev o delu v šoli. Vendar pa je ta pravica splošna in je kot taka tudi zapisana v slovenski zakonodaji, predvsem v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Zakonu o osnovni šoli, kjer so predvideni formalni stiki med šolo in starši, ki zajemajo roditeljske sestanke in pogovorne

ure, šola pa je starše in učence dolžna tudi seznaniti z vsemi temeljnimi določbami, ki se dotikajo organizacije dela. Starši tako prejmejo informacije o organizaciji pouka, obliki diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli ter v publikacijah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so večinoma le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

Informiranost staršev o implementaciji zakonodaje in organizaciji šole je torej, kar se tiče institucionalnega nivoja, predvidena z zakonodajo. Vendar pa tega ne moremo trditi za nivoje, ki so višji od institucionalnega. Zakonodaja tako ne predvideva nobene druge oblike informiranosti na katerem koli drugem področju, ki bi se nanašala le na starše v šolskem sistemu.

Pri vsem tem je potrebno definirati, kaj sploh obsega pravica do informiranosti. Ali ta pravica obsega le pravice na institucionalnem nivoju, kar pomeni seznanitev z implementiranimi zadevami? Ali je organiziranost v šolah in pripravljenost učiteljev do večjega sodelovanja s starši zadostna, ko gre za informiranost staršev med šolskim letom in med eno in drugo pogovorno uro? EPA, ki je nadvladano evropsko združenje starševskih organizacij namreč poudarja, da je zelo pomembna pravica do informiranosti staršev o tem, kako njihovi otroci napredujejo v šoli in kakšne (morebitne) težave imajo pri tem (Dolšak 1999: 28). Ali sploh obstaja način za informiranost staršev o predvidenih spremembah zakonodaje? Ali se starši kot partnerji lahko vključijo v razprave o predvidenih spremembah zakonodaje? Če se lahko, kdo naj jih zastopa? To so temeljna vprašanja, ki jih bo potrebno podrobno prediskutirati, preden se bo morda spremenil sistem informiranja in bo le-ta obstajal tudi na nivoju, ki je višji od institucionalnega. Prav tako se bo ob teh diskusijah morda pokazala potreba po morebitni spremembi zakonodaje.

Pravica do ustrezne informiranosti je torej predvidena v slovenski šolski zakonodaji, kar pa ne pomeni, da je učinkovita, saj se ob obilici administrativnega dela v šolah običajno ne najde niti volja niti razpoložljiv čas za udejanjanje pravice do ustrezne informiranosti staršev, kot jo zahteva EPA. V prihodnosti bo potrebno storiti še marsikaj, da bo ta pravica našla ustrezno mesto v slovenskem šolskem sistemu.

Ko preverjamo hipotezo, ne moremo mimo različnih nivojev. Kot smo že ugotovili, je določena stopnja informiranosti uzakonjena, vendar se nanaša le na institucionalni nivo, na starše kot posameznike, skupinsko pa na svet staršev. Do tu lepo in prav, če bi ta informiranost dejansko potekala, kot je zamišljeno. Dejansko pa v vsakdanjem življenju vidimo, da temu ni tako. Poseben problem predstavljajo spremembe zakonodaje.

Nacionalni nivo informiranosti staršev in njihovih združenj pomeni neposredno komunikacijo s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci. V praksi to pomeni, da bi bili starši vnaprej

seznanjeni, katere spremembe zakonodaje ali podzakonskih predpisov načrtuje šolsko ministrstvo ter da lahko na izbor tem vplivajo tudi sami, predvsem pa, da imajo na te spremembe možnost podati tudi svoje mnenje.

Starši kot posamezniki težko kontinuirano sodelujejo v šolskem sistemu na nacionalnem nivoju. Za to je primernejša oblika organiziranosti na nacionalnem ali vsaj regionalnem nivoju. Trenutno v Sloveniji obstajajo trije regionalni aktivni svetovi staršev in Združenje staršev Slovenije. Prvi trije so neformalna združenja, ki so nastala iz predstavnikov svetov staršev na določenem območju, Združenje staršev Slovenije pa je nevladno združenje, ki deluje na območju celotne Slovenije.

Ministrstvo za šolstvo in šport je v preteklosti nekajkrat že povabilo predstavnike aktivov na sestanke, kjer so jim bili predstavljeni predlogi ministrstva za spremembo šolske zakonodaje. Na te predloge so lahko povabljeni preko svojih združenj podali pripombe. Še pomembnejše pa je delovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah šolskega ministrstva, kjer se odvija prva faza in opredelitev problematike ter njihove prioritete. Vendar pa pri tem nastaja problem, koga sploh zastopajo predstavniki staršev na teh sestankih in v delovnih skupinah, kar je med drugim izpostavila Angelca Likovič. Aktivni svetovi staršev že po imenu izhajajo iz institucionalnega nivoja, iz česar izhaja, da izredno težko pridobijo mnenje za vsako obravnavano tematiko in vsakega sveta staršev. Kaj takega je res težko pričakovati. Običajno imajo aktivni svoj ožji odbor, ki o teh zadevah razpravlja, na teh odborih pa tudi sprejemajo odločitve.

Združenje staršev Slovenije deluje od konca leta 2007 na osnovi Zakona o društvih, zaenkrat pa še ni bilo povabljen v kakršnekoli delovne skupine na šolskem ministrstvu ali na kakšnem sestanku pri isti instituciji.

Povzetek zapisov intervjujev pokaže naslednjo sliko.

Dr. Gaber pravi, da glede informiranosti staršev ne obstajajo problemi, bi pa bilo morda veljalo razmisliti o podaljšanju rokov in omogočiti vnaprejšnjo razpravo. Ne verjame v strukturo delovanja, ki jo predstavljajo aktivni svetovi staršev, verjame v to, da je na vsaki od ravni možno civilno združenje, sprememba zakonodaje pa za kaj takega ni potrebna.

Mojca Škrinjar nasprotno pove, da "se s pravico staršev do informiranosti vnaprej absolutno strinja ter da je treba starše že v začetku pritegniti, z njimi opraviti razgovore in pri tem poslušati tudi njihovo mnenje, interese staršev bi v tem primeru lahko zastopala regionalna združenja staršev ali nacionalno združenje staršev, že obstoječa zakonska ureditev pa vključuje zainteresirano javnost".

Dr. Zdenko Medveš meni, da "bi morali biti starši več kot informirani, zastopati bi jih morala neke vrste društvena organiziranost tudi na nacionalnem nivoju, za kak večji vpliv pa bi bila potrebna sprememba obstoječe zakonodaje".

Angelca Likovič poudarja "pozitivno stran vključenosti staršev v Svet praktikov, hkrati pa se boji, da lahko, če prej ne bi bile stvari prediskutirane v matičnih organizacijah, pride do tega, da prisotni zastopajo le svoja stališča, interese staršev pa bi zastopali regijski sveti staršev in nacionalni svet staršev, iz katerega bi potem posameznike delegirali v različne komisije na Ministrstvo za šolstvo in šport".

Dr. Anton Meden pravi, da je "vključitev staršev v zgodnejše faze priprave zakonov in predpisov nujna, če naj prinese pozitiven učinek (kvalitetnejše akte), sveti staršev naj se združujejo v aktivne, le-ti pa naj imenujejo predstavnike v nacionalni svet staršev kot skupine voljenih predstavnikov aktivov svetov staršev, ki ima kot tak največjo možno reprezentativnost, ne izključuje pa niti nacionalnega starševskega združenja". Pravi še, "da če je volja na predlagateljevi strani, za kaj takega ni potrebno spreminjati zakonodaje, saj je posvetovanje v predzakonodajnem postopku možno že zdaj, bilo pa bi dobro, če bi bilo tovrstno posvetovanje s predstavniki staršev obvezni del zakonodajnega postopka šolske zakonodaje".

Dominika Verhnjak meni, "da starši nikakor ne bi smeli biti spregledani, ko gre za vnaprejšnjo informiranost, starše bi v tem primeru zastopal nek ožji krog staršev (odvisno od narave tematike), na nacionalnem nivoju pa naj interese staršev zastopa nacionalni svet staršev, za take spremembe pa je potrebna sprememba zakonodaje".

Marta Zabret pravi, "da bi morali imeti starši pravico do vnaprejšnje informiranosti bolj kot do zdaj, ko le bolj ali manj po naključju izvedo za rok javne razprave o kakem pomembnem zakonu, ki se tiče njihovih otrok, na nacionalnem nivoju pa zagovarja nacionalni svet staršev, za kar pa je potrebna sprememba zakonodaje".

Ob analizi povzetkov intervjujev je tako razvidno, da se mnenja intervjuvancev glede te teme razlikujejo tako na področju vnaprejšnjega informiranja kot tudi nacionalnega zastopništva, kjer starši, Mojca Škrinjar in Angelca Likovič, zagovarjajo nacionalni svet staršev, dr. Gaber in dr. Medveš pa civilno društveno organiziranost. Starši tudi menijo, da je za uresničitev te pravice potrebna sprememba zakonodaje, kar podpira tudi dr. Medveš, temu pa nasprotujeta dr. Gaber in Mojca Škrinjar. Vnaprejšnje informiranje pa, razen dr. Gabra, zagovarjajo vsi intervjuvanci.

Prav tako je zanimiv pogled na temo vnaprejšnje informiranosti staršev iz tujine. Tako Elvira Werner iz Nemčije pravi, "da bi moral biti interes staršev upoštevan na vseh nivojih zakonodaje, starši pa bi morali biti popoln del odločevalskega procesa, ki ustreza demokratičnemu in predstavniškemu procesu", medtem ko Rob Limper z Nizozemske pove,

"da ima vsak starš pravico dostopa do informacije, ki zadeva njegovega otroka, Nizozemsko pa si je težko predstavljati, da bi bila zakonodaja sestavljena brez vključevanja njihove organizacije".

Na podlagi navedenega je mogoče zaključiti, da je potrebno vso zadevo gledati iz različnih zornih kotov, kljub temu pa lahko hipotezo potrdimo. Kar se tiče institucionalnega nivoja glede informiranosti staršev ni nujno potrebno spreminjati zakonodaje, čeprav bi se dalo diskutirati tudi o obstoječi ureditvi informiranosti. Kar se pa tiče nacionalnega nivoja, se je pomen informiranosti staršev vnaprej izkazal za zelo pomembnega, kar je tudi mnenje večine intervjuvancev. Prav tako je pomembna sprememba zakonodaje na tem področju, kakor tudi organizacija staršev na nacionalnem nivoju, kjer pa so mnenja o obliki deljena od nacionalnega sveta staršev do nacionalnega civilno družbenega združenja.

Za ustanovitev organizacij staršev res ni potrebno spremeniti zakonodaje, razen če ne gre za nacionalni svet staršev, ki pa bi s spremembo zakonodaje in podanimi pristojnostmi postal najprej organ, šele nato morda tudi organizacija. Šolsko zakonodajo je potrebno spremeniti zato, da se lahko take organe in organizacije, ki delujejo na različnih nivojih, kakor tudi različne izpeljanke iz sveta staršev kot organa in civilno družbena združenja, umesti v šolski sistem in da se jim da pomembnosti primerno vlogo. Sprememba zakonodaje bi bila nujna tudi v primeru redefiniranja vloge sveta staršev. V kolikor bi seveda šolske oblasti mislile resno, bi delovanje takih organizacij staršev spodbujale, prav tako pa bi spodbujale organiziranje starševskih organizacij na celotnem območju Slovenije.

Hipoteza 3 se nanaša na način participacije staršev v šolskem sistemu na različnih nivojih organiziranosti šolskega sistema.

Participacija staršev naj bo urejena tako v obliki politične demokracije kot tudi v obliki demokratične participacije oziroma kombinaciji obojega.

Na podlagi analize obstoječe zakonodaje je participacija staršev na institucionalnem nivoju urejena tako v obliki politične demokracije kot tudi v obliki demokratične participacije. Demokratično participacijo uveljavljajo starši kot posamezniki v kontaktu s šolo ali šolskimi oblastmi kakor tudi starši v okviru zakonsko določenega organa sveta staršev. Starši so na institucionalnem nivoju zastopani tudi v svetu šole, ki pa je zakonsko določen organ, ki sprejema odločitve na način politične demokracije, kar pomeni, da ima vsak član glasovalno pravico, s tem pa tudi prevzema odgovornost za svoje odločitve.

Na nivojih, ki so višji od institucionalnega, je participacija staršev možna v obliki demokratične participacije enako kot vsem ostalim državljanom. To pomeni, da starši kot predstavniki neke organizacije ali organa ne sodelujejo v nekem zakonsko določenem organu, lahko pa sodelujejo v fazi priprave zakonodaje v razpravah, ki se na to temo odvijajo.

Vsekakor je pri tej zadevi bistvena razjasnitev, ali si starši želijo tudi politične odgovornosti v šolskem sistemu. Glede na izkušnje iz tujine in primerjalne analize pristojnosti predstavnikov staršev v primerjanih državah je razvidno, da če starši participirajo na nivoju, ki je višji od institucionalnega, se ta participacija običajno odraža v obliki demokratične participacije.

Za uspešno in kvalitetno participacijo na nivoju, ki je višji od institucionalnega, je seveda potrebna ustrezna organiziranost, za take organizacije pa je zelo pomemben notranji ustroj pač glede na področje, na katerem delujejo. Od organizacije staršev je težko pričakovati, da bodo dale kvalitetna mnenja o prav vsaki zadevi, ki se tiče šolske problematike, bistvo takih organizacij pa je, da so sposobne odzivati se na najpomembnejše aspekte šolskega življenja, krepiti sodelovanje med starši in šolo ter da same ali preko drugih organizacij zagotovijo ustrezne in kvalitetne informacije za svoje delo in participacijo v šolskem sistemu ter da te informacije posredujejo nižjim ali višjim nivojem svoje organiziranosti.

Pristojnosti v zvezi s participacijo staršev in njihovih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega, se lahko spremenijo le s spremembo zakona, in sicer na način, da se v neko obstoječe telo, katerega delovno področje je šolski sistem, vključi tudi predstavnike organizacij staršev, možno pa je ustanoviti novo telo, katerega člani bi bili tudi predstavniki staršev. Če zakonske spremembe ne bo, bodo starši in njihove organizacije še vedno odvisne od dobre volje aktualnega ministra, da jih bo v določenih primerih, ko to njemu ustreza, vzel za kompetentne sogovornike.

Na nacionalnem nivoju si lahko za zgled postavimo zakonske ureditve, ki so uveljavljene v nekaterih evropskih državah, katerih pregled smo že opravili. Ta pregled pokaže, da v nobeni od primerjanih držav na nacionalnem nivoju ni participacije staršev v obliki politične demokracije, saj nobeno telo, v katerem sodelujejo, ne sprejema odločitev. Če se bo v prihodnosti tudi v Sloveniji spremenila zakonska ureditev in bodo starši participirali v organih na nacionalnem nivoju, bo ta participacija še najbolj pomembna, hkrati pa najmanj odgovorna v obliki demokratične participacije.

Bolj kot sprejemanje odgovornosti staršev in njihovih organizacij na političnem področju je pomembno, da te organizacije s svojim delovanjem politično analizirajo delovanje šolskega sistema in poskušajo zagotoviti, da politični odločevalci njihove zahteve uvrstijo na dnevni red in jih pričnejo reševati.

Povzetek zapisov intervjujev pokaže naslednjo stanje:

Dr. Gaber v strukturo obstoječih aktivov svetov staršev ne verjame, verjame pa, da je na vsakem nivoju možno civilno združenje. Odgovora, v kakšni obliki in na katerem nivoju naj bodo pristojnosti staršev, ne pozna. Mojca Škrinjar meni, da je naša družba zrela za demokratično participacijo, dr. Medveš prav tako, Angelca Likovič se o tem ne izjasni

direktno, dr. Meden nakaže na demokratično participacijo, Dominika Verhnjak o tem nima izdelanega mnenja, Marta Zabret pa je mnenja, da je "kombinacija obojega kar na mestu, saj naj na regionalnem nivoju prevladuje demokratična participacija, na nacionalnem pa politična demokracija".

To hipotezo lahko potrdimo s tem, da je potrebno razčistiti, na katerem nivoju pride v poštev kateri od načinov participacije staršev v šolskem sistemu. Obstoječa zakonska ureditev na institucionalnem nivoju je glede na participacijo staršev v primerjanih evropskih državah ustrezna in obsega tako demokratično participacijo staršev kot posameznikov in v svetu staršev kot zakonsko določenemu organu šole kakor tudi način politične demokracije predstavnikov staršev v svetu šole. Kar se tiče nivojev, ki so višji od institucionalnega, pa lahko ugotovimo, da je demokratična participacija staršev in njihovih organizacij možna na enak način, kot to velja za ostale državljane kot posameznike ali kot državljane, ki poskušajo vplivati na javne politike. V Sloveniji (še) ni zakonsko določenega organa znotraj šolskega sistema na nivoju, ki je višji od institucionalnega, v katerem bi lahko imele svoje predstavnike tudi organizacije staršev, če pa kdaj bo, bo za starše najbolj ugodno, da bo deloval na principu demokratične participacije.

Hipoteza 4 se nanaša na organiziranost starševskih organizacij, nekatere ugotovitve pri predhodnih hipotezah pa se deloma nanašajo tudi na to hipotezo.

Starševske organizacije, ki že obstajajo ali še bodo obstajale na višjem nivoju, kot je institucionalni (šolski), morajo imeti ustrezno organiziranost, da lahko dejansko zastopajo starše na nižjih nivojih.

O organiziranosti združenj staršev na nacionalnem nivoju ali nacionalnega sveta staršev smo nekaj že spregovorili pri obrazložitvi prejšnjih hipotez, hkrati s tem pa lahko ugotovimo, da so v primerjanih evropskih državah združenja staršev večinoma organizirana na podlagi zakonsko registriranih društev, ki imajo vzpostavljeno organiziranost od lokalnega do nacionalnega nivoja. Nacionalni svet staršev imajo le v Avstriji (poleg tega ima tudi nacionalno starševsko organizacijo), na Irskem (nimajo posebnih združenj staršev), na Norveškem imajo nacionalni odbor staršev za osnovne šole (enako kot na Irskem tudi tu nimajo posebnih združenj staršev), v Belgiji pa je na regionalni ravni v francoski skupnosti (nacionalni nivo tam ne obstaja), poleg tega imajo v tej skupnosti tudi regionalna združenja staršev.

V ostalih državah obstajajo nacionalna združenja staršev, ki so organizirana na osnovi civilno družbenih pravil. Te nacionalne organizacije imajo običajno široko razvejano mrežo svoje organizacije tudi na lokalnem in institucionalnem nivoju, nekatere od njih imajo že večdesetletno obdobje delovanja, nekatere od njih imajo tudi profesionalno zaposleno osebje, financirajo pa se s članarino, donacijami, državnimi sredstvi in podobnimi viri. Njihovo

delovanje je usmerjeno predvsem na krepitev sodelovanja med starši in šolo ter na vplivanje na politične odločevalce glede vprašanj, ki se dotikajo šolskega sistema. Te organizacije se nasproti političnim odločevalcem običajno pojavljajo v obliki demokratične participacije.

O ustreznosti organiziranja združenj staršev v Sloveniji, ki so/bodo organizirana v društveni obliki pa tudi morda nacionalnega in regionalnih ter lokalnih svetov staršev, so mnenja intervjuvancev dokaj različna, lahko pa jih uvrstimo v dve skupini. Nekateri se zavzemajo za pridobitev reprezentativnosti obstoječih aktivov svetov staršev in njihovo nadgradnjo na nacionalnem nivoju, drugi pa zagovarjajo civilno družbeno obliko organiziranja na osnovi Zakona o društvih na lokalnem in nacionalnem nivoju. Dr. Medveš pri tem še dodaja, da je "najustreznejša organizacija tista, ki izhaja iz neposrednega interesa na šoli, tak interes pa bi se lahko stopnjeval do nacionalne ravni".

Ne glede na obliko organiziranosti staršev na nacionalnem ali regionalnem (lahko tudi lokalnem) nivoju, pa naj gre za združenje svetov staršev po ZOFVI ali za združenje po Zakonu o društvih, je za vsako resno organizacijo pomembno, da postane interesna skupina in da ima tak notranji ustroj, ki omogoča pridobitev kvalitetnih podatkov (kvalitetno informiranost), opravljanje samostojnih raziskav, čim manjšo odvisnost od šolskega ministrstva, organiziran nastop v komunikaciji z državnimi akterji in pravočasno aktivnostjo v vseh pomembnejših fazah političnega odločanja. Le na tak način bo lahko resnično zastopala starše ne glede na to, ali bodo člani teh organizacij ali ne.

V skladu z navedenim, lahko to hipotezo potrdimo.

7 SKLEP

Decentralizacija pomeni premik odločanja z državnega na nižji nivo, izhaja pa iz novega upravljanja javnega sektorja. V Sloveniji je govor o decentralizaciji osnovnega šolstva že kar nekaj časa. V devetdesetih letih dvajsetega stoletja je bilo o tej temi tudi v Sloveniji objavljenih nekaj člankov, vendar konkretnih korakov s tem v zvezi dolgo časa ni bilo, šolski sistem pa sodi med najbolj kontrolirana področja dejavnosti. Hkrati s tem je šolski sistem tudi izredno občutljiv podsistem vsakega družbenega sistema. V nekaterih okoljih je centraliziran, drugje decentraliziran, spet nekje pa obstoja težnja po prehodu iz centraliziranega v decentraliziran sistem. Čim več stvari se odloča z nacionalnega nivoja, tem bolj je sistem centraliziran. Bistveno pa je razločevanje med organizacijsko in politično decentralizacijo. Z organizacijsko decentralizacijo se lažje izpelje določene upravne zadeve, medtem ko je politična decentralizacija utemeljena z ekonomsko-finančnimi, strokovnimi in politično-ideološkimi razlogi. Politične decentralizacije kot demokratičnega ukrepa pa ni brez uspešnega sistema kontrole.

Sami razlogi za uvedbo decentraliziranega sistema so lahko tudi politični, saj je šolski sistem vodilo za stopnjevanje političnega vpliva. Decentralizacija izobraževalnih sistemov je normalni korak proti krepitvi moči demokracije, politična decentralizacija šolskega sistema pa med drugim pomeni tudi večjo socialno participacijo v tem sistemu.

Starši imajo lahko v šolskih sistemih veliko in vidno vlogo, lahko pa le navidezno. Prav tako jih lahko šolske oblasti sprejemajo kot partnerje ali pa kot kliente.

Najvišji pravni akt v Sloveniji je Ustava, ki v 54. členu določa, da imajo starši pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta ustavni člen tako predpostavlja participacijo staršev v šolskem sistemu. Organizacijo šolstva v Sloveniji ureja Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Ta določa, da so v upravljanje šolstva na institucionalnem nivoju vključeni tako starši (edino oni sestavljajo svet staršev in so enakopraven partner v svetu šole) kot tudi zaposleni v šolah in predstavniki ustanovitelja (občine) v svetu šole. Sodelovanje staršev na nacionalni ravni pri oblikovanju politike in sistema osnovnošolskega (niti srednješolskega) izobraževanja v zakonodaji ni predvideno, hkrati pa tudi ni prepovedano, s tem da je v tem primeru omejeno le na informacije, ki jih starši in njihova združenja običajno prejmejo po objavi predloga sprememb zakonodaje. Za resno sodelovanje staršev v šolskem sistemu je potrebna primerna organiziranost, še najbolj na nacionalnem nivoju, saj se le tam odvija dogovarjanje s političnimi odločevalci in šolskimi oblastmi ter poskus vplivanja teh starševskih organizacij za vpliv na uvrstitev določene problematike na dnevni red.

V Evropi ima participacija staršev v šolskem sistemu na nacionalnem nivoju že dolgoletno tradicijo. V tej magistrski nalogi smo prikazali pregled enajstih evropskih držav in participacije staršev na tem področju, vključno s tabelarnim in opisnim prikazom pristojnosti

teles na vseh nivojih organiziranosti šolskega sistema, v katerih sodelujejo starši. Kar se tiče nacionalnega nivoja, imajo ta telesa le posvetovalno vlogo, s tem da nekatere države nimajo teles na nacionalnem nivoju, ki vključujejo tudi starše. Telesa na regionalnih nivojih imajo večinoma posvetovalno vlogo (ponekod ta telesa tudi odločajo), na institucionalnih nivojih pa so poleg posvetovalnih teles tudi telesa, ki imajo možnost odločanja. Če tem državam ob bok postavimo še Slovenijo, lahko ugotovimo, da imajo starši na institucionalnem nivoju večjo moč odločanja (svet šole) kot v večini primerjanih držav, vendar pa na nacionalnem nivoju taka participacija ne obstaja.

V Evropi že dalj časa deluje European Parents Association (EPA), ki združuje starše in zastopa njihove interese. V to nadnacionalno združenje so vključena nacionalna starševska združenja, ki imajo, vsako v svoji državi, običajno že več desetletno tradicijo delovanja. V Evropi delujejo starševska združenja že precej časa. Ta neprecenljivi vir izkušenj na tem področju velja izkoristiti tudi v Sloveniji, kar pa nikakor ne bo lahka naloga. Zavedanje pravic in dolžnosti staršev v šolskem sistemu je za večino staršev še vedno nekaj, kar sicer verjetno obstaja, vendar pa se o tem ne govori ravno pogosto, pa tudi kontakt s šolskim sistemom je za večino staršev omejen na šolo, kjer se šola njihov otrok, in formalne oblike kontakta s šolskimi delavci, kar pomeni pogovorne ure in roditeljske sestanke. Slovenija, žal, še ni vključena v to združenje. EPA je v svoji Listini o starševskih pravicah in dolžnostih zapisala, da je ena od temeljnih pravic staršev pravica do informiranosti. Iz te pravice morajo izhajati tudi starši slovenskih osnovnošolcev. Seznanjeni morajo biti z vsem dogajanjem, ki se tiče izobraževanja njihovih otrok, še posebej pa jim mora biti dana možnost, da na ta dogajanja oziroma spremembe podajo svoje mnenje in nanj zahtevajo odgovor. To pomeni, da morajo biti aktiven in enakopraven sogovornik šolskim oblastem na vseh nivojih organiziranosti šolskega sistema. S tem ter z decentralizacijo in večjo participacijo staršev na institucionalnem nivoju pa nastanejo ugodni pogoji za razširitev te participacije še na višje nivoje, vse do nacionalnega in sogovorništva s političnimi odločevalci.

Parentokracija je eden izmed tistih pojavov, ki se lahko pojavi ob preveliki participaciji staršev, kljub temu pa je participacija staršev v šolskem sistemu potrebna.

Problematika ustrezne informiranosti staršev v Sloveniji se je pred nekaj leti izkazala za povzročiteljico nezadovoljstva staršev s šolskim sistemom. Starši so namreč menili, da imajo premalo informacij o načrtovanih spremembah šolske zakonodaje, prav tako pa so menili, da informacije, ki jih prejmejo v šoli, zadoščajo le za seznanitev z že implementiranimi spremembami, take vrste informiranost pa je zakonsko določena. Informiranost staršev na nacionalnem nivoju ni predvidena.

V Sloveniji so šele pred nekaj leti nastala združenja staršev, ki so se poimenovala aktivni svetovi staršev in so nastala kot refleksija na takratno šolsko problematiko. Tako je leta 2003 najprej nastal ljubljanski aktiv, leto kasneje primorski, leta 2006 pa še domžalski, vsi pa delujejo le na nivoju osnovne šole. To so regijske organizacije, ki so sestavljene iz

predstavnikov svetov staršev, le-ti pa v aktivih delujejo na prostovoljni bazi. Frontalna uvedba devetletke septembra 2003 je povzročila veliko razburjenja med starši, malo manj kot leto za tem pa je na podlagi razmišljanja staršev na Primorskem, da imajo o šolskem procesu nasploh premalo informacij, nastal Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol, ki si je že v začetku zadal nalogo biti aktiven sogovornik šolskim oblastem. Nekateri člani tega aktiva so konec leta 2007 ustanovili še Združenje staršev Slovenije.

Starši kot posamezniki težko kontinuirano sodelujejo v šolskem sistemu na nacionalnem nivoju. Za to je primernejša oblika organiziranosti na nacionalnem ali vsaj regionalnem nivoju. Pojav združenj staršev, ki se je v Sloveniji v nasprotju z večino evropskih držav, pojavil šele pred nekaj leti, se je nato sramežljivo in le počasi nadaljeval. Ni se moč izogniti občutku, da so ta združenja nekako obstala na mestu, saj večinoma delujejo le na nacionalnem nivoju v dialogu s šolskim ministrstvom in političnimi odločevalci, pravega zaledja pa nimajo. V ta prostor se je konec decembra 2007, kot rečeno, vključilo tudi Združenje staršev Slovenije. Zaenkrat še ne more pokazati rezultatov svojega delovanja, je pa dobrodošla osvežitev, saj je to prvo združenje staršev na nacionalnem nivoju, katere ustanovitelji so zbrali dovolj poguma za registracijo delovanja na podlagi Zakona o društvih.

O ustreznosti organiziranja združenj staršev, ki so/bodo organizirana v društveni obliki, pa tudi morda nacionalnega in regionalnih ter lokalnih svetov staršev so mnenja intervjuvancev dokaj različna, lahko pa jih uvrstimo v dve skupini. Nekateri se zavzemajo za pridobitev reprezentativnosti obstoječih aktivov svetov staršev in njihovo nadgradnjo na nacionalnem nivoju, drugi pa zagovarjajo civilno družbeno obliko organiziranja na osnovi Zakona o društvih na lokalnem in nacionalnem nivoju.

Ne glede na obliko organiziranosti staršev na nacionalnem ali regionalnem (lahko tudi lokalnem) nivoju, pa naj gre za združenje svetov staršev po ZOFVI ali za združenje po Zakonu o društvih, je za vsako resno organizacijo pomembno, da postane interesna skupina in da ima tak notranji ustroj, ki omogoča pridobitev kvalitetnih podatkov (kvalitetno informiranost), opravljanje samostojnih raziskav, čim manjšo odvisnost od šolskega ministrstva, organiziran nastop v komunikaciji z državnimi akterji in pravočasno aktivnostjo v vseh pomembnejših fazah političnega odločanja.

Informiranost staršev ne pomeni le sodelovanje v svetu staršev in svetu šole kot kolektivnima organoma oziroma kontakt s šolo preko roditeljskih sestankov in pogovornih ur, ampak tudi, da so seznanjeni že z namenom šolskih oblasti o pripravah na spremembo zakonskih in podzakonskih predpisov ter da imajo pri tem tudi možnost podati svoje mnenje, na katerega lahko pričakujejo odgovor.

Nacionalni nivo informiranosti staršev in njihovih združenj pomeni neposredno komunikacijo s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci. V praksi to pomeni, da bi bili starši vnaprej seznanjeni, katere spremembe zakonodaje ali podzakonskih predpisov načrtuje šolsko

ministrstvo ter da lahko na izbor tem vplivajo tudi sami, predvsem pa, da imajo na te spremembe možnost podati tudi svoje mnenje.

Ministrstvo za šolstvo in šport je v preteklosti nekajkrat že povabilo predstavnike aktivov na sestanke, kjer so jim bili predstavljeni predlogi ministrstva za spremembo šolske zakonodaje. Na te predloge so lahko povabljeni preko svojih združenj podali pripombe. Še pomembneje pa je delovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah šolskega ministrstva, kjer se odvija prva faza in opredelitev problematike ter njihove prioritete.

Starši in tudi nekateri drugi intervjuvanci pravijo, da je potrebno obstoječo zakonodajo spremeniti in dopolniti ter vanjo vnesti določila o sodelovanju predstavnikov staršev v organih tudi na nacionalnem nivoju, prav tako pa tudi v delovnih skupinah na Ministrstvu za šolstvo ter v primeru kompleksnejših sprememb šolskega sistema zagotoviti možnost javne razprave vseh zainteresiranih staršev s pravočasnimi in popolnimi informacijami.

Analiza obstoječega zakonskega določila, ki opredeljuje svet staršev, je prav tako pokazala, da je ta člen nujno potreben prenove in določitve, kdo ga vodi, njegovega mandata, na kakšen način naj izvaja določene naloge ipd.

V tej magistrski nalogi smo prikazali tudi predlog novega načina delovanja sveta staršev, njegove nove formulacije in redefinicije. Napisano je zgolj napotek in osnova za morebitno debato o spremembi zakonskega določila o delovanju sveta staršev, ki bi s tem postal eden ključnih dejavnikov v šolskem sistemu na institucionalnem nivoju. Poleg tega je v tem delu tudi predlog, da bi lahko bila Listina pravic in obveznosti staršev v Evropi umeščena tudi v slovensko zakonodajo.

Odgovori na cilje te magistrske naloge, ki so bili opredeljeni na začetku, so jasni. Nacionalna starševska organizacija je v kontaktu s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci nujno potrebna in izhaja iz Ustave, ki je najvišji pravni akt v Sloveniji, iz dokumentov mednarodnega združenja staršev EPA in iz izraženega mnenja intervjuvanih staršev in nekaterih drugih intervjuvancev. Nacionalna starševska organizacija je lahko organizirana v skladu z Zakonom o društvih, na podlagi česar že deluje Združenje staršev Slovenije, lahko pa je organizirana na podlagi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in je s tem del šolskega sistema. Možna sta tudi oba načina, ni pa izključeno, da bi obstojalo več nacionalnih starševskih organizacij. Ker kot take predstavljajo določen delež staršev, na nacionalnem nivoju sodelujejo s šolskimi oblastmi in političnimi odločevalci preko svojih predstavnikov, s tem pa zasledujejo eno izmed glavnih pravic staršev v šolskem sistemu in se nanaša na informiranost.

Hkrati se pojavlja odgovor tudi na začetku postavljeno vprašanje, ali je država pripravljena na tako stopnjo decentralizacije, da bodo imeli starši večjo vlogo v šolskem sistemu in bo udejanjena njihova pravica do informiranosti. Če sodimo po trenutno veljavnih določilih

Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, moramo, kljub leta 2006 uveljavljeni noveli tega zakona o enakovredni tripartitni sestavi sveta šole, ugotoviti, da se zadeve le počasi spreminjajo na bolje. Ne glede na to, da so starši že pred časom seznanili šolsko ministrstvo, da bi radi pojasnila, kako naj katero od z zakonom določenih nalog izvajajo, teh pojasnil še niso prejeli. Tudi 66. člen omenjenega zakona, ki določa svet staršev kot z zakonom določen organ, je zastarel in postavlja starše le v navidezno vlogo partnerjev v šolskem sistemu, hkrati pa jim s tem, ko jim nalaga nove naloge, ob tem, da ta člen sploh ne določa, kdo ga vodi in jih ne pouči, kako naj jih izvajajo, postavlja v še večjo odvisnost od šole in šolskih oblasti ter jim ohranja status klientov. Za spremembo tega statusa staršev je potrebno popolnoma spremeniti del tega zakona in staršem dati naloge, za katere bodo usposobljeni podati mnenje ter ustrezno vlogo, ki bo staršem ustvarjala pogoje za kvalitetno izražanje mnenj.

S tem smo se dotaknili še ene pomembne točke, do katere smo prišli v tej magistrski nalogi. Ta se nanaša na način participacije staršev v šolskem sistemu. Vprašanje, ki se je samo zastavljalo, je lahko rešljivo. Glede na večjo odgovornost pri politični demokraciji je za starše veliko bolj sprejemljiv način demokratične participacije, kjer lahko podajajo svoja mnenja, predloge, kritike ipd. brez kakršnekoli odgovornosti. Delo v svetu šole pa ima drugačne značilnosti, zato je način politične demokracije tam neizogiben, hkrati z vsemi morebitnimi težavami, ki jih tak način prinese s seboj. Za vso ostalo komunikacijo staršev s šolskimi oblastmi je najbolj primeren način demokratične participacije.

Na podlagi do sedaj navedenega zatrdimo, da se naš šolski sistem, vsaj z vidika participacije staršev v tem sistemu, počasi le decentralizira. To dokazujemo s čedalje večjimi pristojnostmi, ki jih ima institucionalni nivo preko sveta šole in sveta staršev, ne glede na to, da dostikrat niso (dovolj) jasna navodila, kako katero od nalog zadovoljivo rešiti. Določiti stopnjo centralizacije ali decentralizacije ni preprosto, vloga starševskih organizacij v slovenskem šolskem sistemu pa je še naprej le obrobna in skorajda nevidna.

8 LITERATURA

1. Beekhoven, Sandra in Dekkers, Hetty (2005): The Influence of Participation, Identification, and Parental Resources on the Early School Leaving of Boys in the Lower Educational Track. *European Educational Research Journal*, Volume 4, Number 3, 2005.
2. Bemelmans-Videc, Marie-Louise in Vedung, Evert (1998): Policy Instruments Types, Packages, Choices, and Evaluation. V: Bemelmans-Videc, Rist in Vedung (ur.): *Carrots, Sticks and Sermons*, 249-273. New Brunswick: Transaction Publishers.
3. Bezenšek, Jana (1999): Vloga civilne družbe v spreminjanju ciljev vzgoje in izobraževanja. V Bohinc, Rado in Černetič, Metod (ur.): *Civilna družba v Sloveniji in Evropi: stanje in perspektive: zbornik razprav*, 283-290. SAZU. Ljubljana: Društvo Občanski forum v sodelovanju z založbo Fakultete za družbene vede.
4. Bibič, Adolf (1995): Interesne skupine in politika. V Lukšič, Igor (ur.): *Interesna združenja in lobiranje. Zbornik referatov*, 1-18. Politološki dnevi, Portorož, 26. in 27. maj 1995. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
5. Brezovšek, Marjan (1994): Federalizem in decentralizacija: Politološki vidiki položaja in vloge federalnih enot. Ljubljana: Karantanija.
6. Brezovšek, Marjan (1995): Interesne skupine in politični sistem. V Lukšič, Igor (ur.): *Interesna združenja in lobiranje. Zbornik referatov*, 19-34. Politološki dnevi, Portorož, 26. in 27. maj 1995. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
7. Brezovšek, Marjan in Haček, Miro (2002): Reforma slovenskega sistema javnih uslužbencev in proces vključevanja v Evropsko unijo. *Teorija in praksa* 39(4/02), 691-704.
8. Brown, Phillip (1997): The "Third Wave": Education and Ideology of Parentocracy. V Halsey, A. H., Lauder, Hugh, Brown, Phillip in Stuart Wells, Amy: *Education: Culture, Economy, and Society*, 393-408. Oxford: University Press.
9. Charih, Mohamed (2003): Models of Education and training in Canada. V Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ljudmila (ur.): *State Modernization and Decentralization – Implications for Education and Training in Public Administration: Selected Central European and Global Perspectives*, 71-76. Bratislava: NISPA.
10. Ciolan, Lucian (2004): Strategy and Quality in Education: Romania. V Rado, Peter (ur.): *Decentralization and the Governance of Education: The state of Education System in Bosnia and Herzegovina, Poland and Romania*, 67-94. Budimpešta: Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute.
11. Coleman, Peter (1998): *Parent, Student and Teacher Collaboration: The Power of Three*. Corwin Press, Inc. Thousand Oaks, California: A Sage Publications Company.

12. Collins, Paul D. (2003): Public Administration Modernisation and Decentralisation: A Comparative and European Perspective. V Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ljudmila (ur.): State Modernization and Decentralization – Implications for Education and Training in Public Administration: Selected Central European and Global Perspectives, 23-29. Bratislava: NISPA.
13. Corcoran, Tom in Christman, Jolley Bruce (2002): The Limits and Contradictions of Systemic Reform: The Philadelphia Story. Philadelphia: Consortium for Policy Research in Education.
14. Crozier, Gill (1999): Parental Involvement: who wants it? International Studies in Sociology of Education, Vol. 9, No. 3, 219-238.
15. Cullingford, Cedric (1985): Teachers, parents and the control of schools. V Cullingford, Cedric: Parents teachers and schools, 1-16. London: Biddles Ltd, Guildford and King's Lynn.
16. Čakš, Aleš (2006): Starši pogosto rušijo avtoriteto učiteljev. Delo, ponedeljek, 27.2.2006, 25.
17. Dolšak, Janez (1999): Beseda staršev pri šolanju otrok. Otrok in družina, 9/99, 28-29.
18. Dolšak, Janez (1999a): Beseda staršev pri šolanju otrok (2. del). Otrok in družina, 10/99, 32, 49.
19. Dolšak, Janez (1999b): Beseda staršev pri šolanju otrok (3. del). Otrok in družina, 11/99, 56-57.
20. Dolšak, Janez (1999c): Beseda staršev pri šolanju otrok (4. del). Otrok in družina, 12/99, 56-57.
21. Dolšak, Janez (2000): Beseda staršev pri šolanju otrok (5. del). Otrok in družina, 1/00, 54-55.
22. Dolšak, Janez (2000a): Beseda staršev pri šolanju otrok (6. del). Otrok in družina, 2/00, 52-53.
23. Dolšak, Janez (2000b): Beseda staršev pri šolanju otrok (7. del). Otrok in družina, 3/00, 52-53.
24. Duilović, Daria (2004): Strategy and Quality in Education: Bosnia and Herzegovina. V Rado, Peter (ur.): Decentralization and the Governance of Education: The state of Education System in Bosnia and Herzegovina, Poland and Romania, 19-38. Budimpešta: Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute.
25. Dye, Thomas R. (1992): Understanding public policy. Upper Saddle River (N.J.): Pearson Prentice Hall.
26. Eliadis, Pearl in Hill, Margaret (2002): Instrument Choice in Global Democracies. Governemnt of Canada, Policy Research Initiative, Eyewitness reports, Horizons Volume 6 Number 1.
27. Falletti, Tulia G. (2001): Federalism and Decentralization of Education in Argentina. Unintended Consequences of decentralization of Expenditures in a Federal Country. Washington: Social Science Research Council.

28. Ferfila, Bogomil (2000): Vladne politike na Japonskem. V Ferfila, Bogomil in Kovač, Polonca: Javne politike in javna ekonomika, 279-398. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
29. Fine, Michelle (1997): (Ap)parent Involvement: Reflections on Parents, Power, and Urban Public Schools. V Halsey, A. H., Lauder, Hugh, Brown, Phillip in Stuart Wells, Amy: Education: Culture, Economy, and Society, 460-475. Oxford: University Press.
30. Fink Hafner, Danica (2001): Politične stranke. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Fink Hafner, Danica in Lajh, Damjan (urednika) (2002): Analiza politik. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Fiske, Edvard B. (1996): Decentralization of Education: Politics and Consensus. Washington: The World Bank.
33. Florestal, Ketlen in Cooper, Robb (1997): Decentralization of Education: Legal Issues. Washington: The World Bank.
34. Haywood-Everett, Gary (1999): The Business of Learning: parents as full, unwilling or sleeping parents. *International Studies in Sociology of Education*, Vol. 9, No. 3, 267-278. Preston: University of Central Lancashire.
35. Hogwood, Brian in Gunn, Lewis (1984): Policy Analysis for the Real World Oxford. Oxford University Press.
36. Jemiai, Yolande (2003): Preface. V Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ljudmila (ur.): State Modernization and Decentralization – Implications for Education and Training in Public Administration: Selected Central European and Global Perspectives. Bratislava: NISPA.
37. Kolar, Metoda (2005): Komuniciranje med šolo in starši kot element kakovosti v vzgoji in izobraževanju. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Kolenc, Janez (1998): Vključevanje staršev v šolsko vzgojo in izobraževanje. V Žerovnik, Angelca (ur.): Svetovni slovenski kongres Družina – šola (zbornik), 53-72. Državlanski forum. Ljubljana: Založba Družina, d.o.o., Ljubljana.
39. Koren, Andrej (1999): Civilna družba in šolski sistem. V Bohinc, Rado in Černetič, Metod (ur.): Civilna družba v Sloveniji in Evropi: stanje in perspektive: zbornik razprav, 348-353. SAZU. Ljubljana: Društvo Občanski forum v sodelovanju z založbo FDV.
40. Kotar, Mirjam (2002): Država kot javnopolitični igralec. V: Hafner Fink, Danica in Lajh, Damjan (ur.): Analiza politik, 49-66. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. Kovač, Polonca (2004): Novi javni management in slovenska uprava. *Upravna kultura*, 177-196. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
42. Kren, Sanja (2004): Načela organiziranja in delovanja uprave. *Upravna kultura*, 43-72. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
43. Lane, Jan Erik (1997): Public sector reform – rationale, trends and problems. London: Sage Publications.
44. Likovič, Angelca (1998): Klub staršev in učiteljev: z ljubeznijo in odgovornostjo do otrok. V Žerovnik, Angelca (ur.): Svetovni slovenski kongres Družina – šola (zbornik), 142-149. Državlanski forum. Ljubljana: Založba Družina, d.o.o., Ljubljana.

45. Lipužič, Boris (1997): *Evropska šola med državo in civilno družbo: Upravljanje šolskih sistemov*. Nova Gorica: Educa.
46. Lundahl, Lisbeth (2002): *From Centralisation to Decentralisation: governance of education in Sweden*. *European Educational Research Journal*, Volume 1, Number 4.
47. Mazurkiewicz, Grzegorz (2004): *Strategy and Quality in Education: Poland*. V Rado, Peter (ur.): *Decentralization and the Governance of Education: The state of Education System in Bosnia and Herzegovina, Poland and Romania*, 39-66. Budimpešta: *Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute*.
48. Mesec, Blaž (1998): *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: *Visoka šola za socialno delo*.
49. Miko, Klavdija (2006): *Bistveno je, da otroke potegnemo z ulic*. *ONA*, torek, 24. januarja 2006, leto 8, št. 4, 21-23.
50. Novak, Bogomir (1998): *Oblikovanje partnerstva med šolo in starši*. V Žerovnik, Angelca (ur.): *Svetovni slovenski kongres Družina – šola (zbornik)*, 11-32. *Državlanski forum*. Ljubljana: *Založba Družina d.o.o., Ljubljana*.
51. Pusić, Eugen (2002): *Nauka o upravi*. Zagreb: *Školska knjiga*.
52. Rabusicova, Milada, Emmerova, Katerina (2002): *The Role of Parents as Educational and Social Partners of Schools in the Czech Republic: legislation and media analysis*. *European Educational Research Journal*, Volume 1, Number 3.
53. Rado, Peter, ur. (2004): *Decentralization and the Governance of Education: The state of Education System in Bosnia and Herzegovina, Poland and Romania*. Budimpešta: *Local Government and Public Service Reform Initiative. Open Society Institute*.
54. Resman, Metod (1992): *Obrati v filozofiji sodelovanja med domom in šolo*. Ljubljana: *Sodobna pedagogika 1-2/92*, 28-39.
55. Resman, Metod (1992a): *Partnerstvo med šolo in domom*. Ljubljana: *Sodobna pedagogika 3-4/92*, 135-145.
56. Resman, Metod (1992b): *Šola, učitelji, starši – sodelovanje z različnimi pričakovanji*. Ljubljana: *Sodobna pedagogika 5-6/92*, 223-235.
57. Resman, Metod (1992c): *Temeljni nivoji šolske organiziranosti*. Ljubljana: *Sodobna pedagogika 9-10/92*, 497-511.
58. Resman, Metod (1999): *Utemeljevanje, organizacija in naloge regionalnega šolstva*. Ljubljana: *Sodobna pedagogika 3/99*, 8-25.
59. Resman, Metod (2002): *Vzvodi šolskega razvoja*. Ljubljana: *Sodobna pedagogika 1/02*, 8-25.
60. Rosenbaum, Allan (2003): *Decentralization in Comparative Perspective: Some Lessons for Building Effective and Democratic Local Governance*. V Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ljudmila (ur.): *State Modernization and Decentralization – Implications for Education and Training in Public Administration: Selected Central European and Global Perspectives*, 33-41. Bratislava: *NISPA*.

61. Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ludmila (2003): State Modernization and the New Public Administrator. V Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ljudmila (ur.): State Modernization and Decentralization – Implications for Education and Training in Public Administration: Selected Central European and Global Perspectives, 3-11. Bratislava: NISPA.
62. Setnikar-Cankar, Stanka (1997): Prestrukturiranje in decentralizacija javnega sektorja v Sloveniji. Ljubljana: Javna uprava, 33(3), 339-347.
63. Stanely, John in Wyness, Michael G. (1999): Living with parental Involvement: A case study of two "open schools". *International Studies in Sociology of Education*, Vol. 9, No. 3, 239-266.
64. Steunenbergh, Bernard in Mol, Nico (1997): Fiscal and Financial Decentralization: a Comparative Analysis of Six West European Countries. V Lane, Jan-Erik (ur.): *Public Sector Reform: Rationale, Trends and Problems*, 235-256. London: Sage Publications.
65. Stojin, Marja (1992): *Beseda ni konj*. Ljubljana: DZS.
66. *The Role of Parents in the Education Systems of the European Union (1997)*. EURYDICE. The Information Network on Education in Europe.
67. Troha, Veljko (1988): Starši kot dejavnik vpliva na današnjo osnovno šolo. Ljubljana: *Sodobna pedagogika* 7-8/88, 329-339.
68. Tsekos, Theodore (2003): Towards Integrated Policy Making: Remediating the Public Action Dichotomy through Information and Communication Technology and Learning. V Rosenbaum, Allan in Gajdošova, Ljudmila (ur.): State Modernization and Decentralization – Implications for Education and Training in Public Administration: Selected Central European and Global Perspectives, 12-18. Bratislava: NISPA.
69. Van Zanten, Agnes (2005): New Modes of Reproducing Social Inequality in Education: the changing role of parents, teachers, schools and educational policies. *European Educational Research Journal*, Vol. 4, No. 3, 155-169.
70. Vidmar, Janez (2001): Sodelovanje med starši in šolo. Ljubljana: *Sodobna pedagogika* 1/01, 46-65.
71. Vincent, Carol in Tomlinson, Sally (1997): Home-School Relationship: 'the swarming of disciplinary mechanism'? *British Educational Research Journal*, Vol. 23, No. 3, 361-377.
72. Zgaga, Pavel (2004): Preface. V Rado, Peter (ur.): *Decentralization and the Governance of Education: The state of Education System in Bosnia and Herzegovina, Poland and Romania*, 9-10. Budimpešta: Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute.
73. Žagar, Mitja (1995): Interesne skupine in lobiranje. V Lukšič, Igor (ur.): *Interesna združenja in lobiranje*. Zbornik referatov, 51-70. Politološki dnevi, Portorož, 26. in 27. maj 1995. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
74. Žerovnik, Angelca (1998): Povezovanje družine in šole v Sloveniji in nekaterih drugih državah. V Žerovnik, Angelca (ur.): *Svetovni slovenski kongres Družina – šola (zbornik)*, 45-52. Državlanski forum. Ljubljana: Založba Družina d.o.o., Ljubljana.

Internetni viri:

- Internet 1: Akizuki, Kengo (2001): Controlled Decentralization: Local Governments and the Ministry of Home Affairs in Japan. Washington: The World Bank. Dostopno na <http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/wbi37170.pdf> (10.2.2007).
- Internet 2: Andersen, Skou Mikael: The Use of Economic Instruments For Environmental Policy – A Half Hearted Affair. V Sustainable Consumption & Production, Linkages Virtual Policy Dialog. Dostopno na <http://www.iisd.ca/consume/skou.html> (26.4.2006).
- Internet 3: Behrman, Jere B., Deolalikar, Anil B. in Soon, Lee-Ying (2002): Conceptual Issues in the Role of Education Decentralization in Promoting Effective Schooling in Asian Developing Countries. Manila: Asian Development Bank. Dostopno na http://www.adb.org/Documents/ERD/Working_Papers/wp022.pdf (15.3.2007).
- Internet 4: Fink Hafner, Danica (2001): Analiza politik – akterji, modeli in načrtovanje. V Jelovac, Dejan (ur.): Kako jadrati čez nemirne vode managementa nevladnih organizacij? Ljubljana: Radio Študent: Študentska organizacija Univerze v Kopru: Visoka šola za menedžment. Dostopno na <http://www.radiostudent.si/projekti/ngo/teksti/Hafner.html> (29.12.2007).
- Internet 5: Huisman, Pieter: A New Role for Parents in Quality of Education: A Dutch Perspective. Dostopno na <http://anzela.auckland.ac.nz/docs/Huisman%20Parents%20Role.PDF> (14.7.2006)
- Internet 6: McGinn, Noel, Welsch, Thomas (1999): Decentralization of Education: Why, When, What and How? Pariz: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, International Institute of Educational Planning. Dostopno na <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001202/120275e.pdf> (15.3.2007).
- Internet 7: Parent Involvement in Education: A Resource for Parents, Educators, and Communities. National Parent Information Network. Dostopno na <http://npin.org/library/pre1998/n00321/n00321.html> (4.7.2002).
- Internet 8: Parents as partners – A global perspective: Increasingly, parents are having a say in the education of their children. Alberta Teachers' Association. Dostopno na <http://www.teachers.ab.ca/Quick+Links/Publications/The+Learning+Team/Volume+1/Number+2/Parents+as+partners+A+global+perspective.htm> (14.7.2006)
- Internet 9: Policy Mixes: Packages of environmental policy instruments. OECD. Dostopno na http://www.oecd.org/documentprint/0,2744,fr_2649_34339_1835950_1_1_1_1,00.html (26.4.2006).
- Internet 10: Schools need parental involvement. Dostopno na http://www.wcer.wisc.edu/publications/WCER_Higli.../Schools_need_parental_involvement.htm (12.8.2002).

- Internet 11: Srubar, Ilja (1998): System Change and European Integration. V Srubar, Ilja in Adam, Frane, ur. (1998): Problems of European Integration: The Case of the Southern and East Central European countries. Ljubljana: Slovene Sociological Association, Institute of Social Sciences, 22-32. Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr26Srubar.PDF> (30.3.2006).
- Internet 12: Wettersten, Jill A. (2001): Challenging Changes: Responses of Three Upper Secondary Schools to Sweden's Decentralization Process. Dostopno na http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2/content_storage_01/0000000b/80/26/3d/89.pdf (10.2.2007).

Spletne strani informacijskega omrežja izobraževanja v Evropi

- Internet 13: Ministrstvo za šolstvo in šport: Dostopno na http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/ (3.5.2007), http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/devetletna_os/ (3.5.2007), http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/osnovnosolsko_izobrazevanje/devetletna_os/zasebne_osnovne_sole/ (3.5.2007), http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/doc/regijski_posveti_04.doc (3.5.2007), http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/xls/_OS_06_07.xls (3.5.2007).
- Internet 14: Eurydice: The information network on Education in Europe. Dostopno na <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/PubContents?pubid=&country=null> (20.12.2007).
- Internet 15: Eurydice: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Avstrija (2003). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_AT_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 16: Eurydice: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Belgija French Community (2003). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_BF_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 17: Eurydice: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Belgija German-speaking Community (2007). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_BD_EN.pdf (20.12.2007).

- Internet 18: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Finska (2007). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_FI_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 19: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Grčija (2003). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_EL_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 20: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Irska (2003). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_IE_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 21: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Nemčija (2002/2003). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_DE_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 22: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Nizozemska (2003). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_NL_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 23: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Norveška (2007). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_NO_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 24: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Škotska (2004). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_SC_EN.pdf (20.12.2007).
- Internet 25: Euridyce: Structures of education, vocational training and adult education systems in Europe, 2003 Edition, Švedska (2006/2007). Dostopno na http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/041DN/041_SE_EN.pdf (20.12.2007).

Spletne strani evropskih združenj staršev in raziskovalnih agencij

- Internet 26: EPA. Dostopno na <http://www.epa-parents.org/> (16.3.2006).
- Internet 27: EPA. Dostopno na <http://www.epa-parents.net/> (29.10.2007).
- Internet 28: Avstrija. APA. Dostopno na <http://www.elternverband.at> (29.10.2007).
- Internet 29: Avstrija. APA. Dostopno na <http://www.elternverein.at> (29.10.2007).
- Internet 30: Belgija. UFAPEC. Dostopno na <http://www.ufapec.be/ufapec.php> (29.10.2007).
- Internet 31: Belgija. FAPEO. Dostopno na <http://www.fapeo.be/> (29.10.2007).

- Internet 32: Danska. SOS. Dostopno na <http://www.skole-samfund.dk/sw13556.asp> (29.10.2007).
- Internet 33: Finska. FPA. Dostopno na <http://www.suomenvanhempainliitto.fi/> (29.10.2007).
- Internet 34: Finska. Hem och Skola. Dostopno na <http://www.hemochskola.fi> (29.10.2007).
- Internet 35: Irska. NPC-P. Dostopno na <http://www.npc.ie/npc/default.aspx> (29.10.2007).
- Internet 36: Nemčija. BER. Dostopno na <http://www.bundeselternrat.de/> (29.10.2007).
- Internet 37: Nemčija. KED. Dostopno na <http://www.ked.bonn.de> (29.10.2007).
- Internet 38: Nemčija. LEV. Dostopno na <http://213.10.139.110/epacontent/index.php?option=com.content&task=view&id=32&Itemid=33>) (29.10.2007).
- Internet 39: Nizozemska. LOBO. Dostopno na <http://www.lobo.nl/site.php> (29.10.2007).
- Internet 40: Nizozemska. NKO. Dostopno na <http://www.nbo.nl> (29.10.2007).
- Internet 41: Nizozemska. OUDERS&COO. Dostopno na <http://www.ouders.net/> (29.10.2007).
- Internet 42: Nizozemska. VOO. Dostopno na <http://www.voo.nl/> (29.10.2007).
- Internet 43: Norveška. FUG. Dostopno na <http://www.epa-parents.net/> (29.10.2007).
- Internet 44: Škotska. Dostopno na <http://www.epa-parents.net/> (29.10.2007).
- Internet 45: Švedska. Hem och Skola. Dostopno na <http://www.epa-parents.net/> (29.10.2007).
- Internet 46: Slovenija: Aktiv svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol. Dostopno na <http://www2.arnes.si/~aktivlj/> (18.11.2007).
- Internet 47: ERNAPE. Dostopno na <http://www.ernape.net/prima.html> (20.12.2007).
- Internet 48: European Educational Research Association. Dostopno na <http://www.eera.ac.uk/web/eng/print/home/index.html> (14.7.2006).
- Internet 49: Parents and Education: Priorities for Research. Scottish Council for Research in Education. Dostopno na <http://www.ascre.ac.uk/pdf/spotlight/spotlight28.pdf> (14.7.2006).

Zakonodaja, nacionalni, mednarodni in drugi dokumenti

- Ustava RS, Ur. l. RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06
- Lizbonska pogodba. Strasburg, 23.10.2007. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/692/692343/692343sl.pdf (3.1.2008).
- Listina o temeljnih pravicah Evropske unije. Sklep Evropskega parlamenta z dne 29.11.2007 o odobritvi Listine o temeljnih pravicah Evropske unije v Evropskem parlamentu (2007/2218(ACI)). Dostopno na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0573+0+DOC+XML+V0//SL#BKMD-36> (3.1.2008).
- Konvencija o otrokovih pravicah (OZN). Dostopno na <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105> (29.12.2007).
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Ur. l. RS, št. 16/07 – UPB5

- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-G). Poročevalec DZ RS, št. 57/07 s kasnejšimi amandmaji. Dostopno tudi na <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&vt=40&sm=k&q=zakon+o+organizaciji+vzgoje+in+izobra%C5%BEevanja&mandate=-1&unid=PZ|8849DE551A5076BEC12573720023FA30&showdoc=1> (29.10.2007).
- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-H). Poročevalec DZ RS, št. 116/07. Dostopno tudi na <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&vt=40&sm=k&q=zakon+o+organizaciji+in+financiranju+vzgoje+in+izobra%C5%BEevanja&mandate=-1&unid=PZ|29BBFD35A90D0BD7C125739A003F444B> (29.12.2007).
- Zakon o osnovni šoli, Ur. l. RS, št. 81/06 – UPB3
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli, Ur. l. RS, št. 102/07 – Zosn-F
- Zakon o društvih, Ur. l. RS, št. 61/06
- Krek, Janez ur. (1995): Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Odlok o ustanovitvi Vzgojno izobraževalnega zavoda Osnovna šola Šturje, Ur. l. RS, št. 32/07.
- Pravilnik o merilih za ugotavljanje delovne uspešnosti direktorjev s področja šolstva, Ur. l. RS, št. 81/06.
- Koalicijska pogodba o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2004-2008 med Slovensko demokratsko stranko, Novo Slovenijo – krščansko ljudsko stranko, Slovensko ljudsko stranko in Demokratično stranko upokojencev Slovenije. Ljubljana, 23.11.2004. Dostopno na: <http://www.sls.si/documents/stranka/koalicijska-pogodba.pdf> (12.3.2007).

Arhivski dokumenti združenj staršev in svetov staršev

- Pismo Sveta staršev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine na MŠZŠ. 20.1.2004. Ajdovščina: Arhiv OŠ Danila Lokarja. Dostopno na http://www2.arnes.si/~osngdl2s/pismo_ministru_gabru.htm (28.12.2007).
- Pismo državnega svetnika Zoltana Jana Svetu staršev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine. 4.2.2004. Ajdovščina: Arhiv OŠ Danila Lokarja.
- Pismo Varuha človekovih pravic Svetu staršev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine. 5.2.2004. Ajdovščina: Arhiv OŠ Danila Lokarja.
- Odgovor MŠZŠ Svetu staršev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine. 11.2.2004. Ajdovščina: Arhiv OŠ Danila Lokarja.
- Pismo Slovenske demokratske stranke Svetu staršev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine. 13.2.2004. Ajdovščina: Arhiv OŠ Danila Lokarja.

- Zapisnik sestanka Aktiva svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol. 2.3.04. Ljubljana: Arhiv Aktiva svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol.
- Zapisnik 66. Izredne seje Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje. 1.4.2004. Arhiv Ministrstva za šolstvo in šport.
- Zapisnik ustanovnega sestanka Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol. 7.6.2004. Arhiv Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol.
- Ustanovna listina Aktiva svetov staršev primorskih šol. 7.6.2004. Arhiv Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol.
- Sklep št. 108-04-159/2005 z dne 24.10.2005 o ustanovitvi Sveta praktikov za osnovne šole. Arhiv Ministrstva za šolstvo in šport.
- Zapisnik ustanovne seje Aktiva svetov staršev domžalske regije. 7.6.2006. Arhiv Aktiva svetov staršev domžalske regije.
- Ustanovna izjava Aktiva svetov staršev domžalske regije. 7.6.2006. Arhiv Aktiva svetov staršev domžalske regije.
- Zapisnik 1. seje Sveta praktikov za osnovne šole. 17.11.2005. Arhiv Ministrstva za šolstvo in šport.
- Poslovník delovanja Sveta staršev OŠ Šturje iz Ajdovščine. 18.10.2007. Arhiv OŠ Šturje iz Ajdovščine.
- Zapisnik ustanovnega sestanka Združenja staršev Slovenije. 24.12.2007. Arhiv Združenja staršev Slovenije.
- Statut Združenja staršev Slovenije. Arhiv Združenja staršev Slovenije. 24.12.2007. Arhiv Združenja staršev Slovenije.

9 PRILOGE

- A Intervju z dr. Slavkom Gabrom.
- B Intervju z Mojco Škrinjar.
- C Intervju z dr. Zvonkom Medvešem.
- D Intervju z Angelco Likovič.
- E Intervju z dr. Antonom Medenom.
- F Intervju z Dominiko Verhnjak.
- G Intervju z Marto Zabret.
- H Intervju z Elviro Werner.
- I Intervju z Robom Limperjem.
- J Poslovnik delovanja sveta staršev OŠ Šturje iz Ajdovščine.
- K Pismo sveta staršev OŠ Danila Lokarja Ministru za šolstvo, znanost in šport.
- L Ustanovna izjava Aktiva svetov staršev primorskih osnovnih šol.

PRILOGA A

Intervju z dr. Slavkom Gabrom (15.3.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Različne oblike organiziranosti, ki so šle čez šolsko organiziranost, se v Sloveniji pojavljajo ob določenih spremembah v šolstvu, ne enkrat, ampak bolj ali manj vsakič, ko do njih pride in ker so civilno družbeni, je verjetno najbolj smiselno, da se njihovo artikuliranost, moč, prepričljivost, se jih temu primerno upošteva. Da pa bi nekdo delal posebno strukturo staršev, ki bi bili organizirani kot starši na ravni države, kot tisti, ki bi soodločali na primer s strokovnim svetom ali pa ne vem s kom, s tem v zvezi jaz ne poznam delujočega sistema v Evropi, ki bi kaj takega imel. Tako da si ne predstavljam prav posebej dobro, kako bi to bilo narejeno tako, da bi bilo zares reprezentativno in da bi preverjali svoja stališča kot legitimna v očeh večine staršev ob posamičnih vprašanjih. Zato bi rabili pravzaprav neke vrste tretji zbor skupščine ali parlamenta, karkoli že. Da bi imeli nek starševski dom nečesa, kar bi bilo na ravni države, si težko predstavljam, da bi res funkcioniralo. Bolj se mi zdi, da bi bilo to bolj fikcija in torišče, na katerem bi en del staršev, verjetno v zelo velikih nihajih sprožil določene akcije. Bolj se mi zdi smiselno sprocesirati oziroma nekako jasno nakazati poti, na kakšen način se glas tistih, ki ga artikulirajo, če doseže določen obseg, določeno stopnjo artikulacije, lahko vključi v procese nekih sprememb. Moralo bi biti telo, ki bi permanentno živelo, kar pa je skoraj neizvedljivo, da bi se s čim ukvarjalo. Kadar bi jih kaj zanimalo, bi se, ko jih ne bi, se ne bi, bi pa to bila še ena od institucij, ki ne bi kaj dosti vedela. Verjetno bi bilo potrebno tudi profesionalno voditi tak aparat."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. *Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?*

"Nek obči sistem objavljanja pripravljenih načrtovanih rešitev je v Sloveniji že nekaj časa vzpostavljen. Elektronska demokracija omogoča dodatno izrabo teh možnosti. Bi pa bilo potrebno razmisliti o podaljšanju rokov in omogočiti vnaprejšnjo razpravo, ne pa, da se iz meni neznanih razlogov skrajšujejo. Zdaj zakone spreminjamo kar temeljito, brez da bi imeli napisano belo knjigo. Važno je tudi vprašanje, kdo in na kakšen način pri tem sodeluje tudi s strani strokovne javnosti. Kako preplesti strokovne razmisleke in razmisleke nas, ki nas to zadeva? Vsi smo kdaj v tej poziciji. Potrebno bi bilo v to diskusijo vključiti kombinacijo laičnega in strokovnega pristopa. Nova tehnologija močno povečuje delež tistih, ki bi lahko o tem participirali."

3. *Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?*

"Ni res, da ne bi mogel dobiti informacij. Mislim celo, da danes kot starš hočem vedeti, kaj bo v novem zakonu, bom vedel prej, preden ga bo vlada sprejela. Kako pa moje mnenje, pa vaše mnenje, pa mnenje vašega soseda in moje sosede uskladiti, to so poskušali samo enkrat do sedaj v Evropi. Relativno zares. Mislim, da v Sloveniji celo najbolj zares. Zato rabite samoupravljanje, torej starševsko samoupravljanje v tem primeru. Nisem tako odklonilno razpoložen do teh idej, v nasprotju z nekaterimi, ki takoj pljuvajo zublje na to temo, ampak opozarjam pa na to, da imajo tisti, ki opozarjajo na doseg tega prav, ko pravijo, da pričakovati permanentni interes v vseh vprašanjih, ki mora biti vertikalno strukturiran, mora priti na koncu do nekega izčiščenega stališča, mislim, da je pričakovanje preveliko, razen če bomo glasovali. Problem, ki pa lahko pri tem nastane, je, kaj bo v primerih, ko bo izid glasovanja 49% proti 51%. Kaj storiti v tem primeru? Problem je systemske narave. Artikulirati stališče tiste skupine, ki mora zelo jasno povedati, da je to njihovo stališče. Najhujše je, kadar se taka skupina razglasi za mnenje staršev. Ta skupina mora reči, da je to mnenje te skupine staršev. Tu je nekaj težav. Kot vidite pravih odgovorov na to ne poznam, imam pa nekaj idej, kje bi se dalo to pospeševati. Sam pa resnici na ljubo ne verjamem prav posebej, da je to mogoče vertikalno izpeljati do konca in učinkovito."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Kaj si pod reprezentativnost predstavljate? Če je reprezentativnost na ravni reprezentativne demokracije, potem je odgovor jasen, kristalen in je ne. Ne predstavlja koga prav posebej. To predstavlja mnenje tistih ljudi, ki se tam zbirajo in kroga, ki se okrog njih zbira. Kdorkoli trdi,

da je to mnenje staršev teh šol, da bi to lahko trdil, bi moral izpeljati vse postopke, ki bi temu morali predhoditi. Konec koncev bi na koncu morali glasovati in glasovanje bi moralo biti tajno. Vsako drugo glasovanje gre po liniji najbolj glasnih, ne pa po liniji najbolj prepričljivih. Ti Aktivni, ne da ne bi bili pomembni, ne da ne bi imeli lahko prav o kaki stvari, ampak da bi bili reprezentativni, pravi reprezentant staršev, pa vsaka teorija, ki se količkaj s tem ukvarja, ugotovi, da to niso. Tudi Evropska unija na primer, če že hočete, kot neka druga organizacija v pomembnem delu ni nič reprezentativna, kar ne pomeni, da je slaba."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Ne vem. Jaz sem pristaš civilno družbenih iniciativ. Danes je mogoče ustanoviti tak svet, vendar kot civilno družbeno iniciativo. Ukazanega, institucionaliziranega pa meni diši po korporativizmu težje sorte. Osebnostno mislim, da kadarkoli mislijo učitelji ustanoviti zbornico, jo naj ustanovijo, v njo pa naj gredo tisti, ki mislijo, da naj v njo gredo. Da bi pa jim ukazal, da morajo iti in po možnosti jim še nastavljal tistega, ki jim bo vodil to zbornico, bi se meni zdelo nesprejemljivo. Tudi kot starši, če bi mi kdo ukazal, da moram biti v neki organizaciji, bi se mu zahvalil in jemal to za kršitev ustave te države. Sicer pa, če se združenja, ki zdaj obstajajo, povežejo, če si naredijo statut, po katerem bodo odločala tako, kot se spodobi, če se jim pridruži še na primer združenje v Celju in ne vem kje pač že še in se enako poveže, bo ministrstvo, predpostavljam, če bo to res delovalo razvidno, če se bo vedelo, v imenu koga govori, temu primerno to upoštevalo. Ne sme pa se nekdo, ki nima premerjene reprezentativnosti razglasiti za reprezentanta. V Sloveniji imamo nekatere, ki funkcionirajo kot mame, kot reprezentantke mam. To je preprosto demagogija. Mam imamo veliko, očetov imamo veliko in če jaz začnem govoriti v imenu staršev, boste vsi rekli, da je res smešno. Ampak to je smešno, ne pa kaj dosti bolj smešno kot nekdo drug, ki pride na televizijo in reče, da govori v imenu staršev. Govorim v imenu teh stotih staršev, teh treh tisočev staršev, to je legitimno stališče. Govorim v imenu staršev, takega pa jaz vsakič vprašam, kje so ga pa pooblastili za to, da to govorite."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Za nič od tega ni potrebno spreminjati zakonodaje. Mi si ne moremo privoščiti, da ne bi imeli dorečene reprezentativnosti starševske organizacije, relacije tega do stroke, bi pa ukazali ministrstvu, da mora biti zakon napisan tako, kot rečejo starševske organizacije. To ni konsistentno, kaj takega se ne sme zgoditi. Temu se reče parentokracija, kaj smiselnega pa ne more prinesiti. Bi pa bilo treba v skladu z zakoni, ki že obstajajo, podaljšati čas za razpravo, jasno objavljati stališča, ki so bila v razpravi podana, povedati, katera od stališč, ki so bila podana v javnosti, je kdo upošteval in zakaj katerih ni. Tu se meni zdi, da elektronska

demokracija omogoča iti brez najmanjših težav in to bi kazalo v naslednjih petih letih vzpostaviti kot standard. Ali bi lahko o kakem vprašanju razpisali pravzaprav elektronsko javno glasovanje z omejitvijo, da ima vsakdo samo en glas in ob tem v elektronskem omrežju vzpostavili dodatno informiranje o tem strokovnjakov, o čem teče beseda, je to drugo vprašanje. Morda bi to prineslo več kot vzpostavljanje še ene strukture, ki bi imela iste težave. Kako boste pripravili 80% staršev, ki jih to ne bo zanimalo, da se bodo o tem odločali? Ali bo torej 20% staršev, ki se bodo odločili, odločili za 100% staršev? Precej pomembna dilema. Nekateri menijo, da lahko. Jaz dvomim v to, da lahko. Bojim se, da bi šele takrat, ko bi kake trikrat 20% odločilo, znorelo drugih 80%. Da se povečati demokratičnost. Končna odločitev pa mora v naši demokraciji ostati na parlamentu in vladi. Starši naj poskušajo priti tudi v ta telesa in naj tam to zagovarjajo."

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?

"Mislim še več. Da je bila bolj ustrezna tista, ki je bila pred tem. Govorim o sestavi svetov zavodov. Sprašujem se, zakaj je bilo treba iti navzdol iz že prevladujočega mnenja tistih, ki so zunaj šole. Težko si predstavljam, kaj bi bilo še več za storiti na tej ravni."

8. Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?

"Če ni reprezentativnost jasno izpeljana, je to sprenevedanje, je čista manipulacija tiste politične garniture, ki si izbere, koga bo v imenu staršev tja postavila. Koga zastopa ta starš v tistem telesu? Kje je dobil legitimiteto za to? V tem, da je v tej in tej stranki, onem partnerstvu, v čem? Kdor to dela, manipulira in se skriva za starši in tisti, ki so tam, naj raje povedo: "Jaz mislim tako". Tu je pomembna tudi odgovornost tistega starša, ki je v takem telesu. Ne morete se skrivati. Če neka raziskava pokaže, da se tisoče staršev strinja z neko stvarjo, določen starš, ki sedi v neki skupini, pa meni drugače, me prav nič ne zanima. To smatram za tipičen primer politične manipulacije. V strokovnem svetu, če bi imeli vertikalo postavljeno, povsem v redu to imeti. Laika imeti v svetu tudi. Ampak ne kot predstavnika staršev. Kot laika. Nekoga, ki ni strokovnjak. Take glasove imamo v nekaterih komisijah v šolah, da še nekdo drug, ki ni učiteljske pameti, reče, da morda kaj ne razume. Ampak naj ne reče, da je predstavnik staršev, ker to ni."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Ne vem. Iz že povedanega je razvidno, da v to celo strukturo ne verjamem, verjamem pa v to, da je na vsaki od teh ravni možno civilno združenje."

10. *Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?*

"Ne."

11. *Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?*

"Iz že povedanega je razvidno, da v to celo strukturo ne verjamem."

PRILOGA B

Intervju z Mojco Škrinjar (9.3.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Seveda. Recimo, če pogledamo trenutno stanje v parlamentu. Kadar koli se obravnava kakršen koli predlog zakona, je na razpravo na odboru povabljena tudi civilna družba. To pomeni, da imamo trenutno nekaj društev, ki so povezana s šolo, imamo npr. društvo Pobuda za šolo po meri človeka, seveda pa so poklicani tudi aktivni svetov staršev, ki so se organizirali v zadnjih letih. Starši so pritegnjeni v odločanje. Starši lahko sodelujejo pri pripravi zakonodaje tudi v posvetovalnih telesih, kot je Svet praktikov na Ministrstvu za šolstvo in šport, na spletnih straneh ministrstva pa se vedno znajde predlog zakonodaje, kjer lahko vsak posameznik ali pa društvo poda svoje mnenje. Starši se lahko organizirajo kot regionalni sveti staršev, lahko kot društva, lahko pa se kasneje organizirajo na celotnem področju Slovenije."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje letih?

"S tem se absolutno strinjam. Mislim, da stvari, ki se spreminjajo v zakonodaji, da je potrebno starše že v začetku pritegniti in z njimi opraviti razgovore in potem tudi poslušati njihovo mnenje. Pri sprejemanju zakonodaje je posedovanje mnenja staršev zelo dragoceno. Lahko se upošteva tudi neke vidike, ki jih s strani učitelja ali zakonodajalca niti ne uspeš videti."

3. *Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?*

"Vsekakor bi te interese lahko zastopala regionalna združenja staršev ali nacionalno združenje staršev."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Druge v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Za okolja, kjer ta, že obstoječa združenja delujejo, se mi zdi, da je ta reprezentativnost kar ustrežna. Šole, ki so vključene, imajo tam svojega delegata. Mislim, da je obstoječ način v redu."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Če bi prišlo do dobrodošlega dogajanja, da bi se starši po Sloveniji organizirali v take aktivne, kot so že obstoječi, potem bi bilo najbrž smiselno, da bi se ustanovilo neko nacionalno združenje staršev po nekem delegatskem sistemu. Obstoječa tri starševska združenja lahko komunicirajo z ministrstvom, ko pa bo teh združenj več, bo to malce težje. Pametno bi bilo postaviti neka teritorialna pravila. Pametno bi bilo tudi, da se ustanovi dovolj takih združenj in šele potem pogledati, katera je najbolj primerna organiziranost (npr. po statističnih enotah, po regijah ...)."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Mislim, da že sedanja ureditev vključuje zainteresirano javnost. Denimo, mi moramo pri sprejemanju normativnih aktov, preden gre nek pravilnik na Ministrstvo za javno upravo v pregled, navesti, katere zainteresirane javnosti obstajajo za nek pravilnik in seveda tudi izpolnjevati pogoje, da se pogovarjamo s temi zainteresiranimi javnostmi, še preden se tak akt sprejme."

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. *Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?*

"Tam, kjer starši sodelujejo v svetu šole v enakovrednem deležu, je dejstvo, da imajo odločujočo vlogo, da odločajo, medtem ko na nivoju države dajejo neobvezujoča mnenja, enako kakor sindikat vzgoje in izobraževanja. Po drugi strani pa je potrebno povedati, da pogrešamo učiteljsko zbornico. Tu gre za mnenja teh asociacij, ki imajo lahko precejšnjo težo."

8. *Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opazajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?*

"V delovnih telesih na MŠŠ so že vključeni starši, kar se mi zdi izjemno pametno, ker ravno takrat lahko sodelujejo pri nekih spremembah, to je ugodno pri oblikovanju šolske politike. Medtem ko se v strokovni svet integrirajo ljudje z nekimi strokovnimi profili. Verjamem, da je med njimi veliko staršev, tam se rešujejo strokovna vprašanja. Tam težje vidim vključene predstavnike staršev."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Bistveno pri tem je odločanje. Svet staršev ima veliko moralno moč in svet staršev je oblika demokratične participacije. Enako je združenje staršev. Tudi to ima veliko moralno moč, lahko izvede velik javni pritisk. Medtem ko pa odločanje prinaša določeno odgovornost. To tudi prinaša sodelovanje v različnih projektih in zahteva tudi določeno strokovnost. Mislim, da se mi zdi, da je ta hip naša družba zrela za demokratično participacijo, vprašanje pa, kako bi bilo, če se razvijejo vsa ta združenja staršev."

10. *Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?*

"To, kar zdaj ustvarjamo, je v redu. Sem proti kakim radikalnim spremembam in skokom v neznan vodo. Sem pristaš postopnosti in stalnega evalviranja. Združevanje staršev se mi zdi enkratno, lahko pa gre gor tudi eksponentno, ni nujno, da gre postopno. Ko se nekaj uvaja na novo, se postavlja pravila in kultura delovanja. Želim, da bi se starševska združenja dejansko razvila v vsej svoji zmožnosti. Pametno je zbiranje mnenj staršev in to mnenje z neko politično kulturo naprej uveljaviti. Nisem sigurna, da bi bilo pametno v strokovni svet vključiti tudi starše. Težko si kaj takega predstavljam. Odgovornost za sabo potegne tudi strokovnost."

11. Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Obstajati bi morala regionalna združenja staršev in se potem povezati v nacionalno združenje staršev, kjer bi imeli šest pokrajinskih delegatov. To se mi zdi primerno, število pa je tudi primerno, ko še lahko rečeš, da je debata konstruktivna in greš na odbor za šolstvo v parlamentu ali da se pojavijo v Državnem svetu na nekih razpravah."

PRILOGA C

Intervju z dr. Zdenkom Medvešem (13.3.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Da. Ko gre za vprašanje, recimo same civilne iniciative, mislim, da obstaja. Ta društva, ki združujejo starše, razpravljajo tudi o različnih pobudah sprememb zakonov, oblikovanja zakonov in tudi oblikovanja šolskih programov. Obstajajo razprave take vrste, vendar pač na taki ravni, na kakršni sodelujejo v tem sklopu strokovna in druga društva. Mislim da, organizirano pa ne. Organi, ki so pristojni za sprejemanje posameznih odločitev, vsaj kolikor je meni znano, doslej niso organizirano vodili takih razprav in vključevali staršev noter. Zadnje čase pa je vendarle bilo nekaj diskusij na to temo v Državnem svetu, ki sta jih organizirala Državni svet in Ministrstvo za šolstvo, kjer vem, da so o vzgojnem načrtu, o diferenciaciji, bili povabljeni, vsaj tako so nastopali društva staršev osnovnošolcev."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Mislim, da pri nas starši niso organizirani na tak način, da bi bil njihov vpliv na razvoj šole primerljiv z nekaterimi zgledi, ki jih poznamo zunaj. Skratka, da bi bili združeni v neke institucije, ki bi bile pozvane v primeru sprememb zakonov ali pripravi programov, da o tem posredujejo svoja mnenja. Več kot informirani bi morali biti. To je moje stališče. Drugo pa je stališče o tem, kako naj ravnamo s starši otrok, ki so vključeni v šolo. To je bolj labilni del te populacije. Sam sem bil takrat kritik tega sistema, ki je bil zdaj uveden, da se določena sistemska vprašanja v organizaciji šole prepuščajo odločitvam vsako leto posebej, saj, ko gre

za sistemska vprašanja, bi morali biti starši dovolj jasno vnaprej informirani, zlasti, ko gre za vprašanje diferenciacije, različnih izbirnih predmetov ..."

3. *Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?*

"Sam menim, da bi morala biti v tem primeru neke vrste društvena organiziranost."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Če bi me vprašali, ali to pokriva pravice vseh staršev v Sloveniji, potem bi gotovo odgovoril, da ne. Gre za neke centre, ki so uspeli narediti to organizacijo. Po moji sodbi je vprašanje drugje. Gre namreč za to, da bi organi, ki so pristojni za odločanje, razvili neke vrste mehanizem kontaktiranja z združenji staršev, ker bi se v tem primeru, če bi bila ta starševska združenja pomemben faktor, najbrž locirala po celem ozemlju Slovenije. Ta hip pa niti v postopku sprejemanja odločitev o spremembah v šolstvu, spremembah odločitev o programskih spremembah, kurikularnih spremembah, organizacijskih in drugih ni inštrumentarija, ki bi starše načrtno vključeval v te postopke. Zato mislim, da sedanja organiziranost najbrž ni zadostna."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Mislim, da mi je ideja združevanja preko društev bližja. Potem pa z združenjem društev na nacionalni ravni."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Če bi hoteli starši doseči nek večji vpliv, potem je za to potrebna sprememba zakonodaje. Mislim, da drugače tega ni mogoče doseči."

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. *Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?*

"Mislim, da ne. Tisto, kar me na eni strani moti, je sedanja sestava sveta šole, saj tripartiten svet šole ne more funkcionirati. Na nek način je težava v tem, da učitelji oziroma zaposleni na šolah nimajo dovolj možnosti, da bi sami ustvarili neko podobo šole in zanjo odgovarjali. Mislim, da bi moral imeti svet staršev večjo funkcijo, kot bi moral imeti večjo funkcijo tudi učiteljski zbor kot organ zaposlenih. Imam predstavo, da šola vedno bolj postaja podjetje. Zaposleni na šoli in starši so v šolskem procesu zelo pomembni, oboji pa bi morali imeti večjo avtonomnost pri uveljavljanju svojih mnenj oziroma stališč."

8. *Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?*

"Neposredno sodelovanje staršev v teh telesih ni rešitev, saj je organizacija dela teh teles taka, da se tam pripravljajo strokovne odločitve. V nastanku določenih problemov bi jih obravnavala razna društva staršev, sicer pa ne vidim, da bi bilo pomembno neposredno sodelovanje predstavnikov teh društev v teh telesih. Za neposredno sodelovanje ne vidim razlogov."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Demokratična participacija bi bil tisti mehanizem, ki bi združenjem ali društvom staršev, ki bila povezana na regionalnem nivoju, na nacionalnem nivoju pa povezana v zvezo društev staršev, potem bi to bila neka podoba. Diskusije bi se začele na regionalni ravni in se potem nadaljevale na nacionalni ravni. Ta vpliv naj bi imel značaj demokratične participacije v sodelovanju s telesi, ki sprejemajo ustrezne odločitve. Ne toliko z ministrstvom, kot pa v času predparlamentarnih razprav, z ministrstvom pa takrat, ko gre za izvršilne predpise. Hkrati se je potrebno vezati na strokovne organe, zlasti ko se koncipirajo konceptualne rešitve, kot je npr. program dela osnovne šole in podobno."

10. *Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?*

"Če bi hoteli doseči neko večjo stopnjo participacije, potem da."

11. Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Najustreznejša organizacija je ta, ki izhaja iz neposrednega interesa na šoli. Ne verjamem, da bi starši v vsem tem sklopu šolskih odločitev mogli opravljati oziroma nadomeščati kakršno koli strokovno funkcijo. Mislim, da je njihova funkcija tam, kjer čutijo v neposrednem svojem interesu, to je pogled, ki ga dobijo v zvezi z izobraževanjem svojega otroka in od tod bi moral rasti interes. Tak interes bi se stopnjeval do nacionalne ravni. Na nacionalni ravni bi ti interesi doživeli neko sintezo, ki bi lahko postalo partner z organi, kot so Ministrstvo za šolstvo, predparlamentarne razprave in Strokovni svet za splošno izobraževanje."

PRILOGA D

Intervju z Angelco Likovič (22.5.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"54. člen slovenske ustave se v življenju slabo izvaja. Omenjeni člen si politične stranke zelo različno predstavljajo. Po tem členu imajo starši pravice in dolžnosti do svojih otrok. Država je prav gotovo na osnovi tega člena zagotovila staršem premalo pravic. Saj vemo, koliko je bilo javne kritike, ko so starši zahtevali, da se župnijski verouk prizna kot izbirni predmet. Zbranih je bilo preko 40.000 podpisov staršev. Starši imajo tudi pravico zahtevati, da se otroka v šoli vzgaja v skladu z njihovimi verskimi prepričanji.... Vemo pa, da temu ni tako. Starši po zdajšnji zakonodaji lahko sodelujejo s šolo le kot člani sveta staršev in kot člani sveta šole. Znano pa je, da nič radi starši ne sodelujejo v teh organih, ker čutijo, da nimajo moči. Sveti staršev slabo delujejo. V večini šol se sestajajo le dvakrat na leto in to ob začetku šolskega leta in na koncu šolskega leta. Starši imajo pravico sklicati svet staršev in obravnavati vsebine, za katere menijo, da so pomembne, a si tega ne upajo. Po novi zakonodaji imajo starši večjo vlogo v svetu šole, vendar bo potrebno opogumiti starše za bolj aktivno delovanje. Prepričana sem, da bi se morali starši bolj aktivno povezovati v okviru civilne družbe na nivoju občine in regije. Njihov glas bi moral biti mnogo bolj slišan. V zakonodaji pa bi bilo potrebno bolj jasno določiti naloge sveta staršev, ne le, da je to kot neko posvetovalno telo ravnatelju. To mora biti samostojni organ z določenimi kompetencami."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. *Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?*

"Na področju vloge staršev v šolskem sistemu se je s spremembami zakonodaje že nekaj spremenilo, kot npr.:

- starši imajo pravico sodelovati pri sprejemanju organizacijskih oblik pouka (ali nivojski pouk ali pouk v skupinah ...)
- starši imajo pravico sodelovati pri izbiri delovnih zvezkov in pri oblikovanju pravil šolskega reda.

Res pa je, da šole delajo po starem in šole starše le informirajo o delu na šoli, starši nimajo možnosti pri sooblikovanju celotnega življenja in dela šole. V veliki meri tudi po krivdi staršev, ki se ne znajo organizirati in enotno nastopiti.

Starši so sedaj vključeni v pripravo sprememb zakonodaje v Komisiji praktikov, ki deluje na Ministrstvu za šolstvo in šport. Ti starši bi morali prihajati iz organiziranih skupin svetov staršev, ki bi delovali v regijah, le na ta način bi se zadeve prediskutirale in predstavniki v Komisiji praktikov ne bi zastopali svojih stališč, ampak stališča večine staršev. To pa zahteva tudi veliko pripravljenosti s strani staršev in veliko prostovoljnega dela v civilni družbi. To je le prvi korak. Potrebna pa je organizacija staršev na celotnem slovenskem prostoru."

3. *Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?*

"Zelo dobro bi bilo organizirati regijske svete staršev po celi Sloveniji. Še boljše bi bilo, da bi iz teh regij organizirali še združenje staršev na nacionalnem nivoju kot nacionalni svet staršev. Iz nacionalnega sveta staršev bi posameznike delegirali v različne komisije na Ministrstvu za šolstvo in šport. V zakonodaji pa bi bilo potrebno jasno opredeliti, kakšno vlogo imajo aktivni sveta staršev in združenje staršev. Prav gotovo pa bo delovanje v vseh teh organih prostovoljno."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Zelo dobro bi bilo organizirati regijske Svete staršev po celi Sloveniji. Še boljše bi bilo, da bi iz teh regij organizirali še združenje staršev na nacionalnem nivoju kot nacionalni svet staršev. Iz nacionalnega sveta staršev bi posameznike delegirali v različne komisije na Ministrstvu za šolstvo in šport. V zakonodaji pa bi bilo potrebno jasno opredeliti, kakšno vlogo imajo Aktivni sveta staršev in Združenje staršev. Prav gotovo pa bo delovanje v vseh teh organih prostovoljno. Spremembe v sestavi sveta zavoda (3 +3+3) je velik korak naprej. Tu imajo starši velike možnosti aktivnega sodelovanja in velik prispevek h kvaliteti šole na

celotnem življenju in delu šole. Predlagam spremembo njihove kompetence, ki jih zastopajo predstavniki v svetu šole."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Podpiram organiziranost staršev na nivoju regij in na nivoju cele države. Bojim pa se, da če bi te zadeve preveč institucionalizirali, bi jih odmaknili od baze in bi bili preveč oddaljeni. Zato zagovarjam aktivno vlogo staršev v šoli, jasna določila v zakonodaji, na širšem nivoju pa iskati organizacijske oblike, ki bodo omogočale pretok informacij, skupne razprave in posredovanje stališč tistim, ki bi bili vključeni v različne komisije. Prav gotovo pa bi morali biti naši starši mnogo bolj prepoznavni na področju civilne družbe, organizirati srečanja, okrogle mize, novinarske konference. Res pa je tudi, da zdajšnje ministrstvo zelo poziva starše, naj sporočajo, kaj je potrebno spremeniti, naj se oglašajo javno, a žal tega je zelo malo. To se bo spremenilo, ko bodo tako ravnatelji, učitelji in starši spoznali, da hodijo po ostri široki cesti, ki jim je skupni cilj dobra in kvalitetna šola, kjer je odkrita komunikacija edina dolgoročna naložba. Zato pa bi bilo potrebno tudi izobraževanje svetov staršev in svetov šol. Nastali problemi izhajajo tudi iz tega, ker je pri nas timsko delo še zelo v povojih. Tudi na tem področju je potrebno več truda. Predlagam, da sveti staršev po regijah organizirajo okrogle mize, povabijo predstavnike Ministrstva za šolstvo in šport, predstavijo svoje poglede in stališča o aktivnejšem sodelovanju staršev pri oblikovanju šolskega sistema in predlagajo ministrstvu, da pripravi predloge sprememb. Pri pripravi le-tega pa bi sodelovali tudi predstavniki staršev. Tudi šole bi morale starše informirati vnaprej s programom celotnega življenja in dela šole. Povsod bi bilo v mnogo večji meri potrebno vključiti tudi predstavnike staršev. Na nivoju MŠŠ bi starše informirali preko aktivov svetov staršev in jih tudi vključevali v različne komisije. Šole pa bi informirale starše preko sveta staršev, starše bolj vključevale v priprave celotnega življenja in dela šole (kako izboljšati odnose, pravila šolskega reda, vedenje, ekskurzije, šola v naravi, valeta ....). Na vseh teh področjih in še na marsikaterem se starše v mnogih šolah postavi pred dejstvo in se jih le informira, ne pa povpraša. Zavedati se moramo, da imamo med našimi starši veliko različnih strokovnjakov, ki bi lahko šoli veliko pomagali, če bi jih šola znala vključiti. Aktivni staršev, ki so oblikovani do sedaj ljubljanski, primorski, domžalski so že kar veliko pozitivnega prispevali. Zelo dobro bi bilo, da bi s to organizacijo nadaljevali povsod po Sloveniji. Pametno bi bilo, da bi ti aktivni svetov staršev se oblikovali v skladu z nastalimi regijami. Vse te aktivne pa bi bilo potrebno povezati v nacionalno združenje ali ustanoviti zbornico staršev. Le na ta način bomo uredili pravice in odgovornosti staršev."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Vključevanje staršev na višje nivoje, kjer se obravnava področje vzgoje in izobraževanja je mnogo premajhno. Dr. Milan Zver, zdajšnji minister, je naredil velik korak, ko je imenoval Komisijo praktikov, kamor je vključil tudi starše. Starši se veliko vključujejo v civilno družbo. Tudi v Strokovnem svetu in v vseh organih, ki obravnavajo področje šolstva bi v bodoče morali biti vključeni predstavniki staršev, vendar je najprej potrebno postaviti dobro organizacijo staršev na državnem nivoju."

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. *Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?*

"Sestava svetov šol – vloga staršev v svetu šole (3+3+3) je dobra rešitev. Prepričana pa sem, da bo potrebno tudi izobraževanje za svete zavodov, saj se starši izogibajo teh funkcij. To pa zato, ker so v večini le zato, da dvigajo roko in glasujejo. Mnogo premalo si upajo podajati svoja mnenja."

8. *Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?*

"Tudi v Strokovnem svetu in v vseh organih, ki obravnavajo področje šolstva bi v bodoče morali biti vključeni predstavniki staršev, vendar je najprej potrebno postaviti dobro organizacijo staršev na državnem nivoju."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Vključevanje staršev na višje nivoje, kjer se obravnava področje vzgoje in izobraževanja je mnogo premajhno. Dr. Milan Zver, zdajšnji minister, je naredil velik korak, ko je imenoval Komisijo praktikov, kamor je vključil tudi starše. Starši se veliko vključujejo v civilno družbo. Žal pa ugotavljamo, da se naša država premalo zaveda tudi o pomenu civilne družbe."

10. Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?

"Zakonsko bi bilo potrebno na novo urediti zadeve glede vloge staršev, morda tudi podzakonski akt – pravilnik. Opredeliti vlogo na nacionalnem nivoju, na regijskem nivoju, občinskem in v posamezni šoli. Zelo dobro bi bilo, da bi sveti staršev sodelovali tudi na občinskem nivoju, saj bi lahko primerjali kvaliteto dela šol ..."

11. Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?

"Kot sem že povedala, je potrebno vse te organizacijske spremembe na področju organiziranosti staršev uskladiti s šolsko zakonodajo. Najprej bi bilo potrebno, da se organizirajo aktivni sveti staršev po regijah, potem pa se imenuje neka skupina staršev iz posameznih aktivov svetov staršev, ki bi si prizadevala, da na MŠŠ prisluhnejo njegovim predlogom in uredijo zakonodajo."

PRILOGA E

Intervju z dr. Antonom Medenom (9.5.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Možnost sicer obstaja, ker to z nobenim zakonom ni prepovedano, sedanja pravna ureditev pa sodelovanja staršev ne zagotavlja v taki meri, kot bi bilo za kvaliteto slovenske osnovne šole dobro. Sveti staršev se lahko organizirajo v aktive, ki pa za svoj obstoj nimajo systemske pravne podlage in v dialog s šolsko oblastjo lahko vstopijo le toliko, kot jim slednja to dopusti."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje letih?

"Sprememba zakonodaje, ki bi določila pravni okvir za nastanek nacionalne starševske organizacije je po mojem mnenju najboljša rešitev, verjetno pa ne edina. Sedaj smo starši, tako kot vsi drugi posamezniki in skupine, obveščeni o nameravanih spremembah zakonodaje v postopku javne razprave, ki ji je podvržen vsak zakon. Načelno torej imamo možnost podati pripombe predlagatelju (običajno je to MŠŠ) in zakonodajalcu (poslancem DZ). Problem pa je prav (ne)organiziranost staršev, saj v kratkem času za razpravo ne moremo oblikovati reprezentativnega večinskega mnenja. Poleg tega pa tako mnenje potem, ko je predlog zakona že tako daleč in so politične skupine v DZ do njega že opredeljene, tudi ne bi imelo praktičnega učinka. Vključitev staršev v zgodnejše faze priprave zakonov in predpisov je zato nujna, če naj prinese pozitiven učinek (kvalitetnejše sprejete akte)."

3. *Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?*

"Tak pretok informacij bi bil možen, če bi v ZOFVI zapisali, da se sveti staršev lahko povezujejo v aktive in da aktivni imenujejo svoje predstavnike v nacionalni svet staršev. Med nalogami nacionalnega sveta bi bilo tudi obojesmerno posredovanje informacij med starši in MŠŠ ter drugimi organi šolske oblasti, zbiranje predlogov in pripomb ter zastopanje staršev v delovnih telesih in drugih organih, povezanih s šolstvom. Če se za članstvo v kakšnem strokovnem svetu zahteva določena strokovna kompetenca, to ne bi smel biti problem, saj je med starši dovolj vrhunskih strokovnjakov različnih področij, pomembno pa je, da bi jih delegirala starševska organizacija in bi ob stroki zastopali starševski interes."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni sveti staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Druge v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Načelno taka oblika zagotavlja možnost vsakemu staršu sodelovanje in posredovanje mnenja ter prejemanje informacij v piramidni demokratični organizaciji staršev preko razreda, sveta staršev in aktiva. Za okolje, ki ga aktiv pokriva, je taka oblika najbolj reprezentativna od vseh možnih. Pod pogojem seveda, da bi bili aktivni zakonsko opredeljeni kot možna oblika povezovanja svetov staršev in bi s tega naslova imeli polne možnosti delovanja v okviru šolskega sistema (na primer dostop do ARNES-ovega strežnika za spletno stran in elektronsko pošto, zagotovljen prostor za sestanke v prostorih šol, ko ni pouka in podobno)."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Nacionalni svet staršev razumem kot skupino voljenih predstavnikov aktivov svetov staršev, ki ima kot taka največjo možno reprezentativnost in njeno ustanovitev absolutno podpiram. Ne vem pa, kaj je v vprašanju mišljeno z "nacionalnim starševskim združenjem" – ali je to neke vrste društvo s prostovoljnim individualnim članstvom ali pa zveza različnih oblik starševskih organizacij. V obeh primerih se z obstojem "nacionalnega sveta staršev" ne izključuje in lahko predstavlja dopolnitev njegovega delovanja, v kakšni meri in na katerih področjih pa bo odvisno od števila članov oziroma razširjenosti takega starševskega združenja."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Če je na strani predlagatelja prisotna volja, je tako posvetovanje v predzakonodajnem postopku mogoče že zdaj (aktivni svetov staršev smo bili vabljeni na pogovor in posredovanje mnenj o tezah za spremembe ZOFVI in ZOŠ pred vložitvijo zakonov v zakonodajni postopek), bilo pa bi zelo dobro, če bi bilo tovrstno posvetovanje s predstavniki staršev obvezni del zakonodajnega postopka šolske zakonodaje – ne glede na to, kdo je predlagatelj zakona, saj to ni nujno vedno MŠŠ. Iz vprašanja pa ni razvidno, kaj pomeni "zavezujoče mnenje". Najmanj kar to lahko pomeni, je pravica veta, ki bi jo imeli starši že v predzakonodajnem postopku. Vsebinsko se strinjam, da določilo, ki mu na podlagi popolnih informacij in argumentov nasprotuje večina staršev, ne bi smelo priti v zakon, menim pa, da pravica veta ni najboljši način, da bi to dosegli in praktično tudi nima možnosti, da bi jo uzakonili". Menim, da bi bili za doseg tega cilja dovolj običajni demokratični mehanizmi, če bi obstajalo nacionalno predstavništvo staršev, ki bi bilo vključeno v vse pomembne organe, ki odločajo o šolstvu.

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. *Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?*

"Da. Uravnotežena sestava sveta šole (po trije predstavniki ustanovitelja, zaposlenih in staršev) je najpogostejša praksa upravljanja šol v Evropi in zagotavlja staršem primeren vpliv na odločitve. Nadaljnje izboljšave so (po odpravi relativne večine zaposlenih) možne še v morebitnih prerazporeditvah pristojnosti ravnatelja in sveta šole."

8. *Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?*

"Predstavniki staršev, ki bi jih izbrala reprezentativna starševska združenja, naj bi bili enakopravni člani v odborih, svetih, komisijah in delovnih skupinah, ki se ukvarjajo s šolsko problematiko. Njihovo število naj bi bilo uravnoteženo s predstavniki ostalih sodelujočih strani v posameznem organu. Med starši je tudi dovolj strokovnjakov z različnih področij, da bi lahko našli kandidata, ki bi zastopal starševski interes, ob tem pa imel tudi vse morebiti zahtevane strokovne kompetence za delo v določenem organu."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Pristojnosti nacionalnega nivoja starševskega združenja bi bile predvsem: zbiranje in obojesmerno posredovanje informacij med šolsko oblastjo in regionalnimi združenji staršev, identificiranje in zastopanje večinskega interesa staršev pri sistemskih odločitvah o šolstvu (z imenovanjem in informacijsko podporo predstavnikov staršev v ustrezna delovna telesa), zastopanje slovenskih staršev v evropskih starševskih združenjih in načrtovanje ter priprava usposabljanja staršev za partnersko delovanje v šolskem sistemu. Regionalna združenja pa bi imela predvsem nalogo obojesmernega pretoka informacij z nacionalnega na institucionalni nivo (vertikalna komunikacija), izmenjave izkušenj in primerov dobre prakse med udeleženi sveti staršev (horizontalna komunikacija ter organiziranje regionalnih srečanj, posvetovanj, delavnic in izobraževanj – tudi tehnično izvedbo usposabljanja staršev, ki bi bila vsebinsko pripravljena na nacionalnem nivoju."

10. *Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?*

"Da. Najmanj, kar je treba zapisati je, da se sveti staršev lahko povezujejo v aktive in da aktivni lahko ustanovijo zvezo – oblikujejo nacionalno predstavništvo. Članstvo v organih iz prejšnjega vprašanja pa se morda lahko reši s podzakonskimi akti."

11. *Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?*

"Že obstoječi trije, formalno nepovezani, aktivni so si v slovenskem šolskem prostoru in javnosti pridobili prepoznaven status. Dokaz za to je vabilo na pogovor, ki ga je MŠŠ poslalo aktivom pred vložitvijo predlogov sprememb ZOFVI in ZOŠ v zakonodajni postopek – to je že prvi zametek "informiranosti vnaprej", o kateri je bilo govora prej. Nastanek večjega števila aktivov svetov staršev bi sam po sebi prinesel potrebo po njihovi informacijski povezanosti in koordinaciji delovanja. V Sloveniji je okrog 480 osnovnih šol, sveti staršev bi tako lahko oblikovali 20-30 aktivov (približno 20 svetov staršev v enem aktivu), predstavniki teh aktivov pa bi predstavljali nacionalni svet staršev (združenje staršev na nacionalnem nivoju). S primerno koordinacijo delovanja razrednih skupnosti staršev, svetov staršev, aktivov in nacionalnega sveta staršev bi bil v taki "demokratični piramidi" mogoč pretok informacij in izražanje interesov od najnižjega do najvišjega nivoja, nacionalno predstavništvo (vrh) te piramide pa bi nedvomno imelo tak ugled in moralno moč (temelječo na največji možni reprezentativnosti), da bi ga oblast zagotovo sprejela za ustreznega sogovornika, saj kot take (vsaj pri določenih vprašanjih) sprejema že obstoječe aktive."

PRILOGA F

Intervju z Dominiko Verhnjak (15.6.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Trenutno smo starši v slovenskem osnovnošolskem sistemu veliko premalo »vidni« in »slišni«, navzoči. Smo tisti subjekt, ki želi najboljše za svoje otroke, ne glede na plačo, na korist, na napredovanje. Vemo, kaj želimo za naše otroke kot celoto (ne samo pri določenem predmetu, dejavnosti). A ko se posvetuje, odloča, smo puščeni daleč zadaj, kot nekdo, ki glede naših lastnih otrok nima in ne ve, kaj povedati. Absolutno bi morala participacija seči više od institucionalne, do nacionalne participacije staršev."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Starši absolutno ne bi smeli biti spregledani, kadar gre za vnaprejšnjo informiranost o reformah, spremembah v osnovnošolskem sistemu, saj je subjekt prizadevanj OŠ in staršev isti – otrok."

3. Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?

"Možne oblike informiranosti so tematske okrogle mize za širši oziroma ožji krog staršev (odvisno od narave tematike), staršem razdeliti informativno pisno gradivo, več spregovoriti preko lokalnih in nacionalnih medijev. Starši v svetu staršev pa bi absolutno morali imeti več sej, starši bi v tej formaciji morali biti bolj na tekočem z novostmi, ki se pripravljajo, tako pa zvedo za spremembe včasih z daljšo zakasnitvijo ..."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Aktivi staršev so zelo potrebna oblika povezovanja staršev na nekem lokalnem področju (podobni pogoji, potrebe, problemi ...). Večja prepoznavnost, "slišnost" nekega OŠ okolja ..."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Menim, da je nujno potrebno tudi združenje staršev na nacionalnem nivoju (nacionalni svet staršev), sicer so vsa prizadevanja staršev na predhodnih nivojih nekako odrezana, poniknejo, kot da jih ni."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Da, sodelovanje in vloga staršev je nujno vnesti tudi v zakonodajo."

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. *Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?*

"Taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev je odločno neustrezna in nezadostna."

8. *Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?*

"Pohvalno je, da so se pričeli neki premiki, neko vključevanje, pa tudi upoštevanje nas staršev tudi na višjem nivoju (v delovnih skupinah na MŠŠ ...), a to še zdaleč ni dovolj, ni dovolj ne zaradi nas, staršev, ampak zaradi naših otrok. Če bi do poglobljenega sodelovanja med šolo, starši in družbo prišlo prej, bi se morda lahko izognili dokaj alarmantnemu stanju v našem slovenskem osnovnošolskem sistemu, zlasti kar se vzgoje in vrednot tiče."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Nimam izdelanega mnenja."

10. *Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?*

"Sem premalo informirana, da bi se lahko izrekla."

11. *Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?*

"Glede aktivov svetov staršev, katerih delo sem preko Sveta praktikov nekoliko spoznala, lahko rečem, da sem kot starš s periferije zelo zadovoljna, da obstajajo, saj so edini kot starši vidni in prepoznavni v slovenskem osnovnošolskem sistemu, nekako zastopajo tudi starše tistih regij, kjer se še nismo uspeli tako organizirati. Veliko dobrih, realnih pobud, idej je prišlo z njihove strani. Zares si je potrebno prizadevati za tovrstne organizacije po vsej Sloveniji. Pri tem bi morale pomagati tudi MŠŠ, saj je tudi v njihovem interesu, da se osnovnošolski proces obogati, da je celovit, kar brez resnega sodelovanja staršev prav gotovo ni in odgovarja na resnične otrokove potrebe, ki ga bodo usposobile za življenje."

PRILOGA G

Intervju z Marto Zabret (17.3.2007):

Starši imajo po 54. členu slovenske ustave pravico in dolžnost izobraževati svoje otroke, država pa je dolžna ustvariti pogoje, da lahko starši to pravico uveljavijo. Participacija staršev po trenutno veljavni osnovnošolski zakonodaji v Sloveniji v slovenskem šolskem sistemu je možna le na institucionalnem (šolskem) nivoju (svet staršev in svet šole).

1. Ali obstaja možnost participacije staršev v slovenskem osnovnošolskem sistemu na nivoju, ki je višji od institucionalnega?

"Sodelovanje staršev na višjih nivojih od sveta staršev in sveta šole ni zakonsko podprto. Starši se lahko oglašajo le kot zainteresirana javnost ali pa ustanavljajo neformalna združenja (aktivne svetov staršev) ali se registrirajo kot društva. V nobenem od naštetih primerov šolski strokovnjaki ali šolsko ministrstvo niso dolžni prisluhniti njihovem mnenju. Ustanovitev Sveta praktikov, ki deluje pod okriljem sedanjega šolskega ministrstva, je dobrodošel korak, vendar ne more nadomestiti manjkajoče zakonodaje o formalni nacionalni nadgradnji svetov staršev."

Starši prejmejo informacije o organizaciji pouka, vrsti diferenciacije v zadnji triadi, novostih, ki so bile implementirane ali o zadevah, ki so bile spremenjene, ter ostale potrebne informacije na koncu šolskega leta za naslednje šolsko leto in v začetku tekočega šolskega leta na roditeljskih sestankih v šoli, ter v knjižicah, ki jih otroci prejmejo v šoli v začetku šolskega leta. Toda to so le informacije o implementaciji zakonov in podzakonskih predpisov.

2. Kaj menite o pravici staršev do informiranosti vnaprej, kar pomeni, da bi bili informirani tudi o pripravah sprememb zakonov in podzakonskih predpisov, saj starši večkrat opozarjajo na določene probleme, običajno pa niso vključeni v reševanje le-teh?

"Večina staršev je v fazi priprave zakonodaje pasivnih, saj le-ta poteka v sferah, ki so za starše nedostopne. Prav gotovo bi morali imeti starši pravico do vnaprejšnje informiranosti bolj kot do zdaj, ko le bolj ali manj po naključju izvedo za rok javne razprave o kakem pomembnem novem zakonu, ki se tiče njihovih otrok. Je pa vredno premisleka, kdaj, koliko in v kolikšni meri informirati starše, da učinek ne bo kontradiktoren z (dobrimi) nameni zakonskih sprememb."

3. *Če je to možno, na kakšen način bi se taka oblika informiranosti lahko udejanila in kdo bi v tem primeru zastopal interese staršev?*

"Kot sem že povedala, zagovarjam "piramidno" ureditev prek predstavnikov, ki prek svetov staršev in aktivov svetov staršev zastopajo interese tistih, ki so jih imenovali za predstavnike. Informiranost »baze« pa lahko poteka tudi prek ustreznih spletnih strani ministrstva oz. prenosa na spletne strani omenjenih starševskih združenj."

V Sloveniji trenutno delujejo trije aktivni svetov staršev: ljubljanski, primorski in domžalski. Drugje v Sloveniji še ni takih starševskih združenj.

4. *Ali menite, da je taka oblika organiziranosti zadostna, da bi bila zagotovljena reprezentativnost staršev v določenem okolju?*

"Reprezentativnost je s to obliko zagotovljena, vendar je njen učinek premajhen, če organiziranost nima nadaljevanja na nacionalnem nivoju."

5. *Ali menite, da bi bilo potrebno ustanoviti združenje staršev na nacionalnem nivoju; če da, potem v kakšni obliki: kot nacionalni svet staršev (kot npr. v Avstriji) ali kot nacionalno starševsko združenje?*

"Vsekakor. Zagovarjam nacionalni svet staršev."

6. *Ali menite, da je za zagotavljanje pravice staršev do informiranosti vnaprej potrebna sprememba zakonodaje (npr. vključitev določbe v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, da starševske organizacije podajo svoje mnenje glede sprememb zakonodaje pred javno razpravo, to mnenje pa bi bilo zavezujoče za MŠŠ; sodelovanje starševskih organizacij pri pripravi sprememb zakonodaje ...)?*

"Brez zakonske podpore bo zamisel obvisela v zraku; v ZOFVI-ju je že opisana vloga Sveta staršev kot posvetovalnega organa, zato je smiselno v podobni obliki dodati še vloge aktivov staršev in nacionalnega aktiva staršev. O tem, v kolikšni meri so mnenja teh organov zavezujoča, pa velja razmisliti."

Svet staršev na institucionalnem nivoju ima le posvetovalno vlogo, podaja pa tudi določena nezavezujoča mnenja. Svet šole, v katerem imajo starši tri predstavnike, pa dejansko upravlja s šolo.

7. *Ali menite, da je taka zakonska ureditev z vidika participacije staršev ustrezna in zadostna?*

"Na lokalnem nivoju je to dovolj. Po izkušnjah, ki jih imam, je prek sveta šole namreč mogoče zadovoljivo dosegati večino ciljev, ki so plod konsenza učiteljev, staršev in lokalne skupnosti. Seveda pa se brez skupne vizije, odgovornosti, zrelosti in delavnosti posameznikov

ter primerne kulture komuniciranja vloga sveta šole omeji le na sprejemanje osnovnih aktov šole."

8. *Kakšno je vaše mnenje glede participacije staršev oziroma starševskih organizacij na nivojih, ki so višji od institucionalnega (npr. sodelovanje predstavnikov staršev v delovnih skupinah na MŠŠ, ki se ukvarjajo s temami, pri katerih starši opažajo določene nepravilnosti; sodelovanje predstavnikov staršev v Strokovnem svetu za splošno izobraževanje ...)?*

"Ta hip imajo starševske organizacije dokaj omejen vpliv: domnevam, da beseda "staršev" še največ velja v Svetu praktikov. Koliko se starši iz "baze" lahko identificirajo s "starši" iz sveta praktikov in koliko sploh vedo, da tak Svet obstaja in kdo v njem nastopa v imenu staršev, pa je drugo vprašanje. Tako je še največji vpliv, ki ga dosegajo starši in starševske organizacije, tisti, ki ga uspejo doseči prek medijev in lobiranja pri državnoborskih poslancih."

9. *Kakšne pristojnosti naj bi imele starševske organizacije na regionalnem nivoju in nacionalno starševsko združenje na nacionalnem nivoju (npr. v obliki demokratične participacije, politične demokracije ali kombinaciji obojega ter katero od teh na katerem nivoju)?*

"Kombinacija obojega je kar na mestu. Na regionalnem nivoju naj prevladuje demokratična participacija, na nacionalnem politična demokracija. Kot sem že povedala, pa velja razmisliti, v kolikšni meri naj starševske organizacije presežejo domet posvetovalnega telesa."

10. *Ali je za kaj takega potrebna sprememba zakonodaje (npr. ZOFVI)?*

"Seveda. Prvenstveno je potrebna sprememba ZOFVI, posledično pa še lokalna-regionalna in nacionalna zakonodaja, da ne prihaja do kolizije."

11. *Kakšno je vaše mnenje glede že obstoječih starševskih organizacij (aktivov svetov staršev) in morebitne ustanovitve starševske organizacije na nacionalnem nivoju glede organiziranosti, da bodo dejansko lahko zastopale starše na nižjih nivojih, hkrati pa bi bile s strani oblasti sprejete kot ustrezen sogovornik?*

"Obstoječe starševske organizacije so se oblikovale iz potreb in iz pripravljenosti staršev, da nastopajo kot aktiven sogovornik pri sistemskih spremembah slovenskega šolstva. Ker pa nekatere slovenske regije (še) niso pokazale interesa po tovrstnih organizacijah, je pri morebitnih spremembah zakonodaje potrebna precejšnja previdnost. Ustanavljanje regionalnih aktivov staršev naj bo dopuščena, ne pa obvezujoča, vendar naj se predstavniki na nacionalni nivo imenujejo le prek regionalnih aktivov."

PRILOGA H

Intervju z Elviro Werner (30.11.2007):

- 1. Kakšno je vaše mnenje glede pravice staršev do informacij o izobraževalnem sistemu, ki se nanašajo na njihove otroke? Ali to zajema tudi pravico do prejema informacij o pripravi ali spremembah zakonodaje in drugih predpisov v šolskem sistemu v času priprave teh sprememb s strani šolskih oblasti, ali je dovolj, da starši prejmejo le informacijo o implementaciji teh sprememb?*

"Interes staršev bi moral biti upoštevan na vseh nivojih zakonodaje, tako na državni kot tudi na lokalni ravni. Starši bi morali biti popoln del odločevalskega procesa na način, ki ustreza demokratičnemu in predstavniškemu procesu. Na Bavarskem starši tradicionalno niso preveč vključeni v proces odločanja. Le v zadnjih nekaj letih se je naša organizacija (LEV) uspela vključiti v noveliranje šolskega zakona, razvoja novega kurikula in ustanavljanju evalvacijskega sistema za šole. Izkušnje s tem povečanjem vključevanja in participacije so bile zelo spodbudne tako za starše kakor tudi za oblasti. Odpor je najbolj čutiti na šolskem nivoju s strani učiteljev in ravnateljev."

PRILOGA I

Intervju z Robom Limperjem (30.11.2007):

- 1. Kakšno je vaše mnenje glede pravice staršev do informacij o izobraževalnem sistemu, ki se nanašajo na njihove otroke? Ali to zajema tudi pravico do prejema informacij o pripravi ali spremembah zakonodaje in drugih predpisov v šolskem sistemu v času priprave teh sprememb s strani šolskih oblasti, ali je dovolj, da starši prejmejo le informacijo o implementaciji teh sprememb?*

"Vsak starš ima pravico dostopa do informacije, ki zadeva njegovega otroka. Otrokove kartoteke so na Nizozemskem shranjene v šolah, starši pa imajo legalno pravico, da jih vidijo. V naših odnosih si je nemogoče zamisliti, da bi bila zakonodaja sestavljena brez vključevanja naše organizacije. In če se v času posvetovanja ne moremo strinjati z uradniki in (pod) ministrom, so nam vrata parlamenta vedno odprta. Smo v zelo tesnih kontaktih z izobraževalnimi strokovnjaki v našem parlamentu. Šolski svet potrebuje podporo delovanja v šolski politiki kot participativnemu svetu, ki ima svetovalne pravice ali pravico do odobritve, odvisno od predmeta. To je določeno z zakonom. Zakon vsebuje, da so ti predlogi predloženi dovolj zgodaj, da ima lahko participativni svet dovolj časa, da odgovori in lahko zadovoljivo vpliva na proces."

PRILOGA J

POSLOVNIK DELOVANJA SVETA STARŠEV OSNOVNE ŠOLE ŠTURJE

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. ČLEN

Za organizirano uresničevanje interesa staršev se v šoli oblikuje svet staršev.

Svet staršev šole:

- predlaga nadstandardne programe;
- daje soglasje k predlogu ravnatelja o nadstandardnih storitvah;
- sodeluje pri nastajanju predloga programa razvoja vrtca oziroma šole, vzgojnega načrta, pri pravilih šolskega reda ter da mnenje o letnem delovnem načrtu;
- daje mnenje o kandidatih, ki izpolnjujejo pogoje za ravnatelja;
- razpravlja o poročilih ravnatelja o vzgojno-izobraževalni problematiki;
- obravnava pritožbe staršev v zvezi z vzgojno - izobraževalnim delom;
- voli predstavnike staršev v svet šole in druge organe šole;
- lahko sprejme svoj program dela sodelovanja s šolo, zlasti glede vključevanja v lokalno okolje;
- samostojno ali v sodelovanju z delavci šole lahko ustanavlja oz. oblikuje delovne skupine za posamezna področja vzgojno izobraževalnega dela in projekte;
- oblikuje in daje mnenje v postopku imenovanja ravnatelja;
- s predpisanimi parametri lahko ocenjuje kvaliteto in poda predlog o oceni učiteljevega dela (v tem delu seja ni javna) – ta del poslovnika se ne izvaja dokler ni jasnih smernic za izvajanje;
- opravlja druge naloge v skladu z zakonom in drugimi predpisi.

2. ČLEN

Delo sveta staršev je javno, javnost dela pa se uresničuje z objavo zapisnikov sestankov na oglasni deski v šoli in na spletni strani šole. Svet staršev lahko izglasuje, na pobudo predsednika ali katerega koli člana Sveta staršev, da del seja ali zapisnika ni javen.

II. SESTAVA SVETA STARŠEV

3. ČLEN

Svet staršev je sestavljen tako, da ima v njem vsak oddelek enega predstavnika, ki ga starši izvolijo na roditeljskem sestanku oddelka. Zaradi zagotavljanja udeležbe na sestankih sveta staršev se v oddelku lahko izvoli še namestnik predstavnika sveta staršev.

Starši lahko oblikujejo za pomoč pri sprejemanju odločitev in izvajanje nalog sveta staršev delovne skupine, sestavljene iz najmanj treh članov, ki pripravijo predloge sklepov za sprejem na svetu staršev.

III. KONSTITUIRANJE SVETA STARŠEV

4. ČLEN

Prvi sklic sveta staršev opravi ravnatelj.

Po konstituiranju svet staršev na prvem sestanku izvoli predsednika sveta staršev in njegovega namestnika. Volitve predsednika sveta in njegovega namestnika so lahko tajne ali javne. Člani sveta sprejmejo sklep o načinu glasovanja, oblikujejo kandidatno listo za izvolitev predsednika sveta in njegovega namestnika. Predlog kandidata lahko poda vsak član sveta staršev, predlagani kandidata pa ustno potrdi soglasje s kandidaturo. Ustna privolitev kandidata se zapiše v zapisnik.

5. ČLEN

Delovne skupine se imenujejo na predlog članov sveta staršev.

6. ČLEN

Mandat članov sveta staršev, predsednika in namestnika traja štiri leta in se lahko ponovi, kar pomeni, da so lahko člani sveta staršev, ki so izvoljeni v vmesnem obdobju, člani tega organa le do izteka mandata celotnega sveta staršev. Predstavnika oddelka v svetu staršev se lahko predčasno odpokliče na roditeljskem sestanku in izvoli novega predstavnika do izteka mandata prvotno izvoljenega predstavnika.

IV. NALOGE SVETA STARŠEV

7. ČLEN

Svet staršev na začetku šolskega leta lahko sprejme program dela, v katerem natančneje opredeli naloge in usmeritve za delo.

Poleg zakonsko opredeljenih nalog v 1. členu teh pravil lahko svet staršev še:

- sprejema letni program delovanja sveta staršev;
- poda svoje mnenje na vsa vprašanja, predloge in pobude, ki so naslovljene na svet staršev;
- voli in razrešuje predsednika sveta staršev in njegovega namestnika;
- imenuje člane delovnih skupin;
- zagotavlja in oblikuje načine povezovanja staršev v oddelkih s svetom staršev in svetom šole;
- odloča o sodelovanju sveta staršev z drugimi šolami in organizacijami;
- sprejema spremembe Poslovnika delovanja sveta staršev z dvotretjinsko večino vseh članov sveta staršev;
- razpravlja o perečih vprašanjih, ki se tičejo otrok in o tem oblikuje mnenje.

Svet staršev se lahko poveže v lokalne oz. regionalne aktivne svetove staršev. Lokalni oz. regionalni aktivni svetovi staršev lahko ustanovijo nacionalno zvezo aktivov svetov staršev.

8. ČLEN

Predsednik sveta staršev :

- predstavlja svet staršev,
- sodeluje z ravnateljem šole,
- predlaga dnevni red in vodi seje sveta staršev,
- skrbi za realizacijo sklepov sveta staršev,
- se kot vabljen udeležuje sej sveta šole,
- izvaja druge naloge, za katere ga zadolži svet staršev.

9. ČLEN

Namestnik predsednika sveta staršev opravlja tiste naloge, za katere ga pooblasti predsednik sveta staršev ter ga nadomešča in opravlja naloge v času njegove odsotnosti.

10. ČLEN

Predstavniki sveta staršev v svetu šole posredujejo sklepe, mnenja in pobude sveta staršev.

11. ČLEN

Delovna skupina se lahko oblikuje za izvršitev posamezne naloge ali za preučitev določenega problema npr. priprava programa dela sveta staršev, učbeniški sklad, šolski sklad, šole v naravi, prevozi učencev, problematika nasilja, ostale šolske problematike, ipd.

Delovna skupina pripravi predloge, ki jih obravnava in v obliki sklepov sprejme svet staršev.

V. DELOVANJE SVETA STARŠEV

12. ČLEN

Sestanek sveta staršev se skliče najmanj trikrat letno oziroma v skladu s programom dela sveta staršev, v koliko ga ima. Sklicuje ga predsednik sveta staršev. Sestanek se skliče tudi na zahtevo najmanj 1/3 članov sveta staršev ali na zahtevo ravnatelja oz. ravnateljice šole. Svet staršev je sklepčen, če je na seji prisotna več kot polovica članov, medtem ko odločitve sprejema z večino glasov na seji prisotnih članov.

Na seje sveta staršev se praviloma vabi ravnatelja šole in druge potrebne subjekte.

13. ČLEN

Sejo sveta staršev vodi predsednik sveta staršev, njegov namestnik ali oseba, ki jo za to pooblasti predsednik sveta staršev. O poteku seje se vodi zapisnik, ki ga vodi zapisnikar. Zapisnikarja na predlog sveta staršev zagotovi vodstvo šole. Zapisnik podpišeta zapisnikar in predsednik sveta staršev, oziroma oseba, ki sestanek vodi. Zapisnik se praviloma zapiše v sedmih dneh po sestanku in ga šola posreduje vsem članom sveta staršev in ravnatelju oz. ravnateljici.

VI. ORGANIZACIJSKO TEHNIČNA OPRAVILA ZA SVET STARŠEV

14. ČLEN

Tehnično in finančno podporo za delovanje sveta staršev zagotavlja šola.

VII. KONČNA DOLOČBA

15. ČLEN

Poslovnik stopi v veljavo z dnem, ko ga sprejme svet staršev.
Poslovnik se objavi na oglasni deski v šoli in spletni strani šole.

Poslovnik je bil sprejet na sestanku sveta staršev dne 18.10.2007.

Andrej Zaman
predsednik sveta staršev OŠ Šturje

PRILOGA K

OSNOVNA ŠOLA DANILA LOKARJA
AJDOVŠČINA
Svet staršev

Datum: 20. 1. 2004

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO, ZNANOST IN ŠPORT
Trg OF 13
Minister dr. Slavko Gaber

Spoštovani gospod minister!

Svet staršev Osnovne šole Danila Lokarja je na treh sestankih v šolskem letu 2003/04 razpravljal tudi o predlogih staršev na roditeljskih sestankih, o njihovih mnenjih na začetku splošnega uvajanja devetletnega šolanja, pa tudi o hudih prostorskih problemih, v katerih delajo naši otroci in njihovi učitelji.

Ko so stvari nove, je prav, da jih spremljamo, da se o njih pogovarjamo ter tudi razmišljamo, ali so določene za večnost ali so vendarle odprte za spremembe. Prepričani smo, da bo spremljava uvajanja pokazala, kaj je dobro in kaj je treba spremeniti. Sporočamo Vam nekaj svojih ugotovitev:

1. Opazujemo in razmišljamo o dogajanju v šolskem prostoru okoli nas ter ugotavljamo, da državna, obvezna šola, ki naj bi bila po pogojih šolanja enaka za vse državljane, zopet postaja občinska, odvisna od bogastva posamezne občine in od razumevanja izobrazbe v posameznih okoljih.

Starši našega šolskega okoliša smo na začetku dvomili v premik začetka šolanja navzdol. Ugotavljamo, da je tako prav, predvsem s stališča enakovrednosti otrok, saj dve vrsti priprave na vstop v šolo nista bili pošteni do otrok. Z vstopom vseh otrok v šolo s šestim letom se je to vendarle uresničilo, če vidimo samo en vidik zgodnejšega vstopa v šolo.

2. Drugi strokovni delavec v 1.razredu devetletke: v primerjavi s prejšnjimi rešitvami je to vendar korak nazaj. Otroci so v prvem razredu stari od pet do šest let. Stroka ve, kaj pomeni eno leto v razvoju otroka. Oddelki so večji, kot v oddelkih priprave na šolo (pri tem mislimo na oddelke na naši matični šoli). Razlike med otroki so zelo velike, mnogi potrebujejo individualno pomoč. Drugačnost je treba najprej opazovati, šele potem je možno predlagati ustrezni komisiji, da bi za otroka potrebovali dodatno pomoč. V polovici delovnega dneva je učiteljica sama s celo skupino in delo ne more biti organizirano tako, kot bi moralo biti. Tudi

povezave z OPB niso možne v našem okolju tako, kot bi bilo dobro(prepletanje dela v oddelku in v OPB), saj vsi učenci niso vključeni v OPB, mnogi pa so tudi vozači in morajo domov takrat, ko odpelje avtobus.

Na občino smo naslovili prošnjo, da bi financirala drugo polovico strokovnega delavca v 1.razredu. Njen odgovor je bil negativen. V njem so poudarili tudi to, kar vemo tudi sami: šolstva ne moremo poljubno urejati, saj je obvezno in državno. Prav to pa se tudi dogaja: poljubno urejanje, ki ponovno vnaša razlike v možnosti šolanja vseh otrok. V občinah okrog nas so šole, ki imajo zaposlenega celega drugega delavca v 1.razredu devetletke. Zakaj, če ni nujno? Ali pa je vendarle nujno in zelo potrebno. Vsaka odločitev mora biti strokovno utemeljena in verjamemo, da se v Sežani, Novi Gorici in še marsikje drugje (Ljubljana) niso odločali kar na pamet, ampak s pametjo.

Prosim Vas, da bi spremljali tudi dobre ali slabe strani prisotnosti celega drugega strokovnega delavca v 1.razredu devetletke. Spremljava bi morala potekati hitro, sicer bo šola spet in ponovno v vsaki vasi drugačna, kar je tudi prav, če gre za kvaliteto, ne pa, če govorimo o možnostih.

Naši izračuni o potrebni količini denarja se prav gotovo razlikujejo od občinskih ali morda državnih izračunov. Razlika v ceni je razlika med plačo pomočnice vzgojiteljice in plačo drugega strokovnega delavca v 1.razredu. Kdo bo ta denar dal, kdo ga bo prihranil, kdo ga je prihranil, kdo mora še kaj primakniti itd., pa je stvar dogovorov med državo in občino.

3. Drugi problem je sedmi razred devetletke.

Na roditeljskih sestankih pred začetkom splošnega uvajanja devetletke smo starši spoznali, kaj vse se bo zgodilo. Informacije so bile zelo točne. Ob vseh poudarkih smo šele septembra starši začeli ugotavljati, kaj se dogaja z našimi otroki: preutrujenost, obremenjenost s šolskimi torbami, pomanjkanje časa za dejavnosti, ki so jih otroci obiskovali prej: glasbena šola in treningi, če verouka niti ne omenjamo.

Povprečen učenec 7.razreda devetletke, ki si je za izbirni predmet izbral tudi tuj jezik, ima tedensko z gospodinjstvom in razredno uro 30 ur pouka. Pregled dejavnosti naših otrok je pokazal, da polovica otrok obiskuje glasbeno šolo ali pa trenira rokomet, košarko in nogomet vsaj dve uri tedensko, če ne celo tri. Torej je tedenska obremenitev polovice otrok najmanj 32 ur. Napisati pa morajo tudi domače naloge in se ob njih učiti, kar je za polovico otrok približno 2 uri na dan, tedenski seštevek pa je 42 ur. Zakaj smo dodali za domače delo kar dve uri? Ker so otroci resnično utrujeni in popoldansko delo poteka zaradi njihove utrujenosti počasneje. Če imajo ti otroci še verouk, potem so obremenjeni aktivno več kot osem ur dnevno v pet dnevnem delavniku. Če si razporedijo delo še na nedeljo in soboto, nekateri so takrat na tekmah ali pa vadijo instrument itd., se njihov delavnik nič kaj prida ne skrajša.

Starši smo od šole zahtevali, da otroke obremenjuje z domačim delom usklajeno in prilagojeno, pričakujemo rešitev težkih torb, čeprav nas opozarjajo, da delovnih zvezkov in učbenikov ne morejo spreminjati, predvsem njihove teže ne. Predlagali smo izdajo delovnih zvezkov v snopičih, predlagali smo celo ukinitve delovnih zvezkov, saj otroci ne vadijo pisave in ne svoje roke. Prostora za zapis je v delovnih zvezkih zelo malo, zdi pa se nam, da z njimi služijo predvsem založniki.

Pregledali pa smo tudi predmetnik za zadnje triletnje in ugotovili, da so vsi otroci v zadnjem triletju enako obremenjeni: tisti, ki so stari 12 let in tisti, ki jih imajo 13 ali 14 in več. Tu pa se nam zdi, da bi morali bolj upoštevati psihofizične sposobnosti otrok, otroško psihologijo in razvoj otrok. Povprečen sedmošolec je imel septembra 2003 6,5 ure pouka več, kot ga je imel junija 2003, ko je zaključeval 5.razred osemletne šole.. Ali se tako velika obremenitev ujema z razvojem otroka. Ali je otrok od junija res toliko fizično in psihično zrasel, da mora imeti toliko ur pouka več. Če spomnimo: Šestošolci, povprečni, so imeli z razredno uro, ki je zelo pomembna, 26,5 ure tedensko!

Nič nimamo proti izbirnim predmetom. Verjamemo celo, da je prav, da si vsak učenec izbere nekaj, kar ga 100% veseli. Po anketi med otroki se je tudi izkazalo, da so pričakovanja večine naših otrok uresničena. Kljub propagiranju interesnih dejavnosti vemo, da vsi učenci le niso bili vključeni vanje, predvsem tisti ne, ki so imeli večje učne težave, ali pa oni, katerih starši so menili, da se da otroka tudi drugače zaposliti. Toda glede na starost, razmere, mnogo vozačev, prehrano, nemestno okolje, Ajdovščina in okolica nista Ljubljana, na katero je devetletka naravnana, **predlagamo, da razmišljate o postopnem uvajanju izbirnih predmetov**. Naše mnenje je, da bi v sedmem razredu bil dovolj eden, ali naravoslovno tehnični ali družboslovni, število izbirnih predmetov pa bi se povečevalo v osmem in devetem razredu, ko učenci tudi fizično zmorejo nove obremenitve.

Če razmišljamo naprej: če se ponášamo s kvaliteto glasbenih šol, je prav, da učenci končajo vsaj šest razredov. Starši imajo letos težave. Njihovi sedmošolci, ki so, vsaj nekateri, že v šestem razredu glasbene šole, nimajo več časa za inštrument. Naša šola ima dobre zборе, sedmošolci MPZ zapuščajo. Dober zbor mora mnogo vaditi.

Prejeli smo pobudo staršev iz Kamnika. Razmišljali smo o njej in njihovem razmišljanju dodali še svoje.

Vemo, da se bo v naslednjih letih življenje slovenskih družin spreminjalo, da bodo otroci več časa preživeli v šoli, vemo pa tudi, kakšno je naše okolje, taka pa so še mnoga okolja v Sloveniji. Vemo, koliko denarja imajo družine in kako lahko plačujejo kosilo. Od 108 sedmošolcev jih kosi v šoli samo 9. Vozači se vrnejo domov ob 14:00 ali celo ob 15:00. Vemo, da ni naloga države urejati družinske razmere. Ali pa?

Vemo, da vsaka sprememba vnaša nemir. Vemo pa tudi, da je vsako spremembo treba resnično spremljati in takoj odpravljati probleme, ki bi morda spremembo celo ustavili.

Naše razmišljanje končujemo z mislijo roditelja: Oba z ženo sva bila dijaka usmerjenega izobraževanja. Svojim otrokom želim boljše šolanje, bolj odgovorno, bolj jasno, kot sva ga bila deležna midva. Prejšnja oblast je zmogla spremembo po nekaj letih, prav bi bilo, da bi jo sedanja zmogla prej.

Spoštovani gospod minister! Prepričani smo, da boste naše pismo prebrali. Prosimo Vas, da bi nam Vaše strokovne službe nanj odgovorile.

Pozdravljam Vas!

Andrej Zaman,
predsednik sveta staršev

PRILOGA L

USTANOVITEV AKTIVA SVETOV STARŠEV PRIMORSKIH OSNOVNIH ŠOL

Na podlagi predloga iniciativnega odbora je bil 7.6.2004 na Osnovni šoli Srečka Kosovela v Sežani ustanovni sestanek, na katerem je bil sprejet sklep o ustanovitvi Aktiva sveta staršev primorskih osnovnih šol.

Na sestanku smo se zbrali starši otrok, ki obiskujejo osnovne šole na celotnem območju Primorske. Razlogi, ki so nas vodili k ustanovitvi Aktiva ter njegovi nameni so naslednji:

Vsi želimo biti dobri in odgovorni starši. Želimo, da bi naši otroci zrasli v zrele in zdrave odrasle osebe, oborožene s pravo mero znanja, samostojnosti in odgovornosti. Pri tem imata glavno vlogo na eni strani družina, na drugi pa šola, ki je za otroka ne samo hram učenosti, ampak tudi drugi dom. Zato nam nikakor ni vseeno, kakšna je naša šola. Pozorno spremljamo delo in življenje otrok v šoli, njeno organiziranost, način delovanja in programe.

Starši smo živo zainteresirani za to, da bi naši otroci obiskovali čim boljše šole, ki bi jim nudila – glede na zmožnosti družbe – kar največ. Pri tem morata biti vzgoja in izobraževanje ustrezno prilagojena otrokovim sposobnostim, zmožnostim, starosti, potrebam, sodobnim vzgojnim pristopom in izobraževalnim metodam ter izzivom časa in družbe.

V sodobni družbi smo priče nenehnemu spreminjanju družbenih razmer, standardov znanja, potreb gospodarstva, socialnih razmer in vrednot. Šola, ki ne želi delovati nekje izven družbe in časa, jim mora znati tankočutno prisluhniti ter ustrezno vnašati v svoj način dela in življenja. To je nenehen proces, pri katerem pa je treba imeti pred očmi predvsem potrebe otrok.

Starše povezujejo enaki interesi in cilji do šolajočih se otrok. Povezani jih bomo lažje uresničevali. Zato smo ustanovili Aktiv svetov staršev primorskih osnovnih šol, v katerega povsem prostovoljno pristopajo sveti staršev posameznih primorskih osnovnih šol.

Namen Aktiva je torej povezovanje staršev šolajočih se otrok, izmenjava izkušenj ter uresničevanje posvetovalne vloge. Pri tem Aktiv pozorno spremlja delovanje šolskega sistema v praksi, uvajanje posameznih sprememb ter aplikacije v učno-vzgojnem procesu, zbira izkušnje s posameznih šol, oblikuje stališča ter jih zastopa navzven.

K svojemu delu lahko pritegne tudi različne strokovnjake s področja vzgoje in izobraževanja, kot so pedagogi, specialni pedagogi, psihologi, sociologi ter zdravstvene delavce ipd. Sodeluje in povezuje se lahko tudi z drugimi organiziranimi skupinami staršev oz. aktivih, s podobno mislečimi posamezniki in drugimi nepolitičnimi in neideološkimi društvi in organizacijami.

Aktiv želi biti strpen in korekten sogovornik šolskim oblastem ob obravnavanju posameznih konkretnih vprašanj. Člani Aktiva spoštujemo mnenje drugih, hkrati pa upamo, da bodo tudi drugi spoštovali naše mnenje.

Aktiv spremlja problematiko odraščajočih otrok tudi širše (npr. vprašanje nasilja, odvisnosti idr.) ter sprejema pobude in predloge, ki prihajajo iz svetov staršev posameznih šol ter tudi posameznikov. Na določeno temo lahko organizira posvetovanja, okrogle mize ipd.

Tako je torej aktiv logično nadaljevanje, nadgradnja in zaokrožitev prizadevanj, ki jih starši izražamo v naših matičnih svetih staršev.

Za predsednika Aktiva svetov staršev primorskih OŠ je bil soglasno izvoljen Andrej Zaman, sicer predsednik sveta staršev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine, za podpredsednika pa Bojan Klančič, sicer predsednik sveta staršev OŠ Livade iz Izole.

Andrej Zaman

Predsednik Aktiva svetov staršev primorskih OŠ